Magnus Erikssons stadslag :

Handskrift // HS / Rål. 4:o 143

Tillkomstår 1552
Digitaliserad år 2020

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

~~C. C. 16. Mss. 8 vo. 145.~~ Kl. B. 195.
~~N. 1847.~~
~~C. N. 95.~~
3:
Bibliotheques på Ska
Lunds Sigs. Kalmarh:s

Se Stadslagen utg. af Schlyter, Lund 1865,
sonet. sidd. XXVII[F], XXVIII.

N. 1

Abo tw quandam vazis decorata triumphis
[illegible] superata inico proditorum [illegible]

[illegible] ten
[illegible] dagen agrippæ Ano 52

Swr eedh för them som till Borgmestare och
Rååd valde kumme blijffve: Och för them som
sin Borgare eedh skolle göra:

Så beder iagh migh gudh till hielpe, sampt
hans heligha aadh och Ewangelij, them jag
altidh åkallar, och migh fast vndh Goller,
att iagh will och skall, vtinom rette Her-
re och Konungh troggen och rättrådigh vara,
Gesliikes och lydige emoot fattigh och Ryk
vthy alle Doomar och rättegänger, rätt dömme
och rätt äger att fulgölie. Och aldrigh emoot
mitt samwetth och förstandh, någon laag vren-
gie eller förwende, för vpnld wenskap, Syrig-
heet, Affwndh, Itwilie eller peninge skuld,
Och icke heller för Redlugheet, frendskamio eller
Owenskap skuld, dölie eller förtigge någotz inne
medh migh, thz iagh rådh vtfinner hände
motte förståå kan, mym rätte Herre och Kon-
unge och mitth fädherues ryke vnder ögon-
ne och till skade vara kunde. Så warer mig
Gudh nu thwlder, som iagh meener alltgelte
aff hiertath, Såå wäl, som medh Munnen.

2r

Tesse säyas wara åhrokose,
och måga ey roitue
sära

Först alle the som öfwergifwa
cristnas troo, och the selga kyrkios tiudgar
Alla vppenbare tiufwar, och kyrkiohäriare
Alle the som fly aff stridh, ifrå sin herra,
Alla the som göra frendspild, och te som äro uan
vtan nödh; i seng, hemsökn
ether badstugu,
Menedare och förrädare,
The som förgifwa sin Jemcristen,
och vppenbare röfware
Bankyste. Hoorkarlar, och the som
äre galne i theras sinne.
The som slå fader och modher

1 dråpare

Wnnlem som thenn epterschrifftne Edh
swär vppå Book, han swär til
twiffuelfandt motto, först säger han,
att alt thet som äfr i Book, och i then
helge Bibl, bad i Gambla ramble tagg
och så i hans Nya lagh, kom mig
aldrig til hielp och tröst, om iagh fal-
skt swär i thessom Edh.

Then andre Eden swär han så, och
legger thenn vppå Book: Alt thet
rätt som rätt saffner, komme mig
aldrig til hielp eller tröst, för Christi
ansigte om iagh falsk swär i thesso Edh.

Then tridie Eden swär han säger så,
och legger thenn vppå Book, alle the go-
de gudh och Herrer, som genom Jnan
rymd äfro lagde, och bodde, förste sä-
ger iagh, kunde tala och min tunga
röra, kom mina siäl aldrig till
hielp, helse eller förgnatt Om iagh
falsk säger i thessom Edh, som mig är
nw förelagdt.

Hwilken man som falsk swär på
Book, merke sär för wäl, Then
Tiuffen han sjelwar sigh, ta sjelwar
han sigh med diefwulens hand.
Then tiuf han äfter, thå täfter
han Mathet i sin Munn, medt
diefwulens händ.
Then tiuf han drickter för hann
och sämieligh, Och alle the gerningar
som han nw för, them för han alle
medt diefwulens hand, så länge
han falsk skrifftat sigh, Och tagith
uppenbara book och bättringh.

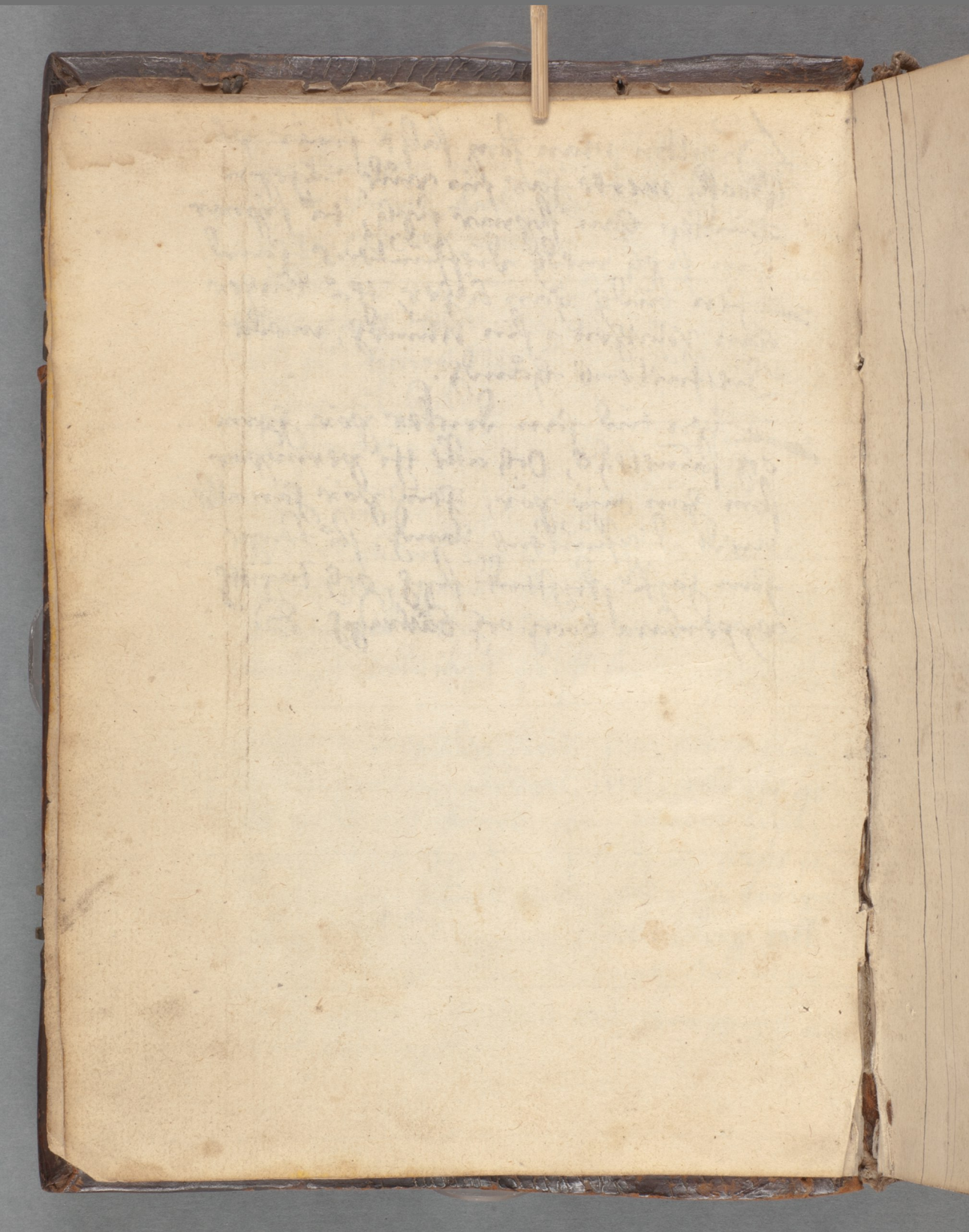

Kapitulatio

Konungr — 1
Hirðskrá — 2
Lǫg — 3
Fǫrð — 4
Bygging — 5
Kaupmála — 6
Skipmála — 7
Ráðstefnu — 8
Sǫluskot — 9
Kǫgmála — 10
Dráparmála — 11
með vilia.
Dráparmála — 12
með vǫðva.
Sáramála — 13
með vilia.
Sáramála — 14
með vǫðva.
Þiufnaðr — 15
Dobbla — 16

Registrer A

3 9 Affkinga godz gärn tiget skall skiptas
4 4 Affkinga Jordg ellez vill gårdg mä selia
3 13 15 Affkar man barn å hoordom
* 4 4 i4 Affradg ägger tiden Jordg viinnez -15·ca:
# i 14 Annars mano talin taga ingen till sinn
6 30 Aff giarzio xl mark saak taki målsegande x mk
12 15 Affvitiga folck och galit folck dräpez nogon
13 3·12 Aff ging medg vilia
14 1 Aff ginga medg vådiga
5 20 Aker man å vaak medg geste · 3·6 or folk
1 15 Alla tiget till iij marka ägga skulin sissia bizskap
1 19 Alegiing å stadgen
5 0 Almenningz tatin vare viij alna bredge
6 21 9 Almogens stadgi skal prösnas
4 15 Aldez ellez sootg kan sadgz ellez modgez gedz
3 13 Amma liggez barn å giäll
i 15 Aff fallez maume till stadē oc hon vtglendi
7 7 Ankare tappas bortg·
15 10 Ankare annars manz gino tiget gittez
15 18 Ankosta annars mädz gino tim tag vtā lān el
15 7 Appal vardez ginggen duff ler lego
15 67 Äpla tinsnez·
* 6 4 Affödga hastie tiden som födde

A

4 Arff om barn ſegis vara dööth fööth
5 Arff om gwſtin tagis från bonda oc barn 1 får
6 Arff j vij vådoga ſakom
7 Arff ſunder kulle och ſanckulle
8 Arffuer ſtundom gendöd döögz oc qwicker går från och åtſtin
9 Arff om bwdggumme gatez bwdh dör barn löſſ.
10 Arff gwzin tget ſkifftis ſkall
11 Arff om ſäff är j ſtyſtkap
11 Arff miſtis vtan åtalas inan iemlonge
12 Åtter gånge arff
14 Arff efftet frillo barne gwzin tget ſkall ſkifftas
15 Arff taka eij för barn eij Preſta barn
16 Arff ſtandas
17 Arff ſkifftis eij för gell är guldin
17 Arff löniſ vndan thå gieldas
18 Arff recknas all medgift vtan bröllops koſter
18 Arff efftet vtlegningh kallados dan arff
19 Arff efftet inlemningz tgen eij garffuer arffua nerſtad.
31 Åtande vare må eij bortföras.
30 Auogan ſkiolds förer.

Åtterlöſningh fordh gwar neſter är löſan.

B

3 3 Baak affſ or bryſt affſ dela
9 20 Baſtas mā och bindz vtgan ſaack 20
9 1 23 Baſtugū fridgez
15 3 Baſtugū timffriez
2 2 Barn affſtas ſ feſtningh och lönſkaplege
2 9 Barna mälſman om hondgz dör 11 · 15 ·
2 11 Barne godz ſkall vtdan ſkiptgas 12
2 11 Barna mälſman är modgez ogipth
2 15 Barna godz eller peninga mā ey ſinnuka eller
2 15 Barna förmyndare ſkipi ſädgitt barnna ·
2 15 Barna godz gånge till rekenſkaps ghuartt ar
för uefta ſtendom
3 13 Barn födezffias aff Anno
3 21 Barne giffias penninge gh ghuan tha ezffias
or ſtiffyſkal ^ or tge ökas.
4 15 Barn födga fadgez och modgz
9 18 Barn vcudgz mepſt att thet dör 19.
9 18 Barn leggis ſ giall 19
10 2 Barn mördgr fadgr. getter fadez barn.
8 19 Beſäthia godz
1 16 Biſman falſkar nogor 17
1 25 Biſman ſkall een vara öffuez allt zij kitg
2 2 Biſcopez taghi iij mark före ſäſningh.
2 2 Biſcopez taghi iij mark före ſtilnadez ghoa
lage

z 2 Biſcops ſaak
z 10 Biſcopes taggi iij mark för hoor måål
3 15 Biſcopes ägher hoor bazu gudz ſööffnu ſpiedh
frandſämio ſpiädh och Preſta bazu

5 17 Bpädh lätha fää ~~bloo och~~
13 9 Bloo och blodhogez
1 23 Boken läſis een tydh thiarff år
4 16 Bondhe må ei förgöra hüſtrü ſordh 16
4 16 Bondhe må ei ſina hüſtrü iordh eller töpt
8 24 Bondhe och bolſaſte nie mäge vit: Lärlia 25
me bäza i Stadhemmu
8 30 Böndhe och thezа drengia mägo ei vapn
bäza i Stadhemm
6 3 Bondans hiemm medh köpſlaga.
8 ~~18~~ 17 Bondans hüſtrü må ei beſätthia.
1 1 Borgmeſtare välia och om edh thezа
1 22 Borgmeſtare och Rädhmanne zäntha
1 24 Borgmeſtare och Rädhmanne toll
8 2 Borgmeſtara och fogeta büdh
8 2 Borgmeſtara köma ei till Rädſtuge
8 3 Borgmeſtara må ei dom vthgiffua vtä
fogate äz näz
9 25 Gör mä ſamlingh å them
1 20 Büdh aff Stadzens ſwenom.

8 7 Borgmestare buds gåldz eij
6 7 Borgar man peninga för aman
8 10 Borgan ära och sogothe mågho kära tgå eij will:
8 13 Borgan gärn the skulu siäria at målsegande kära
the eij lagis vitga 8: 13 Borgmestara skulu säk seija
8 17 Borga tu sampuadhe hordz å tridie radstugu dag
8 35 Borgan sätz för bruth vtan the å liff gå 34
8 19 Borgan bredgis bysatt man
8 28 Borgar man för thes manz edg ei är bof:
~~35 Borgan sätgias brott vtan the å liff gå~~ Hafsta
6 7 Borgar man för annars saak
15 19 Boos dräll vitis manne
11 6 Bootz skall börgas aff gambo lott so bröll
1 15 Bref på feligett
4 6 Bref på bordhe köp gellez skiffte
4 9 Bzeff på umbudz
5 22 Brindar up gärdar ellez stadar
6 5 Brigma inlagda penningar
6 6 Brindhez the vedh satt är
12 8 Briscz tog ellez reep å bygningh 9
5 8 Bro bygningh å Stadhen
5 23 Bro bygningh å Storholm
7 19 Broa skipa å Stadhenom
8 14 Brottligen gåår aff Radhskulli ärg å
Hesto

Brödher må eij vara twå j rååd gitt
1 4 Brödhmått skall man gaffua
1 10 Brödhlops klädhe
2 7 Brödhlops kostar thn sidhan gårs bar ehe vrk:
2 18 Juast eij i azff.
9 13 Brytad dör affnokrom
2 7 Brytkop skall åldas j dagher
1 10 Brytther må konungz doom
3 3 Brystazff och baakazff
12 6 Brym fatter man thet j och dör aff
1 15 Bürskap vill man festa å hans eedher.
1 15 Bürskap gifwer thet bör fästa
1 15 Byamen vill nogor vardha
6 34 Byamen och geste mågho föra thera godz
j andra stedher vtan åtalde vari.
8 33 Byamen mågho eij vara bära j stadenn im:
8 34 Byamn och geste mågho borgan frikis
före all brotth sätthia.
8 34 Byamen vm staden skrikji gånga
5 1 Byggninga mestare vare twå j stad gwarom
8 18 Bysättningh gifwer må må bysätthia
5 9 Bygger een vndhr och annā offuan
5 1 Byggninga manna mellom skal skodhas
5 7 Bygger må swara offuer gatu
5 8 Byggia å vatne
9 20 Bindher hwsbonden ellez annan göra ger:
nogor
j mug å annan.

D

3 18 Dane arff.
1 10 Dombritth konunger
1 10 Dombritth fogte och Borg[n].
12 3 Dins skinta och vardher man före
8 2 Domas mä eij vtan fogatens när varade
10 1 Doblar nägor öffnes ena mark
10 1 Doblar nägor borgs sma vidhelagn smälsmä
10 1 Dobla mä engen vidher then som eij ar sin
2 6 Döör festä korn för än ha sang gange ar.
2 6 Döör festamen för
2 6 Döör brüdh för an han hem kombes.
2 9 Döör brüdhgumme sidan och brüdh seffr epthes bäsnlos.
2 17 Döör bondhe och hustru siger sag ar ha:
3 17 Döör mä som geldh äsn epthe J:ffiädhe
9 18 Dör brytas efftes nokrom
11 4 Döör then man som drap giordhe för än han lagmünden ar
11 5 Dör draparen sidhan han lagmme är.
12 6 Döör [illegible] brümme / 9 13 Döör brüthg.

3 17 Döds mandz geldh bettalas
9 7 Döds manbz bzrth bothas
13 3 Döds mall och sädz ä vapne stiffte.

D

6 27 Dröcka skulo vij seliga medh krusom.
6 28 Dröcka huru the skulo tappas or sälliab
5 1 Dräp 2mm
5 4 Dryper a annars taak
3 8 Dräper nokor sich till arffs
5 10 Dräper mä annarb fä medh vilia.
5 17 Dräper man annars fä medh vädia
9 11 Dräper kona mä so hemur vif vald ta:
9 18 Dräp mä anna 8 Rädstugu vegh Ba
9 18 ellez kirkio vägh.
9 18 Dräper bondge brödhr sina
9 19 Dräper man barn medh vädia ellez vi: ha
9 19 Dräpare ellez dyfven ga dräp
9 19 Dräp man systru sina
11 1 Dräper man annan otzengder
11 1 Dräper trängder
11 3 Dräpit kemis ingen inen är
11 4+ Dräparen dör then för än ha lagum:
11 7 Dräper quinna mä
11 8 Dräper Prestzer mä denom
11 10 Dräparen holdz or värtz för mälsega:
11 11 Dräper öffnezmagi man.
11 10 + Dräparen ränis från mälsegadenö
11 14 Dräparen vardgr dräpin
11 12 Dräpo säath och booth
11 15 Dräps mä 8 konunge ledgungh.
12 14 Dräper galin mä gelder kona
11 3 Dräparen flyr vndan

7 6 Drägh zeep hwo thet hwgger ſwnder
13 12 Dragher ma thiff eller ſtierd äth adzo.
11 13 Dräpin vardgr kona ſom med bare
18 18 Dräp ſom görs borgmeſtaro. Lär.

1 1 Vdgez borgmeſtera och Radgmana
1 15 Vdgez byamans
1 16 Vdga embitzmeſtera
.. 2 7 8 Vdez thes mands ſom koſe gårdz z ſtade.
8 24 Vdga z Radgſtuffwn 24 Lnom
6 29 Vn aff komunge zädge och vn aff biſ:
rapz Capitulo kome z Stade tuå tima o
8 26 Ehr veg ſamande ma/hwart åar och ſkipo
8 29 Vdgez giffwin/ köpmanom rätth aff
12 1 Vdgez z vadga/ Bandzmanno oc Preſto.

.. 9 25 Vdzöris bott hwru hon ſtall ſtiffta
5 22 Vdgh ma ey haffwas z kroken ſidan
ringth är z vårdh 22
och ſkipi komme z ringt är z vårdh
5 22 Vdgh ſtiftia ſamepliga
5 22 Vdghr vardgr löoſs
8 ~~8~~ 17 Vnkia ma Byſatias j 10 Vn ſak komidz
11 cyr

F S

5 23 Limbar yxe
9 14 Ælter man annan aff lagge till målom 15
4 1 Yrffda godz skall vpbindgas.

S

10 5 Sadger gelter modgr mordgr sitt
1 10 Falskar nagor matg eller vilt gen:
1 10 falskar mā pyndare span skias vp
eller andra maato
6 19 Falskar man gezning sina.
2 1 Sadger ar giptoman dotter sina : vada
2 14 Sadger eller modgr drapa barn sittmz:
5 12 Saar mā z annazo gazdg oc vil ei bli:
Saatg herra thet markt ar mā: sina
oqualt vtgozas
12 6 Sallez man z bzoo ellerr brun.
12 9 Sallez gunns a mā 12 10 sallez lass a mā.
12 8 Sallez man v trā eller aff giuse
5 15 Falskare skande tiuffs zettg.
6 2 Sals z gull eller silff
6 31 Salsk z klādge kop
6 31 Falsk z bzodder salt oc ādzo kopinskap
6 29 Falsk godz skall bzennas . 29
4 10 Satigh domber maz agther skodgas

Ja

2 4 Feste mā will bröderöp göre or söns brudh honom
2 5 feste komi zämis affeste mamme
2 6 feste komi dör
5 21 feste peningen å hüsa leggo
5 21 feste penugh å leggo folck
6 1 festa penugh å köp
7 4 feste goo genne ginger sundr
7 19 fästo läggez man å bzo ammars och komez skadge.
8 15 festa å wäldh
8 25 ffester mā lagh och går ey
10 3 ffester mā tiå kono halsh ginggis.
2 7 festez vtgan zetter mälsman
6 15 Fiska sälhigas å torgge kiffnäng or döda.
18 9 Fiske tuffuez
13 4 finger ginggez aff androm
13 6 finger krumpnaz och zäknaz
15 11 findo dreff 12 ~~11. 12.~~ 13. 14. 15.
0 31 finnone stichi köpsluga å Stocholm 31

2 9 foordeel bondans
2 9 foordel hüstrüma
7 1 fogethe köpe å Skipum
8 3 fogete vare när å ~~Stadgenum~~ domom
2 4 förfall feste komi
2 15 förmynda för hazom 15
2 0 förninga till hudh vi mark

F

6 12 Förköp gör man androm
9 12 Försäkth j kirkio wigg och Rådhstufftum
10 6 ffördädere
8 14 Förbudh Borgmestara budha

6 2 fred j gådh och sifftiez. 13 fred j smör gråbet.
7 2 Fridger j skipom 6:3 fred skal brennas.
1 9 Frids breff kommugi gnar thet bzygh
13 1 fridger om pintzdagha och Jull och Påstha.
3 13 ffrikko barn födger modgh iij åår
3 14 Frikko barne penninga vera
3 14 Frikko barnscatt

13 1 ffridger skall vara j Stadhen thr konung är
13 3 fulsåze medh vilia.
13 2 fulsår medh vådha
2 14 flere kullar inne medh bondano ellez gåse
11 1 flock och fazuötthe viliandes skände alle
11 2 flota tää thagher konungez.
12 15 fää dräpez man
12 15 Fä sazgar man
6 17 Fää skall å torgghe köpas. 15 ca.
3 13 Foostez modger fordersfria barn
5 21 Folk som ij vill tiena
12 17 Fogla ellez diur som mä gema föder göra ska
17 foga

I

1 19 Förskritt skall vara een halff marck
7 9 förderffuas nogor skipbrüdh.
8 8 fför biðr peninga giæ them skall vtgiffua.
10 4 förgör mā mame eller komū medh trwldom
10 5 Förgör mā scuffbarne sinno
10 10 fförgerninga göras nokom
10 5 fför sooth före komminge.
11 10 För sääth före ǯ giffua skinlom.
8 13 Fängen vardhe noghon ǯ Stadgeno före sin brott.
9 3 Fär man stadga för än gan komber ǯ gärdh.
11 3 Fängar mā annan före dräp
15 19 Fälgar nägor rättan tiuff
11 11 ffänga zänir
9 17 Förer man annan ö sinom gärde ur wäldz verko.
4 1° Fränder äro näst att köpa gärdh.

5 22 Giva sinnom giuart där fogate skal vm staden gänga.

V

5 6 Vthin giuu bredh skall gon vara
12 15 Valett folck draper nogon.
5 7 Vatu maa eij forbyggis
5 8 Vatuz broas och reenskas
4 10 Vardha och gotz skall vpbindhas
5 20 Vardha leggio skall rectias & skiatth.
4 30 Vardha ellez tompt vrdha eij lagligha vpbindha.
4 4 Vardh skal sa dyrtt atgez losas som ga vthsattis
4 5 Vardhez giuu bredhez oc langez giuu ga ar skall sarskias & breff
4 4 Vardh maa ma ey losa vthan ga vill han aga & trij aar ath minsto
4 9 Vardh annars ma ingen selia
5 4 Vardha aru tue samma.
4 14 Gaffua maa man atgez kalla 4 19
9 4 Gar man till annars gardh och vill skadhz goza och guthez ey 6. 7 Gard ellez tompt kop ma aff andro
4 6 Vardha leggio kop skiffta gellez gaffuor
4 9 Vardh tompt ginis skall ma pant satthia a Rad: scriffuo och eij annar stadz
5 10 Vardha leggio
1 11 Geldh benisas guldh medh quitto breff gellez vit: nom
1 24 Geldh thes mandz som leighardhez vardhz.
3 17 Geldh om griffter ma dozgeldz affoskipto.
4 17 Geldh gnadh an kennis pa sin yngersta tiidh.

V

8 8 Welogh hwn man skall thom aff vädia, än
eij äzä vitne till.
8 15 Geldh thez eij kommez lan 3 dömes genstä vtg.
8 15 Geldga fozmå man eij oc vil gerna geldga
3 17 Geldh epther mä dödgan „
3 17 Geldh vm the äza fleze än godzitt äz.
8 22 Geldh orkar man eij geldga
3 23 Geldh och straffua ool skulu aff oskipto tagas.

1 13 Westez än han eij bezedgez 3 gezbezga tog äz zoff.
1 19 Westa godz skall skall skattis aff
6 30 Westa köpslaga eij a landgh oc eij geldgh in mana
6 22 West skodga hwar gwem han ijrtagez.
6 19 Westa godz föris eij till marknadga
6 33 Weste köpe eij yatin medh borgazom
6 33 Weste köpe eij sin emellom
8 26 Westa bäza eij vitne
6 33 Westa godz gentwärdis hyman sälia
6 33 Westa köpslaga och gotz
1 20 Westa och swäna faza bortgh föz än skat giort äz.
5 14 Wesez fozdersmas bondens hemis
6 29 Weste mago eij vppa landet köpslagha
6 29 Weste mago komma til Stadgen ny föysta skip.
6 31 Weste magho thezra godz vpskipa
6 31 Westa godz skall skipas 3 gatin bodgaz

B

7 1 Weste mägho ey thera godz vpskipa för en
koninger fogatta är till sycht
6 31 Westa godz skall säljas helom skyllom
6 31 Weste mägho ey thera godz kattha tözu sadra
ellez marknadgez
6 31 Westa godz giño thet säal köuligtha :bondo
6 31 Weste skulu köpa medh köpmanno or ey nz
6 31 Weste skulu säal köpa bakidan
6 31 Westa mäggo sucor till sin kost köpa
6 31 Weste skulu köpa korn helom kästom
6 31 Weste mägo ey mägon köpinskat milla sin
: 8 33 Weste mägho ey vapn bära j Stadenosgöra

6 19 Gezninga mäna gezningh sätt gnazt åår
1 9 Gezning göz mägoz å then nia som konniger
hafftez tagit j sin fridh
1 21 Gezninges men mägho ey hafftia vtä ett em:
/bete
15 Vzeen vardgez brüthin aff bäzande tzä
2 p.1 Giffto man komi
2 1 Giffter nogoz kono vtä zetter giptoma
2 3 Giffter nö mälg fäderz vilia
2 2 Giptger tuein ena komi
3 20 Giffter man skyllan nia ellez oskyllan mä
aff sino godze

5

V

Z 7 Vääs öölt . 3. 19 Graff öl.

6 3 Godz falst skall bremas .29 ca
6 3 Vottlandz men mågho köpa tripund & seerdez
3 17 Godz zeckez ey eptger geldom
7 11 Godz kastas aff skipi hwo thet skall bettala
7 18 Godz skall vp skipas & bodgez ettez torgg
18 18 Godz taghez någhoz medh saumpnadhe gamedh
15 17 Godz hwo thet hielpez & reldg sio ettez haz
6 31 Godz skall alt sciffnas föz än thet sälz.
i 26 Göz någhoz sapninggh a fogathu
ii 3 Vzipez ma amna föz dråp
3 21 Gudh fadhez giffnez barne peninga. or thz vrea: :8 barn
5 10 Gudz peninggh pa husa leggho och skipleggho.
6 2 Vult ettez stiff skall skozett in antwardas.

H

13 3 Handga tööss wädge 1 3 Landg aff bygg 6
10 6 Här reeser mā måtg koninge 13. Samblader 10
10 7 Här vtglupskan före mā å fädernis landg
13 4 Hälk bygger aff andrō
13 12 gärdragh
9 8.9 Hempnis mā å sätg och bötg
9 15 Hempnis någor på koninge doom.
9 17 Hempnis någor på nogran för gnadg saak
tyet helst är
9 1.25 Henfridg å gärdg skip bastū hemeligg hūss
5 2 Hemelig hūss bygge ingen tilt gatu el:
lr annars gärdg
13 9 Hatter ellr griffna gaffna gals hemne na
9 10 Hempnis man å annan och annor gör ginge:
9 9 Hempnis man å höther vtfästa
9 9 Hempnis mā ey man om nogot är böty aff
9 9 Hemmels hūss fridgr kotome
9 5 Hemsökn gör man androm
4 3 Hembudgitt 4
1 18 Herbergare koninge
5 18 Herr vardgr byggen zimpa eff aff.
18 13 Hest gitter man yzka medg tygh
5 20 Hest länet mā (mā) och fordesstiad.

Hemelig hūss fridg.

H

3 :11: 12 Hessfd åårs gammul ſ arffue

9 7 Hittis men ſ gårdge ſöötgo
15 11 Hitter man nogot löſe tyet
15 13 Hitter man fää annars
5 15 Hiordh hugh.

2 10 Hoor kona taghis mne medh vitnom
2 10 Hoor gör ogifft kona medh giptomanne
3 15 Hoor hann ꝑſte hann erffua inthe
3 15 Hoora hann lathe peninga efftet them skiff-
tis ſ fyra dela.
9 13 Hoot är medh ingo bötger
18 7 Hoffmodh ſåår

7 7 Hugger man skiphuth eller dubber lino.
13 6 Hugger man aff androm gandh eller footh
7 5 Hugger mā anktare strengh
12 4 Hugger man tra och fallet å annan
15 7 Hugger man apal annars eller bryth quiſt.
7 6 Hugger mā tugh dragreep eller zacka 17.
12 1 Hugh tälies ey mera än ett till vadha
13 16 Hugh tyer mā döör aff vädhas nätt or åår
1 15 Hvar ſom kärer å annan ſ andro ladh.
1 20 Hvar ſom vardh kalladher till skatt or ko-
mer ey tidhia ſin böthe iij mark.

H

9 1 Hugger mā annā eller stinger j hans gårdh.
9 13 Hugger mā annars stadhe eller wpn
12 1 Hugger mā åth andrō oc ānar wrder före
12 1 Hugger mā annā j handh eller hufwudh
14 3 Hugger mā tygg sondr medh wdha.
13 5 Hugga tre trā eller wälta steen
6 3 Hwlega affwet j kledhe gwset 31
5 10 Hwslega
8 15 Hwslega dömas genast wtj
9 4 Hwsbrotth.
4 6 Hwsa köp stiffta eller gofwa
4 9 Hwss oc tompt sättis till pant a Radhstu:
12 9 Hwss fallez å man :ffwn
2 17 Hwsan siggez sigh medh bazne wara
5 23 Hwzu stadhe skall skiptas
8 19 Hwsan gipt mā ey besätias.
7 1 Hwzu godz skall vpskiptas
13 1 Hwzu man skall annā till sāra binda
14 7 Hwdez bitther mā
15 8 Hwmbla tiwffwez
5 16 Hwdh j hiäl slāas.
6 14 Hwdher back ffwn 12
12

...

3 11 Käff j aff
8 13 Käff j någhon saak · kan ey rättas ellez dömas
6 19 Järn koper smör eñ vägas fören tijs komer till Stockholm och så tyez
6 19 Järn tyet ey väger fiikit tagi konūg oc staden
6 5 Jusatt godz skall skott aff göras 1 · 20 : forfares
1 20 Jusatt godz ginen tijs skall vttagas · oc om tyet:
1 · 18 21 Buxel stadzens skiffis oc vtgiffuis som xx · 22
4 3 Jord skal man vpbiudha oc gembiudt oc lagh:
4 1 Jord vill man pantsätia : ståndr
4 8 Jord må löses medh tesse verdöris
4 6 Jordz köp skiffta ellez gåffua ginen tijs skulo tilt gå ·
4 1 Jordz seelias ey vtan frendom ellez nesta nabor
4 2 Jordz Jonkun öffuermaghi oc vitnilinge ·
4 13 Jordh å landzge gånge eptyez landz lagum
4 13 Jordh j Stadzenn gånge ept stadz laghum ·

13 1 Jula fridh ·

K

15 6 Kåål tiffiez
7 3 Kastaz mā annā öffiez bordz ſ ſiö.
7 10.13 Kastaz mā godzett ſ ſiö gizen tōz geld ſtatt
12 4 Kastaz mā öffiez hwſb or zåkez amia.
13 13 Kastaz mā ſtongg effez ſten ſ gård ānanb
13 14 Kastaz mā annā ſ ſkomen
7 3 Kastaz mā vtg v ſkipi ſ gampn
5 22 Kastaz mā vatn tīmo om kuell
5 22 Kasta gårdz neſt eeldge.
7 3 Kastaz mā vtg v ſkipi ſ anckaze lägie
7 10 Kastaz godz aff ſkipi: hwo tōz ſtal bittala.
14 3 Kastaz mā ſteen medh vadga.
1 18 Kāmenere ſtadzens :lez annat.
4 17 Kennis nāgez ſ ſin ytgz ſta tijdh geldg et.
11 11 Kennib mā tōz ſaak åå, liff gåz :den
11 11 Kendz ſaak är ſå godh ſo medh vitno tillkū.

1 9 Käze mā ſich för komunge och gözz grz.
1 10 Käze noggez å Borgmeſtare dōſ: wig a gen
ſ andzom landom
1 11 Käza må Borgmeſtara å Borg vppå wig:
fazande manz wegna.

8 1 Käremål tzÿ öppo en dagg och eÿ meer
8 9 Käramål må ingen midher leggia Sgirt
8 10 Kärer eÿ målsägunden kåre thå fogatin och zå:
8 10 Kära vill man eÿ · vtan vendhz åthez
8 30 Kärazen ſtall amā till ſaack mz vitnō bindā 2 3
1 3 Kiſto Stadzins uze thå nÿkla åāg.
7 12 Kiſto godz kaſſe ſ ſiöö
15 3 Kirkio tiuſſna gaffna eÿ ſtidg ſ kirkio
1 7 Kÿſſna Borgmeſtare eller Rådgmē vm ſ valeth
2 7 Kirkio gänger öölk. 13.7 Kubeen vardet Guggen
3 10 Klandas Aff
4 6 Klandas Jordg eller tompt
4 6 Klandas tompt 4 · 7 Klandas köp
4 8 Klandas gärdh eller tompt
7 4 Klandes köp och vett eÿ fångamā
8 13 Kraggamål affzettas · förſta · andra eller tridhie xiij råd
ſtiffi dagg.
12 7 Kliffnez mā ſ trā · och dör aff fall
5 22 Klocka zinge thå eldz vardhz lööſ.
1 22 Kradgens gäſtens ſaköre gaffſt komming ar ſtaffſt
Stadgen. 1 taki

K

6 30 Kladge vara köpmā tget gott oc eÿ ār
6 30 Kladge ſkall mā lätta ſkÿlia tgz mā:
7 31 Kladge ſom inſöeis ätt ſedogt köp tgz
och haldga ~~och bhöga~~ lengt ſino

5 4 Kmätt vidgez knätt
13 22 Kniffuer ſkall ſtingas genō gandg tgas ſo 21
eÿ ozckar botgom
13 12 Kniff dragez mā ätg andzom

8 2 Konunger bidg kombez till Staden.
1 9 Konunge kidgez brÿtgez nogor
10 6 Konung bnar ſom mätg gonō zeeſez
11 14 Konunge kedgning. 15.
1 15 Konung kennis vedg atff ſtadg om ā:
:garden bor ytgkendis. tötgz
13 1 Konungz nazwan gno ſkadz göz wai tne.
6 31 Konungez och Stadgen ſkulu allt forwerkat
godz gaffna
13 15 Komma nee ſamma medg vzedz vezkō
6 29 Konungz wadg en aff tÿ. ſkulu koma gnart
de vm Pintzdagha och Jacobi oc ſkipa bÿa.
mannom ätg.
3 4 Kona bar trieggia mānna vitne.

♂ 16 Kozu och kalck må mā ♄ skipō sälia
4 17 Kona ellez mā kennas ♄ sin yttez sta tiyma

♃ 13 Konder skiliadgz māna mellom å Rådhsstiffui wigg ellez kirkiowigg.
♃ 7 Kosta till bryllops kanns öll
8 16 Kost penings dömas genst vtlg. :ej
♃ 18 Kostez till bryllop sō zeckuas skall tilaff ellez:
♃ 20 Kostez eptez tyt giälken göras skall aff o: skiffto ellez stifft.
8 25 Kost ♄ gästilsom. Gio gomo skall bittala
♂ 24 Kozu köp

♂ 3 Köpe ♄ Ingen medh kondzus gion. 04. Köp mā
4 ♂ Köp iordh gozss ellez koo
4 11 Köpe och skiffte aff Stadgenō och landh | ♂ 7 Köp man gard aff andzom
♂ 15 Köp ♄ Skipom
♂ 15 Köp hestinga och andza māna
♂ 17 Köpe Ingen vtan staden
♂ 17 Köp skiliū å torgge göras
♂ 21 Köp mägho Stockholms nie göra vp ♄ landeno
♂ 21 Köpstadga men mägho köpa offuan oc vtā mz.
♂ 23 Köp skiliū all ♄ Stadenō. ā stockholms byamannō. zas.

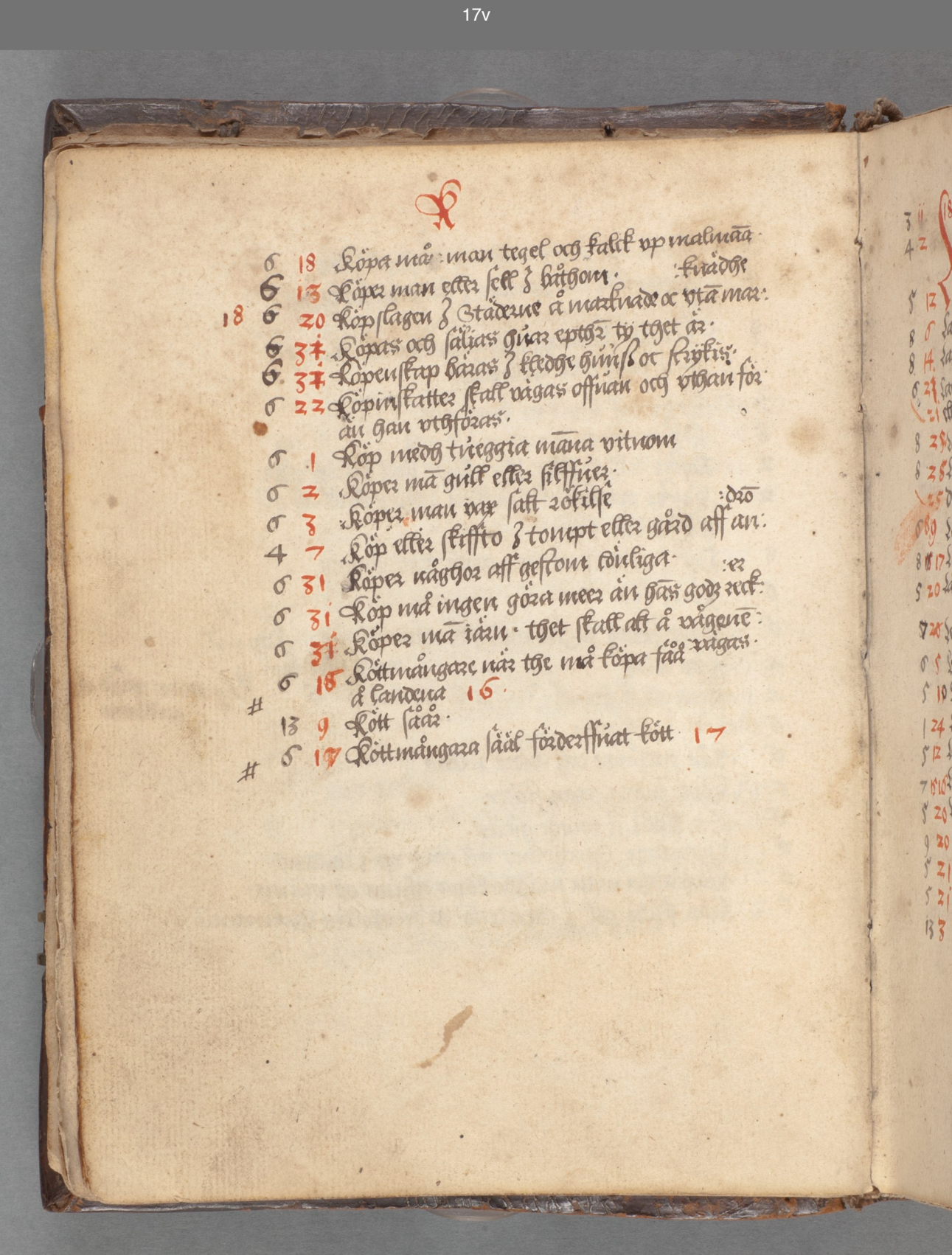

Köpa må man tegel och kalik vp malmaa
Köper man ether seck j båtgom. :kraadge
Köpslagen j Städerne å marknade oc vtaa mar:
Köpas och sälias giuer epthr ty tyget är.
Köpenskep böras j kreadge hwss oc skyrtis.
Köpinskatter skall vägas offuan och vthan för
an gan vthföras.
Köp medh tvieggia maana vitnom
Köper må gulk ether silffuer.
Köper man vax salt 20 tilsse :dzo
Köp ether skiffto j tonept ether gård aff an.
Köper nägthor aff gestom edinliga :er
Köp må ingen göra meer än gäs godz reck.
Köper må tzän · tyget skall akt å vägene:
Köttmängare när tyr må köpa fäa vägas
å landena 16.
Kött säaz.
Köttmängara säal förderffuat kött 17

3 11 18. 19 Laga hæffd ett år j aff
4 2 Laga hæffd vppå lördh om hon ey åtherlöses
innan ett åår
5 12 Laga till sägn om hwslego
8 6 Lagobokenna vill man för sich låta läsa
8 14. Lagh samm j alldom köpstadhom
6 21. Landzmå må ey köpa j Stadhemm eller selia
21 eller många thera vtg.
8 25 Landzmå werdher höysatter 22
8 28 Landzmå mågho ey vara vitne vm geldh j Sta:
25 dhemm 13. 7 Låårbeen vard hwggen.
6 29 Lånar må peninghe aff andro
8 17 Lån taga the medh sampnadge genghe
5 20 Lånar må heste oxa aff andro och förderffuas
7 20 Lördh sagare äger wårda brödge skipi och godze 13
6 5 Legh må peninga in till annars.
5 10 Leghes man aff androm gärdh och vill ey gälda.
1 24 Leidge breff
5 12 Leiger man gärdh hus och vill ey gälda.
7 15 10 Leger må skep och vill ey gäldha 14
5 20 Leger man heste oxa aff andro och förderffuer 21
9 20 Leghes må annan till att slå eller drapa
5 21 Leghes nea folck man eller kom
5 21 Leggo folcks zetter. vel. Leggo hion.
13 3 Lemar må annan giffui lem före lem

§

8 15 24 Ketzin till ketzin gripes man 24
10 7 Kedhes man ytyleskan hås å fostes kådg sitt.
7 19 Kegges nå festo å annars kåyggio.

1 12 Kingkes någhos vppå sådgitt
4 2 Kingkia sich till penninga bötte xl mark
8 30 Kingkes man tket å åzo annars gåår 29
5 21 Kinss gaffua epthz ȝ vårdh ær ringth 22
9 18 Kiggez modges sitt hazu ȝ gial 19 saak

6 7.8. Koffuaz nå före andro peninga elles dnatt.
5 14 Koffuaz hondom gestenio ginss tekkia.
2 3 Kockaz nå nö gelles skendkono hans
5 21 Kockaz nå annars kegho folck
13 21 Kocka skåzas aff nöö
5 7 Köfft nå ey byggias öffuer gatyn
1 20 Könaz någos sin sien elles gest vndz skit böte. pl mark.
1 20 Könas godz vndan stat
3 17 Könes arff thå geldas skatt
15 19 Köst gno som tiemme taghz före tiuff
8 11 Köt för tient skulu bittelas. 16 ca: aar
4 5 Köses skord ȝgen vtan han vill gouga aghta ȝ tzy:
4 2 Köses skordh igen och togh ha stere pen an go: stod före

1 19 Kekaze Konungz göz ey skutt.
12 6 Kythis hooth skände natt och ar och ey tounez
14 aff tieg i.

M

6 20 Markinader må ey vara somre dagh
6 18 Markinadga skulu två daga gälders
6 20 Markinadge j gelsinga lande
8 8 Målsegande sätt må mä ey pån sigh giffua · 1 14
8 9 Målsegande verder åthr aff tåzo sinne
13 1 Målsegande vill ey förlijka sik vidh the saak
15 20 Målsegande taki tridhjung aff tziggia och
vj mark saken j tinsswo bothom
N 1 Målsmä är bändhgmune å ginder dagh
N 8 Målsmä gassuer mes sätth öffuer then saka
N 9 Målsman till giptomål
N 10 Målsman för barnom 9 · 16
N 10 Målsmä vare then som bäst vill 15
N 9 Mårgongåffwo
N 9 Mårgongåffwo skal giffuas aff oskiffto
3 17 Mårgongåffwo skal tagas aff oskiffto
1 16 Mååtor skulo alla ~~miuthas~~ meetas
1 16 Mååtor vardher falskadjer
8 1 Meäng mäll man vill läza vm en dagh
6 14 Mårdh skin och grå skin · gå the skulu för: 12
N 18 Medh gifft zakuas all j arff vtan
bröllops kostez som fader gör barne sino
3 20 Medh gifft går til then tgn vtgaff än tgn
dör barn löss som giffs.

M.

1 15 Merke Stadzens gyiar tyet gaffua ſtall
5 15 Merke anners fallſter nåzor.
6 19 Merka ſkilo timmobindare or ſamneſtare ga:
6 20 Merkias ſkilo all maatg till dryckia
8 7 Meetg gizan tyet ſtall till gånga.
5 15 Molkar kona annars ſää
9 19 Modger ligger ſitt barn ſ gialk
N 3 Möö vardes vaktagin.
N 3 Möö gifftis vtan fadars ath moders vilia
N 3 Möö vardger lockat.
10 i Mörder man aman
10 N Mörder ma ellar kona barn ſitth.
10 N Mörder barn fader ſin ellar modger
i 5 Mynttor för doone
i 19 Myntare gör eyſkritt ſ Stadgenom.

13 ~~14~~ 3 Mäsar giggas aff manne
13 15 Mäsa vazdge aff manne skiezna
2 4 Mekas feste komn manno
1 10 Nöger eÿ manne åth Borgmestare och Rådh:
scriffins doom · och köris annet sin vtlendi ·
11 1 Nodh vädio gör man ·

4 10 Offuermagha Jordh säli ingen vtā til bötigh:
8 15 Oder görs eller goltz! 13 Offuermaga skal böta:
5 2 Offuermaga Jordh eÿ sälias · : sō magade mā
12 12 Offuermagi drāp mā 13 19 Offuermagi J sāsom
14 6 Offuermagi böttis tyttis bott som āndz och gatff:
13 3 Ogha öra · : no mādre J sāre botā ·
9 4 Öga stinger mā vtgh eller skär öra aff andro ·
2 10 Oxipt kona gör goor
4 7 Oxemult sälk mā andro bötta iij mark
8 16 Oxär kazne gaffue minste rett ·
8 2 Oxydgio gör mā J Rādgscriffini
8 30 Oquādins ordh kallaz man aman
5 22 Oxsäla mā eÿ vara J krokom eptr J vād är ringt
2 5 Ordh skall mā komi medgh fästa
5 17 Ordh mā sigher J sin ÿttersta tydgh ·
5 20 Oxa lāndz man ogh forderffuad ·

3 8 7 Y
3 17 Yarthin förstanden
4 1 Yant sätia vill mā Jordh
4 1 Yanta Jordh skal vphindas
4 9 Yanta Jordh sätgias vthā Radstvffum
5 22 Yant neka för eckoth
4 1 Yanta godz
6 6 Yanta stielas ellez hinna
6 7 Yant ellez vädh hizu thz skall lagsökias
6 10 Yarth vill mā standelis vthsätgia
6 10 Yarth må mā ey nöthe ellez lāna
6 10 Yarth tagez mā aff andzo
6 10 Yanthez hizu hā skal vpbindas
6 11 Yarth standelis vthsägia
6 12 Yarth åthez lösa vitio
6 13 Yarth skall sälias mz thæggia mānum
8 18 Yanthez skal mätas mälsegandemim
8 16 Yarth ellez penīga imā sool sätth

5 14 Yamno höggia

4 2 Peninga må mā ey skez taga före godz
6 5 Peninga läggias in til amass
8 16 Penivga zedgo dömas gienast vthe
13 1 Pintzdaga frids oth pāskā frid

P

3 15 Presta barn essia och ey essias
6 6 Preste hyse epther stylog
8 18 Prester må ey bysätias
11 8 Presters dräper kechman : Staden
1 16 Pundara eller andra mätho må mgē hassia vtā:
1 16 Pundara eller andra mätho varder fallskat
1 25 Pundare förlikes medh vagtena
1 25 Pundare cen vara öffuer askit
6 28 Pusa vatk sattis för iiij penninger
12 13 Pusk skär man amman
13 1 Påska fridher.

Q

2 17 Quinna sigher sich medh barne vara
3 4 Quinna vitnar om barn för två män
3 5 Quinna taghs medh valog
5 22 Quinno som vaka öffuer bryggiom
9 11 Quinna tager medh valog och föres aff lade
9 18 11 Quinna vardhr välltagin
11 7 Quinna dräper man
12 14 Quinna vardher dräpin medh vadha
12 13 Quinna vardhr dräpin medh barne 14
13 20 Quinna görs aff bryggis 3 Quinna stiel
15 3 Quinna skal quick & lozd sätias vm gon:
.stiell

15 2 Ransakan effter tinffinat
15 2 Ransaka må engen annars hus effter tinffinat
1 2 Rådget vare alt Gwenskt
1 2 Rådgna må then ey vrda som ey gaffues
1 4 Rådgena må ey vara stere än fyr aff ca skett
1 12 Rådgit förtalar någor
1 20 Rådgena göras samdlagg eller siövördning
1 18 Råds konungs förtalar någr
8 17 Råds konungs k må ey bsatgias
8 35 Råds konungs gnar mätg hem bryter 34
8 2 Råds stiffim, daga tre j gnarie vikn
8 5 Råds singn daga vthe å torgena
13 2 Rään och sään bådhe j sendger
5 8 Rensa skal man gatun
10 0 Reesar må gär mätge konunge swom
2 5 Räntar må feske kom annars
11 11 Ränter må dräpasen aff androm
11 10 Ränter man fänge aff androm gnarin gäda fänga thet gelst är
:messo
1 18 Räkinskap all är viij daga före Valbnega:
2 15 Räkinskapes skall göras aff bazna godze gnart:
8 13 Rätt bedgis må aff Vorgnestano oc :ään thge neka

R

8 30 Ridhande man sinom hest nå edh gånga
9 1 Ridgärdt nā hem åth androm· och githez
eÿ och slåz gan· skadha
9 4 Ridhez nā hem till annazs or vil göra·
9 5 Roff. z1·c9·zz·z3 (:13·z
5 zz Roop kombez å lösan eldh
5 4 Röothez nā annazs taak
6 5 Röffias inlagde peninga
6 6 Röffias thet som vādh sätt äz
9 zz Röffiaz nā ǯ stadgenō till en öre·
9 z3 Röffiaz nai ǯ skoge ellez ǯ skipi·
8 19 Rÿmer then vndan för Gorgadiō·
9 z Rÿmez man före orminom sinom·

:orkar ey

13 1 ~~12~~ Hamma zätth ſtände thn andzo vithz oc 13 31
8 25 oc Samplingh ellez ſiöwärdingh göz nogez
13 17 Sampnadh handh :å zädght
1 20 Sampning å amna ſtaden.
1 18 Sakörz ägez gatſman konungz oc gatſman:
7 15 Samlegis ſkip
8 13 Sakez varzdh nägoz j andzo laendom
3 21 Sargar nä amna giffuin handh ſinna förz
5 ~~12~~ 5 Sargar nä amnaz fää
13 7 Sargar fä man gnäzie ganda fä thet är.
13 13 Sargar fä nä nedh vilia
13 1 Sårmål vil nä amna till bindha
13 2 Såår och råån ſamman.
13 2 Såår och döz mål j vrpra ſkiffte
13 16 Såår thez nä fär döth aff vorde natt oc år
1 6 Saiffiarz ſtadzens vari ſuenſker.
9 20 Saiffstenäl
4 6 Saiffiarz ſkall för breff gatſna
1 16 Seek ääm.
~~6 28~~ Seek man ogenteloh. böter iij mark
4 10 Säli nigen öffrieznagi ellez Jonſin Jordh
ytan till bätzingh.

S

5 19 Sela ſyſlinng
6 14 Seel l' man tue ett ting
6 8 Ser marka ſack needh i mångа ſkal vägias
8 32 Senda bidh Stadzines
6 31 Sel ſkulu geſte köpa brendan
6 16 Sild ſeel nu man ſ ſkipom ſälia
10 9 Setz mā celdh ſ annars gimſs
13 1 Skadh ſom ſkeer ſ komingr när vatn bötgr vatt tue
5 22 Skadha geldh om celdh giffuu thz mer ſo mer:
6 25 Skadi göz nagor andzo ni ettz vädha · : gaz ^ vilia
22 ~~Skipgangande ſkal ſkitt aff göras~~
7 10 Skadhi oſkipom medh vädha · 7 · 1 Skep ſkadi ·
1 20 Skip gangande ſkal ſkitt aff göras
7 5 Skip booth vardher aff giggen
7 8 Skip bruttt om nägher ther fördherffuas
7 10 Skip läge tilt broo läggia annā vndan
7 9 Skip baläſtadh ſkulu zyma brone före ſunt-
tadhom ſkipom 7 · 8 · 9 · Skip redh ſkap giuge ſunder ·
7 11 Skip å grunndh ſegla
8 17 Skiplega ſkal bittalas
8 29 Skipmā ſ timo ſkipi mā edh gänga
7 14 Skiper mā gods inolofſkandis oc kemnio
12 ſidan för ſkeppazen
8 15 Skiplega dömas genask vtg · 16 ·
12 ſ Skuttez man åtg andzō

2 2 Skilnader j giona laghi bötha iij mark.
4 11 Skiptiger mā jordh aff köpstadh å landh
7 15 Skipa köp löön.
7 2 Skipzidiger som gāzdh tridiger g. cl
6 Skadha göz mā androm å gans godze j
gitsom ellr skipō
5 18 Skāz mā annars fāā
13 15 Skāz mā anna skeno medh vādha. g
13 17 Skāz mā sitt eigit godz gitsom.
7 16 Skeppez togh aff landom.
12 5 Skeppez mā steen timber
15 5 Skeppez Stadzens sien tiistie stande saa
:zāttg
15 19 Skeppez vāgor zettan tiiff
11 12 Skärsentim.
0 20 Sondagh skal ey marknadge gözas
1 15 Span zāttger
1 25 Span skal een yxa öffuer rijkit
6 31 Spetzeri skal sālias gelom diusinom
13 20 Spimi hugge aff gruno liggia j tue boot

1 16 Stadzins span
1 23 Stadzens book skal lāsas :ga
5 22 Stadger skal skiptas skiptas j tiua tiedm:
8 6 Stadzens book hidger nāger lāsa.

8 32 Stadzins ſuena tzzi gōſſuiſke
8 31 Stadzins ſuenom gōrs nǻgotz
6 6 Stuld kyſe præſter efftz
6 27 Stoop oc mǻǻt ſkiliu mezkias 3. 7.

6 5 Stelas mlagde peninga
6 6 Stiel beggis mannz godz
15 6 Stiel mā ſ trägǻrdz äpple kool äztz
15 8 Stiel mā gumbla
15 9 Stiel man ſiſka aff nǻtzſom
15 9 Stiel mā nǻtz.
ſ 22 Stiga gaffla
8 27 Stemmis mā till Rǻdzſtuſſiu 3 mezkz
8 8 Stemminga peninga giffuu ga mā ſo ſtempdz:
8 12 Stemma ſteze ero til Rǻdſtuſſu
12 ſ Sten valta tue ocſ fǻǻ dödz aff
ſ 9 Steen gnis mǻ ey ſälias · vta vid Stranderno ·
ſ 5 Strandz vzak 14. dis.
1 15 Suena ſ Staderno taga vidzlegnig vtzsen:
1 19 Suena ägu til xl mark ſkatta
6 14 Suara köpa tzſe til xl mark äga ellz mindre ·
1 20 Suerra ſom gaffla til xl up · zärligit godz göra
3 7 Sunderſtille oc ſamſtille förſkirt
13 12 Suezdz ellez kuiff · dragez mā ätz andzom
1 26 Syvozdning hinz zädgeno ·

I

1 8 Jalar någor komungh eller rådh hans
1 12 Jalar nä å fogten och rådhett
8 14 Jalin annars tagi ingen till sigh
8 30 Jalar nä till annä oqwedens ordh

6 26 Jappar nä dzett mätth
6 28 Jappar nä vijn vtan löff
15 18 Jager nä annars ting vtä lån eller lego

1 13 Jäneznare j gwarzo köpstadh ~~winget~~
5 22 Jäneznare säki ey ött sidan j wird dz
winget oc ey hastire liws geller eeldh.
6 28 Jäneznare mäth mykt 27
6 27 Jäneznare säl vanmätth

3 17 Jestament gifftis aff oskipto.
3 19 Jestamet gwin mökit gifftas nä
4 17 Jestamet gwin än kemis j sin ytersta tydh.
om gell oc annat
5 14. Jeckia lossiar bondä gestenom.
1 15 Jienara j Studenum so gastna widerleg-
ning til xl mark skillin winna bizskap
14 4 Jäär gwggez nä aff andzo
13 14 11 Jänder slås manne vtg.
1 19 Jiena som äga till zo nät skillin gözas skritt

T

1 20 Tienara som äga til xl mark ~~skal~~ 20rliga
göri förskritt.

8 15 Tienst löön dömas genast vthg. 16

9 19 Tiuffuez må ey gripas 20

15 1 Tiuffuradez bedhts till annā

15 1 Tiuffs köpman

15 1 Tiuffuradez vördis

15 1 Tiuffuez sleppes

15 p^c Tiuffuradez j hando tagin. som lyff å gång

15 p^o Tiuffnat hīzn̄ må skal ga sig aff hando le:

15 2 Tiuffuez giptas varder gripin mz tiuf: dga

15 2 Tiuffnat må engen adzo vita. vtan :nathg.

15 hair är bar åtagin.

15 3 Tiuffuez må bergias före ena mark.

15 19 Timber tägil hīnā thet tagez vta loff.

1 15 Tompt hellez gärdh gaffuez then j Sta:
dgeno so vtkendis bär. säli bort elliz mist

4 2. 3 Tompt ellez gärdha. varda ey lagliga vpbūd:
ne

4 9 Tompt hīnis patsätte.

4 9 Tompt annars mā engen selia

5 3 Tompt annars byggis olofftiga.

7 7 Toogh hīro thet hūggez sundhz

7 6 Togh slippez aff handom

T

7 16 Toogh hwiter eller ankare
7 16 Toog hwgger skipare 17 sälia
6 27 28 Tzampa ööl posa valk. må ingē wz stemuo.
6 8 Tze mark saat medh mänga skal värie.
5 20 Triggia mazka saat skal mā väria medh
triggia manna eedhe minn gälda
7 pri° Tzedaga skal köpma sitt godz epter sogata;
15 12 Tzidhing gassie gan som hitte.
8 pri° Tri mål må ma käza vm en dagh.
8 2 Tre Rådgsting skulu vara j hwarie vikv / daga.
8 6 Tue skulu sogata, vara nar. 5
9 24 Trägårdz tzidher 24
15 6 Trägårdz timffter.

1 2 Tue Borgmestara skulu sithia hwart år
1 3 Tue nykta skulu vara å Stadzens kisto.
1 15 Tuå vidhe legniga må engen gassina.
1 16 Tue skulu skodha all embethe j Staden.
1 16 Tue skulu bindha til ölgerder
1 24 Tue men skulu vidhe besätning vara
8 9 Tue talan för retten.
5 22 Tzmmo före gårdh sinom.
5 22 Tzmma vm kuk kasar

T V

6 19 Timmobirdare ſkal gaffua ſitt eigit merke
6 28 Timmer ſkiclo vppſillas ſom ſättas ſkulu 27
7 18 Tunge lägr å bzoo dag och natt
13 3 Tunga ſkäzas aff manne.
7 16 Tug ſlippa ſkepeze bziſta.
13 4 Tumet fingez zeckuas galff gandog
6 27 Tydgiſt öol ſatt för iij penn :tappu
6 4 27 Tyſt öol oc andra tolcku dzickia må inge:

V

Dl. 12 7 Wädga bodh högſta xl mark ſaak
13 7 Wädga böthez mälſma en ſtylt : ia vidgz
14 5 Vädge zeckuas ey z dzäpom vtu bädge ſeye:
6 26 Vammäth z dzyckiom
5 22 Vändgimen gemda bozgan aff täzeznaze.
1 15 Vändg och vathu.
5 22 Vatn tzmma. ſtiga. bzze.
5 22 Vändgez liggez midgz bötis iij öze.
9 18 Valdzmezcke
9 11 Välkelt quinno
9 19 Valdg fözning baſtas och bindz 20

Vålorgetinig

10 6 Valdzeminge måtig konungh.
8 7 Våldz verck göra o bärtliga man
6 20 Vanmåtig j vijn
13 12 Vådga edgher giztt gan skal straffias.
14 8 Wådga edg gizt må skal gå gånga j så: :20m
8 33 Vapn må ey geste bära
8 33 Vapn mågo goffmen bära :mm
8 33 Vapn mågho ey bönder bära j stade:
1 25 Våg skal klijff vägen vara
1 22 Vägme lackare gaffue konungen gatsst och gatsst staden.
4 5 Wedhgöra som mä må tompt ettez gör: da åthzlösa
6 6 Wedhman sägha mä andzom.
8 3 Wedhia vndgå konungen
8 4 Wedhias mä mäghe fogatetto.
8 5 Wedhia å torgetto til z öra
8 9 Wendgez mä äthz oc vil ey za
12 5 Wekthz man steen äthz andzom
1 13 Vägfarande mä bära sina sack.
8 26 Vägfarande mä gizt gå edg gånga skal
6 31 Vägas skal all godz så vtlendis skal så: :200
19

M

-1 17 Vithez nägzom andzo thet tha ey kan til
thans pröffua. pena ibm C or 17.
6 23 Vyin vpstinga och nägotz stoop vtmäta
6 28 Vyin miödz posa valk. skal sälias som
thet äz sattz.
8 28 Vyin thro thet kätz ey köpa. 27
8 25 Vitne mägo gänga aff landeo j staden
9 31 Vyin som geste föza skal j stadzens
kellaza sälias.
9 20 Vites manne tiuff saak
10 11 Vites nägzom gögmäle
13 9 # Vithin vardhez thrigget # wnsteem.
13 pri° Vithz man andzo säär. än thin thet
göz stände sama vadga.
4 pri° Vpbindas skal affina godz oc sälias
15 13 Vztiuffua göza sik
15 14 Vzak thittez mä j salto vatne
8 16 Vsiza
8 25 Vthleenstez mä vardez besätter.

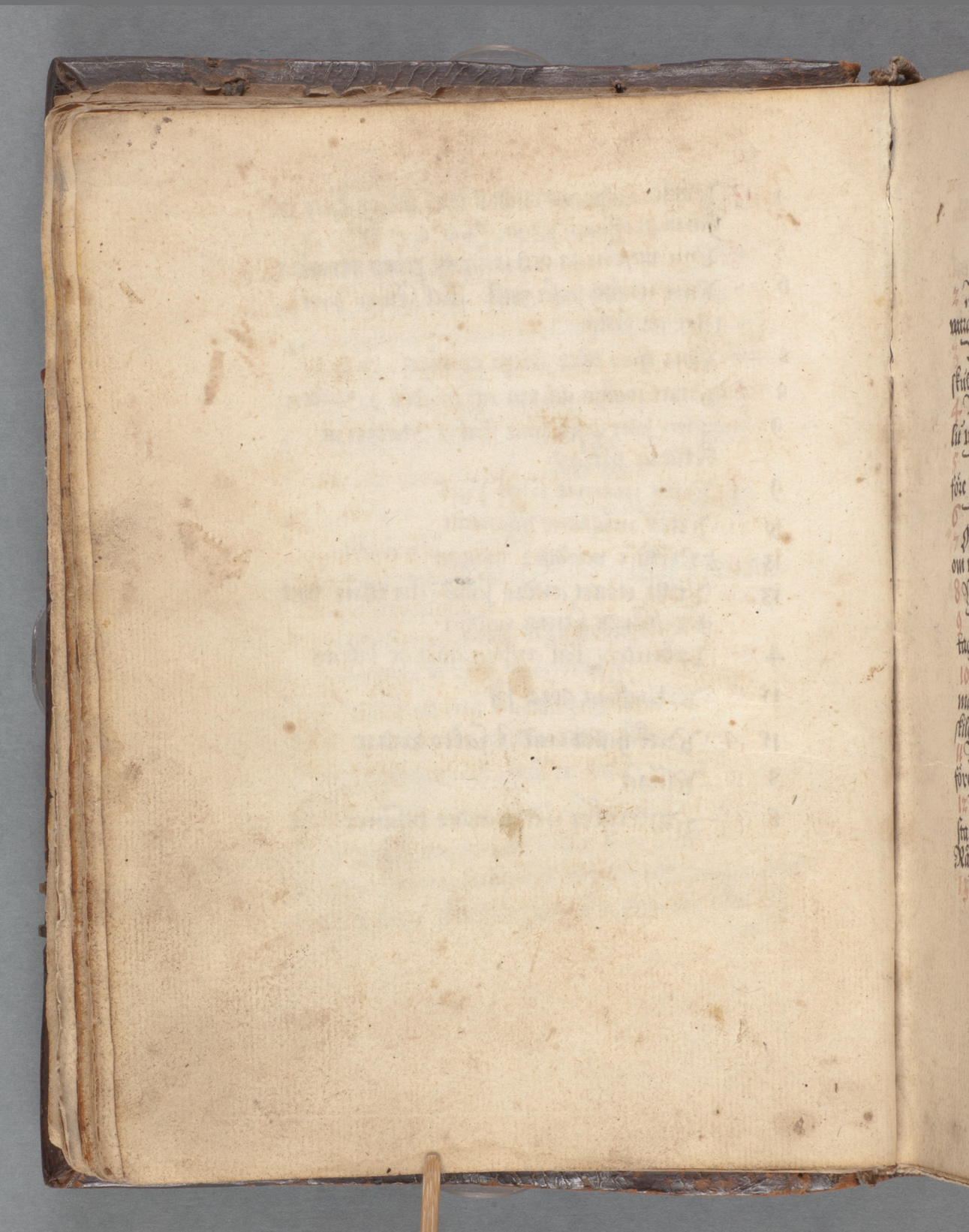

Tafflan.

Vm Borgmestare oc Rådmen skulu wäljas oc å hwad dagg och om tyda ceda

2 Nu hwru monga Borgmestare oc Rådmen skulu wara alz.

3 Nu hwru Stadzens Book Inwigle oc Preuilegia skulu gömas oc keuiaras.

4 Nu hwru monga Burgmestare eller Rådmen skulu wara aff ene sleckt.

5 Nu om Burgmestara eller Rådmen taga mitto före sin dom.

6 Nu om Stadzens Scriffuare.

7 Om Borgmestara oc Rådmen kiffua sin emellom om walef. :wåld

8 Nu om nokor talar oloffliga å Konung eller hans:

9 Nu om nokor gör gerning å then man som konug tager i sin fridg.

10 Om nokor bryter konungz dom eller hans Embetzmandz eller kåter vpå nokon man sidan tyda åro alg: skilde med rätt och dom.

11 Nu om nokor vrgfarande man kåter vppå annan före Rådno

12 Nu om nokor talar oloffliga å Fogaten Burgmestara eller alt wåadit eller till een Burgmestare een Rådman eller Stadzens scriffuare.

13 Nu om Täfflerna

14. Nu̇ om nokor giffuer målsägandz rätt från
sig och vnn then som målsägandz rätt tigger.
15. Nu̇ huru lenge then skal borgare wara åt mi̇-
sto som borgskap vinder or om wärd.
16. Nu̇ om alla Embitzmen som rådit skip*ar i
Stadzenom och om theera cedh.
17. Nu̇ om nokor falskar Visman Span eller and*
wirki i Stadzenom or om then tolkit witer andzom.
18. Nu̇ huad rätt koninger äger hafftia aff
Stadzens ingeldom.
19. Nu̇ om skutt.
20. Nu̇ om then som ey gör sitt skutt.
21. Nu̇ huru mång embete een man må hafftia
och vppehålla i Stadzenom.
22. Nu̇ huad fordel Rådmen skulo hafftia aff Stad-
zens ingeldom om åritt.
23. Nu̇ huru offta Stadzens book skal läsas
om året or huad thinna.
24. Nu̇ om keijdo breff huru the skulu wara.
25. Nu̇ om Span Pundara or wägtena
huru the skulu wara.

*alias styrer

Konungs Balken.

Konungs Balker.

Vthi Burgmestara

Och Rådmen skulu wälias. thå skulu alle Burgmestare or Rådmen huart åår time: liga till Rådstufwu komma. åttu daga före Sancta Walburga dag. Ingen thera vndantaknom eller borttо utzande wid hans iij mark. Ther aff taki Ko: nungе oc Staden ij mark till tiwskifftis. oc fogaten med them Burgmestarom som vm thz året sittia. ena mark. Å Sancta Walburga dag skulu the ly: sas å Rådstufwunne som vnder åro. epter gamblom siadga. Then som Borgmestare eller Rådman skal warda. han skal thetta Sturia. Så bidher iag mig Guð hielpa. Såsom konungen bör göra sin tryggia ed. thz är. när han haffuer giortt sin ed. wardt hans vndersåter säkre or trygge åtg honum. att han icke skall göra them öffuerwåld och owett. vtan skaffa thå: riom lagg och rätt. är. Så bör och Borgmestara or råd göra sin tryggia edg. Thz är att menigheten. oc hue som helst för them haffuer någen saak i retta. ward aff then edgen tryg och säker. att the skola seya hono aff thz rätt är. oc inthz annat. for ty hnär man thz icke för modade. så gingo man inthz för them ir. Och Selgadoma. Thz är then helga retten och lagen som i bokenne scriffuit stååt ir. Och så bör honom hande: na leggia på bokenna. och icke på Korset eller nogott annat sådanit. The iag å hälder. att iag skal. mino,

Konungs.

uuuuou Konunge. Först bör tgm wåria Konungenom troosskap, förty tge skuld wij- fit sköld och ombg åstadg skoma gvadg tge ikke åro konugenom rettgråduge tñ troo waxa, och wid fatiga och riska i alloz domom rettg följgia, och aldrig vreug ia mote uuuo saamuuge. Tge stycket präffuer att man skall bruka besskedeligh och skäll medg laggen. tge är att man skall aktga saklennes omstendigh, och see vthaff gvad orsaak sådana skedde. Saasom tge twå genda skoma för rettge, och gade både stridt, tge ene aff en vaarartigh, tge andra aff rettg fatigdom, om tesse twå är ikke rens dömandis, Ty tge äre ikke lijka bridzliga, endoch att tge bådge gassua giort ena gerningh. Uppå sådana bör doma: rena gassua att vpsserande, så framtz att tge wilia giöra tgeras redg fyrkest, och tgett skallas skeqnitas tñ och laggh ow laggh. Tge är att tge ikke skola wridga laggen vtaff sina rette mening, såsom opta skee plägar, besynnerliga vtaff tge swärster som tge vppå stinderes att tge skulle kunna taga ena orettа saak, och förplåna gemen medg tge ena stycket

gär j.

Balker.

gär j baggen, och thy andra, thr och lägia
thss många gloser vppå emoth tagsens rätta
förstondg, på thp thr skola koma samma or:
ettha saack till att sijnas wara retg. eller
och twoart om. ¶ Stÿrkia och aldrigh
vreugia, eller oretg stÿrkia för reddo
skuld. Här är merkiandes, att om Riks:
pens gerxe befaller Borgmestare och Radgru
Döma emellan sigh, och någon thr gan
gadge klagan till, att för en thr nägatt
Döma thr om, att the befråga med gono
om the skúlia Döma thgen emellan proppert
efter rettgen. intit actgandh grúen retthr
fatter vnder ögonen. Förrinna the att
gan är thr til fridz medg. så Döme rett
och actga intet personen. Men gnär thr
förrinna, att gan är icke til fridz med.
Så begiäre the strax att gan får sig an:
dra Domare tw ¶ Guld, eller penningha
giri, affund eller ilwilia, och ey för
freusenio eller venskap. Så wari mig
Tiud gulder som idch sautg säggen,
Tgå Radman skúla velias, thå skal
foligatgen när wara.

Konungs

2. Borgmestara skulle vara ij.
före Swenska men, och råd
men xij swenske men, och ey
wtlendske. Ey må eller skal
någon tijdg nåkor wtlendsker
Borgmestare eller Rådgman wara,
och ey heller gassna Embetge i Stadge
nom, som äre Tollskrifware, Stadz
skrifware, Wårdskrifware Dôme. eller
något annat embetge. tgez macht
wpå ligger, Och skula twe Borgmest:
are och Rådgmen vj. sitia gwart åår
för rättga, Och gwitten Stadg ey gass:
wer på emot å mannom, gan gassn
wimel tack, tgz esstgz som gan förmå.
Oldrig må och någor man i Rådet wa:
ra, tgz som icke liggiande grund i sta:
den nom äggez.

3. Alt tgett hwss eller kisto som iij.
Stadzens Insigle år, eller Sta:
dzens boock, och Stadzens Pri:
wilegia skula gômas innan,
skolo åtg wara tge Borgmesta-
re som om tgn året för rätto sitia,
gassna gwar sin myrkel.

Ey skuto,

Balker.

iiij. Ey skulo borgmestare ell er Rådgmen j rådgenom wara aff emne slecht, flere en fyre, giadg thy är gelder Mågsemid. thy är som han kalladhe tilföreme skyldskap, eller swåger skap, eller annor skyldskaper, oldrigg skula twå brödger borgmestark eller Rådmen bådge i sendger wara. wtgånn ey wari annat waall tilk. 4.

v. Tagher borgmestare eller Rådgman Mulo för doom sin. Mulo tagge konungen ty thy är för brutit godz z̄ Men, att, thy, gamd skall för wisas aff Rådgstugen thy är rettg. ty han är en meneedatg och ärolöss man, vt fyra in z̄ramento; Ske för peninga griz̄ giffue konunge mulcho och bötga xl marck till tresktptis, mallsägande, Konunge och Staden. Och gouge bortt aff rådgenom, om han varder thr till wunnen med sex man: na vitgnom. 5.

vj. Witken Stadzens Skriffnare och ther till kan velias, han skall wara Swensker och ey vtlensker. 6.

Ny kan.

Konungs

7. Aw kan thett så vara att Borgmestare och Rådmen varda kiffuandes sins mellom om valitt, tå skulo Borgmestare eller Rådmen wälia, Tgå skule tge råda som flere sammun gålla. och bätre skiäl tger till gaffuia. Kan gemda tgn mindre gooren gaffuer större skiäll, så skal ma bewisa tgr wndg, och bätga tge andras röstg fara, eghwr monge tge äre och fölgtgn med goller. Tgå skula tge pröfwa all mått. för en tge någon stadga tger å leggia. vij.

8. Aw talar någor olöffligaa Konungg eller gans Rådg, tgett å tgera gedger gougher, och äro för godge men till witgne, tå skal gan i Stadzens gömo sätias, och galsslugget varda. Sämas ordgen annorledes. tga skall forighaten Borgmestare och Rådmen öffuer gan rätta, kiäs Döma, efftgr ty tgem kennelika är, före Konungge eller gans Rådge, Eller skall gan i Stadzieru sätias, tgr till Konungge sielffuer öffuer gonom rettger och döwer, eller viij.

fougathn.

Balker.

Foigatgn och Rådgmen, effter Komingz
bidge, om gan gitter ey satt borgan före
sigg

ix. Hwar som gior gerningg å 9.
then man som Komunger gaff
ver tagit i sin fridg, med sino
öpne bressue, alleledes som skrifft
sitt står i 31 capit: j Komingz bal-
kenom, vtgan lössöre gans skifftis i trÿ,
Mälsäiande, Komunge och stadgno före thet
att gan kärdge a gan före Komunge. War-
dgr gan fongen och medg sex manna vitg-
no ther till vinnen, gan gaffuer forgiort
liff sitt och sina lössöra, och erffua taggje
vordg gans eller gärdga.

x. Hwilken som bryter Komigz 10.
Doom, eller gans embetz mandz
alleledes som skrifftit står i landz
laggn j 30 capitel i komingz bal-
kenom, och thenne artikilg följer
effter. Höyer ey then manne som klärer ätg
anna, ätg Borgmesters och foigatens
doome, vtgan klärer a gan i andro lan-
dgom, thz sama, börge el marck till tre,
„eller köpsla-
dom."

skiptis

Konungs

skifftis, målsägiandge Konunge och stadgn
och thr till bötga gono sin skadga åtger

11. Aw kommer nokor vägfarande Fl.
man före fougatgen, Borgme-
stare och rådmen och gaffuer
breff å annen om gelög, ar
thu till som gono suara skall.
thå skulo the gono genstan rets skippa.
efter ty fraudelis vrskils au rådhstu-
gu dagger ar. Eller för en the kunne.
* aliæ: mågge Kunnes gan ey vidgr geldit som åkiäris
värgie sigh med gütte breffuom sinom,
eller fulkom vitnom, att gan the gulket
gaffuer, efter ty fraudelis segs i Rådg,
stulfuo bakkenom. Ar ey gan till suars
som åkiäris, thå skula fougaten och
borgmestara skippa en aff sith, som gaus
kiärumåll skall foordra, och gaus breff
skall till sigh taggia. Och medh them tala
till suarande, som gan kielffuer åkiärade
vore. Förfittger gan sidan the samma
kiärumåll, bötgr tre mk til treskiptis,
målsägiandr, Konunge och stadelio, så
optga gan the forsymer.

Ri taler

i

Balker.

xii. Nw taler mäkor lastelig̃a
och olofflig̃a vppå fougatygen
och alla Rådgumanna, thy
ä. tgera gedger gouger, Och
äro thr twegie manna vitgne
till, bötge xl m̃ Iger tage först foug-
tgu aff tre marc, Borgmestare gliar
samaledes, thr andra tage Kouinge och
stadgu, Ære ey vitgne till, värie sig m̃
sex manna edge. Talar mäkor olofflig̃a el-
ter giör last ruom Borgmestare, bötte xx
marck til treskriffris, Målsägande, Kouinge
och stadgens, Ähr til äre tweggie manna
vitgne, eller värie sigh m̃ sex manna edge
Giör och mäkor thr til en Rådgumä eller or
stadzens Scriffuare, bötge xl m̃ til tre-
skrifftis, Målsägande, Kouinge, och stade.
än till äre twggie manna vitgne eller ver-
ie sigg med sex mannom, Talar och mä
kor lastelig̃a til fougtgn, en Borgmesta-
re, en Rådgumä, eller til stadzens scriffua-
re ä sitiandge radge, bötge xl mrck til
treskriptis, än till äro twegie manna vitne,
eller värj sigh medg sex manne edge
Ortker gan ey botgoua, vardge slagen

widg.

12.

Kongs

widh, så worth för ena saak, som för andra
i tessa mälena, och förswäri stadgu. Kom:
ber gan åtgr i stadgu, wiste tiugo sina.
Iiiggr mäkor ära aff thüma förwelidge
mannom, så att koop kömer å gan, an:
tiugia iulendis eller vtglendis, bötge lxxx
marck till tresktptis, mälsägande, konungz
och Stadgrno, eller miste liff sitt, än till
äro sex mäna vtgne, eller väri sigg med
tolff manna eedge, och wari thn som åå
war tilgitt, så godgr nu sidgan som förr.

13. Twå herberggare eller täff- xiiii
nerner skulo vara åtg vm
sto i giarlom stadg, som väg
farandge mannom skuto sal
ia maatg och öll, och gäste foodgr
badge göd#och gaffra, efftgr ty thz värth
#korne är, och thz getter å rettgan torgs dagh
och annat giuad thm vedgrtorffver.
gnitkom stadg thz icke giörs, bötge Borg:
mestarna som om thz året sittia, giuar
om sick xl marck, och giuar Radg
man xx warck som med thm sitia för
rettgrnom, taki mälsägande thr aff.

iij m

Balker

iij marck aff gwarion Borgmestare, ot
ena marn aff gwarion Radgman, orh
thr andra warj Rowingz eghn saarh,
Sälie thr yj eller herberge, som thr till
skippadhr vardga, bötte tre marn gwar
tgera till tresktptis, malsäiande, kom-
ge, orh staden sa offta som thr a kiäris.
otgan högre bildg fölghe. Ewi kan nä
kot brytas i tessom herbergom, bötas alt
efftgr Stadzens Retgh, Och gaffue Ingen
voldg, aff thm som tilkomer, nägrom sit
aff taggha, otgan redgo orh retgh vedgr,
geldg, än gan voill nakot aff gifwa,
dantom gaffua, otan giöre fiitt Raan
i gandg, eller bliffue i gans minne.

xiiij

Gwar som giffuer mål 14.

säiandge rätgh fran sigh,
gaffui forgiortgh sin egen retgh,
vidgr thm saka, orh thm for
malsäiande rätgh tiggher aff
androm, gonom swaris gwarske wedh
lagom eller pennigom, Och ingen taki
annars talu till sick, otgan som lagh
tilsäija, gwar thr giör bötge xl marck
till tresktptis, malsäiande, kowngz ot

staden

Konungs

stadgue eller värie sitt medg sex manna
edge, att gan ey aff tgm liggom viste,
fäldz gan ätg edgenom, så fellis till
sakemål, Orcker gan ey botom, gonge till
ärffriedes, förr konunge, och stadgn, or
tge lösa målsägande retg till sitt.

15. Swo will näkor bÿaman Fv.
warda i staden gifter, eller
bÿamans sien, täggie fra-
före foügten eller Borgmesta
fem öre peninga, tgr aff
tagi foügten ij öre, gnär borgmestare
som ta för rettenom sitia, en öre, och
stadzens scriffware en öre. Igen som
bÿaman vardgr gan skal gaffua en
borgana man före sitt, att gan skall
vara sex år ätg minste bÿaman, och
alla stadz rätg vppegolla, iempt widgr
sin borgare, efftir sinn market, i alle
ty staden kan genda, Och gan skall swer-
gia som gär sägs. Swå bidgr iach mig
Gudh gielpa och alla geigon, som iach
will och skall minom konunge troo vara,
Och efftir minn market alle stadz retg
i sex år ätg minste vppegolla, Och min

bÿama

Balker.

Bÿaman foordra ifrendis och vtrendis
och giarian nidra eller förderffua wtha
bruth. Sidan köpe och sälie som andar
bÿoman efftir tÿ i lagbokenne stoudher, J Lagboke.
ey för widhr ffe mñ, till tresstiptis, mål
säyande tage thr aff sex marck, koim-
ge och stadgen the andra. Och thn wari
gerwinds mia som thr före wundher sitt
bÿrskap, vthan gond kÿnne peninga
orsta ath gaw will köpma varda, gonge
tw fram före foughen och borgmestara,
och tagi thr vidhr och the andra viderstä-
gia, och vinne bÿrskap aff nyo. Alle
the som bÿrskap vinna the skulo sigh
enkannelige i stadzens bock låta skriffua
Alle skulo the och bÿrskap vinna som ey
äro barnfödde i staden, ehuad han är in-
länsker eller vtländsker, Optes mia aff
androm köpstadom eller lande, the kÿnn
som är barnfödd i stadgn, och gaffuer
gårdg i staden eller fadhr för gemne, giff-
we intet bÿrskap, Ehr the ey # eller gaff- # så
wer ey warit, tha är han plictuger att
vinna bÿrskap. Alle the thr sätia sigh
widhr i staden och ey äro nägor mandz
sinne, och gaffna till triggia marck

the

Konungs

tge skula giffua bÿrskap. Taker or nägor
bÿamans son eller swen vedgerläguingh,
vtglendis, orh will sidan varda bÿaman
eller bÿamandz swen, giffue bÿrskap
vtg aff wijo. Ingen ma gassua twa ve-
derläguingar. för ty, medh twa vedgerläg
uingar kan gan fördriffua sina vedgr lax
mänd och riger förderff, androm till stor skada.
¶ Andra i stadenom och andra vtga staden,
vtgan gan böte xl mk. och tge vederläg-
uingar med som gan gassuer vtan till
tagit, och ärd sina sielffs vederläguingh
tger till medh. Tessa vederläguingar
och tge xl mark tagi konungen och sta-
dgen till twaskiptis. Gassuer nägon
bÿamandz son eller swen arff i natrom
stadh. Samma tagh och skiät bÿrgs vara
bm bönders och andras gröss och gärdar-
som icke besuria thm sielffue. ¶ I swerg-
ie, arfft eller kiöpt, eller gifru tge är
tilkommit, och wil byggia vtga staden eller riikis
sälia the bortt innan natgh och är aff thm
dagenom gan sitt bÿrskap vpsäger, eller
man the skäliga witta lär, natgh gan will
vtglendis byggia, eller tger tagi konungen
och stadgh galfft giar thera. Ägger

och näkor

Balker.

och nåkor byamadz sow arff i stadgen
och byggier vtlendis, eller gaffwer an-
nars mandz vederlagmigh vtlandis,
sälie the bortt som sarkt är, eller gaffwn
the kominger or staden galfft giar the-
ra, vtan gan saar gift i landet att byg-
gia eller viderlagmigh taga innan natt
och år, aff then dagh boken var tyst. the
fra then dagh the warts wittgrlagit. dr. Och
a giar som nåkor ma bygger vtlendis,
och gaffwer i landena arfft ärfft eller kiopt,
eller kan än ärffua, sälia the bortt som
sagdt är, eller byggia går i landeno, eller
wari går wm lagh som före är sagdt, om
byamandz sower. Alle the ther tiäna i stade
och gaffua sitt och sina wedhrlagmig till
ff warck, the skula winna biirskap.
Skula the winna biirskap sa skola the och gå vnd
stadzens trånga såsom går strax effter ståår:
Alle the män som widhrtorffua sijn årende
fara eller segla, the skula birga breff ga,
ffua, och låta them vpwija giart år. och
forffuarenom gissua en galfft öre peninga.
Alle skulo the or wårdh och waku holda
i staden som byamn ärn, or biirskap
gaffua votgissuit, huad gan är gelter giss,

I bonda

Konungs

bonda eller swen, och hwad the äro gelter
flere eller fierre eus byamaudz swena. (
alias. hwilkom the vardhr wijt i thinne
arwinne stadr, och äro ij vitne till, wärj
sigh medh sex mannia eedge. Fatter uadher
wärder i Stadenom, böte tre öre. vtgan
gögre búdg fölgge.

15. Aw then tidh årsetis år xvi.
som borgmestara och Rådgm
skúlo wälias, tha skúlo och
alle Cubetzmen wälias or hy
sas å samma dagh, som borgm:
stara och Rådgmen. Twe godge men skúle
wälias som all stadzens werkie skúlo ga:
swia, och medh thom skúlo werkia sasom
span, prúdara, bisman, siälf aam, or hwad
stadgn widertorff i mååto och virke, or in:
egn annar skall medh thom werkia. ther
skúlo the taga lön före efftehr hy borgmesta
or rådgm the stadga, Och skúle gassine
å sitt werkie att gwarid. The är en waar
nadgla för falskep. för hy Jorn mätare ta
mykit göra, och å stad koma att en arit
spar tróma z ñ. werkis med stadzes
werk. Medh stadzens werkie, till alle

thett

Balker. 1

tsett te merkie, Och huar stader gaffui
sit egitt merke. Ingen biarma skall ^eller gesten.
wåkra ganda mångå eller vicktg vndger
sigg gaffua, att han medg tghe må vå:
gga, såsom pundare, vtgan staden sielff
ver, wider xl marck, till treskiptis om
tgh warder fougit med honom. Twe
godge men skula skipas och sättias till
huart embete soul staden torfftoger är,
såsom till bygnigg, wardsåthnigg, bröd
wittg, or alt annat huad staden widhr
torff, som skula see och skodga att hua
rigom manne tiundr likt och retg. Tgh
skall wara tgera redhr. Swå bidger
iach mitg gudh gielpa or alt gelgon soz
iach will och skall wara rättger i em
betge mino, or allom rätg:följa, or ey
vrdnger wara före wenskap skull, mito
eller böön. Hwilken ey är retgferdigg
i sino embete, bötge xl marck till tresk:
ptis, målsäyande, konigg och staden,
ch han wardgr tgr till witnen medg
sex godgom manom. Så bötge or tgnr.
för ty tgen som någon befalningg får, han skal
förnöda sigg många som tala illa om honom,
Tgh androm wijter or orcker han ey tger
till winna.

om then tgr andre
bäter nagot aff t
ycke staden kan fri
borda

Swä dömer or

Konungs

till winna. Nú orcther han eller hú-
ariau thera botom, gouge tå till årff-
nodis före konunge och staden, och tyr
löse uåldsäyande retthin till sick.
Falsker uåkor uå, bisuan, spau, pi-
dara, sickl åm, eller huad thy är i bickt
eller uåtge, thu som thy uirckia skal
och warder bar och åtagin. Är clart uagg
allestädgis aff laggen att thu som bliffuer
oppenbara finnen medg en ondg gerninge står
gårdare straff före, en thu som thy wöris och
ey kan wåria sigh tyr före. Medg ser uå-
ua witgnom, warda gengångr wotta all
bössu. Wardgr gouom thy wöit, oc ey bar
och åtagin, och wardgr tå felter, böthe tå
fl marck till treskiptis, och ey liff miste,
eller wäri sick medg medt tolff maunla.
åliäs. Eu ey äro witgne till, och thu som
thy audrom wöiter, och orcther ey widerb:
iuda, böte fl marck, Tesse twenne fl
marck, gouge till treskiptis, uåldsäyande
konunge oc staden. Orcther huariu tera
bootgon i tesso måleua, warde slaggin
widg Stipoua och flye stadgen.

Swiffden

Balker.

Xvii. Hwilken man som falsker 17.
spau, pundara, bisuntu siell-
äu, eller nåkro matgo eller vicht,
oc giör thr med en marck pe-
ninga skada, warda gängdger
wtgau atta tössu, äu gau warder ta-
gin med färska germugg, och wirgua-
dgr till med sex mannom. Wijtes thett
honom oc warder ey tagin widgr. wäri
sigg med xij manna eedge. Fåls gau otg
eedge, bötge xl marck till tre skiptis. mal-
säyande, koninge, och staden. Hwar
som thg audrom wijter, oc orcker ey til
binda, bötge oc xl marck som för är
sagdt. Wnd orcker guarken thera bootoz
warda slagin widg Stipona, oc flye
stadgen. Gör gau thr minne skada med
gougr som annar tiuffuade.

Xviii. Taff allom stadzens Jngield- 18.
fiskom, gwilken thr hälst ärd,
såsom aff wägeur, färtöre, klä-
des gyseno äger koninge hal-
fft oc halfft staden vpbära.
och thz Jngelden tagi wp stadzens kem-
nenäre, medg stadzens scriffuare, eller

twa

Konungs

twå andra Rådgiuen, och thr aff
giöre the rekenskap fougtenom or bor
gmestarenom ghuart år otto dagher för
Sancta Walbirga dagh, och the forst
nä Stadzens scriffuare or gaffuin thes
rekenskap öffuer.

19. AH Kan skott eller åleg Xix.
niugar å Stadgen leggias
tå skall ghar nia som i
Stadgen byggia or gesta, om
the Jwl or Påska i Stadenu
eller inrikes liggia, eller the som the
godz gaffuin ganda mellom, ähn tå att
gestaus ey scriffuie i landenu ähre. giöre
så aff marck, som aff marck. vtgan
tesse vndan tagas, såsom konigs myn
tare, konigx tekare, och konigs ske
re, Och inge andre vtan konigx will
tgin affslå or i sin rekenskap taga.
forskott skall wara galff marck pen
ga, or aldrig mera egiuin skott
kan warda. Kan or prässas med the
manom, som aff almogenom ther till
tagas or skutlaggia, att förskut nå
minne wara Tå skola the förskut ly

ka och

Balker.

ka or läggia effter ty a̅läguungana ä̅ro.
Tå så att aff fatigom uidnon, or qui̅nom,
skall forskutt tagas effter tgera marckt,
or ry effter ty forskutt warder harkt.
Huar tgen som aldrom tienar i Stadgen
or gaffuer till treggia marcka rörligitt
godz sitt or sins gusbonda, gan skal så
giffua aff sinum ularck, som annar aff
sine, or intit forskutt.

ZZ

Vm tgen tidgen som skiftt
a̅ Staden lägs, tå skal huar
byanna sigg or sina geste la,
tga scriffua, huad te äro i
Staden, eller ry, eller vtlandis,
or huar skall rätt aff sino godze giöra.
för en gtu näkor stadz siglar eller far,
widgr gans xl marck. Löuer nägor
sin gest eller swen woudan, tgå skal
scriffuas, böte or xl marck. Löuer or
nägor gesta godz. Till att woudan dölia
sijtt eller tus annars godz gaffuer monge stort
tilfelle, wm tess större tilfellet är, tesse större
bör straffet org bootgen waara, såsom man
säger om gortiuffua org andra tiuffua, xv
tre äro tiuffuar effter öfgiötte lagge, tgn som
giffuer rädg till att stiäla, tgn som stiäl,
org tgn som giömer,

tå gan.

ZZ

ZO.

Konungs

Tå gan skall skiuta, or gaffwer tgett
gafft tgr till, eller gaffwer än wondger
gådom sinom, or wardgr tgr med fon:
gen, gaffwi forgiort godzet, or wed xl,
marck, or gelde åtgr gästenom godzet,
Bidgr or gesten tgr giöra, or warder tgr
till winnen med twem mannom, gaffwi
förgiort godzet or wed xl marck, or tgn
som tgr wonder gaudom gaffde or tgr löf:
te bötge xl marck, som för är sagdt.
Nů kan tgr talas att skiut skall å Sta:
den läggias, or är en tgå ry å lagdt, or
gyamen eller gesta wilia nägor städz sig:
la eller fara, tgå skiuto tge rekenskap
giöra aff sino godze före sino grisbonda,
och tgn tidg grisbondano budg sendges
om gans skiutt, tå skall gan skiutt göra
före sin gesta eller swen, or på giöra
sin redg effter, att gan gaffwer bade giort
rätt före sigg, or på före gesten eller
swennen. Tå swå att guars tgera
skiut skall giöras wm sigg, Warder ry
på giort or saar bort gesten eller swen:
nen, böte gesten eller swennen xl marck
or grisbonden xl marck att gan leeta
honom bortfara, or wäri sigg med sex

manna

Balker.

11 manna eedge, att han viste thr ey affatt
han bort foor. Nw tgå bÿaman vil nå
gor städz segla eller fara, tgå reckne före
gästrú sina, en han gona gaffner, eller före
androm, oc säya borgamestarom till, med
hvem han reckuade före. Or fari sidan
hiart han will. Giör han ey så wtgan
faar bortt, böte xl marck. Nw kan
skiitt omgonga, or bÿaman eller gans
hvene äre vtlendis, tgå skall gans gäst
eller thn gans godze förestander, fåa borg
mestarom eller skiutmannom penninga på
rekenskap, än te ey afzstinges gans godz
woitga, oc giöra sielffwer sin eedg thr
effther nar han heem kommer. Och fan:
maledis giöre gästbonden före swrimen
widg booth som före är sagdth. Kan och
nagor bÿamandz swen wara wtlendis så
lenge att itt skutt eller annat omgonger
eller or lenger, oc gaffner ingen i stadhn
som rett för gond gör, giöri tå borgam:
man hans penninga vtg före gönd, än
han förmå, eller börge xl marck, så för
itt skutt som för annat, Or han ey mo:
gande, giöra sielffwer tå han heem kommer
så för itt skutt som före annat, widger

booth

Konungs

booth som före är sagdh.

Nw thå ett skiutt wmgonger thå säya
bjaum eller thera Swena sitt godz vth
kendis waara, or ey witha gwrw gott thett
är, thå skiula the thr före skiuta på wy
sit som the war. thå the vthfördis. Nw
kan the i skipbruth waara. Bjuns waara o"
skäll att skiutta aff thy godz som borttkomer. Wo
meningen är. förkomer godzett waari gans ska:
Da som thy mister, Stadhen bör inte mista sijtt.
Och sägher ma i alt thenna Capitell om skiutett
gwrw noga ma bör taga waara på Cronones
och Stadzens bestha. Skiuta thå thr före
på mykitt som gan wilde pennga thr
före taggha, or giöre sijn redo thr effter,
Kan the or tima att the godzet återkomer
oskatt, skiute tå thr aff effter ty tilbör
or godzet är mykit tik. Or skall man *aliàs
skiuta aff alla ty gans gårdar skuldgar rentar
om årett, än gan warder lego ålder, såsos
the redho godz wore. Och giar ma som
skipp ägher störze eller smerre, gan skall
ther aff på skiuta som the redho godz vore,
på opta som skiutt å Stadhu lägs. Aff al,
lo insatte godze som är silffuer eller auer
köpenskaper, som plägis aff skiutas, skal

thenn

Balker.

tgen tgr raff rätth göra som tgh gauda
mellom gaffuer. Or gwar man skall
* alias trij swaar träff sinnom skiuta aff tgh godze som go
wom otgstonder, or gwart sinne gan tgr
aff skiuttr, ta skall gan skiutmannom tgh
kinnagot giöra. Ry ta nägrom bäd
sendis een tima or annan tima, om skiutt
eller bjamäth kinnogas tgr om, or komer
ey tridie sin att giöra tgn räth gan skall,
eller tresias widgr, bötge tre marck. Gör
gan ey retth innan otto dagga aff tgn
tridie bidzdagenn. bötge xl marck. Will
or gan ey en ta retth giöra, mätis ta
woth aff godze gans, gwad gan will eller
ey, medh sackörannom, effter ty ma kan
gans godz pröffua. Or tgn tijd Stadz
ens swen bindgr nägrom till Radstuff,
in koma, om skiutt, ta skall gan twäg
gie manna wittne tgr till gaffua. Och
gwilken ma forn ey will Swordmenom
till witgne fölgia, ta gan honom tilsä
gen, bötge tre marck. Gwilken ma tgr
ey giör räth aff sino godze, ta gan ski
ta skall, or tönkr gan nägott vndan,
gafflii forgiort tgh gan vndan könne or
medh xl marck, or wari wrtniffua.

Röner

Konungs

Vnnir gan sick sirkssuan vndan. org
gör ey som sagdt är. Antingen att gan
bäter sick ey sarssua, eller skiuter ey rett
bötge xl marck. or lickwel giöre fullt
aff sino godze som gan skall skiuta aff. or
wari ey nigan tess bätre. Aff allo 40.
marck saack i tesso mälene, tagi skutt
meñe x marck. or tby andra konungen
or Staden till twesktis. or sammaledis
tby vndan war löuth. tby fa skatt men:
wena intgit aff. Or aff gliarie triggia
marcke saack, tagi en kuttg konunge
añian stadgu. or tridie skuttmeñena.
fraudels till merckiande, att alle te sie:
na som gassua till 40. marcka godz sitt
egitt, or sina vederlägningh, tge skola gö:
ra fullt förskutt. or tge swena som ga:
ssua till 20 marcka sitt or sina veder:
lägningh. skula göra galsst förskutt.
Alla tge Swena som mine gassua, tge
skula tuttitt förskutt göra.

Tge embeten äro vidg
marth, tge äro Staden
na verder marth, såsom
uña sker Wordberg, org
andra städer, men bru:
ker en uña mongh em:
bete till hiba, skier tgat
homo sirkssion or therom
till skada tñ Wonder:
En sköganda embetzman
är sirkan rijster.

Regen gerninngs uñ uñ

xxi

eller skat flere embete vppe;
golda eller idgka, en uña han:
dga gerningh, or enga andra

köpstagan.

Balkes.

Köpslagan, wtgan gan böte iij marck
sa opta gan the giör. galfft komunge
or galfft Staden. wtgan giar lagge
sigh ubya at sino embete. wtgan gan
witte eno wedgrsäya or annat wptagga
som för är sagdt. Samma lagh wari om
Embetesmanna komar. Nio orcker gan
ey botom, ta gonge till arssiodes före kom"
ge or Stadgen.

xxii. Aff vågande, sackore, flä" zz.
dges gröseno, oth androm Stad"
zens ingeldom, som galfft gö"
rer till komungenom or galfft
Stadgen. Or skall giar borg"
mestare om sigh i giariom Stadh, giarit
ar gassua pex marck peninga, Or giar
Radgman tree marck till Radmanna flä"
dger; Or the skall wtgiffuas galfft a komugs
wegna or galfft a Stadzens wegna.

Tgesse pex peninga voro i komugs Bÿr:
gers tidh sa godt sog
som lödemarck fÿrt
i sin effnar.
Ith är tillbörligit
ti Drÿffua komm
gens embete or besolning

xxiii Stadzens book skall låsas i zz.
giariom Stadh giart ar, nä"
ste dagen efftter Sancte Joannis
dagh om medsommaren.

Ith bör gröar
borgara wittga
Stadgens lag or
rätligh

I allom

Kommugg Balk.

Baåsom gan bör wara frij föth, tgn gan är höjder före. Så bör och gn andra wara frij för gonom wgn i samma saake, wid ingen terb i andra saker aliás 24. b gassua.

Allom ledhe breffuom ffiiii

skall stånda skriffuit före, huadh gan ledgr wardgr, Så att will gan rttg aff någrom kräffias om geldh eller någott annat, tgå skall gan rätt giöra tgm som tilk gans kärer, eller skall gans godz besättias.

25.

I tgem stadh tger wågh ffv.

är, tå skall gon twekliffuit wara, or forlikat widh pindare i tgm stadh gon är. Tu pindare, en span, ett bisman skall gömma öffuer allt Rijkitth.

26.

Gör någor samnigh å forig

atgen, borgmestara eller Rådmen så att gan will tgm skada göra, eller or så att Rådena binder säwr: nigh. Alle the tgr medh äro effter vi goda ma na vitgnom. te gassua forbrutit tgera liff. Tgera godz tagi tgera barn eller tera arffua. Kan tth or swå wara att tgr kan skada aff komma, alla the tgr med äro, gassua för brutit liff or godz. Kan tth or så wara att thee kinna till nåda koma, tgå läggia the till forigaten or Rådgitt gör n the vilia med tgem göra.

Giffto måla balk.

1. Wilkom kiändom vm skall
sigh kwnú bidia oc festa.
2. Nw gifwo kwnu skal festas.
3. Nw an mó taggher man wtgan faders
wilia oc moders.
4. Nw fester man sick kwnú oc vill
bröllop golla oc fåår ey.
5. Nw gifwo gifftermaan ager kwnú
giffua eller mógh.
6. Nw dör kwna festemandz för än
hon geem komer.
7. Nw gifwú festninga öll eller annor
tolkin skwlo giöras.
8. Nw giar giftrima målsman ager vara
9. Nw om morgon gåffior, oc om thu
fördeff thr bonde skall gaffua, eller giff
aff oskipto godze gilarett efter annatt.
10. Nw gifwú kwna ma förbrytа mor
gon gåffio sina, oc om goor.
11. Nw giar som barna godze skal före
see, tha bonden dör.
12. Nw om kwna gonger a andra giff
to, giwú barna godz skall vndan skiptas.
13. Nw om bonde gonger a andra giffto
giar barna godze skall före see.

Nw än

Giffto måla Balk.

14. Huo än flere giffter äro inne medh
15. Huo gifar barna mäst, bondaköz
man skall wara tgå tgera fader oc moder
äro dödge.
16. Huo är barna mässna är ey fal-
den till att föreses barnen.
17. Huo dör bonde barnlöss oc gifstrå
kemer sigh gassuande wara
18. Huo än fadgr eller moder gör bar-
ne sino bryllops kost, oc andra med gifft
giffter med gonom eller gemme, såsom bry-
llops kläder eller annor tolken, gifua tgh
skall reknas barna mellom, eller ett
lyskan giffter annat aff oskipta godze.

Förfta Capitell.

I. Will man sick kiu-
un wöll man sick bidia oc
fästa, ta skall gan gemme
sykkesta freuder att gitta, oc
å bön sina böria, fader oc
moder les gifftauid dotter
sinna. Ähro ey tge till, tgå
ära gemna nästa freuder, såsom sägs 1
Arffue balkenom, eller tgu som fadger oc
moder taga gemne till förma med fullez
/ witgnom

Balker.

Z

witgnom, eller tgn som gemma godz tager till sick i dödga dagom sinom.

Tgemma balken begynnes så i Östgötha laggen.

Han bider som torff, gan giffuer foz gaffuer
Men konungs byrgers begynnes så. Hwst,
rinn skall med lagom bidias, oc ey medg
wålde tagas. ttn. Och är merkiandis aff
tgn första Capitell, att gär verbrias icke så
monga wop som kunde waara målgne för
piggona. gnär effter annan såsom i landz:
laggen; för ty i städerna bliffuer icke altid
så en skelig sittiande som på landet gnär
effter annan. och tgr före säggs gan gär.
Eller tgn som fadgr oc moder taga medg
frötkom wittnom ttn.

ij. Nw vill man sick kunu fästa, Z.
tå skall gemma giffta man uär va,
ra, oc otto wittne. fyra å mandz
vegna, oc fyre å qwinnone vägna, oc tgå
är lagliga fäst. Fester nägor man annar
eller giffter, utan rätter målsman som
nu är sackt. Hwar så gendgr att en gaff,
rer end tiämsta pigo, som icke gaffrer rät:
tan målsma, till att giffna gemme veg på
xl eller l miler uär, tå skall gemmes grisbonda

artga

Vigsttomåla.

Artga gemmes bästa, och giffua gemme vtg
medg Borgmestare oc Rådz loff. ¶ Bötge
xl marck till tresktptis. M. K. or Stade.
vtgan witgi loff aff rettom gifftomanne
gemma med sex manna voitnom, eller
dyli med sex manna eedge att gan tge ey
giorde. Huilken man som tvem fester en
kvno. ¶ Tgett skeer siellan när tgn förra
festningen är lagliga skedg, för tij tgr som
xij tillstädis äro till witgnesbyrdg. Tge spörs hä
att gomn är fäst. ¶ Böte xl marck, halfft
konnge och halfft Staden. Och tgn som
gemme sidermer tigger, böte iij marck Bis-
ropenom, eller dyli med tweggie manna
eedge, or sielffuer tridie, att gan ey visste
att gon förre fest war. Två sidan gon
lagliga fäst är, tå skall sorkna prester
tgr gon bygger lysa tree helgodagar för
gifftomålom gemma. or sidan må gan go-
na sarklöss voiggia. Affla tge barn sam-
man, j festning, tgå äro tge barn adelk-
vno barn. ¶ Tge är rette gästrim j kvsett
eller boosth, Latine Domina. ¶ Afflar ma
barn j könske läye. ¶ Tger man affloor barn
j tönskeläye, och gan öfwergiffuer eedga gemme
och giwatt tgera blissuer gifftg på sidga sidgo
or tge kan gendga, att tgr sidan komma till.

Samman

Balker.

samman i Ertgeskap, tå bliffuer thz barn som thz tilfören̄e i Lönskeläye affladge adelskom barn. ty (som gär staar) thz̊ gan bätrade qwinnona tå bättrade gan or barnet medg. Or tagher sida te samma kom̄ sick till adelskom̄, tå tagher thz barn arff som adelskom̄ barn. Ty att tå gan bätrade kom̄na, tå bättrade gan or barnet. Nw̄ skyl Bistoper fästningh, or thu som tgm̄a skiktatt wälder, bötge Biscopenom iij marck. wälda te bädgan, böte giartgera Biscope iij marck. Nw̄ orcker gan ey botom som xl marck skall böta, gonge tå till arffuodis. Utgaff öfgiöta lagh, or gam̄el lagh, giffuer man klarlt nogh att inna giffuer trälker kiöpte och soldetz. Tå gär i Brotgis som an: nor städ, ty kan or fyres intit grunden vara tiff thz styrkett, att gan skall gå till arfuodis. Ty gan är intit annat en en träll tå langhe gan bittaler medt sitt arffuode thz gan skyllogh er är.

iiij

Aw hwilken mo̊ man tager mott faders wilia eller moders. giffuad gan tager gon till laghgiff, to eller lönskeläye, gaffuin för giort fädrene or mödrene, or

3.

inga

Vifftomåla

inugga andra arffue. ¶ Östgiötge laghen
Haffui förgiort atlig arff. Men Konungz
Byrgers lagh säsom tgmna laghen om fader
och moder döde woore, och gon toggo sigh
wan mott tess wilia som liffde, tga gaff,
waar gon icke förbrutit mer, en arfuinge
faderne eller mödernes. Men är fadher
or modher bådon dödh, or gon taghr sigh
wid mott tess wilia som gemmes målzma
är, tgr gaffuer gon wtt arff förbrutit
medh. ¶ Will fader eller moder gemme
förlåta sack sina, tagi frållan arffua
tott, tw dels tgr om, giiad gemme war
förlåtit eller ey, tå skall gon tgr wittga
med sex mantna vitnom or sinerÿia att
tgr war gemme förlåtit. Hwar som tor
ker mans dotter som är uö, eller gaus
freudkom, så att gon warder skend i
giiuzsko sinne, löse näse sina. ¶ Gaffuer
sin grund tgr aff att tr gamble laghen
golla, hwilken som bloff roptaghn medh
goor, tå skille gan wista näsona or örone
säsom än wi sette i Rijslandz. ¶ Medh
xl marck till trestriptis. M. k. or stadr,
or skie staden, vtan målsägande bidi
för gonom, eller wärj sick med xij ma
na redge. Gwitten som torker eller lä

Landzlag 24

1 grar

grar maudz dotter, är hon mö aff giff-
to sängh, böte then the giorde xl marck till
treskiptis fadrenom, konunge or Stadgen.
Wtan han tager henne till hustru, wari
tå sark hans hatstie mindre til treskipth.
Är hon ffrilla barn or mö, böte thå then
som torkade xx marck, tager han hona til
ärta wari sackloss.

iiij

Nw hafr man sigh konu fest,
och will hionalagh byggia, thå
skall han henne giffter manna till
läya sex witom för en han vill
brölopp giöra. Syus hon honom förfalla
tös, tå böte then xl marck til treskiptis
m. k. or Staden som the giör. or fylle ho
nom åter kosten efter ty iiij gode men
han nämna, twe aff giärs thera vegna.
Thett är laga förfall än hon siuk är, eller
nägor the falla i kome, att the mäge ey
hionalagh byggia, medt guds orloffue or
kyrkionne räth. Kan hon honom än thå
synas, tå bonge för konghen or borgmest
are. or tagi dom aff then the till, att
sampna vinom sinom or freudrom, och
tagi wtg fiste kom sina. Or tå han ho-

4.

I na vtg

Giffuomåla.

ua vthtagar, thr skulo twe Rådhmen
uär wara, æller or twe andre gode men,
som skola see or skoda huad thr giörs,
huar som warder thr till vhnder, or will
ey medh gouom gonga, böte huartera vjmarck
till treskiptis. M. k. or staden, Kan
han hemle ey annars fåå, vthan dör
brytes efftter genne wari sarklöss. Kom-
ber thr or nägor skilduadar them emello
aff ty att han will houa vthtaga, an-
tingia får eller dråp, vari thy ogilt som
the fåå som houa veria vilia. Warda
the dråpin eller sare som houa gassua
wilia, wari thy alt i twebötge thy them
giörs, orh gete sidan the houa tagtagen
or ey valdtagen eller rantagen.

A wedhis Brudgume giffuandi
tgå skall giffterman genna, fesse,
komil haus giffua, or i gender fåå
med tessom ordom. Jach giffuer
tigh tessa mina dotter eller frenkomi till
helder or till giftar, till halffua seng, till
kass or nytkar. or till alth halfft vnnit
or onnunit, i penningom or lössörom orh
huad thy helst är. In nomie pris + filij
& spiritus sancti Amen.

Tgå skall.

Balker.

Tgå skiptis hordg och hössöra å landge eff-
ter landz lagom. Räuer han fiskekona.
Tgett Bassiner man icke offta gört, dogg motte
11 tgett genda att11 gon bliffuer så lagh tagen som gär
står i Capittelet tilförenne, att then som tå mister
kan forsambla siggen goop, och tagha genne medt
magdt igen, men the kaller gan gär Räna, the
är röffua ¶ Annars aff gonom lagliga
festa, böte ottotyo marck till treskiptis. M.
or Stadgen, or flye staden or konung
aldrigg åter i gan, vtgan rette mål så,
iaude bidi för gonom eller arffua sinna,
än festema genna dödgr är.

VI. Affuer nn Brudgiume brud
sina fongit och will gona geem
föra, kan gon då förze en gon
geem kommer till gaus, eller or
för en gon kommer i seugg medh
gonom, tå skall genna kiörk
åter föras till genna fadger el-
ler arffuinga, or swå the som med geme
war gliffuit aff faders gärde eller nästa
frenda. Och brudgiume tagi the åtgr för-
winngg sina, the gan genna fördge. Ingen
må or störze förningar föra sina brudg

/ än till

Giftomåla

ån till sex marck, wndgr sina xl marck,
koninge or staden. Dör or brudgumme
wari samm lagg. Vtgan brud gaffui
förninga sina som gan gemme förde,
Rw är brud gemkommen gekk or geld:
regda, ta skall bröllop giöras or morgo
gäffuiz giftuias, or sidan skall hon medz
sinom brudgumma i sängy gouga.

7. Hwilken man eller kona vii.
festninga öll, bröllop, barns
öll, kiörkiogongd, vtfärdga
öll effter tgen dödga eller erff,
we will giöra, gan skal tgna
stadga golda, som gär segs.
Twe men eller twe kom skolu folk bi:
dga till tgnna förnemde öll gerdet. Men
skulo maimom biuda, or grimmor grimoz.
Tugen ma göra festninga öll med nägvo
kost. Bröllop skall gollas twa daga, huar
dagsin till en dagward, or ey mer, or tgr
till skulo biudas xxx diskamatg. Bjms
woara alt itt ordg, och mrkt tgr medg, tgr
gion som till bordz sitgia. Da är xxx Dis,
ramatt xxx gion, mn or grimmor som till
bordz, vtgan dreng or prgo som intit sitia.

Jmän och

Balken.

uen or qwinnor. Will någor mera folck
binda, tå må foogtgn or Borgmestara
lossna goud xx Lyska mått, ey må han
or mera gassna, embetzmannom vndan
tagnom, såsom kökamestaren, or andro
tgm som tgr til tiäna ok arffiodga.
Ingen må flere bryllops klade låtga
skiära till sitt liff om ett år en två par
woidg gans iij ularck till twesckptis.
Konunge or Staden. Barns öll må
gollas till ett mål. tgr måga tolff Lyskamat
til bindas, mån or qwinnor och ey mera.
Kyrckiogångs öll gassni sanni dagg. Wtg-
färdga öll tgå lysck skall iordas, tgr man
kaller års måtg, tgr må gollas med xx
Dyskamat, med klärckom or alle andre
folck. Tgå tesse ölgiärder äre giorde, tå
skall tgn tgm worpegoller gouga å Råd-
stufwulua, före foogtgn or Borgmestarena,
or swergia å Gudz or alle helgona, hielpe
gouom så som han gassner gollit tgn for-
stadga, or ey ytermera giort. Giör någor
annorledis är mn är sackt, or warder tgr
till wunnen med twem mannom, böte xij m
till twesckptis, konunge or Staden. Witges
tgr gouom or är ey witne till, wäri sigh

med sex

Giffto måla

medh sex manna eedge. Fåls gan att eedgho
fälles till saknna, or böte som sagdt är.

8. Nw sidan boudge or hystru viij.
giffst äre or gassna natt sannan
ligat i seng, tå är gan genna
rätta malzman, orgh ägher sökia or swara
för genna, orgh ey förr.

9. Wilken som giffuer sine brwd
morgongåffuo, gan må giffua 24. 17.
marck swenske peningar or ey mi
ra, orgh må gan minna wara
om gan will or förmå ey så stora
morgongåffuo giffua. Aff gniaridum diss
annåt. Ok är gniar or en som till bröllops kom:
mer orgh till bords sitther, skall giffua brudenne
ij öre peninga. Skwlo giffuas twå ära pnr.
or ey mera, wid sina twiggia marck salt
till twesiptis, konunge, orgh Stadenn.
Ingen brudgumme eller brwd må nakro
giffua nakor ganda gåffuor, tå thera bröll
op giörs, or ey för eller epther, wid tryggia
marcka salt, or gåffuona med till twe
siptis konunge or staden, om gan varder
lagliga tillwunnen. Thenna morgongåffuo sko

ta wttgi

Balken

ta vtgiffuas, effter andra gåffuor första
bröllops dagg, morgåffua så mykin gon
är ma giffuas j rede penningom, Jordg,
gårdom eller j giarioganda man weth.
Dör brudgumme or kiffuer brud effter
barnlöss, tagi brud morgongåffuo sina,
tgr till kyrkio klädr, sin beste mantell,
strykt, och guad kyrkio bonade tillgörer.
Swidge tagis vndan. Belte or annor tolk-
en, vtan spenger som kyrkio klädgr til-
göra. Tgr till tagi brud kengg sina tge
besto aff oskipto widg skiptisdaga sina.
Dör gustrin barnlöss för en bondan, ta
tagi gemma arffuinga halfft widg bonda,
or enga morgongåffuo. Ta tagi bonden
aff oskipto, sängg sina tge bästo, or klä
dbonat sin tgn bästa, Sadilwapn sin,
or kisto sina. Så tge forwrede barn sama
org gustrin kiffuer effter bondan, tagi
ta enga morgongåffuo, ta tagi gon aff
oskipto tgn fordel som för är sagdger.
Sidan skipte gon till galffs widg barn
sin. Sathaledis tagi bondan allan for-
delk effter gustrin sina dödg som sagdt är
en tga ett barn kiffuer effter. sidan skipte
j trv widg barn sin. Tagi mandzens

arffua

Giffto måla

arffua gaus dell i tesso måleno, or gyfstru arffua gemua deell. Morgongåffua skall votgiffuas aff allo, oskipto äu thå att bonden gaffde gemue, eller måkrom andro giffuit, som fraundelis sägs

10. Kwan kona göra goor, och man gemue tager gona vtt medg goorkarlenom med sex månna vitnu, gaffui tå gon forgiort morgongåffue sina. or bonden gaffui vold om beggias tgera liff. Ygke att gan thom sielff döda, vthan medg retthen klagga tgeras galsk votgrift, för ty i thn saken är ga ikke Domare, eller retthare, vtga en åklagare, dogg så att retthen står gosk gomo i thena saken. Wardgr gon off dagon taggr, tagi arffua godz gemua, Sama lagg varr om goorkarlen. Will or bonden bötter taga, bötgr thå bonden gon or gan xl mr till trefkiptis or Bistope gaus rätt. Ingen må bondans eller gyfstrums goor voj-

* Dö griad bonde fägter om gyfstruna eller gyfstrw om bondin i tena sa ken, tå giffs thm mesta vinsk ordg.

tga, vthan* giar tgera andro, vordg boott som fraundelis skils i Radstusuo balkeno. Gior ogifft koud goor med giffto mane, gaffui forgiort fördeell thn han skulde

gaffua

Balken.

Gaffuia gafft aff oskipto godze efftter
sina giftru dödg. or bötu böte som sagt
är. or giftru gans tagi målsägandgs
rättg. Orther gan ey botom. Här ser
man. att att thz kalls straffet är opkommet
sidan bagtin Birtadis or skriffuas. Or är
thz ett straff som föge nytte gaffues medg
sigh, or straffas icke göller ens i all landg

Tå skall suara läggias å skap gans
or å hona stadzens steua, or på skal
gan or hon om staden ledas, or sidan
skilo thz staden förswäria. Bötger an-
nat thera sin brutt, wari sakföst, or
thz thera som ey formä böta, thz ledge
stadzens sven, såsom sagdt är, or fo-
ugtin or borgmestara giffui honom j
marck pnr. för gans arffuodge.

A om stadz

Wm boor bonde medh kona

11.

Sine or afflar barn wz, gemne
döör bondin, gaffui giftru vidz-
ordg see före barna godze med
nästa freuder, Radge or hon
medr hon är ogifft, or sidan om hon är
til fallen, Räda på sidan som för med
nästa freude, Ja or ey ellers.

Giffto måla

12. Gaär kona å audra giffto Xij.
or genna barna fäderne är inne
med genne, tgå skall thz vndan
skiptas. Tå skall gon först ta-
ga thn förderf aff oskiptom tingh, som för-
re är sagdt. ok sidan skipta i twgh, ta-
gi galfft gon ok galfft genna barn guad
thz getst är, gärda eller iorda ägor. Ok
gaffui inthet vald giftas i barna penn-
ga ok fäderne, för en thz är wnda skipt.

13. Giftes kona i mandz bo, Xiij
äro thr barn före, tgå skal thera
möderne vndan skiptas, ok giftis
aldrigh kona i barna möderne,
widgr brotgh som före är sagdt. Tå tagi
först bonde aff oskipto thn förderf som före
är sagdt. Sidan tagi galfft fadgr ok gal
fft barn gaus. Kan bonden eller giftern
å flere gifftor gonga, waari tagh sann.

14. Awkan ey barna godz för wa- Xiiij
ra vndan ^ före flere gifftor inne
medh bondans en eller, guad thz äro
twa eller flere. Agi alla galfft barn.
Tgnna tagh syres gaffna fögo skäll medh sig
Ty thz motte henda, att när förste gifftern dode

^ skifft som sarbst är.

^ som gan

Balken

som han gadhe barn ssffiher att han thå vore till iij eller vj dd marck yirk, och när then ssista sådhe, och arssfinit tå ssiptas skille, att han thå icke åtte till j marck, så skedde the förssta bår stoor ossiall.

¶ Äro or flere giffter inne med Gustrine wari lagh samn.

XV. Aw åra fadhr or modhr dödh,

15. Rådhi thå then som skyldaste är före barnom or thera godze. Och å hwar som barna godz hassfuer ganda mellom ut han fader eller modhr han skall the j wissa med fulle widhrgella, or borgan ther före sätia att the godzet skal så gott or så nyttit barnom åter antwardas, eller thera arssfiom, som the voor när han the till sich togh. Or the barna godz som så tagit warder, the må ey j watne simicka eller j elde brinna.

¶ Thett är medh besskredh sagdt, wenligh om han hassfuer the ondhr hender och brukar sin fordell ther medh, skall the gnarrken simicka eller brinna, Men hassfuer han icke på sådana motto otgan är insatt till gono, så gonge ther om, som om annatt insett godz, och han thå well hådhe simicka och brinna. ¶ I thera woldo som the hassfua ganda mellom, otgan å skall the

fulth

Giffto måla

fulth åther antwardas. Switken ey will
barna godz sa till sich taga som nw är
sagdt, giöri tga rekenstap nästom fren-
dom. Barnens giuart är, giuad thy godzet
skuldar, eller giuad thr aff otgiffs, Ära
ey frendhr till, ta skulo borgmestart och
Radgiue, skipa thr twa goda thanne till
ther sa manga widhrtorff, som barnom
och thera godze skulo före see. or the göri
borgmestara och Radheno rekenskap giuart
är, giuadh the aff the godzeno wpbära
eller otgiffua. Sindh thy nästrom maul
a Radzens wegna, att gan skall barno
or thera godze föresee som sagdt är. och
will ey, böte för giuart sin tre marck,
till threskiptis. Malsäijande konn. or Stadh.

Thy gan skall gär böta före thy är retth.
för ty gan bör vara öfstiärghetenne och
hinom förmanom görugg och tydugher yo:
ther then redg gan giorth gaffnär.

16. Nw är then litith vittandhe
eller aff gamal wanför, eller
widher dekoman. Thy är om gan är
emd medgarffninge medh barno, tgä skal gä
ikke stä thy godzet före, ty gan kammadgr
ta sin fordeel, or skötte intit om barnomes deell.

som barno

Balken.

som barnn skall föreses orgh thera godze. thå skola thera frender thr domа till taga, orgh thn stoude före them or thera godzet som git thr or kan, or well vill aff frendrom thr näst skyllastom.

xvij Ay dör bondhe orgh äre ey barn 17.
efter gan orgh thn kömber till gärdz
som arffua vill skipta or rådha.
3 gambla lagher står skiära orgh rådha. thz är
gan well skiära liig orgh kasta, orgh rådha sidan
öffuer sin deell. Thå suarar hüstrun som
före sitthr. Jach är ined barne or byrdo bon-
da ninus, thå skal godzet skiuas or j ieuna-
da hender. Thz är ens mandz som rätthr orgh
redhelighn är. Jämna är så mykit som rättha.
Fougas or sättias, or råda hüstrun för
födo sina. Thå skall gon vj manade dagg
hafftia, skiues thå å henne att gon gaffuan-
de är, thå skola henne läggias iiij manada
dagg, födes thz barn inman x manadhe or
får Christindom, tagi arff efter fadhr sin
födhes thz sedermer, thå ägher thz ey arff taga.
3 gambla lagher står, thå ägher ey göre barn arff
taggha, ty thz skert skillan att en qwdna gär medh
barne j skilla x manader, ind aldrig thr otöffuer

/ gelle thå

Giffto måla

Gelle thå giftarm kosten åthr som gon gaff
ner förgiort aff ty godzens. Tw sägher gon
sigh med barne gaffuå warit or thz förfors,
thz ägher gon witta med twem qwinnom,
or sex mannä eedge, fälle gon att edgenö
gielodge åthr kosten. Gitther gon eedgen gon
git waari sackloss för kosten, or thå erstikd
wordg arffliett

18. Aw giör fadher eller modher bry- xviij
klop att sino son eller dotther, thet
kosten ägher ägher ey till rekenskap
gonga syskane mällom, thå thz skola fra-
deles arffua fadher eller modher. Utgan all
tingz som thom kostade å gan eller gona
kläder, smide, gärdga, eller annor med
gifft, som fadher eller modher medg gono
eller gemne gaff. Tw vites thz gonom et-
ter gemne att thz gaffua mera orpburit, än
gan eller gon vidher kennis, waari sigh medg
sex manna edge. Vedher gonngz giöra, om syst-
ane gans eller gemna wilia sigh ey annars
lätta nöya äth thera ordom, or sidan iemkas
thera mellom. Thz skall ma så vndher stonda
att fädhrne eller möderne skall iämkas

thera

Balken.

thera wellom. Or haffuer gan eller gon
weer wpburit, en gnart annat hyskan
hans eller hemia forze ass fädgrne eller
mödgrne, giffui thy ägr wog. Är or mera
godz till än gan eller gon fick, tagi thy thna
luth iämlan widg annat, som mindre
gaffuer fougit or bäter. så or gonge ey till
skiptis wellom thm ass wyf boo hyskan.
Här bör bröllops koster rekkas thy thy hörer
thm allom till som gan giörs wedg, men
fadgr org modgr rädgi giöra så många gessa
widg som thm tyckis, ty thy hörer thm skelffuoz
till. ¶ I boo oskipto samma, giffuis ett
ass thm eller flere, thm koster ägr till
räkenskap gälga.

Nyffdga Balken.

Taffuan.

1. Hw döör biarma hwru bryst arff
skall arffuas.
2. Hu om barn arff.
3. Hw delis widger bryst arf or barn arff.
4. Hw om dödg birit barns arff.

5. Nw om konà wardgr taggn̄ m̄ voldg
frán bonda sinom
6. Nw̄ kan ma eller kona aff mißfallom döö
7. Nw om syndgr kulla or samkulla arff.
8. Nw̄ dör bonde frán gustrú sine, förze
án gon wiste sick gassuándz vara,
9. Nw boo skyftane j boo oskiffto samman.
10. Nw̄ gm̄ú syskan arff skipta skula.
11. Nw deles om arff kalle sick bodge medg
rätg arff ägga.
12. Nw̄ är nágor skydare án tgn̄ arffuet gaffn̄
13. Nw̄ gm̄ú frillo barn äggr vpfödas.
14. Nw gm̄ú frillo barn äggr arffua or arffuas
15. Nw om goor barn or annor tolken.
16. Nw̄ klandras tgn̄ i skipte är kommit
17. Nw̄ om döds manz gelog
18. Nw̄ om dana arff
19. Nw̄ om testamet or kyrkstus vfärde öll
20. Nw om nakter gipstgr skydemane sit el-
ler oskylt aff godze sino or dör barn lös.
21. Nw om tgn̄ penninger barna vardha
giffne aff gudfadgr eller gudmodher.

Förste Capitel.

Erffdge balken. 354

1.

DÖr wnde eller hustru och liffua thr barn effter son eller dotthr / Naturligg skäl giffuer thy medg, att gnar or een dr plichtig födga sijn barn affödga, thy seer man icke almast medg mennisciona vetga med all creatur, thrföre är rett att barnett arffuer fadhr och modhr, or thy kallas brijst arff, när arffuet går till barnets barnet, till thes barn, och sä alltz fram ätt till fierde leedh Men kempte nä tagher intitt arff. Sijnes icke annorlunda sark vara thr till än att thr affaller som brijst arffuet först faller effter plägher kempte nä siellan eller aldrigh finnes ätt. Arffua galtt son eller dotthr or taga slickt sonabarn, aff arffua som son or dotthr, or slickt dotthrbarn som dotthr alt innan kempte man. Än thy å att nägot liffuit aff sijstana ey nä fester kempte nä arff taggha.

ij.

2.

HWar ey thy till thy å är fader or modher. Här gär nu till baarkarff, och kallas barkarff när thy faller frä barn till fadhr, frä fadhr eller or till fadhrsfadhr. Men när arffuet

kemer

Erffda

Kommer till nästa frendhr, kallas thy i Östgöte
lagher Nidgrad arff, thet aff att thy är gåtig
nidg om alla thett som nemmast gade warit
arffua. Thet, men när arffnät kommer till
syskame, eller ot så att thy neardher partat
emellan fädernes ot mödernes arff, kal-
las thy i Bamble lagher Skilio arff, är
thå fädernis org mödhrnis arff skyka,
när till arffnät tå står thet så att gatter
skall gå till aff, org gifftua från.

Tagi thå galfft fadhr ot galfft mo-
dhr, aff arffnit, äro ey the till, thå är bro-
dher ot syster. tagi tå galfft brodhr ot galfft
syster, ot tagi slikt brodhrbarn aff arff-
me som brodhr, ot slikt systerbarn som
syster, äro ey the till, thå är fadhr fadhr
ot fadhrmoder, tagi galff guar thera.
äro ey the till, tå är modhrfader ot moder
modhr, tagi galfft guar thera. äro ey
the till, thå äro till fadhrbrodhr ot fader
syster, tagi galfft guar thera, äro ot ey
the till, tå är till modhrbroder ot moder
syster, tagi galfft guar thera. äro ey te.
thå äro brittingar ot syztingar, tagi
ot galfft guar thera affnit, ot ää gua
stadg som delis veider om fädernit ot mö-

dernit

Balker

derue, or ghuad thz ar ma eller kona, or aro badgan ieliskyll thn dödga. tagi a galfft ghar tgerla aff arffue, Ar or annat mämbr, tagi alt saman or giffue intget vtg aff arffue andra slectg. Thz styrket goller sidgan arffuet ar kommit till fadhr fadgr or fadgrmoder, Morfadgr ogh modgrmoder, om thr icke aro till, Ar nägor aff thm till thä taggr gan arffuettg.

iij. Aw delis vidhr bryst arff or baark arff, bade iemskyld, gonge tä bryst arff till or baark arff frä. Thz gretgr brÿst arff som aff wahnenom ar komit, or barbarff äter i slectgena. 3.

iiij Aw säye Barnsins fäderuis frender att barn war dött födtg thä säggr gon or swarar at thz barn war qinckt fötg or fick christindoom. Thr bar konta tuegia manna witgne, thä kouer modhr atg arffuet barnus sins. 4.

Erffda

5. N. O. Aw kan kona vardha med vald taagin bort fraan bonda sino, kan kon barn faa innan xl wintr, fraan ty att hon war i pang wz bondha sinom, thy barn skall dryff taga v.

6. Sätias all saman i skipp man, kona, och barn tzera wz, drunkna all saman or vorth ingin gnar langt liffde, eller forst doo, ta arffua mans arffua mannin, or quinnona arffua quinnona. Sätias the alle saman i skida or aka i wack, vorth ingen gnar forst doo eller senast, vari lagh samma. Gonger gar a land dragin eller brenner, vorth ingin gnar forst dor, vara lagh samm. Skiftias wen liffuande or forias dodhe, vorth ingen gnar lengst liffde, vari same lagh. Liggia twa sinka bade i pendor, or ar gnar tzera annars arffue, liffuer anner the fa lenge effter annan, att han vi dher gitz leksame tagher, tha vari ha arffue haus, ey tha att han gitter ey tatatt eller gitz leksame tagit laggia thy till twaggia manna vitne, the tha nar nar woro. vi.

Lyn

Balker.

3

vij. Aw är fadher or modher dööd 7.
liffuer effter sunder fulla or sam-
fulla, dör et aff samfulla, tagi
ta samfulle the lotgr, or sundgr
fulla fierdingha aff arffue, gnäk thett är
fyster eller brodger. Huat the är nu flere
eller färre, tha ä fa ey meer, Xro nu ful, ä äu fierding.
la twä, or är alt dödig effter annan, tha
arffue fulder fulle, or ingen annar man
eller fulle koma. Dör barn liffuer
effter fadgr eller modgr or är anlattge
dett, ta arffue halfft fadgr eller modgr,
or halfft samfyskane. Dör tuenda bär
or liffua effter fadgr eller modgr, tagi
alt samman än ta sunder fulla är till,
Xro ey samfyskane till ta arffue fadher
or modgr, or giffue intit aldra slechts
notgan bryst arfft är till. Och the vari
tagi, ä gnädg gelter modgr eller fadgr va-
ri gifft, eller ogifft effter annan.

i fulline

viij. Aw giffuis bonde or boer med 8.
gyfterw sinne or afflar barn med
genne. Dör bonde för än hon viste
ligg gaffuande wara, Nw
faar till arffue bondaus or tagher arff

Genna

Erffda.

gemma or säger att the ey barn samma
gaffua, or ty ma tw ey arffua gan.
Nw neker gon ey att gon gaffuande
är or giffuer vtg arffuet. Nw taker thet
talas att gon gaffuande är. or får gan
göra som gaffuande ärffuet gaffuer wp
birätt, or sedar till or dräpir gemma, or
will nödogher arffuet mista; eller förgiör
liffue gemma medh förgerningom. Nw iordas
gon or vardher sidan wppenbart gon ior
datt är, att gan förtom liffue gemma
hiöttas ther sex vhanna vitne. tha skall
gon wpp vr iord gräffuas, or liuit gem
ma wpskäras. Hittes ther barn eller na
gor likenelse till barns, tha arffuer barn
fadher sin or moder sina, or gemma arffua erffna
gona, Ther arffuer dödher or gedgn arff
or giwter or Christen gar fran, ty ingle
ma annan sirk till arffs drapa.

9. Av hw syskane saman i hw o
skipto, giad the affla med tianist 17.
eller androm slöghat, tagi the
slicht brodher som brodher, or slicht
syster som syster. Nw sidan skifft
är, tha gaffui the giar thet som the aff
fadrene.
Athera mello

fäderne eller möderne fingo till skiptis,
or än the the med tiämist eller androm
sögnat vorno

X. Wilken thenne syskane eller 10.
andre men wilia tryffia skipta,
tgå skulo the näst frenderått
minsto sex widher wara. eller
or andra sex goda hiänne, som
borgmestare or rådhme the til
skipa å rådstufftin, or then tiidh skipt
är, thre willan or sägher sigh att skipta
nöya låta, tgå skola the samt arffin
ga till Rådstufftia före borgmestara
or rådhmen gå, or tinnugt giöra, or
sidan taga the stadzens breff or Sigel
före tyy att the effter må ingen eller
skall annan tge effter mer om sanna
skipte qwelia. Kan the så wara att
the än dela sina millom, om lutten eller
skipteet, or sägia yy rennt skipt wara.
Tgå skulo rådhme twe the till komma.
or skilda lutg tgera. or vämta med the
sex som för till täcknc woro. Wilia the
än tgå sigh yy nöya låtga som åtta gaff
ua tagit, or liskat tgera mellom, tgå

skulia

Erffda

skulia the ätte siæria a rädstufftua att the ermä ey iämmare thera mellan skipta. Och gaffui sidan gnar thera the fäugit gaffuer, or giffue sidan städzins breff vppa, att så är skipt them mella. or gougt sidan adrigg ränkan them mellan eller barnatar om the samä göds.

11. Dese nägre om arff or kalla sigg fi.
bädge medg rätto, arff äga, tgå är the bädge lagg or räts, att thn thera som openbarare skylskap gaffuer, efftr kirkionne rätt till arffs, gan stal arff gaffua, Är nägat väff i or ey op, penbar skylskaper till, tgå stal foregh lorg borgmestare a rädstufftio dätta redga skylskap the före sich, och thon tilldöma mera skäll or bästa mannä närnaran vttar. Or sidan fulla bor gan sätia, att ingen komer rättgare arffue än gan är, the tgå före räffuis skrifft att thn som arffuit tagr efftr rädgmanna doome, vitti skylskap sin samman or ey osamman, med sex manna redge, or tvor aff thn sinnan fädrenit or tvor sinnan möderenit. mellan te sex

// or lagg.

^ är

^ sätte manna.
mänena

Balker.

3

menniſna, gaffuer han ey the frendher, tagi ta andra godha nar ſom ther aff witte or vtleetha ſkyllskap ſin, för en eus års gåffdg a Kouber, eller gaffui then i gandom gaffuer.

xij Awar, maker ſkyllare an then arffuit gaffuer or talar ther a för an eus. års gåffdge a Kouber, efter then dagg att arffuit fal, lit är, tagi arff ſitt efter dagher vitnom or Jouve an tha att the ſten fraunleedg i arff fallit. Ey att the är återgånge arff ſom oſkyller dagher an lagliga dtabas ſom för är ſagdt. 12.

xiij Modher ſkall födha fryllo barn ſitt, ther till the är triggia åra gamalt, ſidhan födha the fadher ther till the är ſiw åra gamalt. Nw legis barne fostermodher, or forderfuis the barn aff wanrijcht, the ägher biſkop ſkoda ghår the barn ſkall åter faſta. 13.

xiiij Awkan fryllo barns peniga wäria fadher the frau, or äro pl: uiuiga äffter, biſſuer fadher eller modher 14.

Erffda

modgr, tagi halfft gwar tgera aff arffwi
tiffwer annat tgera tagi alt faman, Oco
ey tge till, fa fouge om tg arff foin om
all annor arff, Oc ey ma frylla ba:
rn mera arffwa effter fadgr fin än
iij marck, or iij marck effter modgr fi,
na, fa adilfona barn till fitt marck
tagi frillo barn iij marck, gwad tge äro
flere eller fierre ey fa tge mera. Oc
or arffwit minner, tagi alzmeget, gaff,
wer han mera, tagi ey tgy mera *

15. # Affar man barn i hordome.

Tgz är atfkilnat i millan, frillo xv.
barn och horbarn, ty frillo barn
arffwa, horbarn arffwa intet, frillo barn
arffwar, horbarn arffwas intet.

¶ Frendgfemio pieldge eller gudzenalagi,
aliás. pari. eller i kyrkalle pielde, tge barn fein
pieldg vidgr alt arff. Kan tem pen
ga vexta, tga giffwis en kuttr för tge
pieck, en kuttr tagi konungen, en biskope
org en stadgen effter hans dödg. Om p,
fte barn wari fanna lagg, thär frebr
man tgn flora oreg bisropenna brukat graff:
wa i tg fkyrkot i tg att tge gaffwa tagit
alig fammanhang. Org kan nägott gifftas
aff teffom fordan, or barn affla, gongin tge
arff fom all annor arff

Balker

xvi. Om kan nåkot tgz klandas j arff
är kommit, klandras tgz före euom 15.
tgå klandras ork före allom andro,
giuad gelter tge skula tgz vtgiffua eller
gälda, ork tgz wärin ärffuane med stadz
rätty eller vtggiffuin.

xvij. Dör man ork äro gieldz effter, 17.
tgå gieldis gield aff beggias tgera
oskipto. Att gieldz skola betalas aff
oskiptom dell, tgz är rätt, owe om testamentt
icke så, ty tgr som effter lyffter bör intitt
traingard till att giffua testamente aff sino
dell, vtgan gan tgz göra will aff en godz
wilia, ork hyrd tgz skyrtitt vara insatt
aff kyrkiowerd skyrder. ¶ ork sidgan
giffues votg morgon gåffue ork testamente
ork tgz tgr göre aff oskipto godze, or sidga
skipte arffuane tgz tgr är som tillbör,
Är ey godzet mera än gieldet är, tgå giel-
dis ää gieldet, or morgongåffue or testa-
mentitt komi tgr till, Ork vtggiffuis in-
titt tgm tgr aff som tgz war giffuit
fins ey godzet till, tgå är ontg tgr pen-
ga tagga som intit äro till, or arffua-
nane warj saaklöse.

Jngen

Erffda

Jngen gaffui vall wägro arffue skipta
för än gield gilden ärä tge han gieldga
ätte. Rätter ey godzet till att gieldit
fylles tå äff fäere. slikt äff marck som äff
marck. Är otg wåror panter förstoudin
efftgr mandz dödg. Tgr före bör sådanna
panter wara satt tredg forordg otg besterdz
på en forstender dagg ellers går han wel
till tyghes, otg affskrifning i gieldom. Tgå
skall han som pante är sättgr gaffua
waldg han egne eller sälia efftir lagom,
otg mist otggiffuas äff gouo, otga gå
bätre är, efftgr godga männa wyatz or-
dge, tgå skall tgr han bätre är arffuom
hans ägor antgiardas, eller tgm han
gieldg skyldoger är. Är ot tgn samma
panten ey forstoudin, äggi tgå alle tgr
han gield skyldoger är, waldg han äga
eller sälia, på fast som tgn pantin tgr
vndi handom gaffuit, otg fellis slikt äfför
inom äff marck som äff marck. Kunne
ot wägre arffuin tges dödga nägot äff ar-
ffue gaffuit tagitt för än tgr skipt war
eller otg sidan ot lonir tgr tå gield kräf-
fuas, ot wardgr till wunnen, giffuit otg

alltg gitl.

Erffda

3

alt gielbit å nädan häggias thera rätter
och waari ey man thes bätre

Xviii Aw döör man som ey haffuer 18.
arffua inrijtes, kommer rätteger arff,
ne innan natt or är. Är the gaf
tillförene kallade natt och jemlonga, or mer-
kid intit annat the lredg är iemyt är om
kr[illegrealis]gg.

Medg fullom skiäton och bressiom,
att gan är rättger gans arffue, tagi thå
arff gans, huad the är iordh eller lössore,
komber gan ey innan natt or är, tagi tå
kommiger arff gans. Saken hwarföre ko-
mingen skall tagatt, sijnes then, vara, att
kommigen är såsom allmennelig kadher; wth
öffrer sine vrdger dåner och rijkte. Är
the iordh eller lössore, the kalladas fordom
Dana arff. Nwo än gärdha, iordh eller
andra äger äro giffua honom; The är go-
mom som på dör och icke gaffuer arffua. in-
kendo. tagi them tå äther then som
then wthgaff, thå på medg skiäll att thett
witterligit är, medg Stadzens bressie och
Zuslgle, att gan the wthgaff. Nwo än ma är
inlenster och arffua gans död wthkendis,
thå skall arffuet stonda ther till gan komber

som gan

Erffda

som han arffua skall. Ty är man
weth ey hans arffua, och komber ey bidh
aff honom eller han wissa huar han är
och komber ey sidhsiir man, natt och år,
effter the arffuir skull, tha ägi konungen
halfft och halfft giffues tha för hans siell.

19. Will nakor man eller kona testamente giöra helbrigda eller siuk, gaffuer han barn effter sich gaffui wald giffua huan tyondho peninga aff sina rörliga godze och örörligo. Kamb, ha hafuer goller, aff sina förste börd til Ga att the icke misstitis medh hans affhenda godz wtgan ma giöra the medh hand gor verkes

Haffuer han ey barn, vtgan gaffuer tha andra arffua inlendis, gaffui wald giffua huan tridie peninga, aff alla ty han ägher, som för är sagdt. Haffuer han eller hon huarken barn eller inlenska andra arffua, vtgan gaffuer tha arffua wtlendis byggiande, gaffui ta wald giffua att halfft the han ägher.

Att hafue bör the arffua medh att giefua alla, dogh aldra mest sitt egit land och stadher pa dem ma ther. Haffui ta inggen wald giffua vtan sinom barnom el

ther in

ter inlenskom arffuom eller wtlenskom
guss, gårdg eller iordg, än the wilia thär
i landit fara och bod, byggia wthan swa
giffua att arffuum, mage the återlösa, wdi
fird än the wilia innan natt or dar. Alt
testamente [Item om the testament platt inge
skäll gassua medg frygh att the skall tagas ass
oskiptom dell, så longe arfuatt the lesfrier
ut skyra cap. 17. ¶ och gield, or alt the
kirkeens wtfärd, är graff öll, offer or tol,
sitt alt, the skall alt ass oskipto godze wtg
giffuas or gieldas, Än alla effter gierd eff
ther then dödga giörs giffui then wtg arffuit
uptogh, swasom manat motz öll, års ulotz
öll, och andra tolka effergierdar.

Ffter man skyldmane sitt el
ler oskyld ass godze sino, or dör si
dan barna tostig, gange athr godzet
till then the wtgass så mykit wtg
giffuit war med honom ether gemle, Or
alig arffuit godz gaus förra, arffuin neste
frendar, Och tessa gassuor festas medg
stadzens breff ether insigle.

Erffda.

Zl. Awkan gudfadher eller gudh- XXI.
modher gudbarno sina peninga grif-
na, eller annat nägatt, och fadher
eller modher sendher te peninga till
syös, wexa the peninga eller minskas, va-
ri the barnens gagn. Och tagi barnet te
peninga asst allo oskipto först, sidha skip-
te syskane fäderne ot möderne sino.
Kan mäkor trätto ther millan komma om thz
godzett, Th är förstendand om the godz som
barnena sä giffvit wart. Annat thera sä-
ger the sä wara, ot annar ey, läggie thz
till the thera manna skäla, som när woro,
eller till fäderns ot möderns bresta, än
the döde äro att sä war giortt. Dw sä-
ger annan thera mera wara ärf annatt
minner swari the till syn som ganda
millom thessier, med sex manna pedhe att
the godz sä myckitt wara, och the skall the
för prösstas giwin ther köpinskaper är
med dryffvin, och the giffna godz gonge
sina till arffs. Och icke till the som asst-
latt godz, än the barn döör. Och icke till the
som the gaff sin gasom om nia giffvier
skyldemanne sitt. ot m 20 rap:

Här effter följer Jordga balken.

Jordha Balks Tafflan

Hwru arffda godz skall vpbi- i.
vdas eller sälias, eller paut sätias.
2. Hworu byrdaum äger tompt eller gård ij
återlösa.
3. Huo dela tgn som salde or byrda- iij
man som will återlösa, or säya tgr tompter
eller gårda ey waara tagliga wepbudna eller
sick gem budna. Säga sälias.
4. Hworu afflinga iordg tompt eller gårda iiij
5. Huo medg quitkom värdörom man må v
gårdg eller tompt återlösa.
6. Hworu man sick tompt eller gårdg. aff- vj
henda medg köp eller skipte.
7. Huo om kiopt tompt eller gård klandras vij
8. Huo om tgn som sälf gitter ey gienmätat viij
kiöp eller skipte. Sälia
9. Hworu mn må anars tompt eller gårdg ix
10. Hworu öffuermaga eller iunfrw tompter x
eller gårdg mägo sälias eller återlösas.
11. Om tompt eller gårdg skiptis a land i iordg xi
12. Huo giör mn badgr kiöp or skipte aff xij
staden org a landgit. Gårda
13. Huo om lagha iorda güffdg tompt ell- xiij
14. Om mn får iordg före affradz dagha xiiij
org gårdg eller tompt före fardagha.
15. Hworu barn äga föda fadr eller modr xv
sina.

Tafflan

16. Hwrw̃ bonda må gifftw̃ sinne iordg tompt
ether gardg forgiöra eller sälia or gifft-
w̃ bondaus
17. Hwrw̃ the forskiäl man giör ether kona
i sin yterstu tiptu.

Första capitell

1. Nosce te ipsum

W vill nåkor tompt
swa sälia: ether gardg,
thu gan gafftw̃ wredg arff
ive fougitt, thå skall gan
thu samma gardg å trem må-
dagem å radstufftia tagli
ga wpbiuda, or sidan biu-
da thu gardg nästom frem-
drom fädermis frendrom
fädermis gärda, or mödermis gärda, möder-
mis frendom, ether gwad the helst är. wil-
ia, the före thu gardg eller tompt så gifft-
må som annar budher / köpin the. The.
/ thå äro the nesta fyrkest gifftw̃ nogg tilfelle att gifft ock iordgma
köpas otw̃ stemmo. Therföre heller konungs
höygers tagh att the skall skattas or sidan efftir
skatmingh bittalas wredg så mykit brent silff
eller så monga penningar må han bremma så
mykit silff ass.

Jordga. Balken.

4

Wilia the ey, ta sälia huar han bäst kan. Och a skall then sama gårdgr eller tompt osaldg wara 14 daga efftr the arn lagliga wpbudne osyldom manniom, att skylde mäga sik om prössna huad the wilia then gårdg eller tompt köpa eller ey. Will nakor arfft godz till pantt sätia, buda först nästom frendom then som inrisis arn, fädernis frendom fädernis gårda, och mödernis frendom mödernis gårda, wilia the ey / peninga laua a the godzet, tha sätie the wthe huar han gaa kan, gitter han ey the godzet aterlöstg a then dagh the före laggia, ta skall then som lant gaffner, tre manada tga wpbudga, sidan budga nästom frendom gans the återlösa, än the inlendis arn, och gälda the xiiij dagha epter tenn, wilia the ey the återlösa, ta gaff ni fraulegis till the arff nigon till tatan, och then peninga a tänke, lösa till sigh än han the äga will, efftr godga manna wyadz orde, twe a huario sidgo. eller sälie the bortt som the werdt är, Är godz ethe bätre, tha giffue till efftr wyadz ordgom, är the wetzre, giffue then til the wthe sätte äfftr wyadz ordz, samma mane.

Jordga.

Z. Aw kan the sa wara att nå
for sält bort från byrda mannom vj.
sinom tompt eller gårdg ey wpbiud
man a Radstiffua eller frendom gen budg
man, tha borge then the giör iij marck, till
trestiptis, målsäyande konnge, org Stadgen,
org nästa frender löse till byrdg sina så
som gon saldg war. innan xiij nattadagg,
aff then dagg the the witta finge, eller tha
innä samma årett arffuit sakt war, org
tha skall then genstan till Radgstiffua
komma, tilbiuda peninga sina effter ty
the saldg är. Org the skall han sweria
prestfräer tridie, att han the ey förre witta
kiptt, Löser han the ey innan samma dagg
äfter som nu är sakt, gaffui tha sidan
nägra til talan effter sama godz ellr arff
Kan the tyma att slägor är then arff
finge the rotlendis gaffuer warit, org
komer äfter innan natt org år effter the
then gårdgr eller tompt saldg war, gaff
ui tha sex witti dagg effter the han them
kom then gårdgn åter löse som han saldg
war. Ger the gadzet nägat sättrat giff
ui äfter effter förra godga manna wnder
ordgom. Löser han ey then samma gårdg

eller

eller tompt åtger j samma sex wikum, wari lagg som för är sagdt. Och gasstii å then som wolgbundis är sex wikú dagg, efftersom att året är wolgongitt, aff thm dagg godz att salig war, byrdg sina återlösa än gan tÿ för som åter j landet. Samma lagg wari om iunffrú eller öffuermaga. Döör mågor mu wolga stadgen or tå inlendgis och will mågor gans arffuis the godz återlö sa, thå skall gan the witta medg triggia manna redge, att gan the aldra witta fick före sex wikom aff thm dagg gan före komber att the godzet sålig war eller wolg sått, och thå innan samma året the war wolg sått eller sålig. Thager mågor flere pening ther före än ther förre war wolg giffuit böte xl marck till tresskiptis, mål. komn. och Stadgen, för tÿ att gan lögg fick ther till, at gan gan kan wisa att godzet är bättrat.

^ penninga

iij Wdela the, anner sägher te tompt eller gårdg wara thegiggia wpbudna, or annar sägher nä, thå skall foúgatin, Borgmestara och Rådgmen, som thå å Rådstuffuia woro, ^ vita och gördge then samma gårdg wara wpbudna.

3.

^ och

Jordga.

Orch the tera millom wstbylia. Säggia the
han wara tagliha wphiduan, wari sark
töss. neka the the wara sant, böte iij mcrr.
Mel: kon. orch Stadgn, orch löse åter som
för war sagdt tompt. eller gärdg sin. De,
ta the ther om, orch säger bördoma thn topt
eller gärdg ey wara tagliga gembudgla,
läggi the till tweggie mana som thä när
voord, när thn gärdg eller tompt war
tagliha gembudin, säga the the sant
wara, wari vardger. neka the the, bötge
iij m. mal. ko. or Staden, orch löse åter
som för war sagdg. Ää gwar gärdger
eller tompt sthrin ägandenom åtter bindas
eller byrdamanne eller andra. Pauter ha
stall medg twem bjamanom giöras.

4. Hwilken affling a tompt eller iiij
gärdg will sälia. han torff thett
ey lenge effter arffwingom gäldga
thä the äro wpbudne en åtto dagar.
wilia the ey thn gärdg eller tompt återlösa
som sagdt är, thä sälie gwar han bäst kan,
wothan han the köpt haffwer aff arffwin,
gom sinom. Haffwer han thn gärdg eller
tompt så köpt wari samma lagh om

thn

thn gårdgt eller tompt som ou andra tompter eller gårda, som sagdt är.

V. Thetta äro the wärdhöra thr 5
ntan skall medgh återlösa tompt eller gårdg sin. Gwldg or sielffwer Redgo pendinga korn, nötg, flesk,
1 Biel. smör 1 wadgmall, lawrsk, osktwrit klädge or alraganda wärdgörd, effter ty the verde äro, org gånger är åå. Org förra godga
1 thz måta. men 1 twe å quars tgera wtagna. Org så dyrt skall tompt eller gårdg återlösas som han sålds, otg såsom the förra två thr mellan giöra. Ingen må nödera topt eller gårdg återlösa, vtga han will the sielffwer att minsto trv år gaffwa. vtga han kan wara trengder till thn gårdg eller tompt sälia, the römis före, hwi han the återlöser.

VI. Alla stadgi thr ma göra mz 6
gårdg sworn eller tompt sinne, bådge köp org skipte the är fasta, org the tompt eller gårdg många ey byrdamalom til lösn, biudas, org the giöra å öpenbara Rådstu

stwn

Jordha

sſino för̃e foúgatęn, borgmęſtarom oc̃ rådgiuęrom, oc̃ thęr ſkola thę friđſkil-
mingh giöra effter zamblom ſtadzęs, uz
Stadzęus breffue oc̃ inſigle or a ſwmpto
ſkriffuas, låtęa ſtadgar oc̃ feſtas, eller oc̃
ſkriffuas i ſtadzęus boork, oc̃ worſkilia ſwrú
mongha alna thę tompt eller gårder år bredhęr
eller longer, or ſwar thęn tompten liggęr
ſå en tompt ſom annor, or ſwad årſſens
tijma thę ſkiptę göras, or ſwrú monga pe-
ningar ſwar androm til giffuer. Oc̃ thę
gårdar eller tompter ma kiöpte or ey kom-
mer ſkiptę i eller gieldę inte waręa, eller
thę gårdar man androm giffuer, ſkulú
ſama leds ſtadgas męd Stadzęus breffuoz
annars ey, för ey att komber någon tretto
tgęra wiłłom, ſom thę tomptęna eller
gårdę gaffuer kiöpt, or thęn thęr nær byg-
ger, eller thę tompt klaudras före gonom,
tå ma han ey dyłia ſom ſałde, eller ſwrú
manga alna han gonę ſałde, Oc̃ Stadz-
eus ſcriffuare tagi thęr före ij öra pęnninga
att han thę ſkreff i Stadzęus boork

7. Köper man gård eller topt aff vii.
androm, waręe thęn tompt ſom
ſałdę

saldge, och then genom wädg som köpte,
Klandras något i tessom köpom, ta skal
saugamä framkomä, gitter han gimlat
som salde stände köp thes som köpte,
komber ey saugamä gans, eller kommer 1 fram
fram och gitter ey gemlat, thå gonge
gnär till sitt, och then böte iij m̃ till
tresktiptis, m. k. or stadgn som saldge
ogemilt, och så är i allom androm kö-
pom, ther ogemilt sälis.

viij. Aw läter nia bortt tompt el-
ler gärdg sin medg köp eller skipte, 8
får sidan gnär aff androm till
tridgie mans eller tänger, the samma
tompt eller gärdg, Klandras te samma
tompt eller gärdg före then som tomptena
vtgaff, och gitter han ey gemlat som
sälde, thå böte iij marck til tresktiptis. M.
k. or Stadgn, före ogemilt, or the an-
dre wari saaklöss, och then gonge åther
till peninga sina som then vtgaff, och
then tagi tompt eller gärd som the vtgaff.

xvij. Affuii ingen valdg sälia an-
wars mantz tompt eller gärdg ta 9.
han.

Jordga.

gan ey ſielffuer närvarande är. vtgan gan gaffui fulla macht or öpit breff äff gonom the tompt eller gärd genuita tqm ſom köpter.

10. Haffui och inggn vald liuff ö ffuermaga eller wittwilliga topt eller gärdg. eller huad tqm tilgö rer bortt ſälia eller ſkipta. Votqan till bätre, or tå öffuerhuaga vaarda mo gande men, or inlöſſn uianna giffuin, gaffuin vald the ſkipta, gälda eller ey. tqa aunars ey, votqan the vaarda till bä tre ſkipt, Borgmeſtara eller Radgman, ſkuln the görla leta tqa tolgit gändgr, att the ey tyma vota med frötlom ſkialoz Och läggen ther ingen ſtadgga för ää. X.

11. Aw ſkipter man till ägho å lande, tagar iordg å land före gärdg eller tompt ſina i köpſtaden tagher fult å lande efter marcka tah, ſom iordgn gäldgr, tqa döms the faſt or fulte. Or giörs ther badge köp och ſkipte rope å landend, giffuis or ther breff å landend ſom köpſtadenom, ſom å all annor köpp och ſkipte. XI.

4

Fij. Aw gör man bådhe köp och
skipte aff stadenom oc wppa lan-
der, eller aff landeno oc i stadgen,
Oc skipte mer oc köpp mider thes giffs
skipte fastom wald oc wissordg. ¶ Thy är,
ligt blifftir tå fasth stordaru, och byrdaru
gaffuin ingen rätt tala thor oppå. ¶ Är
köp mer oc skipte minner, tga dömis
iordg i byrdg, oc giffs thor köpfastom
wald oc wissordg. ¶ Thy är, the wardger
tga rethnatt för köpp, och byrdgomen kinna
medg rätta byggiat, och byrdat igen.
¶ Är badgo iämpt, gange åter i byrdena
igen. Thy är, byrdgremen mågha åter tå
byrdat igen.

12.

Fiij. Alla the iordh ma skiptez i
Stadgu eller fäll gonge effter la-
ndz lagh oc rätt, Oc alla the
towpter eller gardga man skipter å
landett gonge effter Stadz rätt, Oc ä
guar twå deela om iordgena tå ägger
han affradg wppbära, som iordena vin-
dgr, an gou fadd är, utgan han rä-
wer sigg tilg widzordge. ¶ Byrnd kirka,
w wara att thor skall stå, gin, ty the
mista then thor medg, som fåldt hafftr

13.

och irke

Jordha

orh icke gan som köpt gaffuer Räna
sijk till. || Othum gin som saldger köffuer
orh medh wadlog tager lygg affradet till.

¶ Orh a guar som bjama winder tompt
eller gard aff landzmanne till sin, or
gaffuer thr i bygot eller leggo latitt
giffue gonom gussa leggoua som gardz
windgr.

14. Hwar som köper iord eller Fiiij
med skipte far aff androm före
affradz dagha eller far medh
wadstamingh. Tha ar yanig skatt
mogh. ta giffue thu affradh som iord
ta youdgr. * Tha ar thr som iordena for
*alias äger fardagha lengsta satt gaffuer. Samn
lagh war om tompter eller gardha, soz
wan köper eller medh skipte far före
fardagha.

15. Barn skulw fadher sin or Fv.
modgr sina vppe holda or föda
om the sinka warda eller
vanföre, om barn mogande aro.
or födda först the älsta barnett fadhr
eller moder sina or skidgan a guar eff,

thr annat

Balker.

tgr aññat tÿ som tgh är gammalt tiff.
Och tagi för ghiário ärff födgoua iij mk
peninga aff lössörom gans eller gemes.
Räkia eÿ tge till, taggi aff arffue gans.
Tgh är aff gans fasta vordg och arff tÿ Or
är 1 tgh capitell merkiand att skåssom barnet
gaffuer förgiort sin retth till fädhrne eller
mödhrne, om tge bördga sigh till gomd, or
gan tgm förskrÿfter. Gå gaffuer or tvÿerth
om ägher fadhr eller modhr sin rätt för
giortt om barne vexer pendzar, sidha tgh
tgh förskrÿtt gaffuer, eller förmekatt, or eÿ
kendar vordgr tgh. ¶ Wräka barn fa
dhr eller modhr, or äro mogandge, or
voilia eÿ födga tgm, tgå bötge ghiar
tgera iij marck är, 1 så lengie tge wille 1 ghiartt.
radga fara. or tgh vari faders or moders
en saake. Två will eÿ tgm fadhr eller
modhr vidhr tagga, tå skola nästa ärff: 1 frende och
ünngar, ghiad barn äro leffuande eller dödh,
efter eÿ tge öffuer eens wardga. Uffuer
gan eller gon tänger än tgera godz eller
arffue ätgräcker, så födga tgm så sidan
som för, vidh bootgh som för är sagdt. Vil,
ia eÿ barn eller arffuinga tgera vidh tgm
tagga, tgå see sigh sielffue före med god

Ze sino

Jordga

Ze sino, huar the gälst kuma, Or gaff
in ther arffuinga sidan inga macht mett
säya, or ingo till talu om the godzet ethr
arffuit, att the mage ey medg ty giöra
huad the wilia, or sa then the fougit gaffer.

10. Ey ma bondhu hustru siua
iordg tompt eller gärdg, vtsätia
eller förgiöra, vthan tessen maall
trengia som gär. vppreettnas, Kan
vtglempfer gär till landz täzzias gedgin
eller chriffin, fougar bondan eller hust
or bortt föra. Sådant plägadhe lyxfutt säre
gär j Brotzyse aff eesther och Ryster, för är
Brotzgolm böggt vart. Koma ater
budg or bidia bondan eller hustruna ate
rlösa. Ar ey annatt till vtga iord
tompt eller gärd gemna, ta ma bondr
them sälia, or sina hustru återlösa. Sa
ma or hustru bondans iordg tompt eller
gärdg sälia or bondan återlösa. Ar
trengher them fatigdom a gelse eller hun
ger, or komber ey aff dobbel eller androz
förgiorilsom, tha ma hustru thera arnuos
förgiöra, huad the äro barn bundgn eller
ey, Ta waari iordg a landge j tesso ma

Lena

kona, effter landz lagom. Annar kedis må
giarrke tgera annars förgiöra, en nů är
sagdt, wthan tgr är beggias tgera wilia,
or tgera nästa frende ja.

4

Fvij Alls tgr man ell kona kenis i 17.
liuom ytersta tyma or säger ellr ta-
lar, or giör sin redg effter som til-
bör, giuad han äger androm geldg
eller annars gohom, eller or om nåkat
annat mall, tgr skall wara fult orb
stadugdt, tgå så att tree men att innsto
warj tgr widgr för gans skull som tgr
skall getta eller vpbära, or tvok tge
som redgin skůlo giöra än så widgr torff
säya, swäria or withna giuad tge aff
gohom görde.

Tgr capitell plägar wara een almenelig
regnska orb rättelse om tgr som sker j en
annars ytterstu. Men tgr skůlle stå dredg
beskedg, för ty tgr gerndgr oyta att vnder-
gifr ethrister vnderrettia torr säya j sitt
ytersta prů en annatr, på tgr gor han
kenna gord j skadga, orb är till frids go
bliffuer tgr erinnerligg förd ändt förs
Y hwilkitt beskiwerligg skete plägar aff twiss-
nar orb andra ogerninx vnd när tge

rättadge

Byggninga

rättadhe bliffua. Thr före bör ithe en
tiuff wara betroodh, ghåd gaar sågher
om en annan i gards ytterstu om tiuff-
nätt. Ithe en förrädare om förrädery,
Ithe en goorkarl om goor. Ty nighen
må wara betroodh att wittna om
een annan i thr misgerningh gan
siälff är beslaghen inne.

Tudan på iordga balken

Tafflan på Byggninga balken.

1. Tue men skulo vara i gua
rom stadh, som skola see oc skoda
byggningh, oc skilia manna willa,
gärn the skulo byggia, eller sin
gwss nidhrtaga eller wopbyggia, oc om
thera brytz som brytzligha warda.
2. Hwrw geemell gwss skulo byggias. ij
3. Hwo giar annars tompt oloffuat bygg. iij
4. Om nagor bygg offua a annars tack. iiij
5. Om nagor gior wagg aff annars gwsom. v
6. Hwo gerw breda almenneligh gatur bör wara. vj
7. Hwo giorn skadar skulo byggias. vij

Om broo-

Hatken.

8. Om broa byggningh ot gatwer. viij.
9. Hwo te me stuto byggia både äga ena to
wpt saman, eller annar byggh vndi ot annar
offuan. 10. Nw om gärda leghe. x.
11 Hwo wil ägande ey gotta thz gan legde xj.
12 Nw om nätor far j annars gärdh, ot vil
sidga bortt wr gono fara, eller bonda vrä-
ker gonom otg. xij.
13. Hwo gärn nia må widhrsäya gärdano. xiij.
14. Om bonda kosster gestenom gios tätkia. xiiij
15. Om nätor nytiar annars niandz fää
eller merker thz, elk dele twe om itt merkte. xv.
16. Om nätor däp annars fä mz woilia. xvj.
17. Hwo dräp nia annars fä mz wadga xvij.
18. Hwo sargar nia annars fä, ot giör thz lyth xviij.
19. Nw äu fä draper annars fä. xix.
20. Om nätor leger gäst aff androm. xx.
eller till täus tagh. eller lägat an:
nat fää.
21. Hwo om lego gijon ot annor stemio. xxj.
22. Nw om reld gwrn gan skall xxij.
gömas ot gaus brutg som thz ey giör.
23. Hwrn Norzabro näst stadgn skall xxiij.
byggias, ot thz andra ij broor som thr
aro

Förste Capitell

Byggninga

i. Swe men skulo vara
hwariom stad som byggningh
skulo see or skoda, mana metlog
or witta att hwilken ma hws
riffuer eller widhr tager orh
wilk the sidan vopsätia, tha
skal han the schuta mäu,
ther tilk kalla or nägrama
sina som ther aff witterha esster som
rätt är orh gammil häfdt, or täta äter
millan sigh or sin nägrane giusk rua
alin tweth dröprum. Hwar athorledis
byggyr brÿte vop or böte sex mark til
tresktptis, Mal: konn: orh Stadgen.
The Capitell tiidhr ath ya the almenneliga
ordsprak, the ma plägha säya. Att
medh lagg skall ma landz or städer
byggia.

ii. Huggen ma ma byggia heme-
ligh hws näst sino granno eller
nordh athremdr gatw wtha gan
täti äther millan sin hws or
hans tryggia fota kunta rum. Hwar
annarledis byggher brÿte vop orh böthe
sex mark, till tresktptis, Mal: konn:
orh Stadsin som för är sagdh.

Hwar

Balken.

iij Hwar som annars tompt bygg oloffuandis, bröte vp or böte fex marck till tressetrig M. ko. or Stade. Konungen or befallning med wädia fasts

wtgöffuer i thz stycke, i thz att the giöra gär xl m̃ sack wthaff, verknaug för wälle tw̃ för tij thz ar annat byggia medh wette, och annatt byggia oloffuandis. Hwilkit thr aff mykit komit är, att nw icke gaff; wer latit giär saark begolla sitt rätta nampn, sa nw som i förrijdagh skeedt är, thz gamla lagzböker nogg giffua tilkenna.

iiij Hw om nakor bygger a annans 4. sa att the drypp a annar taarck, or röttes the kärij aff, or böte fex marck som för ar sagdt. Hwar sex gardha ganga samma gadge byggie giär sitt, or sätti emott weidher emott att sack kösa.

v Hwilken man sigh gör wägh 5. aff annars grofvom vta agandes orloff, bröte vp or böte fex marck som sagdt ar, eller bliffue i gans minne.

Alla almoge

Hÿgunngha

6. Alla almeningz gatvr ünna
mür or votgan stúko wara 8. vi
alna breeda, så att ena må ått
tgm åka och rijdga. Hwar an
norledis bygger, bryte vop or bötge
fex marck till tresciptis som för är sagdt

7. Hvar som bygger svala
öfwer twer gatw, bryte vp or vij
böte fex marck, Ingen må sia
la tkluger byggia å almenings
gatw eller almenningia en vj
alin, vtgan skäri aff or böte fex marck
som för är sagdt, votga tg vinne al
menninga ärd, skúdi tg forigtgn och
borgmestarena gimnd tg må wara.

8. Hwen man som å patue
bygger, ägger broar först byg viij.
gia aff alla sina byggnugg, an
gan gittgr ey andra sina byg
ningar på bradglica wpbygdg,
för ty att tgr offuan byggia å 1 Gan
watng wägna, än tgm nakat hendga
kan tg som skadeligitt är, eller ma ey
reenliga or skadeligga till watnit koma.

Hwilken

Balker.

5

Hwilken ey saa bygger som nw är sagdt, orgh kommer kiära a gan böte sex marck som för är sagdt. Thaa skall han a Radstuffuu komma, orgh genom konigtgen orgh borgmestara dagh före läggia, te samma broma byggia. Konungx konigte borgmestare orgh Radgiue skula thy almeneliga skuda täta, thaa the täta almogx samman kalla om broa bygningh, or giöris thy imman thn nämnat böte som för är sagdt. Huar som ey rensar sina gatur, thn dagh konigthn or borgmestare före läggia, böthe iij öre til twesktptis komn or Stadgen. Hwar som ey brodr sina gatur thn dagh gorde före tegs böte or iij öre till twesktptis konunge or Stadgen.

x ey

Ther twa byggia badhe samma
iij. annar wndt or annar offuan, ta 9.
skall thn som wndi bygger, byggia
wndi gardh balka or allt thy ther
till görer. Or thn offuan till bygger
skall byggia taack or huad ther tillgörer.
Far nakar thera skada, för annars the
forsömelse skull a sina bygningh eller
or sinom imellom, or bättrar thy ey

imman

Byggningha.

iiiiau xiiii dagha, efftir the gan gaffuer
gouom laglika till sagdt med twegghia
männa voitne, böte gouom allan skada
äthr som gan fougit gaffuer å sinne
byggningh eller ingäldom efftir iiij männa
inbordom, twä å guars tgera wägna,
om the thr äggha bädhe gna byggningh sama
antingen tompt eller källare, eller sten-
gröff, waari sama lagh. Dew kan an-
nar tgera fatighr waara or orther ey
byggia, eller tresskas woldhr or with
ey ombyggia, eller or tgn onaar bygger
with byggia aff sten, or tgn wndher-
bygger orther ey. tä skall foughtgn borg-
mestara or rädhmen nämnd thr till
iiij godga men, sasom rädgifue eller
iiij andra gode men, som the skall thr
mellom skipta än sa vim är, att guar
mä om sigh byggia androm ostaddom,
eller or laggie the i peninga thr mello
som tirkt or fulth är gen fullo, som te
woliia tpaga the å sinne samningh org
sin rädh thr efftir göra att the kunne
the ey bätther skipta eller lika tgera
mellom. Wäli sidan tgn till bättringh
org byggningh bindhr or byggie the

bästa

Bakar

5 73

Bästa Gan gitter, or taggi thr Stadzes
brest å, or gouge aldrigg tickning te-
ra mittan eller thera Barn om thz sa-
mma godz. Hordo som bjggia will gisse
mera viserdz och rätt är gomo som
bjggia will, Ttem gomo som ass steer
bjggia will bör mera voiserdz or rätt
Gassna, en genom som ass två bjggia will,
or thz gassner godz ställ medz sigh.

¶ Jugen må thz nästrom androm sälia
thz vndi androm ligger, eller iämpt vid
androm, eller onan widg Gan, or godhs
men kinna thz prössna att thz rnnett
så ligger till, vtan widhrboandanom.
Kar wäll gända att en. boor på gnario
sedga om genom orh gams grest som sältt
är, or äre dogg icke bädge widhrboande
thrföre är gan widhrboande medg rätte
som gassner itt gröss så opbjdt vid thz
andra, att intittgera kan annar wäll
ombära, såsom steer medg galssnan
mur eller antkare i annars gröss orh
mur. Men thz gröss som är opmuratt
med sina frisa fyra murar bardgr icke
räkknat för vedgr boande såsom gär
om talas, medg mindre icke annatt
på ferdgs är.

I widhr

Bygningha.

widgr gaus iij m̃, vm. k. or stadr,
ån widgr boanden will the köpa. vta
then som widgr boande är ma thet åtgr
talla mılan dagh or år aff the dagh
the war, sälte, vtga the sex gond tagli
ga wpbudit or gembudit med twem
mannom, vtga gaus nästa frändgr
wilia the till sijn lösa or byggia som
tillbör. wilia ey the eller widgr boande
tga loffues gonom the sälia, gıar ga
gitthr org will.

10. Egher man eller kona gård
gerdt är eller galfft, or will lida
ey gälda the gau legde, or gaffuer
fästa pennıgar ther å giffuit med tweg
kin utanna, witnom. tga giffue wetz
galffuia gıstegona or fari sidan gıart
gan will.

11. Aw vill ägande ey hälda le
ghona tå dömes gonom som leg
ghe wara i gärdenom or giffue
gonom galffuia gıstego. or gıdz pninge
åtgr, or gaffui sidan sielffuer, vtgan
branden öffuergånger, wari tga både

Bonde

Balker

bondan or gesten i gardeno sama, or ta tagi aff gestenom halffua leggo.

xii Nw faar man i annars gård 12.
or will sidan bort vd hono fara
giffue agandeno gela hinsalezo
or fari sidan giuart han will. Gor
or bondan tho gestenom wari lagh
samu. Or samu lagh wari om all
the grøss man legger. Hemd skilnat är
emellan tegna ij capitell, näst fore, att om
man legger itt grøss och will sidan åtras, och
är the dogh intitt infaren, giffue halffua,
grøsslegona, Men är gan infaren or åtras
sidan giffue vtg fulla grøsslegona. Sam-
maledis och gan som grøset vtg legger or ey
golla with.

xiii Nw will bonden sielffuer rådha 13.
för sinom gårda, tha sägi till geste
hom manat före fordagh med ij
manna vitnom, Samaledis sägi ge-
steno bondano till, Säger ey bondan sa
gestenom till, ta dömis gesteno i gardeno
bliffua till annan stempno dagh. Säger
ey gester bondano till, ta bliffue quar

i gårda.

i gårdano till anda stempno dagh, orh
giffuii boudano sa manga penningar som
han stadgade förra årett.

14. Aw koffuer boudan gestenom F iiii
gyfft tärkia or vmboa, panno, kör-
no eller guad thy ár, fyller han
thy, dári wop alla sina gyslego, gör
han thz ry, ta folke sa myket aff gysa-
lego som twe mz thy mätta, om geste
byggtr thy fielffuer eller vmbor medh
twaggia mana weitgno, or ståndа i
boudans gyslego. Förderffuer gesten bon-
daus gyoss, mätto golff, panno eller
guad thy ár, gälle stadan ätgr efftger
fyra goda mana weitgr mätzordom,
twa a guars tgera wägna.

15. Wolker kona annars mas F v.
faar eller geetg, vadhr hon vider
taken böte eina marck, til tre
stiptis, M. ko. or Stadgn, woites thy ge-
me or wardher ry tagin wndg, waari
sigh medh sielffs sins eedge. Wolker hon
annars kod, orh wardhr tage widher

bötge

bötge iij marck, til tresskiptis. Orther
gan ey bootgn, warda slagen wid stor-
leen. Så före thz ena som för annatt.
Wardgr gemne thz wisthg or ey voidgr taga
med tween vitnom. Väri sigh siellff
tridie med sinom eedh. Fäldz gon att ede-
nom or orther ey boten, gänge till arff-
wedis, först före målsmannen, sidgan
före kommge ordz stadgn. Tägger man ett
märke å annars merke, giarid ganda
tinggo thz gälst är, dödt eller quickt,
är thz bätre än j öre or minner än iij
or wardgr baar or åtaken, böte xx m
till tresskiptis, M. k. or Staden. Orther
gan ey bolgn wardi slagen voidg stipo-
na or Rymi stadgn, wardgr gan ey
baar åtaken voidgr, viga thz vites go-
nom, väri sigh wedg sex manna edge,
fälz gan att edgenio fällis or till på-
kenne. Orther gan ey botgo gänge til
arviodis före M. k. or Staden. Or thz
marcka werde, or wardgr baar åtakin
med twäggia manna vitnom. Bötge xl
marck till tresskiptis, M. k. or Staden.
och geetge ma tes wergze, rymme stadgen

or misse.

Hygnungha

or mistæ hädga örone. Wardhr thy nästa
wijtt, or äro ey wingne till, wäri sigh inz
sex männa eedhe, fälz han att eedhenom or
örcker ey botom, gänge till arffnedis som
för är sagdt. Skär mä eller gnägger an,
hars vandz mercke aff, or sätthr sitt mer
cke thr åthr woppa, orh kan ey reedha frå
sigh aff gnem han fick thy, wardhr ta
gen aff gnem med sex manna vitnom
wardha gängdhr än thy är j marcka
verdhe, ähr thy mindre gånge som anna
tnnffuadhr. Wardhr han ey baar åtaken
medh witnom, vtgan witis thå genom,
wäri fick medh tolff mänom, eller köp
witnom sinom att han fick thy med rätto
köpom. fälz han att eedhgiua, fällis orh
till sakenne.

Xorh ey annarß.

16. Hwilken man som dräper an
nars fää med vilia, koo eller gäst,
eller gnadh thy är, äreth bättre än
ij örd, gelle thy åthr med så godha
fää, eller så många peninga som thy
värdt war, efftr tweggia manna mz
otzordom, än till äro twegga manna vitnh,

Fvi

or böte

5

orgh bötge iij marck medg, till tresktiptis M.
komnge or Stadgn. Or så före anniat orgh
tridgie, eller wäri sick med sex männa edge
orgh tgn som ätgr gäldgr taggi thy dödga.
Dräper gan sidan flere med wilia, thz
gerthr giorda gügg, giälde ätgr skadan,
orgh bötge xl m̃ till tresktiptis. M. k. Sta:
än till åro tweggia nidmta witgne, eller
wäri sick medg sex männa [illegible] edge
Dräper ma annars få med wilia verre
än ij öre, gälde ägandenom twägilt fö,
re, or wari saacktöss. Skar nakor aw
uars mandz gimd j gätt. Wtgaff öxötge
tagh gaffuer ma klarliga, att ma plägade
köpa grindhr orgh kattar. Såsom orgh finnes
i köpmåla balken om kattskin. Q bötge vj
öre till tresktiptis. Mal. kon. or Stadgen.

Fvii Aw dräper man fåå mandz 17.
med wädga, gielde så gätt ätger
effter twäggia männa mädzordom
or wäri siggstriggia männa edge 1 medg
att thz war wädge or ey wilie, or wari
saacktöss för alla sackören, Bedhr ma
annan fåå sino gilkpa, gästa blodlåta
eller andra sina fåå. skal werz att

komma

Byggninga.

komma åu gan vilde som gand a baar, wäri ligg med sex mana eloge, att tgtt war ey gans wilia, att tg skada fick, eller gielde så gatt ägandenom eggen.

Tg räknas för wådga när bägge hörande och ägande, swarandem, päya ware tg wådga, ot ey annars.

18. Wm sargar una få annars. ot kinter ey död tgr afft. ör tg gäster, eller gors, eller vxa, ot är ey yrckade fört, tagi tgu som gygg tg fara ot läka, ot fae genom fört få före till fyslo sino. ot böte bonda, uom sex öre eenskilt. Wardgr tg ohytt sa guggitt war, tagi bondgn sitt ätgr. ro ar dgr tg kytt, tagi tgu som gygg, ot fae bondanom ohytt före, efter tuäggia mana mädgordgom, åu till äro tueggia mana withne, eller wäri fick sielffuer medg tridie, Slår nu nakott annatt få före androm, eller faster att tg får tgr afft skada ot ey dör, böte iii öre bondanom ohyltt, åu tueggia mana withne äro till, eller wäri ligg sielff tridie. Är tg afft wåda tilkommit, bötge så före

Leetg

ffvm ff värkua dge

ettg fönt före annat fä oc edg som före är sagdt att the war wadgaß, Xr f orgrzß örike.
the skamliga gammatt, så att godge me
the worskylia, bötge the äther, som
giuggett war, så gott, oc tagghi the wan
föra til sin som gygg. Hugger ma mm
po aff gäste eller stinger wtg öggha mg
wilia. Ell kedgamelt äro giffuen giuart cre-
atur till bestondg oc nyttge. Therföre när Crea-
turet mister wagatt aff kedgamotgu gaffu
the strax itt fert ther aff. Lasom ma seer mg
on kuögunde som rumpa gaffuer missg,
att gan strax är oüss i sitt lop. the samma
är medg gäst oc bamer Creatur. Thå är
gan lytgr oc ogäffuer giordgr. tagi thn
the giorde gästin till sin, oc giori go
nom fult före gan, efftyr godga ma
na matgordom twa å guars tgera
wagna, än tweggia mana witgne
äro till, oc bötge ena marck bondano
eenskillt. Xro ey witgne till, wari sirk
eptyr, ty gästin äy godgr till, eller var
för än gan sirk skada, Xr the aff wa
dga bötge ena galffua marck, oc trig
gia manna eedge att the war wadge
oc ey wilia.

Bygninga

19. Dräper fä annars mans fä. tgh man mä ey ätga, såsom gäst eller gorss, oc wardgr tger tilk 77v
wiinnen inz tweggia manna vitnom, gälde ätger galfft gield efftgr iiii manna mädzordom, dräp tgett oxa eller koo tgh ma mä ätga, bötge fiirding aff hwilko gielde, oc tgen gaffuu tgz dödda som tgh för ättge. Nw kärir tgh till gaus oc äre ey vitne till, wäri swä efftgr ty fä wirdis till, Nw om fä sargar annars matz fä, tgh är ogilt, Warder wertzuade fä sargat aff annar mans fä, så att boudan gitter ey tgz witiat wordgr oock eller sita, tgä skall tgn tgh fä otte som sadan giorde, sika tilmugh gonom hä, oc in öra bötga bondanom enskilt, än till äre tweggia manna witgne, ether wäri sigg med sielff sins eedge.

20. Aw leggher man häst affan drom orß gan kan förderffuias 77
aff waanyckt, oc giffs gonom tgn skuld att gan förderffuia des aff waanyckt eller förssumelse gans.

Ether

Hakeu

5

eller wilie gans, or warder tger till wu-
ne med twæggia manna witnud, bötge
åtger gästen efter goda manna mädzor,
dom twå å guars tgera wegna som
tgr aff witta, or i gästins wärd leg-
gie leggan som före gästin skulle gift
vas. Nöger ey them tgr att som tgera
lagdt mitlan är, gonge tga före sön-
gatgn or borgmestara or tgu saken
giffuer före gästin läggie fram i dysse
redge penningar eller pautt så myket
gan kennis gästens wärd wara, or på
ri triggia marcka sack med triggia
manna eedge. Ær tgr siex marck fål-
la eller mer, wäri sigg sielff sielette,
wites tgr gonom or ärd ey witnit till
bötge xij öra till legona, or ey tes me-
ra än gästen bätre wore, or triggia
manna edg att gan förderstiadis mz
wakdga or ey aff försumelse eller wike
gans. Efter må i wack med gond, or
förderstins wakat aff manz godz mz
gond, eller or ey, äro twæggia manna
witne till, gisslie ey mera wtg än lego-
na. Nw kan tgr så tyna att gan
tagar gästin till käns, or förderstins

i gandom

Byguinga

i gaudom gaus egiurrø thr kan gälst
tilkomna, giälde åthr gästen efftger
ty thm badau åsember eller godga
imen thr thera mellom lägger. Ofenn
thrum thr om, läggie fram i diske en fö
re foughin oc borgmestara så mykit
gan will gästin godau witta, oc göri
sidgan eedg sin epter ty gotto skuldg
giffs, om thr thr i brister. Om vxa
vari samin lagg. Nw sägr annar
kän wara oc annar ey, ägge then
woissordg som länge, oc witti länte
wara medg twe mannum, sielff
tridgie.

Zl. Nw leger byanna ina eller ffi.
tona, oc giffuer them feste penng
thr å, eller gänge thr å ulaat mz
gotto, skilias thr sidan widr gan före
stempno dagg, giffui gotto åthr feste
penngar oc tego så mykitt som gan
gasde fäst, Wräker byanna legogyo
vorit witgan saack, oc bindas thr sida ^ gotnom
åthr in till gans mz tweggia manda
witgnl. oc gan will them ey åthr ta
ka, thå giffui thm så mykitt leggo soz

Leiio hions
Stemmo

gan

Balken.

5

gan gadge tgm fäst, or fari sida giartt
tge wilia. Wo kmä legogion sinck
warda före byamaua, or gans arffuo,
dge widgerleggia, brysse så myket i lego,
tgera som i dagswercke före boudagoz.
Lego stempnor skulo waara ij om aritt
eu aff pastgom or till Michilmesso, an,
nar frå myckilmesso or till pastga,
Or manath före stempno dagg skall * faar dagg
byama legogyon tilsäya om gan tgm
lenger gassua will eller ey, or samade,
dis skulo legogion byamane tilsäya
om tge wilia gouom tiäna lenger, som
tgz war om garda leggo. Alle mē or
quinnor äga lego gauga som mīner
gassua än till triggia marck rörligitt
godz. Hwar tgm gyser or gerbärgar
sidan tgem är fäst penigr bridge, or
wilia ey widgertaga, bötge tree marck
till treskiptis, M. k. or Staden, or ten
rymme staden som ey will tiäna, ko,
mmer gan ather i staden or will ey
tiäna geller tå än för, warda slage
widg Stocken or rymme staden, or å så
opta sidan som gan kommer i staden
or will ey tiäna, wta gouo wexa penga.

Ägger.

Bygninga

Ingh gan till triggia marcka or will ey lego gänga wari tå i fullom vtskyldo med byamannd. Hwar som locker mz legogion yndan audrom, bötte iij mk. M. or Staden, än gan warder till wunin mid twem mannom eller wäri sig sielff tridie, Sama lagh wari om then sigh lucka kather.

zz. Gughen tänernare ma eller kona skall länger gaffua sins eller nästra gauda eldg i sinom gärda or gärsom, eller nägra gauda drykio, än i wärdh är ringdt, rotgan gan bötte iij öre kunige or Staden. Tymar then sidgan nakor skada att i wärdh är ringdt aff slagh, bötte tänernera iij mk, til treskipt M. k. or Staden, or then skadan giorde swari sinom brytom. Kotha thr wärdgme till eller Stadzens swäna som lus riker eldgr är, or bedis widgr matis pant, att the kunger sittia eller eld gaffua, nekas then panten, bötge vj öre kunige or Staden, än till äro tweggia manna witgne, eller wäri sitt medg triggia ma

zzij. na

ua ledge att gan ey eldg gaffoge eller tgn
paut inkade. Koma tge tger nakor ska-
dga tjumar eller förze tjumadge. or tge
som skadan giorde äro wndan flyddge,
tagge fulla borgan aff tänierne rand för
tge sama iij marck. Orcker gan ey
borgan fåttia, ledis j Stadzens iern ell
gömor. Sinnas tge som skadan giorde,
göris så med tgem som mz gond om tge
sama iij nc. Tjumar tger vårdmanoz
nakor skade eller Stadzens swenn, vari
tge i tue bötge. tlwar som eldg tender
för áu wr wårdg är riugdt, böte iij ore
e. or Staden. Komber tgr skadi aff böte
bonden med gesteud galfft guar tgera
effter som fraudelis orskils. Qwinnor
som waka öffuer brygginge eller roosta
måga sarkloss waka, ta så att tjumar
tger nakor skada aff, wari tagg som
nu är sagdt, or fraudelis vorskils.
Wardger eldgr tosse j guad stad tgett
gälft är, or gitter bonden skelff skerkt
eller gesteu, böte iij nc konunge or Sta
dgen inskilt, komber aff gesteud böte
bonden galffua skadan med gonom
som för är sagdt. komber tgr kexe

or timber

Byggninga

or ember// or klappis i klacke, eller kom:
ber a roop# bötr fex marck ko. or Stad:
an tga att ingen tymade tgr stadge aff
wotgan gond sielffniom. Komber tg aff
gesteno wari lagg sama som sagot ar.
Tg ar sa wunderstondaude att guar bya
uan skudi gorliga guad geste gan tager
in till sigg. Saw kan aff tgen samma
eeldgeud een gardgr eller flere, eller
aller Stadgen opbrinna, gors tg medt
wilia or wardgher bar ataken, giöris
tgr om som skils i gogmals balken.
Komber tg till aff forsumelsom, gonge siff
gans fore som skadan or wadan affkom.
eller wari sigg med xij manna edge att
tg war wadga or ey wilie gans eller
forsumelse. Hwar stadg skall skiptas
i fyre fierdinga, or i guarlom fierdin:
ga skall stadgas guarit ar tga göffrittz
Radgme wälias, twa göffrittzmen, an:
nar smensker or annar tysker, sa att
tgen tyska eldgr kan warda kos, tga
skula sex aff tgem atta, or en man
aff guarlom garda att minsta, i tgem
tgrem fierdingom tge sex bo inuan kom:
ma medg yxe, stiga, ember, or sexe,

tgen

Balken.

5

tgen samma eeld wtgsleckia än tge orcka. or tgy folk i tgn fierde deleno bygge i Sta, dgenom med sinom twem göffnitzmannom, sino godze almenneliga gielpe wndan tge forde eeldge, or tgen först som näst är el, dgenom, fraundelis är merckiande att te fer forde göffnitzmen or tgera almoge som sagdt är, skula tge gårda näst eldenom är eller giar tge kunne bäst till koma wm ewll kasta så myckitt som widgr torff or giar effter sine mage wtsleckia or till gielpa komma, att tgn eldger ey kun, ger komber. Or tge gårda skall almoge ädger gielda som ey brom före så godge tge wore tgå te widgrkastades, tgå så att så geldge tgem giarit stodg före, or giffui gan mera wtg som mer gaffuer effter marcka taki, or så gelde tgen ma som ingen gård gaffuer i Stadgeno, som then gårdg ägger. Alle tge byame äro i Stadenom som ey wilia katga sin gård widgrkasta tgå så trenger, bödge xl mr komme or Stadgen, or tgå kastas om ewll or tgå geldis intit ädger för han. thwilkin äff tessom sex ey giör tge gono tillbör, eller är ey marnarande tå tol,

gitt

Byggninga

Fått Gender, Bötge xl mr till twesktiptis kom-
munge or Staden. Komber ey en ma till
gielp aff guariom gårdg, or ey giöre
som the sex wise or säya, tga böte aff
guariom gårdg tolff marck till twesktiptis
komm: or Staden, or sa mykit böte gösse
som bondgen. Hwar ma som gårdg a-
gor gan skall tgnna redskap gassua sex
gär wopreckenis. En tolff alna longan
stigga, ett tolff alna långdt krexe, ena
tidg yxe, ett ember, or ena tmo watn
för sin portt stondande. Framdeles är
werckiande att forigtge, borgmestara
or Rådgme or hyre aff tgm formedes
gösswitz manom, skole förom sinnom
om året, gånga om stadgen, or see att
gwilken thegne redskap ey gassuer, gan
böte för guart thera vj marck komm:
or Staden, or sidan sa opta gonom dager
före lågs or gan ey golder, eller redskap
ey gassuer. Hwilken tgnne tmor full
med watu widgerskar före mandz gårde
stonder, eller om full skaster dagg eller
natt wz wilia or warder till wonne
wz twem manom böte xij marck till
twesktiptis, Mål, k. och Stadgen.

Vro ey

Balken.

Äro ey witlyse till or wijtes tgå honom wärie sigh medh ser manna edge att gå tgz ey giordge. Hwar stadgr skall gatt wa iiij store tegter enskilt effther tw gå wall stadga är or fordom war, or giii tgen wa eldgr gatturer j tgz grose som ey losligitt är bonden eller gesten, anti gen inman tgz grosset som är sa lagdt eller är sa rymt, eller är trangdt me widg eller nakra andro. böte iij mark konunge or Sta: till twesckptis.

Jw äro tgz stadhez som norzebro skulo byggia tgz nast stadgeno är sa opta brou torff byggias. Storkgolms men skulu förya sina byggningh vor dgena widgr stadgen or byggia offuer galffua strömen or galfft broo tarett tgz symmersta nast stadgeno som vndgr tgz samma broua ligger. Westeraas och Arbogga tgz samma broa tarett galfft, sa som norzadelen or allan galfftorum sida att samma broua byggia tgz aff wopsalom Enkoping or Sicktuna or aff Strengnes tgr till bönderne. Widgr taga tarki op"

I sala

Bygninge

sala or Enekörpung sin tridingh. Sigtu-
na or Strengnes sin tridingh aff samma
broma. Hwilken stadger tgr broma ey byg-
ger, tga konigtge aff Stockholm tgrom
till sägger, eller tgrom dager före lägger
böte xl marck kom: or Staden. Om te
andra twa broma norra or södra va-
ri lagg sama.

Dudgan på bygninga balken.

Köpmåla balken

Tafflan

1 Wm. lössora köp klädger eller
sädg på gärd tgr skall stadgas
3. Nw än gått eller silff köpis
3. Nw köp ma wax, sala, eller rötelse.
4. Om man gör köp å torgge.
5. Nw om inlägx sä, or vom seggie tgr-
wardgr stulit. Cwädg vpbinda.
6. Om wädgsätning or gärd ma äggen
7. Nw om ma byldgr peningar före
annan, eller före sark gans, eller gan skal
til wedgrmälis komma.

Nw.

Balken.

6

8 Huo tagger ma naatat till laus aff an drom gwrw ma skall witgne till gassua,
9 Huo om pantg sättningh.
10 Om naakor sätter tgn pant vtg som gowo satter är, gwrw gan skal ggr igenlösa.
11 Alodg gnad skälom ma skall pantg sälia eller återlösa.
12 Hwrw byama or tgera sniena skule köp slaga, om för köp, gnar twem ett säll.
13 Om naker gör köp i bätom eller skippo.
14 Hwad ma ma i bätom köpa eller sälia
15 I gnad stadg ma skall köp sin göra i sta dgenom or vj på malmom.
16 Hwrw köttmangara skule köpa.
17 Om allaganda germingas men i stadgeno gwrw tgera germingh skall läggias, or om brütt
18 Hwrw myerknadge skule goldas / tgera i westerärss, i vpsalom, eller androm stadoz tgr marcknada golz, or gwrw tge aff Stor golm efftgr marcknada ~~by~~ med byamanoz skule köpslaga or med landzmanom som till staden koma, or gwrw tge aff tgem for wunde köpstadom skule i Storkgolm skule ~~i stork~~ köpslaga
19 Huo om iern wictg or amia köpenskap
20 Om marcknade i gelsinge lande

Köpmåla

21 Huw om the me som köpslage å landge
22 Huw gör ma androm skada å godze sino
med witia eller mz wådga.
23 Om nåkor stinger op vin vta koff.
24 Huw girn all mått til drycke skulle
merkias.
25 Om wan mått i drycktom. Land drycke
26 Huw will nåkor sälia timo vinn eller
27 Huw må inge gester på landz faraor
köpslaga.
28 Om the godz gester in till stade förer.
29 Huw girn geste skulo sitt godz vtskipta
30 Med guad manom geste skule köpslaga.
31 Huw girn geste skule korn köpa.

Ij gamla dalk eller lagg om köpenskape gaffuer
man merkia att gon tiänes icke i all landz
eller städgers oss vara dyrktatt, wthan epter
som giuar stadgz läglyggett treffuer. Så moste
och tymd lagger om köpenskapen dictat roa
och driffuas.

Förste Capitell

Balken.

1. Att tthett man köper fä klöffiat eller oklöffiat eller goffuiat, gäft, gorff, gull eller ſilffuer, ſkoren klädger eller guad tth gälft är, tth ſkall allt wed troeggia mana roitghuom göras. Ehwar tth ſtyrkes gotles wördg mattg brwkadis icke ſå myckin falſkeg, ty gotter were ſå mykin rättgängher och trättor om köpenſkape ſom nw ſker. Och ſamaledis ſälias, och wed wopſlage eller faſte penninga ſtadfäſtas och gaſtwi ſidan inga matkt ty köpe wed, erſäya, huilken annorledis köper eller ſäll, tth ma ma äfter göra äu ga will, äu tha att withe were widher tth köpet

ij 2. Köper man guld eller ſilffuer, aff androm äl aff gulſmidi ſielff uom, finner tgu ſom köpte att tther är flerd innan. Endogg flördg och för falſkatt godz ſtyres i tth nermeſta wara alg ett. Dä är dogg tth rätligga flördg, när ma ſäll itt för annat, ſåſom kopar för gulldg, Ströwningg för ſylll. Men förfalſkat godz är swär tth är icke ſå gott ſom gan koffuar tth wara, ſåſom förmengdg grimbla eller och annat förmengdt godz. Grimbla ärett och

/ för grimbla

Köpmåla.

för grymbla wara tth sålde Dogg icke så
dadg eller köp gyll Så taggi tgn åter soz
sålde, or wäri sigg mz sex mana edge
att wiste ey swick tgr mz waara, fälg ga
att edgenom böte xl mk til tresexptis,
Mål. som or Stadge, Dyll gan sick
tth sålt gassier, dyli med xii mana edge
än ey äro withne till, fälz gan att edge
giffui åter wordg, or böthe som för är
sagdt. Orther gan ey bothena gånge til
årssiodis före M. k. or Stadgu. Sål
gulsmider saals i gulle eller silfsier att
tth är ey skärt, taki åter skärdg sina
or böte xl marck som för är sagdt, or
tagi tgn penga sina som tgem vtgaff.
Kan smidger dylia or will ey flerd åter
taka som gan sålde gassier, gassii tgn
wissord som köpte wied twem mannoz
gan til sälii sina som binda, or boot
som sagdt är. Kan gull eller silf
sier antgwardas gulsmider i gendger att
göras, tth skällt skärt antgwardas mz
sex mannom, kan sidan tgen säya som
gull eller silfsier otte, att tth är ey så
skärtt återsongit, som tth wtsticks, skon,
dge tth a tgem sex mannom som när

* Orkar gan ey bo: thom gånge till årssiodgis som salt är. nu kan.

11 gan

Tth rettnas gägne saack att forfalska tth tno androm till göres, or gan wardgr tgr ony betrodgr wtt förarbetat, än wtt en forfalskar sitt egitt, och skäll tth sidgan. vooro

wora tgå thy wtficks. Wäria tge smi-
deu wari wardger, oc taki lön sina,
fälla tge gond, gänge så tger om som
om annan tinffuade.

iij Nw köper uagu vax, salt, rö- 3.
kelse, fuör, flott, talg eller grimb
ta, än nia firmer flerdg köpt
eller sallt. Kungiöri thy foughaue och
radgmanom att nempne totff nr tger
a, guad thy är flerdg sält eller ey; wä
ria tge gan som sälde wari fakelöss,
fälla tge ganoböte xl m̃ #m. k. oc sta: # till tre ℔.
Orker gan ey botom gänge till arffniodis
som sagdt är. Så skall alle städis bötas
tger flerd gittas i köpom, oc tge sama
flerdg skall bremas a guad thy är, oc
tgen som köpte skal sina pennigar a-
ter gassua. Engen ma med bondans
barnom eller gionom köpa. Szamble
dagen golla i thy stycket att bondans gärst
är ofre förlmyddig till att köpslaga bondanom
owittand mehr är till ätta pennigar. ae
wtgan bondans wette, wtgan tge äro til
sälu satte, och guar som köp wz thy annarledis
böte iij marck till tre skiptis. m. k. st.

Guar

Köpmåla

Hwar som falster måtat godz or warder
bar åtaken, gonge som annar tiúffuadhe
Allt godz skall sälias effter tÿ the värdt
är, or thärt om sick, eller böte then the
ey gör vj marck, M. E. Sta. wtga the
findz fals medg.

4. Aw gör man köp å torgge gy- iiij
adt geller man köp giúlet eller
dödt, klaudras the köp or wedh
ey then fougemanen sin som
klaudrar är före, tgå swöri
gan till sin som klaudrade med twä-
ggia manna witnom, och gin binde
torgs köp sit med twem bÿamanoz
och göri sick wor tiúffuade, or sidan
taki then sitt åtger som klaudrade w-
tgan kösn. Köp man gors eller koo
eller måtat the som födis aff, or kla-
udras the få som gan köpt gaffuer, ta
skall gan affödgona gaffuin som wp ga-
ffuer sött, tÿ att ingen må annars fos ter
afsoster warda, or then tagi sitt åtger
som rett kenn gaffuer.

5. Leggher man penninga in till v

Jannars

aumars mandz, eller aumor tingh. thz
läggie thr in med tweggia manna witnud.
or taki wotg ätgr med sanna manom.
Xro ry withne till. or säggher thn som
inladge, att thr war meer intagdt en
gan wotggatt, gatfuu then wisordg soz
ganda mellom gatfdge, withi sa myket
wara wtgiffuit som thr in tadis medg
tweggia manna edge. Stials thz inwlagt
är, brinder eller wald tags, fölies beg-
gies thera saman ware ogilth. fölies
ry beggies thera saman gielde alt
ätger.

Sätther man wädg mane hiad
thz är mime lösöra eller mere, sät-
ti thz med tweggia manna withnom.
Kan thz wädg brinna för än stempug
dagger wothe är, brinner beggia thera sa-
man giffuu mitt wotg före. Xrö kan
thz stialas eller wald tabas, tä skall
thz för foingtamo or borgmestaro kinugö
ras, or sidan tätha kyrkio prest thera
thr efter kysa. bädge efter sino, or efter
thz wädg skatth war. Xr ry beggia thera
stulit, giffuu ägandenom wädg sitt

ätger

Köpmåla

åtger then som thz gauda mellom gaffde. Nw̃ sa bratt stempno dagher wtge ar for wadgiom or losis ey åtger, thå skal gan wädg, åtgerbiuda å Radstufftino en Radstufftini dagg aman, or tridie, will gan thz lösa åtger wädg sitt, gaffui tess wäldg, will gan ey, tå skall wädg wätas, ar thz bätre äu geldit, tå giff ui äganderom till efftir ty wädg bäte ar. Ar org wädg minne verdt äu geldit ar, tå fylli gan till som gelda skul dge. or biudas thz först skyldmanom gas äu thz gaffuia ther rätt till.

7. Borggar man penigha före aman, gelde wtg thz sama gan före borgadge, eller woari epter ty peninga pinan av till medg edge pinom att gan aldrigg för thzpe: ninga borgade, äu ey äro witgne till sälde gan att edgend, tå gelde wtg thz gan borgadge före guad thz ar mer el: ter minner. or böte ij marck till tre: skiptis, M. k. or stadgir. Nw̃ kan thzen skilia, aman sager mere wä bor gatt, or aman minne, leggie thz till

thzera

Hatter

tgera mana tgå när woro tå gan togg
figg till borgana mā. Ær ey tge till
tgå läggie fram före foügtgen or Rädg
me så mykitt gan kennis penninga el
ler panty waras, or wäri iij med trigge
manna edge. är tg mine än iij marck
wäri tg medg fielffs fins edge. Ær tg
fex marck eller mera wäri figg medg
fex mana edge. än ey äro withne till
om tge penninga tgå före tgem borgadis
Borgar mā för annars fack, or rymer
tgen woudan som före borgadis, fitar ey
tgen som borgade hinad gan är borttge
eller till som före borgadis. Borgar gå
så att gan skall före rättin koma, ta
tgi tå gond före rättin koma or wari
saaktöss. komber gan ey, tå swari
borganssma gans före fakena.

§. Hwilken man nakot läne ta
ker aff androm gan skall gaffua
twerggia mana withne tger till.
or samtaledis tgå gan ekterbär eller bit
tatar, görs tg tgå wtga withne, org
kräffs tg gäldg, or gan ey kennis wider.
wäri sick med withne som gäld kräffs
til, som för är sagdt.

Hwilken

Köpmåla.

9 Hwilken man pant tager aff
mandrom, han skall lagliga wpbiuda
han tre Rådstufftiu dagher vtgan
the see gull eller tompt, är the aw-
uar töll pauther stoude sidan ätta da-
ghar, ghöss, tompt eller ghull skall. man
wpbiudha tre manadaga, or stande si-
dan osätt xiiij daga, wardher ey ta pa-
ten äthertöster, gaffui ta thenn som pan-
ten gaffuer wald gäue äga eller sälia,
effter godha mañe mädzordom twa a
ghars tgera wägna.

10 Will näkor theu pant wtg-
sätbia honom satter war, sätgi vtg
före så mykit han gond satter, or
giöri gond witterligitt som pante äger.
or så thu som panten satter war medh
twem mannom, or löse ätger än han
will, or gin kerge sin reth med them
som panten ägher. wyrdgis panten mi
re thä thä rättgin är med gond giorder
gänge till tges han wtgsatte. Hwilke
som näthers pantg wtgsätter före mer
än han gond satter war, bötge iij M.
lond. or stad. Orther han ey botgom

gonge

gouge till arffnödis som för är sagdt. Ju-
gen må annars pant wthlåna ot werze
åtger taka widger sina iij marck ot åter
skadgan.

Nw will man pant sin åter- 11.
lösa, ot then panten gaffner krä-
ffuer meer än panten står, leg-
gie fram så mykit gan kennis före
forägtha ot rådgmen ot göri sidan edh
å efftger ty skald gonom före pant satt
mingena gefft wthgan ther äro wittne till.
Alla the panta ma skall sälia eller åter
lösa the skal göras med tweggia manna
withnoma.

Nw then tidh hyanan eller 12.
tgera swena köpslaga, tå ma ingen
androm förköp göra eller figg
till annars köps kata, wthga gnär köp om för köp
the gan kromber än gan gitter, hwar
annorledis gör än sagdt är, böthe iij
marck, komm ot Staden. Och then
gouge till köpitt som förze åstodh
än tweggia malia withne ärnö till
eller wäri sitt med tweggia manna

edhe

Köpmåla.

eedge sielffuer tridie, Om gesta köpp
wari lagg samu. Tgen som twem sall
ett bötge in march som sagdt är, or
tgen som förre köpte bliffue widger
köpett. Tge byamatz sinena sam gaff
nä sitt or sina wederlägningg till
xx marck, tge mäga köpatgrödger buk-
stein, gettstein tgör or rää, ett, two, trÿ
halffuom deckrom, or eÿ geelom, grä-
stein märdstein halffuom timbrom, ett
stein, two, trÿ or gitrw tge wedgerkoma
or eÿ geelom tÿmbrom. Om talgg,
fläsk, smör or annor tolstin wari,
lagg samu, Tge som minne gaffwa
sitt or sina wedgerlägningg än till
xx marck, tge mäge eÿ köpa grödger
bukstein eller gettstein geelom eller
halffuom deckrom eller effter gröda
tali ett two, wotgan wari tgr agkle-
dis widgerskilde, eller annor stin
som märdstein grastin lekatte stin
or guario ganda tgr gälst är mäga
the köpa effter stinne tali ett two
eller gitrw tge wedgerkoma, or eÿ
geelom tÿmbrom eller halffuo. Aar-
stin, katstin kosttias tgem köpa ger

tom

torg sälia som an-
dre bÿamawept
gamblom stadga.
Tge bÿamanz sine-
na som gaffua sit
orgh sina widgerlag-
ning till ge mark.
the mägh köpa.

kom tymbrom eller galffuom or grörn
tge wedger koma. Lambskin killinge skin
or klippinga wari j samn lagom som
garskin. Smör, talgh, or annar tolkitt
kostias tgem ey köpa wotgan ekom mar
kom or galffuom, tgh är sa wonderstan
dande, att tgh öffwer galfft tymbra tall
eller galfft dyckra tall eller galfft fisp
wndg smör eller talgh tgh maga tge ey
köpa. Köper nakor annorledis än ingi är
sagdt or wardger till wnnen mz twem
mannom. böte vi mark till treskiptis
malh. kon. or Staden, or gaffuii förgiort
tgh gan köpte, ork tgh taki komb. or Sta
dgen enskilte. Orcter gan ey botom, gon
gge till arffuodis före komge or Staden
or tge köpin malh. rätts till fyn.

Swasken nakot köper i båtoz 13.
or wardger till wnnen med twe
mannom, böte iij ℔ till treskiptis
malh. k. or Staden, or gaffuii för
giortt tgh gan för köpte or tgh tagi komb
ge ork stadgen enskilt, eller wäri sitt
mz triggia mana edge, ork tgn som säll
böte samaledis, eller wäri sitt medg

Jacobs

Köpmåla

sielffs sins erdge att gan ey aff them la-
gom wisse. Siuka liffuandge or dödga
skall nä sälia å almenlix torgge, or kö-
pa eller bötga som för är sagdt, Sälia-
dge wngdt or gämalt gudriegandge thz
gälst är för sältadge, or annar köpenæ
aper som till stadgen föres skall å almen-
linge torgge sältias or köpas. Hwar som
annorledis köp eller bötge iij marck till
tresktptis som för är sagdtg or thz gan
köpte taggi komunge or stadgen enskilt, om
gan wardger thr till winnen wz tweggia
nätna witgnom. eller wäri sick sielff
tridgit. Orter gan ey botom gänge till ar-
woodgis som för är sagdt, Or then som
saldge böte ock samaledis eller wäri
sick med sielffs sins erdge som för är sagdt
Hwilken nä som köp näkat i skippum
bötge iij marck som för är sagdt, or
gaffui förgiort thz gan köpte. or thett
taggi komunge or staden enskilt, än til
äro tweggia nätna witgne, äro ey
witgne till wäri sick sielffuer tridgie.
Gamla lagg wark om then som saldt
tå ägger gan peningaaquärzta gaffuig
som gan sick för sin köpinskap, otga

/ gan

gan gaffuer för waritt med tolko be-
fimen, or will ey budet gotta. Thy mer-
ker tgu köpenskap som mellom inlen-
dska manna tjuntar, såsom gelsinga och
andra tolka, or them som owan aff
köpstadomē eller landena komā, wilia
tga tge sälia sin köpenskap j Stadgenoz
thy mäggia tge well, or tgå i openbara
boodgom.

Thessa verdöra må ma både 14.
köpa och sälia i skippom att salt-
tösso, korn rogg, salt sild siälf,
Gambla laggen gotter salt och tregell, thy or
hyner tiskare wara. Il kopar or jern
fatgat, och ingen annan köpenskap,
wthan then före bötis som för är sagdt
Tga mägr böndhr sälia sin rogg j skippo.

Ingen man må köpa eller 15.
sälia eller uckra ganda köpensk-
ap driffua a Marmom norza el-
ler sydra, then som köpe or then
som sälde bötin för marck till guarte
till tresk som för är sagdt, or gaffui
förgiortt thy gan köpte, och så thy som

sälde

Köpmåla

saldt wär koninge oc Stadgen enskilt än
till äro tweggia manna witnes, eller wä-
ri sigh som för är sagdt.

15. Köttmongare måge koffligha kö-
pa å lande mellom påska och pings-
dagha, thy thera köpenskap är, såsom
såladge giarninganda the är gälst för sä-
lader. Hwar som längre eller i androm ti-
ma köper nakat annat en såladge, bötthe
sex marck till tresciptis Mattis konu oc Sta-
dgen, och gaffui förglort the gan köpte, oc
thy tagi koninge oc Stadgen enskilt, än til
äro tweggia manna witne, eller wäri fick
med sex mannom, sälde gan att edgena oc
orther ey botom, gonge till arffriodis som för
är sagdt.

17. Forngathen Borgmestara och
Radgme en tyma skilo i giarom
månadg i giarom månadg Stadg.
alla gerninge manna gerninge laggia
som skräddare, skomakare oc allaganda
gerninge manna, esligher ty the prössua ti-
dera wara, att the som sälia eller köpa
så fullt iggen för fullo. Sall nakor
gerninge ma annorledis än the the lag-
gia

gia, så opta gan thz gör bötlie iij marck M. k. org sta: or gaffui thz förgiort gan fålde som för är sagdt, Säll köpmon gare förderffuat kött, eller måbat kött för annat än thz är or waarder till ömme med tuäggia manna vitgnd, böte vj marck till treskiptis, M. k. or Stadgn, fongathgn or Radgmn gaffui macht göra med tÿ kötma Guad the wilia. Oc ero ÿ withne till wäri sick sielff sette, skalleer måbor sina gerningg. ¶ Thz är förston dande om skreddare, skomakre m̃ orb rikeom grönsmidgr eller sådana, tÿ om thm är sagdt tillföreme. ¶ Säll ett bätre än thz är, eller gör måbatt annat falsk å sinne gerning, böte sex marck som sagdt är. or fongathen med Radgmannom giöri the m̃ Guad the wilia. Orcker gan ey botom, gouge till arffuodis som för är sagdtg.

Alla the dagga som marknada 18.
skula holdas i thessom köpstadom
J westerårss, i wpsalom eller Gua
risty gåkst, tga skal ingen nia
måbott köp giöra sama dagen gan til

Stadgn

Köpmåla

Stadgen kommer, wtgan thn dagen thr näst epthr. må mä bådhr köpa or sål ia som loffligitt är. Twå daga fylla till tridie om afftonn the som til stadhn koma. Fraudelis är merkiande att gwitten tynna årsens wttga marknada Storkgolms när koma til näkra städhr som offwan till liggia att drifwa sin köpenskap medh them, tgå maga the mz them tgera bondom or gestom som the hafwer aff åldhr waritt, or epthr thy somliksa tgera köpstada mana bresst til, sägia, Gamaledis köpin or the offwa till aff köpstadomin, or the wttga till komma med storkgolms byamanom, or bondom or gestom voidhr dotty xl marck å bådha sidgor. Gwar som annorledis köp eller säll aff köpstadz manom bötgr gwar om sirk xl marck kon: or stadgen or thr gifwis aff Malk. xij marck. I lugom skippom eller malinom skula the mätat köpp drifwa, wttga som i lag" bokenne skrifwit står.

Bondom står gär för boandes them mä plägar kalla inbyggiare

19 Alle the wara, och kopar, smör, flesk, or annatt tollit the mä köp i wost

I trärsk

Balkey

eråsz eller i androm köpstadom oua
till eller wtgan till, thz skall thr vägas
för än thz wtgöris. Köpmä iärnsta
tt eller smör eller annat tolkit och
lathr quärt blisua öffuer wintre, thz
skal mirkias med Stadzens mirkie thå
thz är wägitt or quäli thr ingen thrf
sama om andra wirth thå gan wil thz
wortföra. Alt thz iern, koppar, flesk
smör guad thz är aff förmedom köp
stadom till Stockgolms kömber som thr
opskippas och thr säls skal thr wägas
Skuder nåtar aff them köpstadom sin
skip til Tyslandz or sitt iärn thr med
eller annatt tolkitt som för är sagdt,
tagh thr stadzens breff a att thz fult
wägher och wari fatlöss i Stockholme
om andra wirth wtgan thz opskippas thr
och säls som för är sagdt. Alt thz godz
som wtgiendis skall föras, som iärn
thz skall alt wägas för än thz wtgöris.
Hwar annorledis gör gaffui förgiortt
alt thz owägitt är, än till ärb tworggia
manna witgne. Or alt thz iärn till
Stockgolm kömber, or ey fullt wäg

thett

Köpmåla.

thz taki k. org Staden enskilt. thwar
twómonbindare skall gassna sitt merke
gnár om sick som gan skall sina tín-
nor, iárnsatt, siálfsatt, br andra sina
gerningar, sá att sindz thr nákat fals
medg att thz ár ey sá rátt som thz
skúlle vara, gonge som annat fals
godz.

merkia medg.

20 Ingen man má i Helsingala
dog i Dalom i Jempte lande, eller
gnád thz ára landeno nákan marcknat
gatla eller nákat köp drifwa för án ko-
núngx skatter ár wthgángen or noptaggen.
sidan kosfries atlom thr i landeno, fara
org köpslagga i rátthom marcknadum som
ágga a goldas, thwar annarledis gör zon-
ge som gör nást worskils.

21 Hwilken konungx forigthe elle
ámbetzme fynder nákan köpen-
skap drifwa á landeno, sásom
biatmagd swena, gossmanna swe-
na, preste swena, bönder eller andra
men, taki ass gono thz gan köpte eller
solde, or xl marck medg. till kunungx

een fark

ensaack, or samaledis thy gan köpte eller
sålde. Wardhr nakor afft tessom fongen
i Stadgenð or til wunnen med twäggia
mana witgnð, böte samalunda galfft
komigs or galfft Staden, or thy ther till
med gan köpte eller sålde, för ty all
köp skola i köpstaderum göras, badhe
köpstadzmana mellom or landzmanna
or ther sin köp göra or ey å landeno.
Ingen landzman ma köpa i Stadgenð klä
dhe eller gnad thy är, att gan skal tgett
ther äter wtgsälia i Stadenð eller wth
unga widhr bott som satth är. Then
ey orcker botom i tesso makeno, gange til
arwedis som sagdt är.

Hwilken ma androm gör ska- 22.
da å sino godze med wilia, såsom
aimar bygger vndhr or annar o-
wan å, or tess godz vndher är förderff
wes, salt eller skadhe eller gnad thy är
forderffuis thy för gans skuld owan byg-
ger, or äro till twäggia manna vitgire att
gan gono thn skadan giorde eller så sto-
ran, böthe gonom allan skadan äther,
Syl gan att gan thy ey giorde, or äro

ey vithne

Köpmåla.

ey witgne till eller wardgr bar åtakim
wåri rfftigr ty gouo sark giffs, fåldz
gan att edgeno fällis or till sakena.
Orther gan ey thn skadan återgiældga,
löse thr med arffnidde sino, giwr nåh
gond skuld gaff. Ingen kan thr aff wå
dga tilkomma, or ey mz wilia, böte thå
gonom swar fierde pennigg åther, or å
frillan nög epter ty gouo skuld giffs.
fåldz gan att edgeno fällis or till sake
ne. Orther gan ey bolen gouge till arff
nödis. Om thn som androm gör skada
å skippom eller ainar stadz, warn lagg
samm.

25 Hwilken man viju later faalt
med stopom eller wopstinger, wotha
forigthards or rådnidha wetw or
ortoff böte iij tnarck til tresciptis. M.
kou: or staden, or gaffin förgiort viju:
fatelig or thr taki komm: or sta. enskilt.
Sääll gan thr dyrane än thr wart satt
wari lagg samm om brut or betrugg.

24. Then man som vill viju, midd
eller andra dryckia, medg mätgo

eller

eller stopom saalt gassua, Guad dryck
the glalst är, säye till fougtgand or bor
gmestarom, vidgr boot som sagdt är,
att the the sätin, or a stall fougatgen
när wara tga the sätz eller nalken a
gaus wegna.

Alk mätth som till vinu midh 25
tramp öll or andra dryckia tilgöra
skula merkias för än mz them
mätz eller sälz, or takas aff them
som thr till wardger sättr ett eller två
eller så mangh gan vedgrtorff, or in-
gen skalle aff thremom dryckiom medh
trusom eller andro mätge, vtga the
waare forlitat med Stadzens mätge.
Swar amarledis giör or wardgr songe
a forsta gerningh, or giör thr med ena
marck skada gioris thr om som med andro
tri frigh som för är sagdt.

Hwilken som vanmäto a vinne giffuer 26
böte iii marck. Mät. kom. or Sta.
för wan mäto a midh böte ena
marck. til tresktis. Före wan

I mätho

måtgo å trampöll böte sex öra, til tress.
före waamåtgo å swenst öll, böte tre
öra till tresktptis.

27. Wwilken ma som vill aff tessz
formempdom drÿckiom sälia med
tinom gan skal them alztinges vp
i sprinndet kylla. or i Swensko til
no mattga, gwdr som annarledis sal or
wardgr til vonen med twem mannom
böte sex marck til tresktp: or gassti for
giort thy gan salde, thy taki komu: orth
stadgu enskilt. Wÿn miödh or alla an
dra drÿckt sälies epthr thy the godge ärr
or ey dÿrare. Zugen ma trapn öll or
andra tolga drÿckia med stopom vtsälia
vtga sielfsin kÿamm. Zwdr ma som
ey kathr köpa sina drÿckia, wÿn, miöd
or amat tolkit som gan wardgr satthr
om sama dagg, gassti forgiort satet
eller gnad thy ar, or vi marck för, oly
dgnoma, or aff ty ma ma ingom tima
sälia votgan gan thy för a Radstisstw
pagde nar the sattes, att sa mykitt waar 193
fortingatt. orth thy skall gan golla medh
sinom redh.

Vaffter.

Wedh förste skyppon mågе geste
till staden komа or i landet, odh
the liggia or köpslaga efftir ty i
lagboken segr. Ingen gester må
vppa landet fara eller ridga köp att giöra
eller gierdh mannа. vidh sine xl marck
komgens or Staden til twesciptis, or the
aff giffuis mälsä sex m^rck. Or gaffui
förgiortt the gan köpte eller saldе, eller
vi manadе komm or stad enskilt. än ga
wardher til vonnen med twem mannom. Ey
aff kominx rädge, or en aff Erchibiscops
Capitilo, skola twa swom om året ly
til Staden komа ock pingzdaga or ste
Jacobs dagh. the skola the räth skipa
badge gestom or byamannom aff gotl-
mannom or tlerctom or androm landz
mannom innan xiiij the gaffua rättin sittit, epther ty forlagdt är, or sa göri
giäldh biscop i sino biscops dömе. Orlitt
the godz som är klädе or annat tolkitt.
som geste or byame till Staden föra, the
mäga the äther bortföra att sackloso
än the the ey sälia sa. Wilt matar the
bortt föra som ätande är eller dricka
dghe the mäga ther ey vtgan foughens

lof

f dagga.

Köpmåla

och rådgiuana orloff widgr xl mñ, och
thz med gan borth förde or thz konungz or
staden tik wreskipis, or thz Mark aff
x mñk, för ty att konigthu or rådgiue sky
hú pröffua gnad thz ma wara vtgas al
mogans skada etter ey.

79. Nw för a geste eller byamen
klädes m til stadgin or kaudit föra,
vtgå skall thz rätfärdogdt wara or i sin
longlek gälda epter ty tillör or fordom
plägadis, or thzen thz förer gan skal thz
voerua thr med som thz aff gönd köpes
sins nästor thzen annat klädes förer för
annat or giarioganda thz är, fälle aff
i prijugom epter ty klädit är mins or
starkottare än thz wara skall, eller taki
thz komb or staden enskild or böte xl
marck Mallh k. or staden. Or thzer
ma klädes köpes thr skall gan thz frij
ta lätga. Dz är. Han skall mälgat wtgå att
rysthen medh en träg ey eller gaffui som
gan köpte. Bann lagg warf om alt thz
gan förez till kaudit, falt or krydde
or gliat thz är, vthan thr hyttis in
bindz fals medh. tgå skall thz bötas

som

som sagt är för, or godzet sielfft bränas, Hwar the köp antinge i kläde eller eller i andro wtgan som mä är sagt, bö the xl mark konunge or Staden erstält äu gan wardar til wrmen med twem manom. Hwem the vites att gan gassuer the köp eller saalt or äro ey wtgne till. Wäri sigh med sex manna redge, fälz gan att edgend wari thr lagg om som för är sagdt. Sama lagg gasstin alle andra köpstädar ä gnär tolzgitt säls eller ork säls köpis.

Aw tgå forigtyn eller hans äu 30.
betzna gassuer i skippu tolgit ko- H tagitt
nom gngnas. äfftger ty i skipuala
balkem orstilz, tgå skola gä-
ste gnädan the äro sälst kompne sitt
godz å kläds gnsit skippa or föra alt
i sundar, or ingen annan som kläde, laf, a stads
zipt, krydde or allaganda spitzeri, twall
koparöck or anna tolzgin tgnnga alt the
som bärs till or aff, or the sriffna läta
för än nätatt thr aff säls. Skippar
gan ey the wp som nä är sagt, ork ey
latar the sriffna. böte xl mark konige

/ ork

Köpnåla

orth staden. Löner gan natat vndan or wardher ther fougin medh, gaffuin förgiort the gan löute, or xl marck medh som sagdt ar. Allt the wijn som till staden föris the skal i stadz källarom sälias or ther in skippas or skriffuas or i ingom androm stadh. Aff tessom formendo som kladge or wijn or guadz the är skall grösalego aff giffuas eptir gamblom stadga, hwar som bortt faar för än gan gaffuer grösalegona giffuit böte xl mk. Kom: or staden. Salt or annor twonga som geste föra skall skippas i öpenbarra gatubodgar or ther sälias or ey i källarom eller bar kbodgom. Aff tesso forrede godze, som kladge, farept, or annat tolgit, skall gelom gundradom or gelom styrtom sälias, or engo stuffuo eller annom. Spitzeri gelom drosend, salt gelom lästom wtga gan är fatigher or gaffuer mine, tha skall the allt i sender sälias. The aff gottlande äro tgem löffuas salt sälia gelom skippundoz mime ey. Engen ma or annorledis aff tgen köpa. Hwilken ma annor

ledis

Balker.

ledis säll or vardgr till vmen med tre
manno böte xl mk, komge or Staden
or gaffuu forgiort thy gan salde kon:
or Staden til tweskiptis, or aff tessa bott
giffuis målsy y marck. Sama lagh
wari om then som köpte, än gan köp
stadz ma är, bönder or andre tolke
i tesso målena böte iij mrck, or wäri
thy med sielff sins eedge att gan ey aff
then lagom viste, or taki åter peninga
sina gan med köpte. Nw kan gestin
nåtrom byaman få sitt godz att gan skal
thy ått gomo sälia, auttingen lönliga eller
öpenbarliga klädе i sine || bodg gelom || 8at.
stychiom eller galskiom, eller spitzeri ge
lom diuuiom eller galskiom, satt pun dom
giru gan kan vederkoma med then köp
enskatteno vinter eller sommar, giad gi
är inkendis eller ey. Wardgr gan til,
vmen med tvo manom, böti gestgiu
giort thy gan till sälu satt. Orig then
som sälia skulde bothe lxxx mrck koun:
or Staden or taki målsy: thr aff xxlm.
Ey mage geste sin köpenskap eller godz
i andra städi a landg eller til näkra

marckuada

Köpmåla.

marknada föra, vthan han hafwi för
giortt godzet han förde or xl mꝛ med lon:
or Stad: än til ärn̄ tweggia manna vitne
or Målh. taki thr aff x mꝛck. Nw kan
nåkor tgen finas thz gör i marknadom
å thr wegna eller vtha marknada, an-
tiggia med werdörom eller redom penin-
gom han skal hafwa båtan eller
ry, böte lxxx mꝛck or alt thz han medh
haar, både sitt or swå gestins, or boorh
aff gestenom som för är sagdt än vitne
til ärn̄, or målh. taki thr aff x mark
findz nåkor tgen gesta penga till sin
taker att han skal med tgen i stadgend
köpa gestenom godz till handa. or skal thr
före lön hafwa, eller ry, or gör ry rädge-
ligg köp med gono wppenbart, eller gör
köp med gono före ty att han skal haark
tess före brwtom wara i tessb måleno,
vari thr om sark som förwar sacth bå-
dge om hyanna or geste än till ära tweggie
manna witgne, or aff tesso boot giffuis
målh. xx. mꝛck. Och tgen mane som
skuld giffs före nåkatt aff tessom forne
dom or warder ry til wnnen som sagdt
är, han skal wari sick med sex manna

redge

Balken.

6 98

eedge, ſåßz gan att edgond fällis or till
ſakena. Orther gan ey botom, gonge
til arwodis före konunge or Staden ſom
för är ſagdt. Engen nũ göri gögre köp
med nåkrom manne eller borge mera
än gans godz til recker, widher boot ſom
för är ſagdt. Or guar giöri ſkut epther ey
gan köpenſkap driffuer, widher boot ſom
för är ſagdtz.

Kan then köpenſkap geſte gynk 31.
ke gälſt the ärũ aff flandir, tyßz
lande gotlande, eller giadan the
gälſt ärv, the ſkola ſin köpenſkap driffua
or göra mz köpſtadzmanom or engom an-
drom, ſom mz bõndrom or tolgom widher
boot yt nũck, or forgiort the köpt or ſalt
waar. Vnderſtondande ſa i teſſo mãleno
om köpenſkap, att the ſkulũ the köpa
ſmör, kopar, lärn, talg, ſkiwärningh
or allaganda godz, the ſkulo the köpa ge-
tom ſkippũndom or getom dirkrom, or an-
narkedis ey, ſom ſtyrkiom kopar, vtgan
thy the ſälla kaffuer ey mera, att gan ma
gond ſkippũnd wpfylla, or the alt a va
gemne eller pũndaren läta koma or the

wägas

konungen o ſtade

Gõtzka hell

Köpmåla.

wägas som tilbör. Hwar amorledis kö-
per eller sälll, gnäffui forgiort the gan
köpte eller sålde, or xl mrk med konn:
or staden. Sial skula geste köpa bränn-
dan or ey obrendan, vider boot a badga
sidor, som för är sagdt. Torffue gesta
sinör till sin kosth ett pund eller twögg,
the skola the köpa aff byamannom som
ther byggia i stadenom ther the komma
till att driffua sin köpenskaper, or aff
ingom androm byamannom, som ther till
stadgen koma, vider samma boott sath
är, sundz näkor thu täntreliga sinör
köp til sin kost, or lätter i tuno stötta
vatri lagg som för är sagdt.
Alle the aff swnlande, nÿlande, aff Ag-
dend, aff gellinga lande eller aff gest-
rikta land, vtgan Orbo, the skolu giua
gen medg skippom the marknadz driffua
vtgan i Stockholm, vidher boot xl m
konnge or staden ryskilt. Korn skulo
geste köpa gelom läftom or ey rimme.
badge aff byamannom or bondom, tha
koffuas them aff gottlande köpa iii pundg
korn i sender, minne ey, gwar amorledis
köper vaari boot som för är sagdt, or the

bondge

Balken.

6

bondge annorledis sääl, böte iij mück, ellr wäri sigg sielffuer trudie, att gan ey aff them lagom wisse, eller gúad ma tgett war. Byame gúadgan tge gälst äro varin j lagom medg gestom gär om för ty att tge lagen vitta ock byggiande j sta || genu widger samu lagg. Sramdelis är merkiande att ings geste som vilja til koma aff slandir eller gúada tge äro mago nakor köp göra sjua mella, säliande eller köpande mädan tge äro j landgeno widger boot som för är sagt. Och aff gúario tessa xl mück skall giff ias mälsä. x mück or aff gúario xxx. mück sark, ena mück, or enkte aff ty som köpt eller saalt war. Tgy skall witnas or fúlkomas mz tuem ma nom, or wärias med sex mannu, än ey äro witne till ta tolkit tjuar, gúar som wardgr sälter or orker ey botom gonge till arsfuodis fore komdge och Stadgen.

Här endas köpmäla balken.

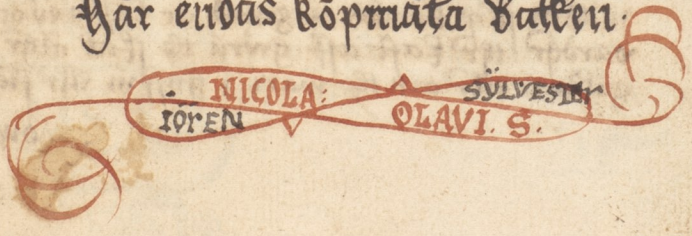

Skipnaka

Hwru mey skall godz vp
skippa or tgr med fara tgå gau
i Stadgen komber. 1.
2. Hwo om skipfridg.
3. Om nåker wardgr wtbyrdis kastadgr
mz wilia eller wåda aff skipi tgå gain
skip liggr i brygg̃io kalgie.
4. Om anckare strenger wardgr sundgr
gúgge mz wilia, eller kaudkåste.
5. Awo kan skip till gaffs drifftia or kom-
ber i skipbrut eller nåkor wister kyff fö-
re so att gaus streuger är gúgghre.
6. Om twgg wardga sunder gúgge med
wilia, or komber skada aff guat bootr
tgr till göre, or om skipbått.
7. Om alt tgr skipi tilgörer vardr skaddat
gnru tgr skall bötas or om tgn skada tgr
nå affkoma
8. Om tgen skada skipi görs med wåda
eller wilia guat boot tgr tillgörez.
9. Hwo om tge skip som widg broua liggia
or andra tillkoma, gnru guart skal au-
drom wäya.
10. Om skip komber å grund or kåstis ey or
vardgr tgr kast aff gnru tgr skal åtgr
gåldas, eller om tgr wari i gaffn eller sio-

Om

Balken.

11. Om nåkor skippar godz i annars mås skip gond omittande, or läggir lön å.
12. Om nåkar skipar mere i nåkors skip än gan före lägger or döll tez, gnat boot ar,
13. Aw om mā ē legger ledgsagga om thera stadgga.
14. Om nåkor legger skip or will ey goldga eller thn som lego sätt.
15. Om mongh samlegia skipp.
16. Om nåkor skepper trógh aff gaudo ellr anrkara eller trógh brista, gnat boot thr om.
17. Om nåkor inbyrdes glägg twgh ellr styroma.
18. Hwrú lenge nåkor tinge eller godz skal å broom liggia.
19. Om then skada som kan koma aff att skipp vidgr brooma liggiaz.

Första capitell

Wilken man till Stade komber med skipi, gan skal thz godz ey vpskipa för än gan gaffner thz kommyx sfongtga budit eller them

i gans

Skipnæla

i gaus stadg ær ork thy sett gaffuer mz twem mannom som framdelis vrskils, will gan ey eller ey gitter thy godz i skippeno ær kopt, tgā ma gan thy loffliga vpskippa or i gwss lāta komā loz for ær sagdt, or tgā thy gan will aff ty godze gaffna skall tre daga guārt standa or gāldas eptgr fougtanū org gaus vnnbūdgi. Skall gan nākat annam aff ty gan gaffna will innan thz tre, dagga or goldgr thz ey eptgr fougtannum som sagdt ær, tgā gaffni forgiort allt thz gan med foor or fordi in till staden or thy taki konungr fougtga rnstillt.

2. Sā nwkin fridg gaffuer mā i sinom skipi sonr i sinom gārde org guārioganda skipuader tgr tyuar skal dōmas or rāttgas efftgr ty sakin ær. or gan kan gānda om draap. sāramāll eller guat thy ær.

3. Iggor skip vid brygga lāge wardgr ma votbyrdis kastader i sion āro till tweggia manna vbigne bōte xx marck til tre-

skiptis

skiptis. M. komi. or Staden. eller wäri 7
sig med sex manna edge. Ligger skip i
ankare läggie or wardgr man tigr or-
byrdis hastadgr böte xl mrk til treskip
tis som sagt är. Kw kan thz mz wadga
wara giortt or komber ey blåuadgr i el-
ler såraumål är blodgnitt eller nakat thz
gans lissne ma skada, wäri sigg sielffwir
siätte eller böte iij m. mals. enskilt för
wadgan. Kan gond mator skada göras
worskyls zptgr som i dråpmåla balken
or Sarmåla står. Orther kan ey botom
för nåkot tgerda gonge som tgr worskyls
guad thz är i wilie werche eller i wadga.

Wgger man anckara skug
sunder med wilia eller the festo 4
å land ärw owrin böte iij m.
till treskiptis M. k or Stadgn. or
bötge ather strengen så godgan gan war eller
fästens epter goda manna miatzordom. Orc
ther gan ey botom gonge till arsfiodis.

Wän nåker Gugger med vilia 5
sundgr ankaris strengs eller land
feste, org tge till syös driffua org

Koma

Skipwaka

komber j skipbrut eller stoor skadi eller
wäter sitt liff wister före att gond waar
gans amkara strengg sundgr grggen, bö
tge ätgr skadaw som tge singe eller miste
sitt liff sitt. komber tgr i mana wätz giff
in sitt före liff, ot come ingom botum
widger, än sex mana woitgne äro till, el
ler wäri sigg med xij mana edge, skäld
gan att edgenom wari fallin till skarena
or gastin mälz, wald böter taka eller
giöri med gonom guad gan will, tgä
så att komings or staden faen sin rätg.

Hwilken ma som trugg brug
ger sunder före andro medg
wilia, böte iij mrk m. komi
or staden or böte så godg twigg ägan
dem iggen epter goda manna mätzor
dge or komber skadi aff wari tagg sa
mu ou dragrep. or ratta. wardger
skipbäter affgiugge medg wilia or tap
pas bortt böte ätgr mälz gätgn så go
dan, och sex marck till tw skiptis mid
m k. or sta: komber tgr skadi aff böti
som för är sagdgt. Tappas tgn baten

/ tij bort

ey bortt bötge tgå sex marck före affgúgt
thigger nåkor anckars dabber aff böte
åther som för sagdt är, or sex marck till.
Tåppas anckarr bortt, gälde tgn åter sex
affgúgg epter goda manna måtzordhe,
Orther gan ey botom gouge till arffnódis
som för är sagdt.

7. Wad ty gåst är ma skader före androm å skipi, ty skipi
tilgörer or gör tgz med willa
böte åther skadan or iii marck
till treskiptis, ån till ärg tweggia mæ-
na woitgne, Komber tgr skadi aff bó
tgr epter ty skadan är, som för är
sagdt ån woitgne till ånd, eller wäri
sigg epter ty skadan är, Orther gan
ey botom gouge till arffnódis. Woitga
tgz går å siff gaus eller gngger eller
stinger, eller affgúg, or tgera gandga
seeer.

8. Wy kan tgz så skee att ma
kor gör androm skada medg
wådga, gúad geller gan hig
ger gaus anckava strengs aff

eller

Skipuåla

eller guad the är skiffuade ther å böte
genom tidgiuge aff skadanom åtger.
som gan fick å sino antkare eller å
guårio the är, epther goda manna
mätzorde or sex manna edge att the var
roddga or vy voilia or waari sarklös
förr botomd gan skulle vtgiffua mål
sägande koma or Stadeu. Nw kan
ther nåker miss förderffuas aff skipbrut
som the koma j, böte xl mrk enskilt
målsk: or ther skal å koma xij manna
wärnyd or voitgua guad saant war.
fälla the gan waari fälter, wäria the
gan waari waardgr, guad geller the
war medg voilia eller wddga.

9. Nw kan skip till Stadgen koma siglande eller rodandge med godze or will till brogua läggia or affskippa, tgå skula the ske skip som baarkast ärn som före ligggia vbudand rymma or kata the gud tillomda. Gyllten the vy gör bak för guan dagg gan guar liggir epther the gond war dgr till sagdt aff Stadgens swene epther Konungans or Radguanda bidi med twem

/ vitguom

Balker.

witgnom, iij mãrck M. Lo. org Stadgenõ
Orther gan ey botom gonge till arwodgis.

Nw kompber skip a grund och 10.
kãstis ey, or torff kastas alt tgett
kastat wardgr. giãhnt bãdt skip 11 godz
or godz epthr marcka talj, Dch xãgger
gwar skall sin eDg giora, att gan gassner
rãtt ghortt ass tw godze gan gassner i tw
skipi. Nwo kan thm atskilia om ka-
stit, tgã skulu tge rãdga flere arwo far-
faste. Koma men i gass nõdg eller fyõ,
or gar thm õssner sid or offe, or torffm
kasta tge godz som tgr wtgkastas, geldr
ãtgr som for ar sagdt. kan thm or skilia
om kastit, ta skula tge rãda som flere
arwo farfaste.

Nw skippar wa godz i an 11.
nars skip mere ãn gan fore
lãgger eller skipparam til sãg
or stadgar or lãgger tgr tõl a.
gassm forgibort godzit, or tge tagi skipa-
ren enskillt, or bote xl marck til twa-
skiptis konwg or Stadgu fore twossua-
dgr, or geetgi twossner tgr till tw

Sirx

Skipnåla.

Sex manna wirgne är till ekker gan fiel-
ffuer tgr kemus. Orcker gan ey botom,
warda slagin widg stipona, orgh ryme Sta
dgn tger till.

12. Nw skipar man godz i annars
mantz skip mere än gan före
lägger, bt säger skipparen till,
tgä gaffin skipparen wald tgr aff
skipa än gan will, or taki fuft aff godz
gans före tgr gan latgr affföra, eptgr
ty gan latgr arffiodis manom tön fä til
tgr till. ffendgr tgm att kasta or är
ey godzet för aff fortt, kastis vttg förste
kgm gans som oloffuandis mskippade
or gelde inth före, vigan tgm före ofe
mber om skiplagona än kastit kom,
gnat gan will tgr godzet föra eller ey, or
tä än tgr kastat warder tägger tger aff
fwöll skipton. Kastas mera gelde tgr åtir
eptgr marcka tali, eptgr ty gnar i ski-
pene gaffuer. Or allt kisto geldis åter
som tgr redgo peninga wore ä twoä
mkk före ena aff ty som kastatt
wardgr, så opta manom grendgr
kasta godz i syö.

Slvt

Kaskey

7 104

Aw leggez man ledgsaga som 13.
tgem skal ledg wissa, sägger sigh
tgem ledg wilia sagia votga al-
lan wädga öffwer fiö titt tge
wilia or före läggia. Giglar sidan å grid
or tge få skada aff, gaffwin tå wåld om
liff gaus tgo före enom rätg, än til ära
sex manna vitgne att gan tolkm skada
giorde med skipparend. Komber å tgm
siä org offse wbari sackloss for alla skadi.

Leggez man skip aff andro 14
giuad tgz är minne skip eller stor-
re, wilh sidan ry golda tgen
som legdt gaffwer. or feste peng
gaffwer å giffwit, giffwi wtg galepla
skiplegona or gaffwi förgiortt feste pem
gen. an tworggia manna vitgne til ärn.
Kan så wara att skip giglar i gamp or
w gamp or gaffwer in skippat. eller org
skip är gör at aas wa saa borgg,
or wilh sidan frå skipi skilias or wp-
skipa, tå är all skiplego förtient. Gamla
lagg wari om tgen som lego fäll org
wilh ry golda, tg gan lego falde.

Som

Skipnaka.

15. Wyr thett tyrna men samlegia skip, tgå må ingen ass gonga
rotgar skipgerzaus orloff, gon-
ger gan ass or gastnier nakat in
skippat gelde kwik skiptou, gastnier gan
inkget in skippat, or gar tgå ass gieldge
gastna skiplegona.

16. Latga skippara skippa sigg
sigg trógh ass gandom eller gintro
mongh tgr aro gieldin skipger-
manom allan skadan, epter go-
dga manna madzordom före trógin, brista
trógh eller arkar waari tgr före manz
skada, Cloper skipgrm sielffner trógh
trógh ass gaudom wbari or tgett gans
skadga.

17. Bwgga skippara tygh ass ut-
gan skipgerzaus wilia, gieldin
skipgerzano allan skadan aper
epter godga manna madzordge.
gingh gan sielffner gastni or sielff skadan.

18. Itt tgett godz som tull stadge
komber med skippom, ta skola

tgr

Balken.

the som the mædh koma inge tvongga
såsom kopar, sidog, salt, iärn eller
huad the är vanda mandz broom lata
väggia or the the sälia, vtgå sirpa
the i bodgr eller å almenningx torgg.
vtgan gan böte för gna dagg mäda
the giart å broom ligger iij marck
mätt. ko: or staden. Om widg or
annat tolgit wari tagg samio.

19. Eggher nakor festo å an
nars broo eller plata eller å
feste landg komber the stadi
aff, grostopningg eller vtkat
forderuas å bondans bygningg, böte
ther allan skadan, thu gan the aff
frick epter sina manna mätzordge.
twä å giart the wägna.

Tudyn på skipmåla balken.

Rådstufftwu

1. Hwrw mongo mallsmen
ma tara, ont eu dagh, a aigna
2. Hwrw mongo rådgstufftwu dag
skulu vara i giarda vijstro.
3. Hwrro borgmestara ock rådgmen sko
tta rådgstufftro, sokia ock om tgera brut
ey komma till rådstufftro ettr tga tgem
wardgr enkanesliga om stadzens arende
att tala.
4. Om nakor wädgiar mott foogtaus ock
borgmestara dooma gnad gan skall mota
sätia ock gnorw tgo brwtt skrolii skriptas.
5. Om ey wardgr wädgiat mote foog-
taus ock borgmestara bredg domm ta tilbor.
6. Hwrw rådstufftro dagar a rättgenom
vtge a torgeno skrolii, wara, ock gnorw
mongo a domara, Hworw mote tgera domm
skal wädias ock gnorw myket
7. Om nakor will ey vndi komma
doom woldgias vtan bisdgr kasa stad
zens boock före sigg.
8. Hwrw ula skall annan stemma til råd-stufftro
9. Om tgn brwtzlige wardgr ock borrter ey
botom
10. Hwo komber nakter karande ock grifn
nakrom saack ock will attervenda eller
gassum twätalan.

Hwo stemp

Hatkez.

11 Nw̃ ſtempna ſkere mz eno maime till rädgſtuſſw̃ om en dagh, om tgz kriſtnade warda, gnẽ ga ſkal förſt ſwara.

12 Om tgz mall ſom ſåår ok dräp ellz gnad tgz är, wtleudis göre eller inkendis wtan ſtadin ok är ey ändat gnẽw̃ tgz ſkall endas.

13 Nw̃ komber ma till Rädſtuſſiw̃ oc bedis lagh oc doom oc kan ey doom ſå gnad bodh tgr till görez.

14 Om teſſ mandz ſaack ſom brüthi gen wardgr oc will ey i wald feſta eller goldgr ey dagen genom forlaggis.

15 thwem gans rätter ſkall wara ſoz gerna will gelda oc gaffw̃ ey till.

16 Hwrw̃ thu ſkall wtgdömas aff androm ok om dagh en te dela.

17 Om kär man tagher mid ſapnade gand, grorn tgz ſkall wtgdömas.

18 Nw̃ om beſätnimh.

19 Nw̃ torff tgen man borga beſättger wardgher.

20 Om tgen borgan ſåår, ok far ſidan bortt w̃ borgamen för än gan till ſwara komber, gnad brut tgr tilhörer. org gnar tgz ſkall geldga.

Om tgen

Rådstiffuo.

21 Om thn besättr wardhr or till Rådstiffuo komber, or ey thn besätia lätt gnad ströld gan gaffuer.

22 Aro om thn ma besätt war han optare skuld giftuas äst sama maime.

23 Hwrw landzmr äga borgas or thē plägo som sak giffs or botom ey orrka.

24 Hwrw härauden äger swarandenoz till woigne bnda or swarauden redg fosta or gonga. (woil gonga.

25 Alro komber thn till Rådstiffuo redg

26 Hwad woigum mägo gänga å landeno or i Staden or aff stadeno or å landeno eller gnad manom woigna skulo i stadeno aff landeno.

27 Hwrw vägfarande mr mägga sm redg gonga.

28 Om then ma redg fästes or är ey bodfaster gworn mz gono skal göras.

29 Aro komber then ma til Rådstiffuo redg skal gonga gworn gta ma vpgifflias

30 Om botom för oqnadens ordg.

31 Om thē mr Stadzens äraude sökia gnad thm görs i ordom eller gerningo.

32 Hwrw Stadzens swena eller söng tans skuld wara i stadzens äraudom or om brutg thē.

Hwilke

Balker.

33 Hwilke me i Stadeno ſtäganätz
ſkwla bära ellr annor vapn
34 Före gnätt brwtom wha ma borga
ſätgia i Stadeno eller i gnad gärtiſſe
brwtzliga me ſkäla komua.

Förſta Capitell

Ey ma man flere 1
mall bära a annua om
en dagg än trÿ. Ofsötge
Laggen golla katt ma ma
ey bära till aman på tn
Rädgſtuſſwo dagg meer än ett mall, or tgh
kymit graſſwa bättre ſkäll medg ſigg. Att ey
andra men gÿndras ſom or bära wolla.

1 Tre, äro rädgſtuſſwÿ daga 2
i guario wiko, Måndaggen
Odginsdaggen or högordaggen,
tha ſkall kongthn# or Rädgwe # Borgmeſtarn
till Rädgſtuſſwo komma dömma or käromål
/ göra

Rådstufftio

göra, eptgr ty tilbör, or enkannelika
the borgmestara or Rådgme om thett
årett sitgia or rätta, medg foogtgamn
eptgr ty the stadde äro om wallborgme
so, thwilke andre eller te ey till Rådst
ufftio komma thå foogtgn or borgmestä
tgen bödg senda, böte xij örr guart sin
ne the bröt sitia, the aff taki
foogtgn ij öra, or borgmestä tua gal
fwa nät som om the årett sitgia, or a
the andra kmnge or Staden, utgan ga
reisar sijn fan förfaall. or thua tide
borgmestä som om the årett sitia, ko
ma ey till Rådstufftio tå tridgia sin ri
ger till Rådstufftio, böte ij örr guarte
som bortto är or ey komber. or guar
Rådgme mz thm stänio dömia j örr.
om stämdesså — Hwilkin bjama eller annar ma bödg
pår aff foogtgamd or borgmestaroz
eller aff tgen j the stadg ärwo, antiggia at
gan stall nästrom ma om gäld swara
eller guad the är or komber ey, böige
ij mk kmnge or Staden. Hwar
som fadr bödg Rådgmas eller bjaman
aff foogtgamd eller borgmestäm thä
kmnge bödg till Stadgin komber,

/ eller

Balker.

eller tgem wardgr om annor stadzens
ärande tala, or komber ey || böte twe 11-tal Radstufftw
mark Stadno enskilt, or tg warj alla
borgmesta or Radgmana tusaack.
Gör udkor oklyndg inne j Radstufftw
eller wotge för rätteno tga borgmesta
or Radgm kärenual göra, or dömia,
böte gwario sinne gan tg gör ena j
marck komm or Staden. Juga doo
ma måga borgmesta eller Radgmn
dömia. Tg styrkell kan icke wal gollas
widg marcg, kredg mindre tg gols ofg
prosertt widg marcg som gär strax ep
tgs föliter att fongtgn skal alindg tgmeli
ka skicka sen j sin stadg, tg eller bliff
wor mongs saker orättade för fongtans
bortewariste skuldg, tg dogg icke bör
att skee. Wotgan fongtgn eller gans
budg när är. or fongtgen skall skipa
en före sick som a rätteno skal sitia
or alla Radstufftw daga timelika till
Radstufftw tömia.

Wkan så tymia att antig 3.
gia kwarandem eller kärandem
kåther sick ey nöya medg att
fongtans

Rådstufuo

foúgtaus or Rådgmaua dome or rätt foz
tge dömua, tå må gau vädia firk vndi
foumge med xx mrk peninga imma te
otto dagga, eptr tg goud dome dömder
war, or tgr fätia frölla borga förr
or fougtgn borgmestara or Rådgmen
fätia a mott xl marck, dömis gö
fama domer, som goud forgmestä or
Rådgm dömde, gaffm forgiort fama
xx mrk, tagi en tridiungg foúgtge å
fma vegna, or en tridiungg borgmestä
som dömde, or tridie tge Rådgm fom
#tgå dome dåm: när voro # gaffm tgr intet mg göra
dio orgh tge som en guarte gäldande eller vpbärande. War:
dgr genom annar domer dömder, gaffm
tå foúgtgn or borgmestä fortapat tge
fama xl marck målfy. enskilt, or tak
äter fma xx mrk. Hwi ma gär i lan:
dit skatt appellera med peninger fyrr
wara fakter att ma vinner gär mitt
meer än fina gyldhodg saark, or mitt
tg ma på fama saark betostar gär
fom i Frysland or annor städz skeer,
tgr förr appellere tge or gär vtgar
peningar. Or påsom foúgtgn borgm
stara or Rådgm skrölo tge xx mrk

till tre:

Dalkex

till tresiptis wpbära, så skola te or
tgna xl mrk wtgiffna. 8

Wilken mote foügtas ok 4.
borgmestara domr ey wädhiar
inan otta daga epthr tgr dö-
mr dömder war, tå standhr
gan fulle or fastir, or gaffn aldrig
marcket optare eller annatt fin vädg
ia å tgen domin.

Anna rådstiffw dagga skü 5.
li waara wte åtorgeno foz imme
å Rådgstonom or tre tgr som Tgr är tgr roi gär
sitia skülu, en foügte å kom- plägo stalla stizle
gx wägna or twå rådgme med gö- rättger.
tgr wtge å stadzens wtgna annar
fwensker or annar tydzsker, voil nå
for mote tgera domer wädgia wtge
för rättgethom or imme före foügtin
or Rådgme i Rådstiffnome sitgia gä- + alias, vedgia
te widhr ij öre som tgr skula giffan
framlezgias or tgem taki foügtgen
tgr wtge sittr or tgr ij rådgmen
medg gono döma til tresiptir ån gö
döms fama domer. Warder or go-

nom

Rådstufftio

nom annat dömpt, gaffui tge tw tap
pät galff mik mäff rusktett or ten
som wädgiat gaffuer tagi åtgr sina
ij örr. Engen mä gögre wädgia å
torggeno wtge än till ij öre penninga.

6. Wän naker will sick latga
nöija att fougtans or borgmes
tara dome or will ey wädia
wndi tomd: wtga bidgr la
sa stadzens boork före ligg, laggie
fram å disken fem öre penninga. / för
tgn mistamtta gan gär till domarena
gaffuer, mening att te skriba dömma gans
paark annorlag än som lagen tgr om
rimegoller. / Tabi fougtgn ij öra och
gnär borgmestara en öre or Stadzes
skrifftnare en öre or läse stadzes boork.

7. Will man till anna kära
ta skall gan stadzens sven
till gans senda or gan läta
för rättin binda or till weder
mala koma tgn dagg som rådstufft
woo dagar tgr näst är swara före
sick. Or tgn man tätgr androm

/ förebinda

Hafker.

8 110

förebiuda giffui swenens arffuodis lön ij peninga. Komber gin till Radstuff no then dagh gan wardher förebudin wz lagom tyo är wäll, komber gan ey eller gan förfaldz withne gans til Rad stuffuo att gan är ey i byuom eller sin ter ligger, en tyma amtan or tridgie, böte guart sin iiij öra penig. M. kon: or staden till tresktpis. Komber gan ty fierde sin förfakka löss till swars, tå warj fallin til triggia mk som för är satt or till griffwod saktna som gondm skild före giffs, än withne till äro eptgr ty saken är, or nämpni sidan kongtgn borgmestä or radhmen twå bhanne med stadzens swenn och nästa granna thens mandzens soz åstä ris att the warin withne, or malh: frollan paut fåe, or malh. giffuie bytzens swenne före peninga före sitt arffuode. or the före peninga or forbiudz peninga tagis withe äff swaraudens pa te medh gäldenn eller thå gan wider sitt skill. sidan taken Stadzens swäne br kongtans frollan paut före tresko na eptgr ty gans brott tärw or thm

/ sagdh

Rådstufftio

sagdt warder samt twem bÿamanoz närwarande. Ey kan them pant sömias, wari tå saake tgens brütziga halfftio mere. Ingen skall till dieruas valdz gerninga göra å tgem brützlige är, wtgan latim kan koma före kongte or Rådgwil, will gan äy tå ey sin brüt bätra, kathe tå kongtgn or Rådz men skilt före brütt gans aff gans godze miäta hoad han will ether or ey. Ther ey rörlikit godz till tå miätis aff minnigio gans, är ey minnigio till, miätis tå tompt ether gröss gans, tå så att han ether arminga gans mäga the äther lösa inuan natt or är, än the gröss ether iordg är. Same lagg war om tgn forbinda kather än swarande kom: ber till Rådstufftio or ey åkärandgen thå så att han wari kallin till sake: ören, or ey till gufftwoz sakemel.

8. Ow orcker han ey botom ellr geld sin gälda som gonio skil före giffz, gonge tå till arffuo: dis, först före mälsägade, si: dan före kongte or Staden. Wilia

tge gand

tgr gond lösan giffua, tå gastwi mål-
säyande nästa marcktg or waldgr gan
lösan giffua.

9. Vm komber nakor kärandge till rådstwffwo or giffwer andm fakt, wendgr ather or wil ey sina käro framgolda, tagh- ^ eller
ka # böte iij mcke till treskiptis m. k. #enda
Staden or gastwi forgiortt syn eigen
takt, tgr gr komber troetalan j an-
tiggia å kärandis ellerå swarandis väg-
na böte iij mcke org till treskiptis
mål: k. or Staden. Engen gastwi
tgrs wald widgr xl mcke till trek ip:
tis m. k. or staden or sino rätth for-
giortt widgr tgn sakta sin kärumål
widgr läggia, för än gan gastwer tgm
gastt för stadzens rätth. Ock gwar som
å tolkom stempnamålom är antiggia
å kärandis eller swarandis wägna,
böte xl mcke till treskiptis som sagt är

10. Vm giffuer foughen borgu-
staka or rådgiwen nätrom
stwold, sägia att gan gastwr

giortt

Rådgstiffuo

giortt saar blotgnitt eller gnad thz är
or sija gan gaffwer gemlika bötte,
widher malsä: or gin sägher ney, gaff-
wer konigen or borgmestara ther san
witne till twäggia manna. Konigtgand
or borgmestaren giffs icke wisordz ther the
fridlösa äro aftagare till, ther före möste
the gaffna witne eller gnidgäna öpenbara
vara. Thy the wilia swäria att ther
waar lönt or skärskottat a sama dyg-
ne eller är öpenbart, gaffin konigen
or borgmestara sama wodd gan wi-
dher sakena binda som fridlöer malsk.
or malsägiandin gaffin forgiort hwes
rätte or xl mark till, or alle the med
wodro som för waar sagdt, or thu brö
tit gaffwer bötte konunge or Stadgen
epther ty brötin ärw. Orttar konigte
borgmesta or radgme ey witnom hy-
nom eller är ey öpenbart wäri sick
epther ty gonom saken giffs.

11. Steurpue uw flere, uleu
enom till Radgstiffw än en
ma worpa ew radstiffw
dagh, tä skall gan then först

I swara

Saker

8

swara först stempna sätt or syðgan
quariom epter tÿ gan stempna sätt,
för tÿ ey nå en na i sender flerom
tiltalom swara, en enom. Nw säg
swar sich gaffna stempt tga wittgi
ter gan som stempde inz edge sinom
än på torff widget.

Wardher na saker i an- 12.
drom laudom eller Stadgom
otgan rÿkis or wardher ey för-
re endat än tge til aspasind koma
tga bötis tÿ alt epter stadzens rätt.
Alt tge brut som brutes vnilla Stock
golm or Aspasind å wtlenska mana
wägna eller intenska wtgan tge i
skärgom liggia, liggen i samu lagom.
Kan nakor annar ma eller bondge
nakott bryta millan Stockgolm ok
kongegamp, eller i aspönni som
stadz mierk innan är eller millan
Stockgolm or korsgamp, liggie alt
i samo lagom. Samu lagh gaffni
alla andra städi inrÿkis innan si-
na stadz mark, or swar ma sätta
koma inna rÿkis eller wtga medh

Kÿff

Rådzstufftio

kyfft, or wardgr ÿ ändat för än tge til Stadgen koma, tå gaffna tge ingen maa ret tw nidgr läggia widgr xl mark sack, gnär om sik, för än tge gaffna wäritt för en rätt i tgen stadg tge i byggia. Wardgr nakor fougin i Stadgenum före san brutt or går tw å kyfft gaus, ä gnad gerning war giord inlendis eller wtlendis, gongs kyfft före kyfft än gan ÿ botom orter tw or är annor brutt böte epter ÿ tge ärso. Orter gan ÿ botom, wardr rätter gaus epter ÿ brute ärvo, gnär nakor åtäraluden är eller ÿ än gerning är öpenbar, or tgå är tw macht för röuandr med stalom än brut el ter kyfft gaus tagis aff gono grörn tw är tiltomt, Ther stal gerningr ran: sakas fomdzwordz är, or bötas tger man byggr.

13. Aw kouber riid till Rådz stufftio or bedis lagh or doma aff foughaus borgmestaroz or radmanom öffuer tw gä kärer, tgå skola tge gono rätt rossa

xiij

Jom tw

Balker.

8

om thy målit gan tärir or thy ry länger draga än till anna Rådstufftio dagg eller tridgie, Oer thy målit wåndo eller Jätt j, tgå skola alla Rådgmen tgn tridgie Rådstufftio dagg samän koma or tgr öfftir dömä, eller skulu tghe tgr så stort fall j witta att thge kunn thy ry ändo, wardgr ry tå thy malit ändo eller tgn nästa Rådstuff wn dagg tgr eptgr komber böte fön gtgen iij marck, or guar borgmestä iij mårk or guar Rådgmä ena vnätt till trestiptis M. t. or Staden, eller swärin thy att tgr ey lagg wittga, eller thy ry j tgerom tagom stär.

Xviij. Ny kan nia till Rådstuff- 14.
no koma or brutzligr warda gongen bortt att åfesto. J Thy är gan skall rätkia kämenärast gandg för sack öran, Men somlika wilia så forstå thy thy stycket, Gongen gan bortt att åfesto, thy är; om genom wardgr lagg förr lagdt org gan will icke strax fästa lagg, så är gan än tgå icke strax fätt till sackenne vtga förökes sijn sack med 3. mk för ohid nona. ¶ Or goller ry lydnona, tgr

J öfris

Rådstufftio

öfwis gans brutt wed iij marckom, or
sidan wed galffua mera så opta gör
bndg frus sitad gan komber eller ÿ
nådan ofest står, wtgå lagga förfal
arwo till Org tessin bndgin mågge
ÿ flere waara än trÿ, or sidan mä
tis gosfnodg saken or gans brwt utg
aff godz gans som anor brutt, utan
gan aff går wedg fougtans borgme
sta or rådgmalu, tofni. Tg wa
r lagg, gåad tg är om gåld eller
annatt tolgitt, Samma lagg gaffni
alla andra köpstädi. Orter gan
ÿ botom gonge till arsfnodis, som
för är sagdt. än så brutten ärvi.
Hwem som fougtgn borgmesta ell
en aff rådgma bndgr nåkrom
tgen sina imillom å rådstufftio soz
kffua. Tg stÿrket gaffner stäld wedh
pigg, förty tg görer öfwergtg mo till
att bndga frudg tgr tge see begoff
göro eller annar städz, att ingen
tgr stall annan qfalla i ordgom
eller gerningom widgr brutt dlz tg
ra brutt godz eller xl mrk saack
eller kiffnis or godz, or tÿmat tg
tgr mellan annan att bndit står.

Om lind or sarkmodig
Rett: re[d] emellan som
sa alle pläga kÿffua

gonge

Balker

8

114

gongge tge brödgin botgen först wtg till tresciptis, or sidgan takis brnote epter satcume or gerningeme or. wari tges gärdere rättgr gaus att bodit är mera or gan gwolit ry bydgnona

Well nåkor gerna giälda or orckar ry botom eller gialdom or bindgr sick till allan rätth ock bättringg, skúdis tga satig domber gaus, or gwórn gäld gaus ärne tilkomna. staudi tga till m. ko: or Stadgen om gaus rätt som för är sagdt, tgå sa är tge tilkomit aff orcker gaff, m tgå målseyande minste rätth.

Hwilt tge godz ma losuar giu stan bittala som gau tge tagger or tger komber ry tån j antigia gelau dagg eller galffuan, tgett skall sama dagg wttgagas dömas. antiggia j pantt eller penninga som tge före komber domen innan sclau sätt komber tge nåkor dagger j antiggia gestan eller galffuan, tga dömis gonom tge gäld wtgiffua innan sola sätter

xiiij

Rådstufftuo.

xiiij dagga thr äpther, galdz ey bindett
wtha thräffs optare, göris thr om som
för är sagdt, Kan thy tyina att näfor
går å kost mydt androm, ot woarder
a gau ehärtt, dömis thr om sama lagh.
wthinnan sola sätther. pantt eller prim
gä, grofsakego, skipaleggo, förtiänt lön
woari allt i samu kagom. Nw kan
thm ey semya om gäldit, annar sä
ger kann woara ot annar ey, thäggia
thy till twäggia männa weithnom, som
thä när woro, tä stadgar thr om
wear giordher.

Da skolen ett Köp:
Om kaw eller hor
gaw som tagges
sampt med hand

17. Alle the men, swilke the gälst
ärv, eller the godz wthan the
konigx rädgs ärv, ot Riddare orth
prester, ot wthan the konigx äran
des sam stridh bysätias med twe
byamännom ot ey med stadzens prowinn
eller grofvens. Bondans konn mä mä
ey med besätia, wthan beggias the
godz gäst eller gnad the är gau eller
gon gaffuer mz sara mä besättias.
Enkio mä mä ey besätias

Nw tage thor mz sampwndr gaw nägot
godz tillkänn, orh ey wiste gawer wdry,
tage fulla af thom gödz, thor, orh gif ta
ge sin rätt gnad gau mä, Kan the wara
att the bädr gawerr äger orh thrätz iom sa
gaffr thor sakin ey förgiort sin rätt,
Wthan gnidhen thor gau fäy ellre förr ta
gne, the tagr sin rätt wtaf som the bädr lover

Balker.

Aw törff thett man borghan
besätter wardhr, ledge ta fouztaus 18.
eller stadzens swen gan titt om
the gattur gan borgan bedgis, or tazhi
borgan aff gonom, or tazi för arhode.
sitt iij penninga aff härandenn or tha
skall swaranden the åter gälda, får tha
ey borgan, ledgis i Stadzens värv el-
ler gömo.

Aw kan thett soun besätther 19.
wardhr borgan fåå, komber ga
till swars warri borga man
gans sackloss, or rättar aff gond som
gäld skyldogher är wtgsötis. Sör gan
wunde böte borgane man gans. z. mk,
före besätningena or wari fallin otta
gosswods sakena giad the är mere eller
minner. Or ä guar som borgar före
anna, or rymer then wundan före borga-
dgis, swari then som borgade, giadg
the är om penninga eller annar saack.

Kan uw then till Rådgstu, 20.
skio koma besätther war, or bin-
dga sick till allan rätth, komber

ey tgå

Rådstufftio

ey tgå kärandem för än rådgstufftio är
gaffdg, giffuis geemleff tgu som besätter
woar, or åkärande böte iij mark till tre
skiptis M. k. or stadgu, före tge att gan
ey följde käro sinne. Kwo kan tgen å
kärds annan tyma återkoma or tridgie
sinne besätter warda, Letar ey tgn soz
kärir tridgie sinne sin rätt, böte före
guärtt sinne iij mark som för är sackt
or gafftki aldrigs macht gono skuld giff
nä före sama sack eller besätia kata.
Orther gan ey botom gonge till arstio
dis.

21. Kwo kan tgen sama åkäran
dgen optare skuld giffua sama
mame or besätia kätga, warda
tge kerfuande sina millan, annar sä
ger sitt besättan gaffua waritt före
sama saick or skuld, or annar ey, säg
ge tge till tgera mana när woro ta
gan besätter woar, guad gono för skuld
woar giffuitt, före tge sama eller för
annat, Sägia tge före tge sama, tgå
waari sackloss, or åkäranden böte iij
marck till treskiptis, Ey tge or före

Andra

andra sark, letge sin rätts med gonoz
som tilbör, oc a gnar anna besätgia
latir, tå skula tge twå gan besätgia
tge skiluadg witga.

Wkan tgett geuda att lan- zz.
dzma wardgr besättgr före
gäld sin or får ey borga före
sick i Stadenn aff byamannm, tgå
borge foigtgn före gan, or tge gäldis aff
godze gans än tge räcker, stroad tge ey
räcker, gonga så till arffuodis före tge
som före annat. Oc er tge or så att gan är
votglenster, or gaffner ey till tge gan må
gälda medg. tgå wari i Stadzens gömo
tger till godzet komber eptgr gono somga
må sin gäld medt gälda, or tå giffui
fiätt före kostin som gan i gärtilsk för-
giordge, tgå skall malf: gono twå pre-
winga giffua gnan dagg till födgo må-
dan gan i gärtilsom sitter, sorma
gan ey gäld sin tösa, gonga så till ar-
uodis före tge gäld som före annat,
Anna lagg wari bin byamo om tol,
ggit mall kan gendga tgera millan.

Rådgstiffuo

Aw kan then som kärer orcka

Then bindga till sakemne som gan till kärer, or then ächäris bindger nöy före sick, thå skall then sami ächärer i sama stadg nämpna sin vitn, or then sama dagg vitgn gonga lata eller å nästa rådgstiffuo dagg ther äpter. Kwo kan the vara dyls mall or ey vitgnesmall. Dylzmall är the ther emot nåkat vitne or gan kan ey läggiat från sick medg vitgno vtgan vred vdg Aklagare kan icke geller binda gonom ther till medg vitgnom. Vitgnesmall är twärtt emoth. Or then som käris till bindger nöy före sick, thå skall gan som swarar å rådgstiffuo i sama stadg lagg sin fästa äpter ey gonom sack giffs, or then dagg lagg gonga soz fongtgen or rådgno före läggia sasz annan rådstiffuo dagg eller tridgie.

Kwo kan vdg fästa innan then tyma gan må ey vdg gonga eller swärna, tå kate sick om sama medg malsägande om dagen gan må vdg fylla. Däm, ber then ey om dagen läggie fongtgn or rådgno dagen ther mellan.

Bather.

8

Konunge uw thenn till rådstiff 24.
no edg wilk gouga ot mål komb
er ey eller är ey i Stadenn, kate
fougtin ot Rådgme edgn gonga
ot wari så lagg gonge thn edgr som mål
hwär wore, ot gaffui mål. enga markt
thgen edgen att qualia. Kw kau gau
fällas, wari fäkter till sakemne som till
gaus kär is, ot böte iij marck M. E. ot
Staden, gnåd thy är yemnga eller andra
skildg. Kau gau thenn daggen före fätgia
som gan skall edgm a gouga wari falli
till samu sack som för är sakt. Triff
as gan wari lagg samu, Dyll gau
sigg daggin gaffua tagit, ot wardgr
till woimen wari samu lagg. Orktar
gau ey botom gonge till arffuödis. En
gin wilgne gonge aff landeno ot i
stadeu, ot ey aff stadenn a landit,
otgå man griper till ledzna. Thy är
Ransakningg.

Alle bolfaste menn som böudgr 25.
ot andra tolke thr skälige ärn
mage wilgne gouga i stadgenn
öffuer dräp ot sår ot author
tolikeu än the wär ärnö tå tolikeit

Gendgr

Rådstufftio

gäudgr. Om gälde eller the tolike tilgö
rer mågge the eller andre landzme inge
witgn gonga, Gäste wari tger om i
sama laggom.

26. Waggfarande ma ma sama
dagg idg gonga gan redg fäster
än edz förtt är. Är gan ot ri
dgande tgå må gan sin edg å sinom
gäst göra ot dagg gonga, ot skipme i
sinom skipp ot gamp som tge i liggia
om så wredgr torff ot ey älligis.

27. Fäster tgen ma edg ey är bol
fäster, tå säti för sigh borgan
or för edg sijn. är ey Mälb
när tgå edgin skall gongas, tå
latge foügtgn ot Rådgme edgin gonga
som för är sagdt, ot rymer gan vnda
som edg fäste ot, fälz att edgem, tgå
bötge tgen som borgadge inj mark, ot
swari till sakeme. Arö kan gan ey
borgan få, giöris med gono som för är
sagdtg.

^ fälz

28. Kw komber tgen till Råd
stuffio edg skall gonga, eller

vitgm

Balker.

8 118

witgne tylla. giffuin borgmestara a mäth forigtha
or Rädgme gono wyp thn edgin,
wari sa godh giffuin edg som gongi,
Nw stiill tgem om framdelis, säger
annar edg waara giffuin or anar ty,
witgin the foingtha borgmestara or
Rädgme tgk woedr woro, gliad gan
war giffuin eller ey, eller gaffui thy
med stadz bressiom fästh.

Swar sum liugger äro ua 79
udh aff mann eller qnno, bö
te xl mk malh. e. or stadgn
än sex goda manna witgit
äro till. Orther gan ey botnin war
da slagin widh stupona. Thy stÿrkitt
är tagit wthaff Rbmers lagher, or är
rätth, att thn will bestreita eller annan
or koma gond på stam, att gan siesse
wngätter the stamma. Est ante lex pactio
nis. Org förswäri stadgn or komi
aldrig äter i gan, wthgan gan war
di galz liuggen. Nw kan tgen
ey witgne waara till, wäri sirk
med xij manom, ffäldz gan att edr
no fällis or till sakerme.

Rådstriffuio

30. Hwilken man som kallar
annan mā oqwädens ordh, orh
wardhr till wmen med trem
godom mānom, böte xij mark
till tresktptis, eller wāri sitt med sex
manna edhe. Orcter gan ij botom
slāe sigh före mēdhen or slāye att gan
lögh or warde slagin widh stupo stor-
ten or rymme stadin, or komi aldrig
ater i gan wthan mālh. bedher före
gono, komber gan āter i stadhen
oloffuandis warde gans rātt som
för ār sagdt, Or ā sā opta gan ad
i staden komber oloffuandis, loffuas
gono i stadenn warā, or gör tolka
germinga optare, warde tā slagin
widh stupowa or rymme stadhen, orh
komi aldrigh āter i gan gnād thz
sker med bön eller anwarlediz, wthan
wisse tunga sina. Thz ārn thz ord
som sā skall före bötas. Förnomm
tiwfftier, Förnomm mordare, Förno-
mm liugare, Förnomm gārnison, för
nomm mordbrānnare, Förnomm
hundzonoss. Förnomm trell ān gan
frālss ār. eller kallar godha qwdnor,

Förwdna

förnöna gorsono. förnöna stöktio, för-
nöna trwtzöna, eller förnöria förtzä- / alias fordädgo
dersta. Kallar nästor nä aunan ell-
gilino ass tessom förwendo säsom gä-
rnson eller stöterss, oc är ey mz the
ordzit förnöm oc ärnä troe mz tilk
woitgne som för är sadh. wari booth
galffne minne. Orther gan ey botom,
wardi slagin widh storkin, oc ey thes
getter stadgen fly, otgau gan wardgr
optare thr mz simniu. Arö kan gö
thy woitas, wäri sirk mz sex manna
edge, än ey ärwö woitgn tilk.

Awkan thz sä wara att föng- 31
then oc Rädgne nämpna böa-
mz om stadin gonga äpther stadz
eus äraudom giad thz gälst är
wardgr them nästat giortt antiggia
i ordom eller gerningom liggie allt
i twrböte. Stadzens swäne oc föngtens
äro ey gögre i ordom än the ne ingz
sin äraude gonga eller föra

Stadzeus svena och föngtas 32.
gnikke thz gälst ärwö skulu wä

Goffniste

Rådstuffuio

goffuiske or rättge i allom stadzens äran-
dom or fougtgans, widgr gyame fathi-
ga or riska, landzmē or geste natg or
dagg, j allom sinom äraudom. Sidz tgr
annarledis att tgr brützlika wardga,
or ärwō fulk witne till, tgā skulu tgr
sijn brütt bättra som andra men bade
j ordom or gerningom or enga nādger
medg tgm göras, Or rättge fougtgen
medgd rādgmanom öffuer stadzens
swāna or Rādgmē medg fougtgano
öffuer fougtgans swāna, öffuer all tgr
brütt som kūna gānda i stademm ā tgr
vägna, eller tgr tilkomo klāramall.

33. Hwilkeu Stadg vtgleuske ge-
ste koma, tā skulu tgr tger
sijn vapn midgr lāggia or ry
tgem nār sigg gassua mādgan
tgr i stademm ārwō antiggia dagg eller
natt, or gnarte lönlika eller öpen-
barlika, såsom swerd, stegiarns, ry
tingia, eller kastara, eller gnad vapn
tgr gālst ārwō, votga rätta, mattkniff-
na, votga tgr gassua fegdg ā sigg, tā
skulu tgr fougtgans orgh Rādgmanna

Lorloff

Balker

8 120

orloff thr till gassua, or the skulu
pittga grorv the ma wara. Hwar
annorledis gor, sa oyta gan vardgr
thr med sinnin, gassin forgiort vap-
nit gan var sick gassver, or sex mark
till twesskiptis komig or stad, ort-
ker gan ey boto gongi till arnodgis,
or i guariom stadg inryttis maga
inga byame vapn bara som nv ar
sagdg or vidg sama bott, vtga gan
age egitt arff i stadenn, eller ort-
har till xl mark i rorliko godze, orh
guad the aro idkeliga i stadeno eller
ey. Saar byama aff eno stadg orh
i annan sijn arande eller kop driff-
nande, ta gan thr komber wari sa-
ma lagh om gan som om anna bya-
ma ther bygger. Hoffmi skulv id-
keligh sin arande badge komigk orh
sijn till kopstadz en or annan faara,
a guarth the arande liggia, or fore
ty maga the ey sijn vapn mista i sta-
dgenn eller guar the arv. Saar aff kan
man beskutta att thr goffmi liggia i stader
na orh migen arande fara bor tgm va
vidgr sama lagh i the ett som borgare or
andre the thr ga vthan varijo. Bonder
orh the

Rådgstuffuio

orig thr men otöckis öranzia måga inge vapn bära j Stadenno widhr bott som för är sagdt.

34 För att brytt mågo byamen or gästa j Stadzenum sätghia borgan, vtgan thy går å liffuit or wardhr widh farsta gerning taxin, or för att brutt j Stadzens gömo sätghias, vtgan gan brutzliken wardhr widhr Koninge eller gans rådg, eller försmår Koninge ämbetz, mandz bidh, thy gan gomd å Konings welgna bindhr göra, or skall til äre thå må Konings foughe rådga med rådgmanom, gnad gan vtt gonom j törn läggia eller j Stadzens gömo.

Telos.

Edzöres Batken.

Tafflan.

Edzöres

9

121

1. Aw gonggr man herr till androm tges wiliandr att gå will gond skada göra. 1.
2. Aw rÿmer ma i annars gordg för oniuom sÿnd
3. Om ma går i anars gård or gör rÿ bladguat eller blodgwite.
4. Om dråp eller blodgwite vardger giortt i greenfridgi. Ej fria gårdge
5. Om ma får skada annar skädz ån
6. Aw gitts nan sate i gårde or skiliaz osatge. Bött
7. Om nan gempnis å sätt mall or
8. Om ma gempnis ept böter fästa
9. Om ma gämpnis å annan or annar giorde gerningena. valde
10. Om ma taker kona eller mö medh
11. Aw om uåtor gör försatt för androm å kÿrkiowägg, eller Rådstufwo vägg guat gan saar till eller fran,
12. Aw komber skildnader vranna millan å kÿrkio vägg eller Rådstufwo
13. Om kÿrkio or Rådstufwo fridg
14. Om ma älliter annan äff ladgd a till malom.

Edzöris.

15. Aff wo ledgr ma anna til stork eller annar städz gyggr aff gono ena gand eller skott, stinger vtt hans öga, eller skär aff ett öra eller tunga.

16. Aff wo gämpnis ma a koningx doom.

17. Aff wo gong ma giem att andm och före gan med wäldwerko w grime hans.

18. Om bonde rädgr gyst sinne sa att hon saar dödg aff eller gilstrn dräp bonda sin med wädga.

19. Om barne varder gärdelika wädit sa att thy saar dödh aff

20. Aff wo witges mann tiuffs saark eller annor brött,

21. Om ma bidgr eller biudgr annan dräpa eller andra geringa göra före sik.

22. Om raan or gang brytt thy gör,

23. Aff wo om skipi eller skogx röffuara.

24. Om ma medg walle gänger i annars trägärdg som lyckter är or tagr thr fruitg.

25. Allwo Edzöre skall bötas or thr brytt som grinda i sårom eller dra pom eller blodgwite tga Edzöre tyuar

Förste capitel

Balken.

Förste Capitell.

RJdher man hem åtan 1.
drom eller gonger thes wiliadhe
att gan will gono skada gö
ra eller nåkor gans gyome
eller nåtrom tgut i gans
gårde år eller gäst, eller
gans gårde söker i trångo
stå gan i gårdg intomer,
dråper, gyzzer, slår, stinger frillom så
rom, eller gör sken, bladgnat eller
blodgnite. Tgu tg gör or alle thr medg
gonom åru i flutt or färuöte gassua
brutitt edzöritt, Canna lagh waari
om skipfridg, badgstuffno fridg, geem
lygghöss fridg, or i androm thn som
fraudelis voptalias. The gretgr komgx
edzöre thr nåkor brytthr tg komgx gass
ter giortt sin wedhr woppa att golla vidg
martg, såsom gremfridg, kiörkio fridg,
badgstuffno fridg, hemligghöss fridg. &c

RYmer ma att annars ma 2.
udz gårdge, före oninom sinom,
gyn faar åpthr kaster, skiöter,
gonom så att gan får dödg affl. blodg

Edzöris.

witge eller bladguadg. Thager thz sida gan kom j gans gärdg, som gan till gielp söker, thå gaffwer gan or alle the medg goud wore brutitt edzöritt.

3. Aw kan thz tagga gyu före löper för än gan komber j gas gärdge som gan flyddge till, tå gaffwa the ey brutitt Edzöritt.

4. Aw ridga nie eller gouga he att androm än thå att the wilia skadga göra or gita ey, or slå ingen till blodz eller gugga, ey geller dräpa, tå gaffwa the brwtitt xl mrk till tresskiptis. m. k. or stad thrytga the gwss eller slå skeuo eller skinffwa mane eller skiuta, or komber blodwi the inman eller bladguadgr eller nakat thz gans lissne må skadga or ärwo sitt manna vitgne till ther är Edzöre brutitt eller wäri sick medg xij manna edge.

5. Kan uw theu nia wardga dräpin eller sår eller blodvite får som geemsöcken gör, thå är

thz alt

Balken

the allt ogyllt gan får, Nw kwmma the wilia vndan fly allt the the få i gårdenn eller a tomptom vari ogilt, Nw än the ägas widgr i kirkunne eller i gårdz tidgit or falla fötter inna gårdz tidgi eller kwdw or gifwod vtg. a then som geensöku giorde wari ogildgr, falla fötter wtan or gofwod in wari gildgr, ty att gan tädgan fiöll som fötter stodge gifwod

x org falla fötter inna gårdz tidgi eller kwdw. org gifwit vtg. a then som geen söku giorde wari ogildgr, falla fötter wtan org gifwod

Nw kan then löpa v gårdhe

5.

the till ridga eller ginge genn at dräp, slår, gugger sidgan the ginge w gadz gårdge, böte epter thy gerningana ärw i sårom eller guad the or epter edzöreno. Hwad gan får får eller wardgr dräpin sidan gan kom w sinom gårdg tå böte or the äpter thy målitt är giort i sårom eller dräpom som gan älto äpter stadz rätth, or vari i ingo tesso edzöre brutitt. Til getta capitell lyder att lydga att om then som så wardgr then andra förstarck som geen förken giort gasstir, or fölier gond på foott geen i gards gårdg iggn om

gan

Edzöris.

gan än the giffuer them grög, skall the mz
rike komme Edzöre wara brutitt, ty gan
älige or rettge honom noppa sög i thy att han
först brött hans freedrög.

7. Nw gifftes nie i gärdhe sathe
or skilias o sätt the ät ey Edzö
re brutitt wtga gan gonge wor
gärdhen or gämtar sitt wapn or grep
or gangher så äthr i gärdhen, gnägger
eller dräpir eller gör nätat the för är
sagdt, tå gaffuer gan or alle the mid
gond woro brutat edzörett. Kan then
nia döö som edzörett gemsök n giordhe
för än gan gaffuer sin brutt bätratt,
tå gäldin arffua gans som gan arffde,
epthr ty the arff take, som för wr skiffde.

8. Nw gämnis nia å sätt inall
or bött, tå gaffuer gan brutitt
Edzörit, tå skall the tolff mana
nämpd vittga. Om the tolff mana
nämpd wötir alla städz i tagfom ther fez
vittiga sark före koma, org mend rike the
medh the som för rätt sitgia, wtgan
skriita oppsätgia the ey till att ransaka
om ärendett. Medh sinom edge, än

Lamar

Balker.

annar skilnadhr kom thr millan eller or ikke.

Aw maa man ey gämpnas 9
epthr böter fästa wtgå gan brÿt
Edzöritt, wtgan böthr ärwo ey bor-
gadha or swå ser före skiltt att böthis the
ey å sama dagh thr före läggia thå må
gha the gämpnas. Om the thå gämpnas
gassna the ikke thr medh brütitt Edzöritt.
Än gämpnas the sidan böthr ärwo bor-
gada thå gassna the Edzöritt brütitt.
Äwo än nåkot är bött aff botomt thå
mågha the ey gämpnas wtga kräffia
thett ätherstår medh dagbom.

Aw maa ma ey gernpnas å 10
anna, or annar giorde gernigena,
gnar the gör gan gassner brütit
Edzöritt, or the skülu xij ma witga
gnad geller then sama the gämpdis å
giorde gernigena eller annar, giorde
ey then sama thå skülu tolff män vita
om annar skildnadhr kom thr millan
eller groi gämpdis gan å anna, kämpde
gan å anna thå gassner gan brütitt
Edzöritt.

Wardhr

Edzöris.

11. Vardger kona eller mǫ̈ vald
takem or wardgr tgn mā fongen
a ferska germilgq, misse gröffnot
sitt, ān till ārw sex manna vitgne,
wardgr gan ey fongin a ferska germilgd
vtga sywis tā genna kläden vissinn
eller görrō rop or åtallan, or witis
gonom, or āro ey witgne till, läggis
tgr till tolff mana nāmpd, radge gal,
ssua nāmpd kāranden or galssua swa,
randen. Wāria tgr gan wari wardgr
fālla tgr gan liggie tgr till Malsāya
den gnad gan will bötgr taggia aff go,
nom āptgr ty gan vidgr komber, eller
liff gans, tā sa ān bötgr takas att
kommge org stadge sāen sin rāttg.
Will gan ey förre koma som brutgitt
gasmer, Radgn tā galssua nāmpd Malg.
or galssua fongtgn or staden wardgr
gan tā fālter eller wārdgr, wari tgā
lagq som för ār sagdtg. Tagr man
mǫ̈ eller kona medg waldg, or gmna
dräper gan i tgy or witgna sa sex me
wari ogildgr, Tagr mā gmna mz
wald or rymer aff landg med gemle, or
wardgr tgr till vinin laggliga, tgā

ägger

Balken

ägher gan aldrig fridg fåå för än
quinnona giffte nä bidher för gonan.
Thz Capitell handlar om qnno fridg
tÿ thz är orÿ rätt styrke som konungen gaff,
wår giordt sijn redg woppå att qnno
fridg skall warda gollen.

Nw sitther nä före andro 12
å tÿrkio wägh Rådstufwio wägh
eller annar städz gan får til rätz
fråu, will gan dräpa, sarza, eller bär-
ja för än gan komber till kiörkio, el-
ler rådgstufwio eller gör nåkat tgera
för tgå gaffwer gan brwitt edzöritt, tho or alle wg honom tzo
wotgan thz komber till aff bådgom
skilnadher.

Komber nw skilnadher nä- 13.
na millan å tÿrkio wägh, Råd-
stufwio wägh, eller annar städz
som för är sagdt, or tgå ÿ aff longa
affwiidg, saar annar dräap aff an-
drom thz är ÿ edzöritt brwitt. tho
sitther annar å tÿrkio wägh eller Råd
stufwio wägh före androm or gitther
ÿ skada giordt än tgå att gan wilde.

J tgå är

Edzöres.

Thå är thr gött mēd ingo bött. Hwar
ma thr or mandz klädе eller vapn el-
ler skiuthr or āro sinx māna voitgh
till, bötе xl mīk till tresktptis, eller
wāri sikt mēd xii māna redge. Och
gūar tolgit tymar i gröson eller wā-
gom som edzörit motte brytas ān thå
att gān sargar gan or ey komber thz
i som för war sagdt. Och är om nā
gan gliggher i gans klädher wāre ell-
ar annatt or komber dogh ārtitt vārdh gans
kropp. Böte xl mīk till tresktptis sōz
för war sagdt. Oanv lagh vari
thr dör brytis eythr nākrom, och
ey komber bladladher eller tolkitt
nāgatt i.

14. Hwar dräper mā annā slugger eller stinger eller slār blodwithe eller bladgnatt i kyrkio eller kāstufwa sialffue thā är thr edzöre brutitt. Witna thz är tillkomit aff vrādo skiluadg. or thz skitno xii mē witha mēd sinom redge. ān thz kom till aff konzo affword, eller or aff vrādgom skildgnadh.

Thett är tillkomit thr edz öf brutitt, vta thet är tillf.

Halsten

Vm nw åfter annu aff la 15.
gha tillmålom or komber ey gnig
i, bladwadher, eller blodwite, böte
xl mrk till tresciptis, or gaffuir ey brw
titt edzörit, or the skulo xij mz witga
ärthe gan giorde trälugdher eller sielff wil
iandes eller om gyn ähte gan aff rädg
stiffuo stempuo. Draper nw gan, sar,
gar eller slar blodwite a wägemd till
stempuo eller frå stempuo ther före att ga
stempde gouo, tå gaffuer gan brwtitt
edzörett, Nw sighia the a wägem före
gouo or gitte gouom ingen stada giortt
än tgå the wille gerne, tgå är ther gött
medg ingo böttg.

Nw kedher nw annu till stok 15.
eller annar stadg gnigger aff ena
gandg med wald, eller en fott,
eller stingher wtg ett öga, eller slar aff
annett ägatt öratt, eller skap. Om skap
or frögningg som så skeer medg wäldg,
golla öszötga laggr. 40 mrk för lim. 40
kondzen or 40 stadgr, 40 mrk för son
or 40 för dotther. Eller nasa or war,
dher saugin a ferska germingg, giffue

Lim före

Edzöris

Kin före kin än siex manna vitne árú
till. eller wäri sigg med xij manna edge.
Nw kan gan vndkoma. tga lagghvinns
epter ty sagdt är. Nw än mälss. vill
widg botin taka, tga böte för gnartt
ett xl mk, mälss xx mk, or xx mk
konunge or Staden. or tgr är ey edzöre
brwtitt. Misster ma tw aff tessom, tga
fwllt edzöre brwtitt, or ey annar bodh
vtga, misste kiff sitt, Gamla lagg wari
om tiugo or skap mandz. Arw kan
tgr i kyrkiu tilkoma. Tgr är om gar
griggär gorom i skap, i rett wapne
skipte, or rike medg woldz ey, så att
tgr förstas rike om andra kinar vtga
om skap ock tiugo. Or ärw tweggia
manna witne till, böte före gnartt
ett. xx mk mälss. or xx mk konunge
or Staden, eller wäri sigg mz siex
manna edge, Ortker gan ty botom giff
ui kin före kin, Ock så wari lagg i
allom androm affgnggom. Ekär gan
skap eller tiugo aff manne böte mälss
lxxx mk. or xl mk konunge or Stade
än mälss vil widg botum taggia, eller
giffui kin före kin. Får gan tgr aff

dödg

Balken

dödg. Om gan medg waldg wardger
snöpt eller skap gans affskrivitt, Böte
som i Dråpmalom stils. Dh styr
tit är visseliga orett, förty brytter gan
Edzörit som gör delmsorken ot brytter
gwss eller dör medg woldg, Mykit mer
må the wara brutitt, the in i sådana
mätto tagor gans liff medg woldg
skärand aff skap gans, såsom fra
dels förstådz gan tap zi att giar
dör skärdelas gassna fridg å liff sitt
förty går talat icke om the som steer
i rätte vapne skiptge.

Nw gämpnis nia å kou 17.

migt doom dräpter eller gruggar
frelsäre eller gämpnis å gan
therföre att gan withnade mote gonoz
före konúgz dome, eller gämpdis å
gan sidan gan bött gadge widg gan
or sätt sare siwa widher gan, eller
sitt fäderne taglika warit före hand.
Hämpnis gan therföre, ta gasfrier ga
or alle the med woro brutit edzörit,
thå skall the tolff manna nämpd
witga guadg geller gan gämpdis

/ therföre

Edzöris.

tgerföre eller om annar skilnadger
kom tgera mitlan.

18. Nw gonger ma geu att an
drom or före gan med waldz
verkom vö gärde sino än tgå
att gan bröter ey gröss gans eller gör
blodgwite j gärdem, tgå gan kom
ber vö gärdem bindgr gan mz fül
kom bondom, dräp, gnzger, fülfare
stinzer, eller j ghat gärtilse gan sät
tgr gano, tgå gassner gan edzöritt
brutitt, wtgan fre konungz dombir,
eller annars tges bndg konungz doom
gassner, eller ledga gan sandir tinff
nadgr, eller tarks med rautsakan
vö gröfom gans sandgr tinffnadger.

19. Nu nu bonde radga gystru
sinne aff gardgelira sa att go
dör aff wtte gans wilia.
Om barne vardgr gardelira aff vä
ditt, sa att tgr dör aff, tgå skal tgr
före bötas gatffna wandz böter. Mal
sägandem xxx mrk, ot xxx mar
konnzem, ot stadgen, ot hiff före

gonga

Balker.

gonga, or thå ägher gan aldrigh ar,
ffria then gan dräpir. Thn är en
almenneligh regla, or gär icke alenest
thm rätten iffrå gonom vtgå or ifrå
alla gans arffwinga, såsom i thn or
thy näst följande Capitel tlarligga
är att se. Or är icke fadren så mål
fria öffrir sitt barn, att han rädher
fara mz ty gärnä gan will, ty mat
ser gär att dräp gan thy, thå skal
gan böta thr förd öffrirgiftgmål, fama
skäll är or att om gan kaar illa mz
sitt barn att öffrirgetgn bör straffa
thr vgöffrer. Huad geller gan dräp
med wilia eller medh wådga, vtgan
modhr kan liggia i gäll barn sitt
thå är gon ry werdher att mista lijff
eller arff sitt, vtgå kerptomål oth
bättringh taka, epter kyrkiona rätt,
or ry andra böther vtgiffna. Kröna
fäderne frendher kära till gemé, gri
gon lägg barn sitt i gäll med wilie si,
no, thå wäri sigg med sex mana eder
att gon aldrigh lägg thy i gäl med wilie
sinom. Orker gon ry eder gom gonga läg,
gie thy till xij mana nämpd, huadt

wilia

Kozöris.

wilia geller gona wärıa eller fälla,
vardhr the så att gon zifftis annat
sin, thå gömme sich thr för att gon täg,
ge, ey barnit i säng med stimpfadre,
mun. Dör the i säng med gond thå
mistar gon arff sitt. Dräpa thr the
barnit med wadha eller ot att swelff,
wer fadhr, varr. Bötin som skils i
wadha botum, ot gaffnin tå förgiort
arffnu som gan eller gon arffnia
motten, ot the arff barnu tilhör, än the
var till arffnu komit, arffnin syska
ne eller näste fränder än the till ärvo,
ot ärvo the öfftnr magha, tå rädgin
nästa fränder före arffnu thera til
the mogande warda, ot ey fadhr el,
ler modhr, Ävo kan annat thera
som stimpfadhr vallande wara dödh
barnzens så att the ey doo i säng
med bondum, eller them badhom
orskilz så i saggom att ey zonger
modhr frå arffnu, vtha gon vallan,
de är, Hafftr ot the barn samsyske
an, taki thå the galff arffnit med
modhr sinn. Ävo är guarte
fadhr eller modhr orthar botom.

Balken.

Aw vitis mane tiuffs sack, 20.
eller guaris gaude sark thz gätt
är, Tarkz ma. baptas or bindz
or pinas oförwunnin or ey öpenbara
i gaudom takit vtha konungz dom eller
thes gana doom gaffuer, then thz giör
or alle the med gono woro gaffna rdz,
örit brutitt, ty att guar ma ägger
fridg i sino gödze or penningo galdna
or särdelis a sina egna tiffne och
leetaum.

Aw leggher ma auna eller 21. Ok ma dräpa
Grösbonde bindgr sinom swenepraken ma dräpa
dräpa eller bladhat eller blo,
dgwite slå, guad then sama i tesso må,
teno gör, antiggia i förfatom, gemför
ningo eller gröra thz gandgr, wari
så godgr thzen som legdgr eller bödg i
fullo sark som then thz giorde. Thz är
gan gar brutit rdzörit så wel som then
girningana giorde. Or swer ma gär att
ther Grösbonden bindgr tiänarn göra nå
kat thz som illa är giortt, att tiänaren
bör intit vara gono tydigher. 21. Oper
tit magro deo obedire quã gõmunibus.
Artorn. 5.

Edzöris

Än till ärnd sirx mana woitgne, eller
wari sirk med xij mana edge.

zz. Hwilken sonn röffnar aff an-
drom i stadenn till eens öris
werdge eptir the j wärdg är
ringdt or wardgr bar åtakin misse
Gröffröd sitt or gouge sugen lösn före
änd kinne ry vitgne till vara, legge
the till xij mana, wäria the gan va-
ri, wardger, fälla the gan varde gals
guggen. Röffnär nåter å almenningr
gatnd, till eens öris verdg om dagin
sielffuan or ärnd tiggia mana vitne
till böte xx mirk till tresskiptis, Mal:
ko: or staden. eller wari sigg medg
sirx mana edge. Orskar gah ry bo-
thinn misse gand sina. Röffnär gan
til galff mirk värde om dagen, or
ärnd woitgne till som för är sagdt,
gouge lyff före or kome nigom bo-
tom vidgr., Röffnär ma om dagin
å almenningr torgge till ortiugga ver
dge böte xx mirk til tresskiptis, än
till ärnd troäggia mana vitgne, el-
ler wäri sigg med edge sirx mana.

Orsker

Balken.

Orther gan ey botom warde slaghen
voidg storken or ryms staden votgan mål//
sayauden bedgr före gono.

Hw liggher nia i skogghe i ski 23.
pi, ellir annar stadz or röffuer
wardgr gan grypm a ferska ger//
mugh tgä skall gan till radstusstio föras
tgr skuln xij men wämpuas som gan
skall antiggia väria ellir fälla, än ey
äro siex mama vithne till. Haldz ga
som saken giffs, tgä skall gan galsgng
gas or ey androm botom voidgr komb
wärie tgr gan, böte tgn xl mrk sark//
lösan bäddar or gantl, or gono valdg
fördgr, ä grörn mouga tgr ärvo bötgr
huär tgera xl mrk. or gaffuin ey brütit
bdzöritt. Hwo orthar ingen tgr botom.

Hw gongher man i aunars 24
Trägerdg som hörtthr är, or tag 24
gher äpple eller andra früth
medg waldg, bonden eller gans gäst
äre tgr före eller tgr gion or vilia vär//
ia, komber tgr skadg tgera millom,
får bonden eller gans gästrw eller tgr

gion

Edöris

gion dråp, sår eller blodwite, thet är Edzöret brutit. Får han som tillkomb dråp, sår, eller blodgwite, wari thett allt ogilt.

25 16. Hwilken ma som gör nåkatt aff the som mi är sagdt, antiggia i gemfridgi, kyrkio fridgi, rådh, stufftuo fridgi, gemliggnes fridh, eller nåkatt aff the mi sacth gr, dråp, stinger, gnigger, skåner, slår blodgwite eller blådnadh, eller gnåd the gålfft är, the skall allt bötas som först bor stelz i Dråpmåla balkem eller sår målom, or böte sidan Edzöritt, Målx mk, Comgero lx mk or Stadt xl mk, or han skall ey rikitt rymma or ey godz haus skyfftas, Orter han ey botom som till xl mk fal, thet wardgr i tessom balkeuo, thå skal han mista högra hand sina.

The Capitel handlar hwru Edzöritt bötas skall. Men landzlagen golla att the som bryther Comgz Edzöre, han gasser för nerkatt liff or lössöra.

En ny statuta

Balken.

Aran äptgr gżnz byrdg 1407. Sanctj Katerine dagg stadgadge or stadfiste tgr ärligz Konungg Erick Mätsson or allt Rykisens rädg forsamlatt i Storkholm, att tgr nu som giör flerk or farnöte eller sannatt å foogtgr borgmestara or rädgmen eller or en tgr annan stadg eller wtgra wiste liff sitt, att än tgå ifrå Komber gerningg i dråp, såår, blod witge, bladnadgr, kläderefft eller grusbat än till äro sex tuana woitgr, eller woari sigg mz xij tuana redge, giör gan dråp, såår, bladwite, bladnadgr, grusbrott, kläderefft, wiste liff or godz, Konungen taki godzet, or wälh offrätt, än till äro sex tuana woitgr, or alle tgr medg äro i flock or sannatt medg sama woitr stonde sanna rättg, eller woari sik medg xij tuana redge, teschter woari med alle tgm gone gysse, gärbärga, eller waria woita. or skal gorgta öffuer tgm Konungz gämpdg och wredge.

Ludgan på Eozöris Balken.

Höggnåta

UM man eller kona myr-
dar nåkrom. 2 Om fadher eller
moder dräp eller mörder sitt barn
medh wada eller wilia
3 Om nå taker twå lagsgrifta konar
eller kona, men. med trüldom
4 Hwo om nå eller kona vardher fongen
5 Om nåkor förgiör stiupbarn sitt
6 Om nåkor reyser här vp emot Riki
sens gerza, hwöra the skall rudas
7 Om man ledher vthlenskan gär å fosters
landh sino or bär anogh skiold emot sin
rätta gerza.
8 Hwo än nåker tro skylder swen dräper
sin gnsbonda, eller gnstrü bonda sin.
9 Hwo om mordh brandh.
10 Hwo om förgerningha.
11 Hwöra nå skal wärias eller fällas
för höggnåtis brwtgom.

1. Ca.

1 ördher uti nåker
man aman, eller
kona, or tägger å
lön, thå skal nå
fleglas or kona bre,

mas

mas. Andra laggböter golla storleks tgr
ar stenas. Atu till ärvo sitt mana vithne
eller vari sigg mz xij mana edge, wäria
tgr gan vari vardgr, fälla tgr gan vari
fälter.

Dräper man eller kona bar .2.
sitt med vilia, eller mördgr tg gee
dit eller Cgristit, eller mördgr
barn fadgr eller mpdgr sina, gnilkin
tgr gör tgä skall ma stiglas or kona
brämas, än tgr är openbart eller sett
med sex mannom. Swen tolkin saack vij
tes or är tij openbarit mz vitnu, tgä
wari sigg mz tolff mana edge, or
swäri gwär om sick. Tgr är gwär ep
tgr sitt samwitg. Hoffda edgen. Tgr är
staffna genom or foligtgu or Rädg
me hoffdgu edgen. wäria tgr gan va
ri vardgr fälla tgr gan vari fälter.
Nw tgr tgra som mörde medg vilia
dräp skall mista arff tges dödas, tgr
ingen ma annan dräpa sick till arffs
Nw än tgr aff wädga tillkomer tgä lo
tin som i dräpmalom skils med wädga
org tgr skall tolff mana nämpd å ko

mma

Högmåla

mma vitga gůad thz war med vådga
eller ryy.

3. Guger man frå laggifte
kom sinne or fester sig andra
laggifta or gäfftogr, mädga gon
kffuer gan förze gaffde med laggom
fongit wardgr thz skäliga lett medg
openbaro sier mannom in till gans
or med kyrkioms rätg, tgå skall gan
galzgůggas or kona brämas som fa
maldis gior, sins thr ryy frödh skäll
till, eller openbar witgm tgå wari
fackloss.

4. Forgör ma mann eller konw
kona eller ma med troldom eller
androm forgerningom, så att ga
eller gon få dödg aff, tgå skall ma steg
las or kom brämas än till ärw six
mana witgm eller wäri sick med xij
mane edgr. Sälz gan eller gon att edge
in fälls or till fackenne.

5. Hw forgör ma eller kona stiup
barne sino or will sino egno bar

/ m

ne godz ägna, wari lagg sama som
för är sagdt badge om tiff or arff.

10

5. Wilken som reyser här mote
Konunge eller Rykisens herre, eller
författ gör att han will gono fan
ga eller dräpa eller nakra valdz gerin
ga göra å han eller orett med pressiom
rädg, ongerningom eller hiälp, tha skal
han mista allt the han ägger löst och
fastg, or tiff sitt än han fangen var
dger, Dew han the gono witas or ey
medg öpenbarom gerningo warda tha
gin, eller fongen, stande the till Kom
ga nämpd, fälla the han wari forgiö
rt allt the nu sarlg är, wäria the ga
wari sarlöss.

7. Wän una ledger vtlenskan
här a fäderniß hande sino och
bär äwogga skiald emott sino
rättga herra, or härian sitt egit fäder
niß landg votgan fölgher then konunge
rätkomin är till rykit, tha gaffuer ha
or alle the medg gonom woro förgiort
badge tiff och godz vndgr kronona äuir
dgelira

Högmåla

dilica ägho. Nw om nåkrom wites
tolkin saark or är ey openbart, tha
skall konungx nämpd gan antiggia vär
ia eller fälla, wädria the gan vari
wardhr, fälla the gan misste bådge
liff och godz.

§ Nw om nåkor troskyldhr sven
eller gästrü dräp sin gwsbondha
wardhr fangz a ferska ger midhg
tha skall gan steglas or gon brämas, och
allt the the äga löst or fast gånge till tre
skiptis, VI. kö. or staden. Nw grem tol
kin sark witis mans eller qünno or äro
ey openbara takin vidhr eller äro ey
fiir manna vitne till. väri sick med xij
manna, värie the gan eller gona wari
wärdhr, fällas the, gassum forgiortt liff
or godz som för var sagdt. Nw sägher
then som drap the aff wädha warra tiff
dumt, tha skal rättom Malh. twägil
da böter giffuas, or then brytzlika ey
liff sitt mista, or giffue konige or stad
lagha böter som j Dräpmåla balkenom
skils, och the skal xij manna nämpdh
vita wz sinom edhe, att the war wädha

och ey

orth ry wilia. Om tgma xij mana nayd
rörs alstädis i laggn tgr som virtiggr
saker före koma, orth mens ikke tgr medg
tgr xij som för rättin sigia, wlga skulia
vpsätia tgr xij till att ransaka om ärandz.
Alw orthar gan ry botgom.

9 Sätter ma elog i annar madz
gwss medg wilia or will bräuca
badge by or bondga, bräudgr vp
rett gwss eller flere, eller gärda or war
dgr takin vidg ferska gerninga, tga skal
gan i bäle bräuas or godz gaus att sam-
ma till treskipt gonga. M. k. or stadgn.
tga ä sa först skall stadgin återgiäldas
aff oskipto tgen som stadga fick, orth
sidan skiptas tgr som äter är. Räcker ry
godzet att mera än stadgu är, tga skall
a gan fält gassua, or konunge orth stadgn
misten. Dgr som bär brandz å annan
tackas i gambla laggn. kasma var.

10 Wgue tolkin sack vitis orth
wardgr ry bar åtakin eller bin
dgin inom siex mana vitgno, var
ie sick med xij mana edge, or rädgi

Gassua

Högmåla

gatstuå nämpdg tiuranden or gatstuå swaranden. Thz ar gildgr Jatstuå nämpdr
ra gwartgz, or swa ar thz ordet forstondaz
alle stadz thr thz stor ors ry annarlez, ty
thz sotn fore rattga sittia skola satgia wäp
dema vp, ock inke thr som satin pa giældgr
waria thz gan warj wardgr, fælla thz
gan, göras med thm som for ar sagdt,
gwadg thz ar mia eller kona.

Gör mia eller kona forgerninga
a annan or wardgr thar a takim
tga skall gan takas med forgerningo
or ledgas till radgstustuo or thz skall tolff
manna nämpd vitga med sinom edge, gwad
gon thr forgerninga giorde eller ry, war
ia thr gona warj vardg, fælla thr gona
bote xl mrk M. k. or stad til tre skipths
orther thn ry botom tga skall gon brtuas
or arfsta takim godz gemma. Kan thett
prostuas att gon gastner thz med nok
rom skada giortt till liffsens medg ra
dgom eller gerningo, tga skall thr tolff
manna nämpd afkoma, waria thr gona
warj vard, fælla thr gona gastni forgiort
liff sitt or godz som for ar sagt, ga

maledis

Balken

10 135

maledis gonge or thz till tresexptis M.
K. or Stadgn. Witis thz manne eller ko-
na or wardar ey bar atakin, liggge or
till xij manna vrampdg. radge Galsua
nämpden guar thz, Varia thz gan va-
ri wardar, falla thz gan eller gona böte
som för är sagdtg. Orcter thu ey botom
tga bräms, or arfsua takin arff gans
eller gemna. Bliffuer gan eller gon varder
böte thu gono farct gafl xl mrk. M.
K. or S. Och warj salua tagd i allom
högmalom, som nalat androm vitger
or orcter ey tilbindga. Nw orcter ga
ey botom varde slagin vidg stupoua och
rymi stadgn, komber gan akr i stade
wiste gosfiodg sitt.

Endgan på högmå
la balken

Dråpmåla med vitia
Tasslan.

Dräpuabalk

1 UM the dräp una gör uz
wilia eller oc treugdgr. Cfongum.
2 Aw flyr dräpare oc vardgr ey
3 Hwrú ma skal aunna till dräp bindа.
4 Om dräparen dör för än gan tagvinne är.
5 Aw dör dräpare sidan gan tagvom är
6 Hwrú böter äga bötas epter dödgan.
7 Aw om kona dräp uan.
8 Om prester eller klärcker dräp leckma.
9 Om leckma dräp prest eller klärck.
10 Om nägor will dräpare wäria.
11 Om nägor räner dräpare aff tgm go
uom fougat gaffuer.
12 Om ma wit wita dräp sätt oc böttg.
13 Om gaffuade quuna dräpin varder
14 Om arffua tges dräpna dräpa dräpare.
15 Aw bindgr konugh leedgungh vtg.

1 Wo dräper una aunia
med wilia vtgan tráng oc
vardger fangm med fiersta
gerningh. giffui liff före liff
oc komi ingom botom widgr.
Gär seer man att malsh bör

intitt Rådga att omma dråparen liff,
som grijpin vardhr vidh förska gudzgg.
Or á ghorú mange j flork or fárnötr
med hond áro stonden all en rättg.
Ár gan trengdhr á liffs nödh misste ey
liff vtgan bötr lxxx mrk epter fong
tgans or rådgmanna nadom, M. k. or
Staden. Landzlagen golla xl mrk förtÿ
j stadgerne ár storre tilfálle till dráp, thr
före ár och straffet. gögre. Aw otter gan
ey botgom.

Ran nu man drápa annan, z.
or dråparen vndkomber or waard
ey fongin, tá komber gan till bota
or bötr malss. lx mrk. komige. xxx mrk
or xxv mrk stadgenom. or rÿmr siex
vikw j Clöster or j kÿrkio or ey annar
städz. Tÿ thr áro sÿnnerliga fridg kallade,
kÿrkior gan sidan annar städz or komber
fridgar annarstädz vggr, tá gaffr mans
vald öffrer gans liff. Or komi sidan
áter j staden or bikdga bötger, or gaff
nu malss intitt vald ok gampnas, will
gan ey widhr botgom taka, lággis tgá
gans dell j taka gándhr or komige fri

dhgr lÿ

Dråpmåll

dgrr kÿſas öffuer gond. Stondger tgett dagg of åår taki tg konunge fonztga förr flotga fää.

3. Ärdger man dräpin of keins ingen widgr dräpit, giffuer tgå arffmugen näkrom manz ſkuld, bndge. Gan widger medg vj manna vitno, eller tgen dräpit vitis wäri ſick medg xij manno. Nv fonger ma anna förs dräp ſidan dräpit war giort of witt. tiff dräps bynda of gÿu ſägdr nÿ förr ſigg att gan aldrigg tg dräp giordge. Orker gan tgn ſama med witgo til bynda, miſte gröffnödg ſitt, orker gan ÿ gÿu tilbinda, böte tgå tgn xl mrk ſom ſack, löſan waldg fördge. til treſkiptis. Är gan of ſargadgr eller ſlagin, böte tgå ſom i ſårmålom ſkils, of tge xl mark medg. Haffua tge tagit gonom i gröfoz gans eller annarſtädz tgr gan åtte fridg gaffua, tgå gaffila tge brutit Edzöritt.

4. Dör tgen nia dräp giorde för än gan lagdwinn är, of kennis arffuane tg, tgå böte för dräpit

I ſom

137

Ilitl tręskipn. **iued vilia** II

som fór ár sarett. Dylia tgr thz. tgå
liggr thz till tolff manna. Tgrma xij
manna nämpdz bör oc nämpnas oc vp
sätias j annor ärandi, tgr arffwinga na
skula swara, j mälsäiandens stadh. ff
br ikke gorgi redz. Wäria tgr gan vari
wardgr, fälla tgr gan böte arffwians
som fór ár sagdtg. Wäria gono, th
transakta tgr äyrgher tgrs yterstu sannwett
oc ema icke fima gonom brwthligan
så ár gan wardgr, ikke så forstondz
att tgr skula gonga fram oc gä lagg
sasom forógtgr da nw brwkat.

Aw oin dräpareu dör sidan gan 5.
laggwinin ár or fór än gans dagar
ár wotge, om mälss kan gonom nä
kon dagh gasswa giffwit, botin tgå arffna
gans öster som for ár sagdt.

Att thz böters skall för faders ger 6.
ninga som gan brwtit gassuer, eller
moders eller andra frändars, tgå
skall å giäldas brwtt wotg aff gans lott
som brött, å giald thz ár geller iord gär
dga eller lösöra, tgå wari arffna sarklö

sa badge.

Dråp

ſa bådge får målſ. komm: or ſtaden ty
att ey äger annar annars brut giäldga
tgr man intit vpbär

7. Om tiu konu dråper man
or warder fongen å ferſka gerningh.
eller inman dagh or dygn, tå ſkall
hon koma till rådſtufuio or dömas ſom
annar dråpare. Haffui lidan målſ vold
böter före dråp taka, eller gona halsgiu-
ga laka. Om ginno ſtår i målſ ändrs
välde att vnna gemne liffuet om gono
terfoo, vm ikke om kuarey. vt ſupra.
Taker målſ. böter taki epthr ty vrſkilt
är, or koningz or ſtaden ſin dell. Om
hon wardhr ey widh ferſka gerniga fon-
gen, tå tagh winnas ſom för är ſakt
om dråparen.

8. Dråper preſt eller klerk leck-
man, tå tagi biſkopen konix
rättyn, or arffua tgrs dödga
målſägiandes rätten or ſtaden ſin tridg-
ingh aff bötom.

9. Vv dråper leckman preſt eller
klerck, taki koningen ſin rätt

org

Och målsägyanden och Stadgen taka sin rätt.

Om nu nåkre kunna vilia 10.
draparen vära före them som
gan fonga vilia. Forstanda the
som gassna kossna att fonga och grypa.
Antiggia i sino gema, eller annar städ.
Ytt gan sökt gadge att tagga gemstridg
ot sno Ca. x. ot i Edzöres Balkenne.
Ga vari the tvegilt the göra som gan
väria vela, och allt the ogilt the fåå
antiggia dråp eller sår, eller och ghädg
the är.

Om nu nåker röffuer dråpa 11
rem aff them gan fongit gaffuer,
them tolgit gör gan gaffuer brw-
titt edzöritt. Elzöta tagga gbller xp-
or kallas the bestare bootg. Sama tagg
wari om allt annat tyer man räuer
fånga aff androm.

Vill man vitga dråp sått och 12
bötig, kärer målsägyande eptger
botgom

botom, eller konungen eller staden eller
gifftern tge tgh är, gyn säggr tgn boot
guldna wara or dittalat gassna, tgå ä-
gher gan stadzens bresst or insigle tgr på
gassna guad tgh är guldit eller ry. Kom-
ber man till radgstussna, or gonger vi-
dger saark sina, tge gan ager dödg före,
tuita. Tgh är tgn sark gonom bör gassna
Dödgn före. Tå torsse tgr ry vitgne till
takas, ty på mykin är kendg sark (Szamb-
la laggr golla, Tå är gan sälgher som sägg
prässt säller, ok är en ahmdeligg regn-la
i rättergen. Som skärskutin eller mg
vitgnom tilbnindin

13. Wardgr tge kona drapin med barne är or tgh är qvickt i genna tissne, tgå bötis gon ahgr med twa-bötr, or aff tgm botom takti genna arssna allt galssena, or komg or staden amta galssdelin or xx mrk före barnet qvinone arssna ensskilt, än till ärw sex manna vitgne or trigia godga qvino som skula vitgna att barnet war qvickt i genna tissne, är ry tge tgå wärie sik med sex manom å barnens vägna.

Komber

Med vita

Kouber tges mandz arffua 14
som dräpin war or dräp tgen som
dräpit giordge innan sanna dagg
eller annan tyma aff brädsko or vtgan
tagga doom, tgå böte tgn or saste som an-
nar dräpare, Otg taki tgå tes böter som
förze draps, Orther gan ry botom gonge
hess gans före.

Nw biudger konunger kedgiug 15.
Tgz är i gemsirss örtagg, or godhs
tgn stycket nu platt intit, or är it,
he testa bättra vtg, or skip liggher
i tagga gampu, or skioldger star
stamme, wardgr man tgr dräpin lig-
gge twägildger.

Finis

Dräp medg vådga

Taflan.

Hwru monigh hög till våda 1
skuldi tälias i euo vige.
2 Nw kunne aff euo gudgge
two sår wardga.

Dråpuvåll.

3 Nw ſtår man i ſåte oc vil dinn ſkiuta.
or vardgr man före ſtadgir.
4 Nw laſter man ſpinte ſteue eller nåtra
ganda thr ma gör ſkada medg.
5 Nw gugga twa trä eller välte ſteua
6 Nw är brinner i by gan ſtall byggias orf
omgyliaſ. får dödg aff
7 Nw ſkiffuer ma i trä ſielfſwiliandis orf
får dödg aff.
8 Nw fäller ma aff trä midgr eller aff
andro oc thu får ſkada ſom vudgr står.
9 Nw faller gwoſſ eller annat verkte å ma.
10 Nw faller kaſſ å man.
11 Om öffuermaga dräp ma med vilia.
12 Om öffuermaga dräp ma medg vådga.
13 Nw dötl öffuermaga dräp
14 Nw kan kona i wådga vardä dräpin
15 Nw kan ma eller kona ellis arvita
wardgä.
16 Dräper fadgr eller modgr barn ſitt
medg wådgä.
17 Nw dräper fää man.

Förſte Capitell

Nw gug

Med vådga.

Wo hugger man åtan 1
man, or thr vardgr annar
före or får baua aff, thå må
the ey flere hugg till wådga
telias ån ett.

Wi kunne aff eno hugge two 2
får wardå, tagr i hand eller hoff,
vndg the är högzte wådga. Thy
thr som hugger hinna hastna artat hugga fö-
ren bekenne the bådge waara wådga, så är thett
wådga. The är xl mitk till wådga bodt
or xij manna edgr att the war med våda
giort or ey med wilia. Or thn edgn sin
to the gonga månath epter att dråpit
war giortt or gvar om sitt sårg swåria,
or the tages icke till wådga, vthan thn foz
drap, or på gans arffua som dråpin wart
säya the waara wådga, or the sitte bådge
pin edg thr före gonga or bidgia sigg så
vidg hielpa att the war våda or ey vilia
Gasom wi vrskilie om wådga edg före drå-
pom, så skall före allan wådga edgr gon-
gas, i sårom, blåduat, eller blodgivite, or

gvar

Dråpmåll

gúar sin rdg gouge eptir tv rdgm ar. Orc alla vadga böter badge i dråpom or sårom eller i gúario thz ar tagi maþ enskillt sældz han att rdgum or orcter rv botom eller rdgm.

3. Ar una i såte or will diur skiuta or vardgr una fór or får dódg aff böte xl mrk medg wadga rdgr som fór ar sagdg, taker thz nakor stadz fór a stork eller sten or råkar sidan man or får bana aff böte xx mrk. Alw orcter han rv botom

4. Kinter man skiute elr kaster stena eller nakra tv tinge han ma skada med giora, eller kaster öfwir gwss, får naker thr dódg aff, wari wada bott xl mrk or rdgr som för ar sagdt. Kan un skimit eller stenkastit nakor annar stadz råkta för, an genom som skadan fick böte ta xx mrk or rdg som för ar sagdt sældz han att rdgem or orcter rv botom wari lagg som som för ar sagdt

Alw gugge

med vådga.

Vm hugge två trä eller välte 5
stenar få bådge bana aff liggie både
ogilde, får annar bana aff böthe
then som hesstiver gan åtger med xij mrk or
wådga edg som för är sagdt. Sädz gan
att edgenom or orcher ey botom, eller fiill
är edgen or orcher ey botom.

Ar brinnder i by gan skall byg- 6.
gias och om göras, fallet inn, för
får bana böte then xij mrk brinder
atte or wådga edgr som för är sagdt. Två
orcher gan ey botom vari lagg om som
andra xij mrk till wådga. Nytia eller äga
flere brinen, giälde then som fäller or ey
then som bygger. Fallet inn i broo, or får
bana aff bötis åtgr med xx mrk or edg
som för är sagdt. Äga flere broo samman
böte then som fäller or ey then som bygger
fällvis gan att edgenom vari lagg som
för är sagdt om andra xx mrk til wådga.

Riffuer man i trä sielffrikta 7.
dis, gnad trä the gälst är, fallet
nidger och får bana aff vari

Dräpmåll

ogildger. Thy sama är förstandandi sghuart
gan kliffuer, tå är gan ogildger. Ey är
gongz ängta bötir eptir gorom. Kliffuer
man bidgin i trä, fallir midgr or får
bana aff, bötir thin xx mrk som badg
och edg som för är sagdt. Kliffuer ma
i trä eptir budi bötir thin som bödg xl
mrk och vädgr edge, om gan midgr falla
or får bana aff. Nv säggir arffua tes
dödgas gan eptir budi eller böu vpkli-
ffuan warä or annar ey, Dyli med xij
manna edge, fäldz gan att edgenum, fällis
or till sakenne som gono sculd före giffs.

8. Wfaller man aff trä midgr
or får thin bana aff som vndi
stondgr warä ogildgr. Ey thet
som faller kan intit vndvikä, vtan thet
som vndre står.

9. Wfaller hyss å man eller or
annaganda verkä manna or får
bana aff, warä bott xij mrk or
edgr som för sagdt är. Orcker gan ey bo-
tom varä lagd som för är sagdt. Nv

var

war tghm mane budit att batra the grofst
ellor gnad the ar or tgr lagr dagher fore
or tynnade fidan epter dagghen, warr tha
drap j vilia verkom, or botom, Or pa
warj j allo andro tgr man vardgr bu-
ditg batra/ or gor the ry. Nw byggia
wen gnss or tgr som byggia ellor anat
arnode tgr till gora, lata lick skippa aff
gandom sten, tymber, fiola ellor gnad
the ar or nu far tgr bana aff botgr
xij mrk or vadge edg som sactg ar
Nw kan tghm som byggia nakra ankn̄sta
brijsta ellor sinidgr gonga som bondn tem
till sinne bygningh fongit gaffuer, or tgr
far nakor bana aff ty, both ta bondeh
som byggia tett och ry tghn som agoth.

NW faller lass a man, vari 10
ogitt, a gnarra ganda lass the
kan galdt warra.

NW kan offuerinaga som 11
nunne ar tu tempton arna, drapa
man medg vilia, bote xl mrk
malh. galdt, or galdt kongs
or Stadgenn. Orther gan ry botom.

Draper

Dräpumåll

12. Dräper öffuermaga man medh vådda böte xij marck. Kan or öffuer-
maga minne än vij åra dräpa ma
medh vådga eller vilia, böte otta marck.

13. Wdöll öffuermaga dräp, bin-
des på gau till dräp or får som an-
nar man. Två lägar aunar vå
öffuermaga or annar ey, viti the tolff
men, rådge gaffue wämpden guartgera.

14. Wkan kona med vådga dräp-
in wardga, och gou legr med bar-
ne wara, gaffuin tå näste fren-
dgr or arffua gemma widzord att witna
medh nästa frend tväggia quina vitzmo
or fiex manna edge att gou med barne
war, tå öfvis gemma bott med tolff mark
or wari kona i samma lagom i vådga
botum som man, gnad gou dräper eller
dräpin wardgr.

15. Kau man eller kona åvitna
wardga, tå skula nästa frändgr
gans eller gemma the före gran-
nom or forkna manom kunnogt gö-

Lra

ra, or han eller hona i herttilsom gass-
ma, han han eller hon vor hättilsse kom-
ma, or dräpa ma eller bräma by, lig-
ge thv by i wådga giældom xx mrk, bo
te ry ty mera att han bremer bådge
by or bondga, Kan thn man eller kona
dräpa nåkan waarj i wådga boot, gå
sköta thera arffminga bådg taka or giff-
nå förr thm om the dräpin waarda. Två
ara ry hysninga witgne till, tå waarj
gerningh hans eller henna i wilia wärr-
som bådge the the göra or the thm görs
Två orttar gnarian the xx mrka botom.

Dräper fadhr eller modher barn 16.
sitt med wådga or tissna tå hyo-
nen bådgin, färer annat the till
annat som dräpit gasster, tå fölle, wå
dge edh or wådga bott xx mrk, or gnal-
e the ingen högre gnarte till taga eller
till bota, färer gnarte the till andra
waarj tå sarklöst bådge före edh och
boott.

Dräper få man, yxe, galter 17.
buckar, gäster, gimdgr, kwm elle
gnad

Sårmåla

hwad fä thz gälst är böte ägaudeu xiiij
mk. Dödhr man diur eller fughla ger-
ma or ænna skada göra, pläri thå
före thz som för annat fä. Ett man
icke skall stå i större botom före wildiur
som germa föder såsom biörn wargh
eller annat sådant som skada giör, thz
är wisserliga ett, förty sådana diur
kan ma wäll wombära. mz fåå or
annan boskap kan ma icke wombära.
Dnö dyll thn som fä ägher, thå binde
tes dödhas arffna gan thr till mz sex
manna, eller hin wäri sik mz xij
manom. Kan mi få sarga mån ma
bötge thn som ägher ena mk än twäg-
gia manna woighe till ärin, eller wäri
sigh förlffner tridgie.

Finis

Sårmåla balker uz vikia

Will ma annan til såra bida
o göres eno man i händher sår orraan
o æuna men saman koma i vapn

Skipte

skipte eller annar städz.
4 Arw gyggr ma timol finger aff ma
ne eller fott framman yristan.
5 Om liggr wardgr gyggen aff mane.
6 varder ma hitgiggen, hand eller foot
7 Arw warder man gyggen fulsare or
komber ey aff gig j.
8 Arw wardgr man gyggr j rygg j
kinben, eller gyfsnod sa att hyte komber j.
9 Arw varder ma gyggen kotsar, ell
slagin bla eller blodiger, eller fulla skeno
10 Vardgr ma gyggen eller gambladger
sa att gau orrter ey koma or kara sick.
11 Om tandgr war vr munne slagna
12 Arw om prost eller gardragh, or gyar
som kniff dragher att androm
13 Arw kaster ma j annars gard vredgr
14 Arw kaster ma annan aff bro medg
vithia or j strömen. som
15 Arw koma min samman med vredgnac
16 Vardgr ma gyggen gyfsnod sar, gyfl
sar, eller gyarve ganda sar the ar gasst.
17 Arw an ma slar sit legit gion.
18 Om soygtano eller radgmanno gors sar.
19 Arw gor offverwage fulsare or blodvite.
20 Om the sar grinno gioras kmo.
21 Arw om korkar warda skirme aff mo
eller grinno.

Sårmål

1. Vill man annan till såra binda, tgå skall gan tgh winom ok frändrin komoge giöra ok rådgmannom ok tgm tgen ma wisa gono skadan giordge, ok ry wijtga tgh androm, Withr gan tgh nåkrom andro ståndа sidst i sama wådga. Tgh är stonde tgn räng gan gade artat ginom and- Est aut poena talionis, ok ma wål ske i andra fåller så wel som om såramål. Sfraindelis är merkiande, att bröygher man nåkot aff tgn saken som går vp- tålias skulu, mellan pingsdagha ok wor- frudagh tgn förze. Tgh är tgh tua plä- gar plägar kalla vndfrädg. Eller om Jull eller om pässa eller så lengge tgn fri- dgn bysses, eller tgå komber är i stadge- nom, dggre alt i twebötge. Gör ok man nåkra gerninga, gnaggr, slår, stinger ok wardgr ry var aktaem, vtgan rymer till Closter eller kyrkio ok komber åter i stadgenn tå sin wilkr äro framtidg- uar, än gan kan sig ry med mål- för- liksa ok bindgr fulla böter målsg- ko- mige ok Staden, tå skrida gans bötger

/taxas

Wedh vilia.

takas or fridhgr, hond hyfas, or Mälfs
liuter j taka gändgr fätias, än gan ey
will vidg botom taka.

3. Wi giörs badge j fändgr ewom
maum fåar or raan, tgå bindge
gan widgr med fiyr mannom, orch bötge
tgå fidan hwart om fick.

3. Wi kinna mer farnar korna
j wapna skipte eller annar ståndz
med bredz vilia or gröggher tgen
ene tgn andra frillom fårom, näfor aff
mane, eller öga vtg, eller aff öra, grög-
ger ena gandg aff eller footg. böte xx mk
mälfs or xx mrk konunge or stadgr
än fick äro twaggie mane vitgne, äro ey
tgr till wärj sig med fiyr mannom.
orther gan ey botom giffin hiim före hiim.
Or så wari lagg j allan androm aff-
gruggom tgn ey orthar botom; Wardger
mane två aff tessom affgrugne liggie
j worböte. Så wari lagg om twongo or
skap, än tgn skadan kan tiuna, orther
gan ey botom giffue hin före hin. Sär
man tgr dödg aff, giffue liff för liff

Sårmåll

Här seer man, att the som i Ecclesiastis Balken står om skap wardgr manne assklu-
rit och får dödg assf. Cap. 10. att Ecclesiastis
örit är brutit förty wåld moste än göra
reckna än waapna skipte, wo säger
gam går att stör the i waapna skipte mi-
ste lijff ff.

4. Hwgger man assf manne tiumol-
finger eller fott framan vristan
böter jx mrk före lytit, or xij mrk
til treskiptis före sårmålit, för ty att
tiumolfinger geter galdr gand or gäll
galdnir fotter, än till äro twäggia ma-
na woghe, eller wärj sig med sier
mana rodge. Frigges or att annar finger
assf j sandgr wari sama tagg. Frigger
man assf the näst är triumolfingret, bö
te iij mrk för lytit or ix mrk att såra
målena. Längste finger wari j sama
tagom or botom. The näst är litzle fin-
gret wari iij mrk j lytet or vj sier
marck till treskiptis före sårmålett.
Litzle finger wari j sama tagom or
boot. Sama tagg wari om tåär j så-
ra målom, or galdnir mine j lytte.

Swar

medh vthia

HVar som nygger ledh aff hin-
grom eller taam böte vj mrk till tre-
skiptis. or iij mrk maalh. enskild ån til
åro tweggia mana vitne eller wåri sigh
med siex manom. 5.

HWgger nia haud aff mane ell
footh or wardhr hyttir dogh så att ga
torff ey styltu vidhr. böte ix mrk
til treskiptis dch iij mr före hytit ån vit-
ne till åro eller wårj sigh med siex man-
nom. Warda och hinghr nyggen så att tgr
krympua in j tossan eller warda lidh-
starck wari bagh sama. Wardhr man
dch så nyggen j haud, att han gitthr ey
mattbergat sigh. eller i footh så att han
gitthr ey vthan styltu gongitt, böte xviij mr
till treskiptis or siex mrk före hytit, ån
till åro twåggia mana vitne eller wårj
sigh med siex mana edge. 6.

VWardher man nyggen hin
som åronn tgher ey komber aff nyg
j, wardhr nyggen eller stungen j
groll j brost eller arm offuan eller nidan
eller i taarbeen eller legbeen så att tgr 7.

hindher

Sårnåda Balken

ſmidger gongar or torff ſpåtkas, eller kom-
ber brenlöſningh j, böte xx mrk till träſk-
iptis Mall: k. or Staden ähn till ähro troligh
gia manna vitne eller wärj ſigh ſom
för är ſagdt. Hama lagh wari oln hin-
den eller gryffnöd mandz eller gnår hulſå
re j komber.

8 Wkan man varda hugge j been
j rygg, eller arm eller kinbeen eller
gryffnöd ſå att han wardar krumpen
tyttar eller kamber tar aff wari tgå ry-
tis boot ſex mrk or tgr taki ſåratgolin;
Tgr är tgher ſom grug haffuer ſådt. Ward
han ey tyttar eller kamber følge ey tå
tyttis bootg.

9. Ww wardger man hugger kot-
ſår eller ſlagin blå or blodugtr
ſom ey komber hulſara j, eller
warder ſlagin fulla ſkelio att ey komber
brenlöſningh j, wardar till witnadgr med
twem mannom, böte xij mrk till treſkiptis
eller wärj ſigh med ſex mannom. Om vick
been wari ſama lagh vtgan armber bäris
tar aff j fätzlom, tgr ſkula goda men

x aliud ſtatutum

I ſee

med vtkia.

see gnad the ar fulfare eller ey. Warder man or till blodz slagin eller gruggen i goff/ wundg att ey komber j anklige sa att the fyll badge gatten or gusswa, bote xij mr till treskipts an witgne till aro, eller wari sigg som for ar sagdtg.

10. Awtan man varda krigge och gambladgr att gan ar ey for till radgstufftio koma or sick kara, ta skall fougtgen borgmestara ot radgme ij men nampna som gans sar skuta ser or prosfria, saSom the the wilie mz sinom vedg golla, Or fougtgn och radgmen taki tgr botger aptger. Aff the capitglet kar man vel merkia the naturligg skal ... mid/ giffuer att the som illa gors or wardgr off/ uergerne wittgrligit bor icke wara offr/ att, an dogg att the icke wardgr klagat. Ey offuergelgne ar arlagare tgr ingen annar arlagare ar pa ferde.

11. Hwilken man som fyra fraun/ tandgr slar wr mandz munne off/ uan eller nidan, bote for guaria the ij mck for lytit, oc ix mk til treskipts

for sarit

Sårmåla.

för sårit, or för giuaria andra taudg.
böte ix mrk til tresktiptis j sårmålom
ocg inthy för lytitt.

12. Hwar som annar prist sår
eller gårdragar, böte vj mrk till
tresktiptis. Drager gan knifft eller
swerdg böte vj mrk än vitgne till årvs
brikter gan ry botom gonge knifftar geno
gand gang; gåt gan tgr skada med eller
sår bötis epter sårmålom, wtgan före
prists or gårdragh warde slagen vidg stot
ken.

13. Wkaster nåkor j annars
gårda med vredis gand sten eller
stougg, eller nåkat annat, or kom
ry skiludagr för tym emellan, or taker
tgå ingom böte xij mrk till tresktiptis, kom
ma tgr sår aff wari tgå boot galffua
störze än annar bootg.

14. Kaster man annan aff norze
brwo eller sydra med vrede gandgr
wtgi ströme, böte xl mrk, Mister
gan kiff sitt or gin vardgr med vitgno

/ till wnnm

Med vápna

tilkommin or baar åtaktin, gonge kijfft före kijfft. Komber gan vndan or bydgr sidgan bötgr. Böte epthr Dråpmålom om målss will widg botom taka. Skiwthr nåkor annar aff boodga eller gårdz bro med vrede ock i fijen, böte xx mk. Komber kijffs vådga wari tagg som för är sagdt. Ock tess sa xl mk or xx mk gonge till trestipts M. ko: or staden. Nw ortkar gan ey botgom.

15 Wm kinna men saman komma med vredz wärkom, får annar dödg ock annar får. Thr är dödger gildgr or får ogildgr. Kijffua tge bade wari guårtera gildgr epter sinne åkomo i fårom, ock botgin bådge som tagg fåya.

16. Wm warder man hugge boff wnd får, gwolfår eller guårtagande får the gåfft är som man må dödg aff få, tå skall then som gerningā giorde wärua tgin fårom till tess natt or är är vtgē epthr tgen dagg gerning giord war.

Nw

Sårmåll

Nw warder nia sargader or slagin, or
thm komber som the giorde or bötgr vider
maell. E. or staden thå ar gan sarlöss.
Dör gan sidan aff thm sårom, tha åpter
the böter ärv wtgiffna, or för än natt
or ar ar wthe epter the gerninge war
giord, thå ägher maell. ey liff gans taka
wtgan tagha böter före mandråpit, or
stoude the först i botom wtg ar giffuit, sida
skall the medg tagom kräffias ather står.
Or forlighen or staden lite att thm botom
the gaffua wpbwrit or ther öfris ey thera
bootg mera. or ther skal xij mana näpd
åtedoma or wita guad gan doo aff sama
sårom eller ey. Nw orcter gan ey botom.

17. Var man sitt egitt hion till
godga tiugha or dygdge or komber
ey bodwite eller bladgnader i, va-
ri ogiltt. Komber sårmål, bladgnader eller
bodwite i böte epter ty såren ärvo till.

18. Att the forigtano borgmest-
arna radgmanoz or stadzens
skriffuare görs i dråpom eller i

I sårmålom

med vilia

Sårmålom liggie j twåböte, Tre byamen som forigtin oc rådgive om byen sändga eptir Stadzens árandom, allt tz tim görs liggie j samma botom. Om hwsens Sticna Tz ár [illegible] Stadzens wari lagh samo.

19. Wi gör offiermaga frilsare el-
ler blodwite tin ældre ár án siw
åra oc mine án fempto, böte fiir iij
mk for lytit án tz komber tir j vj mk
for året målsz enskilt. Gör gan mi-
re åtoma som blåmader eller blodwite
böte fiir mk målsz. Gör offiermagi sår
eller blodwite siw åra gamal eller mine
wari ogilt.

20. Alle affgrig gime göras med
wilia oc vredz gände skula bötas
som tz mane wore giort, wtga
om spine kan affgriggas liggie j twåböte
såsom tröngo eller skap. Tröggas bädge
spina aff j eno grigge böte ry tess mera
tröggo gan aff j andro grigge böte tgå fö-
re båda spina eptir Gdzöreno Orker ga
ry botom gengr tiss gans före såsom om

tronga

Sårmåll.

twunga eller skap. Skär man spina aff
med wilia eller wredz wärkom or mog
staddo rådge gouge tgå liff gans före or
inga andra bötgr. Waardgr gan ey fon"
gin eller witgnadgr minte samu lagg foz
för är sagt om twingo or skap. Waardr
or gnima spina läster or ey affgüggin
böte tgå xl mr. Aff allom tssom botom
taki Walff galfft or annat galfft komm:
ge or Stadgen.

Wärdga gådge läcka skorue
aff mod, wari boot xx mr till
tresciptis M. E. S. Waardgr anar
torker aff skoren bötis x mr # Or galffne
minne bötis för gnimia torka til tresipt.
Tgf skall bötas med twerggia maana vet
nom or wärias med fiff maana gdge.
Sraandelis är merkiande att gnitken foz
gör androm får som ey komber affgug
i or orkar ey botom gouge gand gans
före, vtga wål bidgi för gonom, or gaff"
tå tolka gerningg förze giort, or giorl
tgå komm or Staden fult epter ty tge
wilia medg gono göra or gan kan tge
wädg fåå.

21.

or galffne minne bötis för

Telos.

Tred wådga

1 Om man kan få gúgga
annan emott sin wilia
2 Nw gúgger nā anna i rygg
arm ben finger eller tār.
3 Nw kaster nā sten eller skiter stougg.
4 Nw warder nā stadder i gandalōsom
wådga annars stādz.
5 Nw slār nā skeno eller gúggar annan.
6 Om gandlosan wådga or ōffwerwaga slār
medg wådga or gin'n lānge lytis bōter
skole stonda.
7 Nw kan gúnder bista man.
8 Om wāda, edg gin'w gan skal wara.

forste Capitt

1. Vgger man att an-
drom or annar warder fōre
stadder or kan få gúgga
gan mott sin wilia. Tugger
att gonom nāsa eller ōra
veg ōga eller gúgger gan i
autlige eller gals gans att
gan gaffwer tgr āwerdeliga lyte aff,
eller gúgger aff gand eller foot medg

wådga

Sårmall

böte iij mr̃ för lytit or fyra mr̃ för sårit
or malh skall alla lötes böter gassning.
Hugger ma annar sår som ey komber
affgång j, böte vj mr̃ för sårit or inngga
lytis böter

2. Hvgger man annan i rygg
eller arm sundr mz wåde eller
thy som fulsåre är or komber ey
affgång j, or wardar thn krumpe kauder hand
eller lyttar böte iij mr̃ före lytit or vj
mr̃ före sårmålit. Hugger man tumb
fingr aff androm eller foot framan
wristan böte xij öra för lytit or halff
lempte mr̃k för sårmålit. Hugger man
thn thr är näst eller laugste finger, böte
ena mr̃k före lytit or ij mr̃ före sårett.
Sama lagh warj om thn thr näst är, or
halff mr̃k minne för litla finger.

3. Vm kan man kasta sten eller
skiuta stongh eller gudaria gauda ma
gälst kastar. komber thy annarstadz
för än thy stadd gör flöter aff stene eller
gross, eller kastar öffuer gröse or sten ey
gudr midgr komber, thy getr gaudlöss

wådga

14 151

medh wådha

wådha. Wardhr thr nakor fore stadd
or får stadha ass eller guåd åtoula thz
år, bote for får galffua mine än for
år fatt åra thr hyte innan, bote or for
thm galffno minne aptar ty thz årat till.

4 Wm kar inn i gardhosom wå-
dha wara staddher gwrn thz kan
galft tilkoma, att ey folier gard-
hugge, wardher man slagin eller stötter
å gard sina att finger krumpna or owyt-
ias, wari tolmetfinger i hytes boot fiir
öra, thn thr nast år fem öra, thn thr
nast galff mk, title finger or thn thr
nast år iij öra, guar thera. Wardher
footer i gardhosom wådha stötter så att thr
krumpna, wari hytis boot galffua minne
än. fingger

5. Ty hugger man annan eller
slår skeno kaster eller skiuter så att
guårdian vidher komber för än thz
skada gör, thz tacks ey till wådha, vtan
thz bådhe säya thz wådha wara thgen som
skadan tött och thn som giorde skadan.

Hwar

Sårmått

6. Hwar som handlöss wådga tÿ
mar oc taster tgt annar stadz för
än tgh skada gör, eller kaster öffwer
gwss or ser rÿ gnar nidgr komber, thr
må tgn som gerningena giorde wådge rdg
gonga än tgå att mål wilk rÿ i wåde
rdg stonda eller boot wptaka. Och å
gnar lÿtger komber komber i wåda boto
på att rÿ komber affgiig j, ta skall lÿ
tis boot gnar stonda till tess att natt or
år är wtgå. oc liggis sidan till sidx
men aff stadenn gnad gan ägger lÿtis
booth wpbära eller rÿ. Så mÿket skal
öffwermaga böta att lÿtis boot som mo
gande man, oc halffne mine j på år
åtaim. Två orcter öffwermagi rÿ
botom.

7. Hw kan hÿndgr bista man
tgå giffuin ägandgn gnnden wtg
eller böte vj öra. kan annat få
man såran giöra, gnad få tgh gälst
är, giffuin ägandgn vj öra j botom.
Wardger gan lÿtgr, tgå skall lÿtgis boot wara så stor som såra booth.
Will ägandgen dÿlia före sitt få, tgå

ägger

^ som ska dan fir

14 152

Wredh vadga.

ägger then widzord som skadan fick, wit na the med twem manom att gans fä then skadgan giorde.

Hwilken man som vadga edhe skall gonga före sadr storze eller pmärze eller före lyte gongi vi manna eedg och wari wärdher or böte boot som för är sagdt. Skäldz gan att edgrim och orcter ey botom eller fyller edgrim or orcter ey botom. 8.

Furis
Tiuffna Balken.

Tasstan.

1. Hwilken man ey tiuffuadher sick aff gandom eedga
2. Owardher then man med tiuffuad 2
gryppin som barn or kona ägger eller och vordgertagr man gasstrer.
3. Nw gifwi stoor tiuffuadher wa skal 3
gongia före, öra eller gröds mista.
4. Om the kona är gasstade som stiäll 4

Tuyffua

5 Nẘ ān Stadzens swene slepp tiuff vr
stadzens verun. i kalgārdom.
6 Om allaganda th̄ j trägārdar vrxa eller
7 Nẘ gngger ma āpel midger aff bārade trā.
8 Nẘ stiel ma ap gimbla.
9 Nẘ stiāl man fiska.
10 Nẘ giffuer ma androm skuld fōr boosdrātt.
11 Nẘ ān ma fiudgr gittger.
12 Nẘ gaffuer th̄n man witgne som gitte.
13 Nẘ gitter ma fā annar mandz.
14 Nẘ gittgr ma å siō eller strand vrakt.
15 Nẘ gittgr ma botn fiudg.
16 Om ma gittger anckara mandz.
17 Hwrn̄ man skall sick vr tiuffuadg göra.
18 Nẘ om hāst bātt or thera gaudge.
19 Nẘ slāpper ma tiuffua or tacker
lōsn fōre gaudom.
20 Nẘ han ma annars tymber vta
loss borttagga.

Nẘ om Dobbell.

Fōrste capitell

Balken.

Wärdher thett tiuffua der wäkroz i gaudom takitt som a lyff gonger or gitter fick ey aff gaudom leedt, stande tiuffs rätt, leedger or gan till tamars maudz, or tändz gan widgr som till ledgis stonde tga gan tiuffs rätt, eller tedge oss gaudom fick. Nw dyll gan or temmis ey tiuffuaden, or sägher fick gan ey gaffua sakitt, wotgan the vinnes medg lagom in till gans böte tga xl mr mälh. to. or staden, or ey lyff gans före gongge. för ty skall thu som köp goff uadg fää eller klossuat, giortt lyff eller gudg, wapn, skrin klädgr eller anat tolgitt med fulkom witgiom köpa, och witgi the lagkica köptta the klandras.

1.

Nw orther gan ey botom som tiuffua dger tilledgis. Om goor tiuffuer golla landz lagher att gan skall duista lyff or lossöra för ty gan stiäl vndi gudz kässe, the är vn di baran himel, för ty fä eller anna boo skap kan tua rike gömma i kisto eller skrijn.

2.

Ny kan thett man medh tiuff nadgr grijpin warda som kinn or

/ baru

Tinsfia

Barn ägor eller vedhörlagor ma gassfrier
tga skall ey thra tiisst före gouga än så
stoor tiisstnader är, wtgan the kan fin-
nas i gremna the or the gassfia the mz
gouom nött or medg gouom i rådge varit.
Hassna the än nött or fortärtt the som
gassfrier warit snitit, sa äre the dogg icke
forfalle till nåkatt straff epther the gassfrier
wårit them oförtherligit actuars icke.
Ew kan them the wittas or i gremna
tgera ransakas, or findz ey med them
warj lagbwardt. Landzlagg bådge mj
or gammåt golla att the som nämpnas till
att ransaka sens mandz gårss, tga skola
the först see och skoda epther goll på tack
eller vndi fyll the tiisstnadher kunde nik-
astas, förty sådant kan wall genda the
en wall gerna koma en annan i skadga
och wollty icke gårn. Org epther som ma
ass the Capitel skarliga see kan, så är
thiisfrier oadge widge fadz nar gan gassf
kastat gyrdona. forty tga komber Wand
widgir till vidzordg epther som gambla
lagger golla. Ingen må androm tiisf-
nadg wista eller tilbinda wtgan gan var-
dge tiltalin or i gemt graus finnit. In-
gen må annars mandz gwss ransaka

wtgan

wtgan wädgiar in till gans med xl mk
mälss. k. or sta: wtgan thy wari med
konungans or rädgumanna orloff. Witer
thy gonom or är ey baar attakin eller
ransakas gans gwss. or findz ey böte
xl mark mal. or xx mark kom. or sta: xx ß.
Twå orcher gan ey botom gouge rätter
öffrer gan epter ty gan gond tiuffuat
woitger.

Wilken man som stiell och 3.
gaffuer ey för med tiuffuader grij-
pin warit, gan ma ey för mine
grijpin warda gängder än för ena mk
eller marcka werdge, wtgan gan stiäl
i kyrkio eller closter i rädgstufft hio
eller sin gusbonda tgå gänge före ena
galstua mk. Och then som stiäl i kyr
kio eller andra ogerninga gör gaffuin ther
ingen fridg, or wardgr tiuffuer baar
attakin för j mk skal gan till stupo slås
or bädon öron mista. För iij örta grödg
mista or annat örat, före ij örs grodg
mista or a staden fly or stadz mrk. Kom-
ber gan atter i staden eller i stadz mrk
miste liff sitt. Om quinna warslagh

I samn

Tiuffua

panna, wtgan gon skall qnick j wordge
sätias förr sa mykit man skall gängias

4. Kan tge qnnna medg barne va
ra som skiäll är tg sa stor tiuff
nadgr som för är sagdt att gon
skall liff mista före, tgä skall gon i
stadzens iärnn sitia, or gona föda tgn
gona skuld gaff, or sidan barnit är
föd giörs rättger gnna

5. Wtan stadzens sneen tiuff
eller annan fouga vor iärnnn
sleppa, standi panna rätt som
fougen skulde gaffua stondit. Ogitta
Cap[itel] är förstondand, sa, att om gan
går till medg wärlia or skäpp gona
otg, tgä skall gan sta panna rätt, or annars
arke.

6. Wm stiäll nnan tg i kalgär
dom eller trägärdom wäxer, äp
le eller andra fructg, yrker skall
eller gnad tg är, or wardgr baar äta
tin eller skade gans, medg troeggia na
na wtgnom, böte sex nick or äthr

Skadan

skadgan. Komber thr dräp, får, eller blodgwite innan, warj thz twegilt gan får som för är, or alt ogilt som gan får tilkomber. Ber till j Edzöre balke, lxv Cap. xlx gmn gögdt thz rekenas thr, Thr före ma thz or rekenas så gögdt gär, epter thz är samma germingh.

7. Hwgger man nidher apelo eller annat bärande trä j trägärdom, böte vj mr om gan warder wider takin. Bryter gan green aff bärandge trä böte iij mr än gan vardher takin mz twem vitnom. Witis thz gono warj sieg med siex mänom.

8. Wstiäll ma hämbla vr hu bla gärdom j skärjom eller öjom gnär gan gätt wäxer or wardher med vorghom widher takin, bindis å ga sauder tuffuader or föris till rädgstuff hö, or thr göris domber gans epter ty tuffuadger är.

9. Wstiäll man fiska aff annars nätghom, miärdom, frokom eller

landrom

Tiuffua

audrom fiska tollom, wardgr gan vidgr
takin böte sigr mꝛk org æthr skadan.
Stiall nia nätt eller fiskr tgoll mandz
hyndis a rygg gans or stonde tiuffs
rätt.

10 Nw giffuer man audrom skuld
för bodsrätt or sins tgs mz gono
eller i grosom gans som gan gør
skuld före giffuer stonde tiuffs rätt.
findz tgr ey wärj sigh mz xij mannom
or gin stonde sama rätt, eller böte xl
mꝛk malsg som för är sagdt, or xx mꝛk
ko: or stadgen.

11 Var som finder gittar a wägg eller vta. vägh.
a gnad findz tgr gærst är tyske tgr
genstan före tgem vned gono gåå,
or sidan voidg sorkna tyrkio or a rädg
stuffuo. Komber tgn som mist gaffuer
för än tyst är or sägr till mercke org
sau iarnterne, tgå suari til syna medg
twem manom, taki tgå sitt ägr vtan
lossn. Komber ey gan eptir som widgerken
nio mna nätt or är, taki konungen twa
twätgi or tgn tridgingg som gitte.

f or sielfft tgr.

Rw kan

Hakeu

15/56

12. Nw kan thenn sonn gifte vithne gaffua att gan lagelika lyst gaffuer tga swari thn til syn med twem manom som misse, or tabi sitt ather, or thn gaffue tridgingg som gifte, eptger ty som fyre men thr godzet miata. Gripper ma att lysninga vitgno orgh faldz att them, bote tga xl mr or gete tuiffuo. orgh stande tuiffs ratth.

13. Nw gifter nua annars hast ta man, eller skint, oxa, koo, faar eller gertt thr nythis fa ar, thr ager gan in till syn swarta sonn widgr kennis wedg twenn manom att thr ar gaus, or tabi sitt ather, medg wthan tosin, or syn gori sick or tuiffnader med lysninga withnom sinon. Medg gaste, gorss, or oxa ma man yrkia or suia tarff gora. Thr ma man ded annars mans fa gora, gesth, gorss, ef sidan thr lagelysth ar, ty thr gaffuer skall medg sug att thr ar betgar for sina sodgo. Orgh sijn arande mz fara innan stadgn or gardarit thr thr gifft war, sidan thr lagelika lyst war or lagelika withne till tagne aro, badge

f gardet

/ j ginda

Tuystna

i hundarena or så i stadenn. Hwar som yr-
ther thr medh för än the laglika lyst är
böte iii mc till treskiptis.

14. Hitter nia wrack i salto vatne
ether friseo thr rätte ägaudin är ry
när ather gans bindh or wett ry hwart
gansar komit, lyser gan laglika, thå äg
gan tridungen som gitte, or äganden twå
lyther or gonge till gans som gitte med san-
nom ierutetena or tweggia manna vitno
or taki twå lythers ater. Komber gan ry
innan natt or år, tå taki komugen thr
twå lythe.

15. Hw gitter nia botu fiud or ly-
ser laglika, thå ägher gan galfna
findh, komber ingen som laglika vi-
dher kennis som för är sagdt, thå ägher
komugh galfft or galfft then som gitte

16 Hw gitter nian auckare annar
mandz gafnii thr arfniodis lön
före eptter godha manna
sendgan orth sägn.

Alla

Balken

15/57

17.

Alla stadgi thr man find gir thr thå skall gan sin vr tinsfuädg göra medh tw swinga vitnu, sidan swäri gan till syn, som mist gaffner skelf tridgie, or taki sitt åthr. Alle the godze gielpa wndan reldr wr hiö eller gär, wari ma så myckelo bätre or taki så mykitt ass tw godze som ägaunden vil gold gifsua or godge me säya gonom gassua förtiänt.

18.

Tw taggr man vtgan lan eller legö annars mandz gäst eller skiut or åker eller ridgr, eller gör nåbra ganda owerkan med tw gan takit gassner, kombr ägandgen äpter or fänger akt sama, thå äger gan till tingg eller Radstufsuo föras, or ägaunden gassui wald gan till tinsss eller rattsman vinna epter tw som lagg säya. Om batt wari sa lagg. Waldförer or nåber bädge bått or bonda, huad geller gan gör i gärtiske sätthr eller vy eller slår, thå gassner gan brutit Edzöritt.

Tiuffua

19. Hwar soun fanger rätta tiuff
or slapp gono för än gan tagnom
in är, eller sidgan böte xl mr
ko. org staden. Wardger or tiuffuer lag
vnnin tå takis vy lössn före gan vta
vpgängis. Dierffuis nakor lösn före
gonom taka, giffui komge lösn, org
med xl mr, or thy warj komir en satt
slw orctar guarian tgera botom.

Hwar soun annar madz tyu
ber borttaker, tiugell, voidg, eller
guad thy är, eller guad gan ta
ker thy med voitgno eller votgan vitg
we, böte för guartt ett förke pna
mr M. ko: or staden, or så för anat
or tridgie, än till äro troeggie manna
voitgne eller warj sitt med sielffs
sins edge. Thager gan mera bortt bö
te xij mr till tresktotis, or warj vr
tiuffuat wardger thy gond vitt warj
sitt med siex manom. Fäldz gan ett
edgeim or orther vy botom, wardge
slagin voidg storben, Sama lagh va
rj om thn thy androm viter or orther
vy tilbindga. Framdreis är merckade

att ass

158r

158

Balken.

att aff allom ſiex mr̃ botom eller triggia mr̃ j teſſom balkem, taki en tridiungz mål. aiman konungz or tridgie Staden. Or wári ſirk före ſiex mana marck ſark mz ſiex utauom om ey äro woitgne till, or för triggia manſka ſark med triggia mana edge. ſkäldz gan åt edgs- mín or orker ey botom, wardge ſla- gin widg ſtorken. Eama lagq wári om mål- ſ, om gan orker ey tilbinda. oc orkar ey botum.

Liuis Deo ſitt kaus in trinis

Om Dobbell.

Nicolaus Olai

Swar ſom doblar öfwer ena marck böte iij mr̃ wåll. ko: or Staden. or ſå tiqu ſom tap- pade ſom tiqu ſom wan, än till äro twoggia manna woitgne eller wári ſirk ſiexſwr tridgie. orkar or inggn tgr botom wardgin ſlagne

widg

Dobbare

widh stortken, en tyma och annan. och
tridgie sinne flyr stadgn än gan vard
thr mz fougn. Engen må or dobla vi-
dhr then som ey är sielffuer sin förma
or sins godz, eller gaffuer ey th gan
må medh dobla, vtgan gan böte xl mr
or thr giffuis målh aff x mr, or thett
andra tolinge och stadgn, or giffui th
målhj åthr gan wan. Orther gan ey
botom or wardhr laglica til wonim, var-
dge slagin widh stortken or ryymi stadz
Komber gan åthr i staden vtga foug-
tans or radgmana orloff mwste gaud
sina, or mz thm thr sick låtir till dob-
bels or ät ey sielff sins forma giorj
fougthr och radgmn mz thm gnad the
wilia or tyrkes tyrkt wara. Dobbar
och måtor bortt thn wedhrlägningh
gan gaffuer takit till sin, taki then
åthr the sama wedhrlägningh som go-
na ägher aff thm stama som gona van.
or then som gaus bort dobladr gouge
till arsfridis så länge wedhrlägningh
rätter före tolinge och staden vtgan
gan nådhr får. Or thn som wan th
androm tilgörde böte xij mr tolingru

or Staden

Balken

159

or Stadgn än gan wardgr til vnnin
med twem mannon. Oricker gan ey bo-
tom, warde gans rätthr som för är sagdt
om xl mc sark. Doblar wåkor epthr
thz i wård är vngdt böte iij mrk
mädh konungenom org Stadgn till
tresseptis

Cudan på Stadz Lagen.

Finit hic liber. 10. die Augusti
Anno D. 1552.

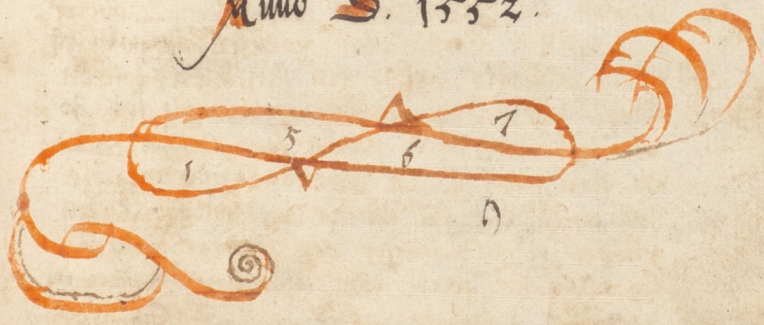

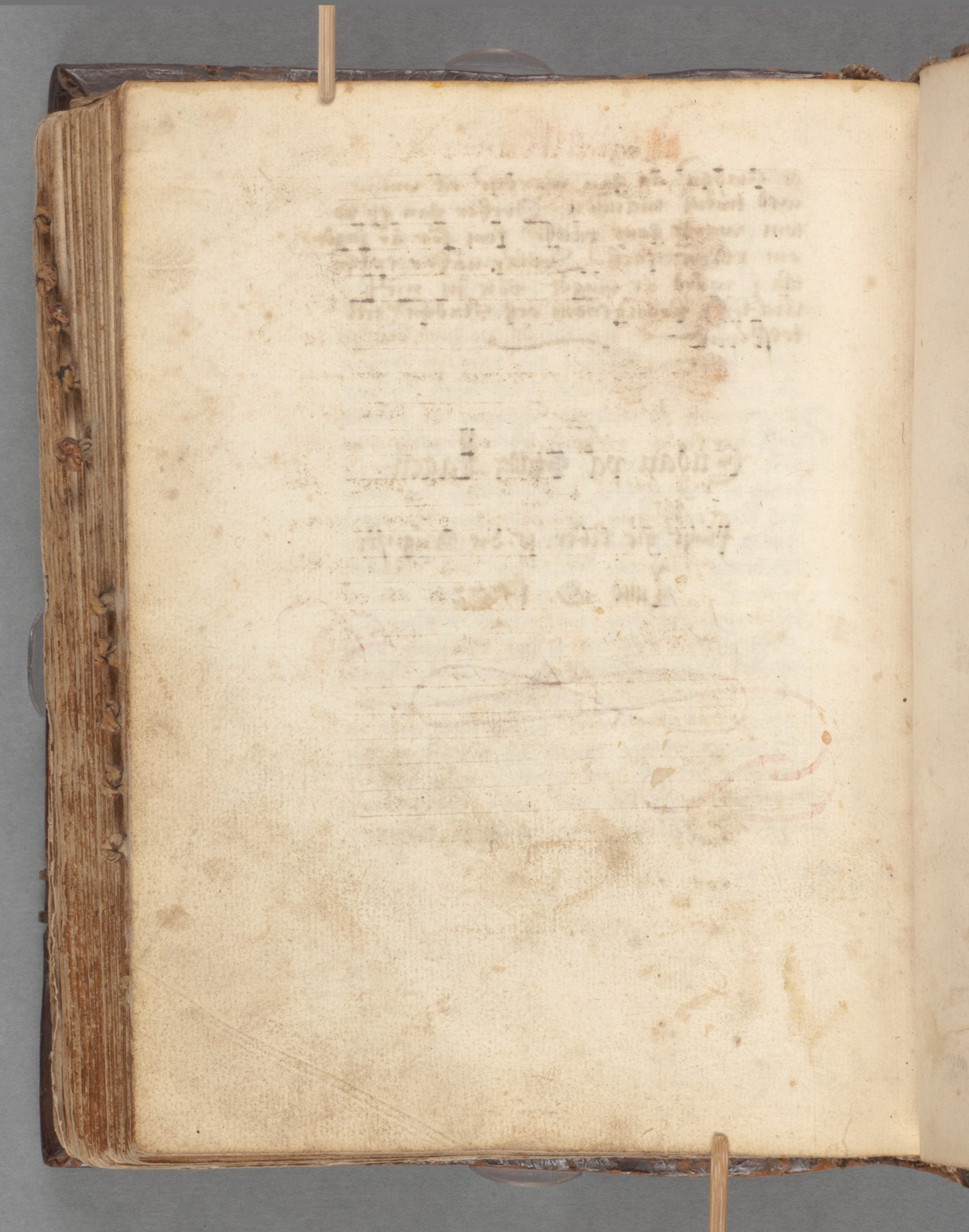

Nogra, alnenneliga Reglor ter domaren bör retta sigh efter. j.

En domare, skal först besinna, at Han er en gudz befalnin man, och tz embete Han förer, tz hörer gudi til, och icke ho= rom sielffuan, och werkare hörer och domen som Han förer efter affleger, Gudi til, efter tz Han affsagdt warder i gudz embete på gudz wegna, Så at thz er wisseliga Guds Dom. och icke= menniskiors doom, tij ligger ter: domaren ther macht oppå, at Han ser sigh wisseliga före, att Han icke på Guds dömer en falsk dom, tij Guds vil Hafua rett och icke orett, Och ter en domare wort sigh döma en falsk dom.

Han dömer

Domare

Han dömer sigh til en enigh för
dömelse, efftter thz Han missbrwkar
Gudz befalning til owenwold och
oret, som til rett aff gudi insat
är, Men thet Han hafftwer wilia
til at döma rett ~~aff Gudi ersatt~~
är, och ransaka grant efftter sitt
yterste förstond om retten, och
kan doch icke för sin oförstondighett
skwll timma på retten, och seger
på en falsk dom aff, så hafftwer
Han nogon orsaak att Han er
komin på ten falska domen
emott sin wilia, och aff wåda
och icke beradt moodh, Om thet
skal gå straff efftter, tå bör thz
vara wåda bodt, Efftter thz at
domaren förer Gudz befalning
til at döma ret therföre bör Hon
aff alla mackt winkeggia sigh ter

Lon at

om; at Han vett hwad rett er,
Ty at sosom then icke tiænar.
för en predikan som icke vett
hwad i skriften står, och hwad
grund then wenig ther uti er,
Så tiænar icke heller han för
en domare som icke weet hwad
lagen innehåller, och hwad grund
och mening ther uti er, och hwru
te bruka sko[l]a, Derföre stå
te farliga och göra uppenbarliga
orett, som skicka them ut för
domar, som intz förstånd haffua,
förty hwru skal han döma rett,
som icke wett hwad rett er, &c.
Som sådana oförståndiga domare
utskicka skola befrycta sigh, at
te wist blifwa delachtige my i the
fuska domar som affsagda warda.

I föra och

Domare

föra och te sigh i stoortt obestond,
som tuga sigh domare embetz.
vppå, tz doch icke the kunna bestå,
Så skal och domaren trakta ter vppå,
at hosom Han er sielff gudz befal-
ningsma, så hörer och folkett som
Han döma skal, Gudhi til, så att
Han medz gudz, och icke sin egen
befalning och embete, skal döma
gudz, och icke sit egett folk, Des-
likes skal Han och besinna, att
domare embettedz er för tz meniga
mandz bästa insatt, och icke för
domarens egit bästa, och derför skal
Han bruka tz ten meniga man,
och icke sigh sielff til godo, er tå
at thedz och er honom sielffuom
tz til godo, mer tz rätt brukas,
Doch skal Han nu sökia tz meniga
tz meniga bästa medz embetet,

embetz och icke

och icke sit rgit, tÿ domaren r
för ten meniga man skŭl, och
icke ren menige man för Domarẽs skŭl.

Och aff thz som mz sackt r,
kan man klarliga merkia att
thr staã furliga för grŏdi, som
dristna alt lagen thr effter, at
r skola saã staran sakóra, Tÿ
lagen r icke giffuin för sakóra
skŭl, utan för rett skŭl, ten
meniga man til nytte och gagn
och icke til olagligz beskatning, skada
och förderff, Och r fogdar och
befalningmen som alt fora r
effter, at r skola draga rar
Herrar staran sakóra tilganda,
thr pro therab Herrarẽ stadeligaste
fiender, förtÿ z som saã oretferdiga
sammalegẽ, thz dragẽ bort alt thz
som Herren Gaffuer sielff Rett
ferdliga sammalackt och rerfórt.

I Gaffuer

Domare

Herren ingen saa skadeligh fiende
som sådana sine egna fogdar
ro, Ehr orettferdig penning, drager
tiio retferdiga bort medh sigh,
och derföre kan inge göra Her-
ranom större skada, än at han
later komma orettferdigh saköra
in i sine fattabur, förtij alt
det retferdiga godz som der in-
ne er, thz drager han ut medh
sigh, och samma seija plegar

"Sancte Augustinus"

Thet skal vara saa som
skal kunna hålla inne en owet,
ferdig penning, Och thz som
owet skåp, tz medh sorgom förgatz,
Saken ter sig sielf, Ther Gudh som
domare Embetz insat hafwer, ser
at thz begynner saa komma i misbruk,
at man söker sit gagn der medh
som man skulle söka tz mennis-
kia bästa medh, och brukar tz at göra
öfwerwold medh, som öfwerwold.

Skrifft

skrifft affmeriag medz, så hoff
han tå komma thz ver vil, at
ther vij mente Hastna gagn aff,
ver så vij aldrastörsta skadan aff,
och så vpmärkker Gudz oft örligh
och krigh, eller andra skadliga
bokostnigar, ver bäd rettfongit
och orettfongit godz moste förspillas,
och ver sker off rett vrinan,
medz vij bruke itt annat sätt
och mening, och drage ver pogar
in medz, så moste the komma
som öfverhold skola göra på oss
igen, att tedz tå moste i öfverhölds
vtbeggiab, som medz öfverhold
ingragit är, Den tedz icke tråd
vil, han moste aff förfarinhetene
thz förrinna, Gud later öfverhold
intz ostraffat blifftna, bestimmerliga
ver te thz göra, som på verb em=
botes vegna thz affmeria skola. Therför
verd ma hvad

Domare

må hiar och en hre sin sigh witliga
före, hem han vntsender för be
falningsman ester fogda, Och må
han vel sona sa til Homom, far
vt och var migh troo och Hyld,
och hitt migh ingen orettan pen=
ning komma til honda, Och thz
ware mz sackt om then som la=
gen vorengia ester saköre, förtij
om laugligh och skelig saköre, er tz
icke förstondandes, Alt laugs skal
vara för tz meniga besta skul,
och verföre ta laga bliffuer skad=
ligen, sa ar thz icke mera laugs
vtan olaugs, En godz och beske=
deligh domare, er bettre en godz
laugs, Ther en owd och orettwis
domare ar, ther hielpa godz laugs,
lik vara laugs, Ther rett och skel
icke er, ther kan icke heller vara
laugs, Tij för te skel hon haffuer,

1 mz sig

mz sigh, giftas hon, ∴ lagh bör
medh beskedhight varda driffwin,
förtij högsta rett er hästa orett,
och moste nåder vara medh retten ⁊
lagsen giffar icke alt thz hon ic=
ke straffar, tij at al mishandel
kan icke vprekna i Lagboken,
i al lagh skal domaren achta hwad
han vpsåt war som lagen giör=
de, Annars kan lagen wanda
misbrwkat tz meniga mandz bästa
thz er ijppersta lagen, och ther
före thet som timeb pn meniga
man nit nytto vara, thz bör
reknas för lagh, en tå at bp=
skriffwin lagh annarledes kan
hålla, Landsens sedh, ner
han hafwer icke oskick mz sigh,
bör han reknas för lagh, ⁊

I Sodr

Domare

Sleder bör ingen hielpa, Tedz er,
ingen kan hielpa sig ver medz han
seger, at monge saa göra sore
Han giort Gaffuer, effter tedz
finnes vara emot lagen,
Almenlige sedeer bruukas offta
för almenlig lagh, Gruelka och
saa lag ero. Saadana som wille ero.
Gött er suart Gött.
Affwondz man skal icke voitna
förord Brijta lagh Klaga song
er osong, man skal icke bettra
ont medz halvo verre,
Ingen kan varda domar vti sin ege sak.
Effter ens mans tal skal ingen dömas.
En afgraaöös man bör icke vitna.
Ten ver saar han brijter vold och icke lands rett.
Tedz er icke alt sant, som er sagdt.
Hwar och en, er sin vordes von.
Tedz man gerna ser, ver vitnar ma gerna mz.
Ten icke Gaffuer faa, han böte medz krop.
Ten vij Gaffuer soo, han böte medz ko,

kend sak

Reglor.

Kend sak, er så gods som vittnat.
Giord gerning, hafwer inge wendning
Ther en bryter mz, ter skal han bettara medz.
Okendom mans giffs icke witzord
Och mongra annor sadana vppter-
bara och allmenneligh ordspåk,
plega brukas för lags, så at ter
må dömas efter, förty sådana
almenneliga ordsedar ero som andra
reglor ter lagen er vtdragen aff,
hwilka en domar bör at wetta,
Tedz komig medz skälom vil, thz reknas för lags.
Tedz en menige ma sättjicker skal reknas för lags.
Ten gör emot lagen, som gör emot lagsens menig
en ta at han sijnas göra som orde hijda i lagen.
Och sker mongastes ter man vareg
lagen efter sakören, och icke
actar hans menig som lags fordr,
Werld och affund gör och mijkitt,
Al lags er insat för rett och skäl.
och icke för yrninga skuld,

I Ter man

Domare

Ther man icke haffuer beskrifftin
lagh uppaa, ther skal man bruuka
landzens skeliga sedwenniss för
lagh, och doma ther efftir,
Lika brott haffua lika straff,
therföre skal man icke see ther
efftir, at en er fattigh, eller
rijk, utan straffa saa then ena som
then andra, ther lika brott gw,
Domaren skal tala sachmodeliga
mz them som i retten komma,
ty annars varder han mistenckt,
at han icke skal doma rett, och
then mistankan faar han til homo
som illa tiltalat varder, förty at
man skal ther varda bamat efter
illa tiltalatt er man icke tijtt kommen,
utan at sökia sin rett, Vthen ther
saken saa begifftter ligh, at nogon
parten bör mote straffad mz ord, taa
skal ey ske, ther saken er rasakat och=

Domen

domen er afflagder, och icke för,

Ner domaren sitter för rätta, skal
Han icke vara vred på nogon
parten, förty vreden förblindar
Domom at Han icke besinna kan
Hvad rätt er uti saken, 2.

Domaren skal icke vara för hastig,
til at döma för en Han saken
wäl begrundat hafwer, förty en
Hastig dom er sällan rätt. Ingen
ting ero domarene så mykit af
nödene som beskedlighet, at Han
vett wer Han skal vara streng, och
wer Han skal vara mild i lagen,
ty alt straff bör vara til förbättring,

Domaren skal icke vara förhastigh
til att nogon mans ära och goda
rycte förkränkia eller så at Han
förkrenter varder, Och derföre göra
er ganska illa och skadliga, Ja,
och stor orätt der til med, som

Komma

Domare

komma en godz och oberijctat man eller
qwinna i oppenbara vop och rijcte,
och liggia honom eller henne lagh,
före, på tedz te kwinna få saköra-
ter medz än tå at han haffuer
ter ingen skuld til, som te liggia
honom eller henne före, Sadana
domare gör trijtt emot sin be=
falning, förtij domare embetedz
er sådant, at man skal vara
snarare til at hielpa en til at
stielpa, Beskijdda enb mandz goda
rijcte och åroo skal domaren,
och icke förkrenkiat mz mindre
at saken är så oppenbar woorde
mz skel och bewijs, at inge beskij=
dmig hielpa kan, Och derföre er
ij it förbannatt ting, ter Gudz och
vil straffa öfuer, at man söker
så saköra, at enb mans goda rijcte,
heder och era, woorder ter öfuer

förkrent

förbrenn, Och sådana gilla illa Bön-
rrieb lagh, ro ter icke tillåta, at
man skal vara hastig til at troo ig
som går enb Mans lijfft, Heder eller
åra uppå, mrd minde at til åra
See manna vittne. (2)

Ted er klart på tuga, at lagen icke
vil, at hiärt och itt löst vijcke
som vpkommer skal hafftia wittord,
terföre skiuter hon til så mong
vittne, Thz er vppenbara ordet,
och kan mijkit ont aff komma,
at domaren för itt löst tall
och vijcke skiil, tuingar nogon
til lagen, mebz mindre, ssser
er nogor annor likuelsse till,
Förtij enb Mans oren kan snart
aff afftrw och illwilia komma itt
vijcke på gong (2) Ber man och
vppenbarliga för ögonen hwru ostta

I mongh

Domare

mong falsk vitne vpkomma, och gå
vitt om kring, skulle man nu
tvinga vem straxt til lagen som
sadana vijcte er om, tå skedde vem orett,
En domare skal icke lettelige låta
nogon till lagen, medz mindre at
nöden tvingar honom ver til,
vtan han skal heller sökia annat
medel, til at ställa vem til fridz,
som saken står emillan, tij vz
er befrijotandes, at ver offta gonges
lagh, ver skes och offta falska eder,
thz domaren bör at förhindra, be-
synnerliga her i Gudevrik, ver
man er ganska redbogen til at
swerria, Ther åklagaren hafwer
ingen skell, penig eller lionelse
til sin klagemål, tå er swarade
nej så gott som åklagarens ja,
och bör nij at tvingas til lagen,

Innen ver

men ter åklagaren haffuer nogsor
skel eller liemelse, eller och it vitne
medh sig, tå er Hand ßa bettre
en sw̃arandeb mej, och tå kommer
han honom tillagen, Ter så icke
er, ter sker sw̃arandenom orett,
om han twingab til lagen,
förtij honom bör icke straz gå
lagh, at honom noget viteb
eller förekastab, mz mindre at
åklagaren haffuer (~~full vittne~~ Halff
~~och skell~~ skel mz sig, tå kommer
han honom til lagen, men
ter åklagaren haffuer ~~full~~
vitne och skel, på tz han swa=
randenom viter, ter kommer han
icke til lagen, Tij at emott
uppenbara skell och vitne, skal
ingen stodiag til eb, vtan han

I varder folk

Domare

warder felter til sakerna, men vedh
honom vitne medh halfft skel, tvedh
må han leggia ifrån sigh, medh
lagen, Ther åklagaren haffuer
ingen annor skel på sin klagemåll,
vtan han vil vedh hålla medh sin
vedh, at han haffuer rett, medh
sådana vedh kommer han swaran-
deren icke tillagen, förtij vedh
skal icke gå emott eedh, Ey bör
heller eeden vara vppå åklaga
rens sido, effter som man nu
talar ver om, vtan på hans sido,
som swarandan är, Medh eedh,
skal man swara och icke klaga,
och ingen må swärie sig prånga til,
ther en warder beklagader medh noget
högmåleb ärende, effter ty som går
vppå liffnätt, effter heder och vera,
och icke ere sådana skel til, at han

kan förlåt

Reglan

kan fallas til saakema, tij maa eller
kan han sielff komma eedz aastadz,
Saa seger Lagboken, at vpsettias
skal vij mama nemd, vorria
ut honom, vari vardar, falla ut
honom, vari foter, Nu er
saken Arindom saa blind, at ne=
mden seger sigh Kiarken kunna
vorria eller falla, och er saa mer
sidan som for, Men ij er icke
rett sackt, förtij om ut kunna
icke falla honom, saa er han vardar,
och bör giftinas löb, tij at then
som icke kan bindas til saakena
han skal vara frij, och Kiad rett
vore ij, at man skulle pina och
plaga honom som man kunde
inj bettija offr, Skal man och
altid vara mera benegin til at

I Kirkpa

Domare

hielpa en til at stielpa, då skal
man hollat för een almenlig regle
i alla rettegonger, at ver som blin=
da saker ero, at man icke vtle=
ta kan hwadz rett er, ver skal
man giffna honom löb, som be=
klagat är, ver han än vore brøst=
ligen, förtij ij er altidz bättr at
giffna en brøstligh man löb, vn at
pina och pläga honom som obrøst=
lig er, Domaren bör ingen pläga,
ij mindre han hafwer skel och vp=
penbarabenib för ligh, ☙

Efter thet at vort folk her i Öfwer=
er ganska redebogit til at gå lagh,
vor tilbörligit, at domare sporde
them til som Lagmennar äro,
hwad skol te vetta ver medz, eller
kenna honom så grant som te

I Swe=
ria

Reglan.

Swärja medh, at tw twe homo vara obrofligen, ellr och annor likmelse haffna tor til, tor tw kwma Swärja oppa, och skal domaren ingalunda vara förhaftigh, at stedia nogon ga fram och Swärja, mz mindre han haffner ransakat tor om om thz ar ren man som bör tillåten varda, at han Swärja ma, tor som Swaranden haffner skeligh witne och bewis för sigh, mz hwilka han nederliggia kan beklagans clagemål, ta ar tz orett, at homo leggas an ta tor offner lagh före, förty homom bör winta sin witne och bewis, om tw skäligh ära, och domare kan gilla rem, men tor skolen icke göra fejlleft thet

komer

Domare

komer han til lagen, Ther man ic=
ke kan förswara sigh mz skel och
vitne, ther skal man tå förswara
sigh, medz laggong och edz

Ther ver gå lagh mz ewom andro,
plega så swara lagh beder migh
så gudz tilhielp, at hans ord är
reu och icke men, sådana er en
farligh edz, mz mindre man för=
nätt sigh, ed better i sakenne,
och er befrächtande, at monge fal=
ske eder ske, ther gudz högeliga
warder förtörnat mz, Hwilket
domaren bör afstalla, Therföre
borde lagmennerna swerria vidz
tretta, efter annat sådant seett,
lagh beder migh så gudz til hielpa.
at aff te skell och hicuelse som iagh
wet aff sakenne, och aff ee omgen=
gelse iag hafwer hafft, mz frem manen,
tror iagh at hans ed er ren och icke men,

och så

Och så kunna lagmännena säria rätt,
än tå at han som saken gäller uppå,
hafuer säriat orätt, och tå är ij
bättre, och Gårs förtörnelse är tå
mindre, at en hafuer säriat orät,
än at så många skola falskeliga
säria, Äre ta sex eller xij eller
mer eller mindre gode bötrogne
men hafua ihs säriat, at ie
tro honom som saken gifue noa=
ra obrötsligen, Då skal tå doma=
ren efter sadana goda mens troo,
döma honom frij, och så säger
tå domen på hans egen vegs som
lagen gåår, och ieras troo som
ij honom säria, Och ij skal
vara domarom grund och skäl
nogh til at döma honom frij,
Och är sådanna lagh sedan dri=
ffuin warder, blifuer inge menedha,

vtan ren

Domare

vtan then som saken gaar vppå, mz
mindre thet och bewisas kan, at aff
lagmennena nogre wiste thz mz ho
non, at han brostligh war, finnes
ey, tå ere the och menedare och bör straffade warda,

Aff dom skal befästas medz vppebara
skel och bewis, Ty domare skal
intheet döma vtan efftter skell
och bewis, medh ther som åklagarn
intet kan bewisa, ther är swaranden
fry, Ty åklagaren bör hafftna
bewis mz sin clagemål, Man
skal icke altidz döma om gerninge
som hon diort och skedd är, vtan
man moste tilsee i hwad och me=
nig hon är diordt, man skal
döma om gerningena efftter thann
menig som henne diorde, om
ey skett är aff sitt beråd modh efter
ry, Och werföre kan man icke

altidh komma

altidz komma honom til tinſtz
ſaak, ſom andrům nogot hem=
liga affhender, Tÿ thz kan hända,
at en haſtÿer tagit roitt, eller
mett thetz vara ſiitto ſom hans
icke voar, eller annat ſådana,
Ingen kommer anna tinſtzſak
vppå, ny mÿder han haſtÿer
vrtat, och ny vilia lönligatagit
ynom androm ſit ifrå, ſå är
thz bettre at ſee på vpſåtett och
menige, än at ſee på giörningar
ſåſom thz gemenliga ſke plegar,
offta then ena kallar den andra
en tinſk, eller annat ſådant,
och den ſom kallat vardr, ſto=
mer honom til retta, och ſeger
at han haſtÿer honom lackt tin=
nerÿ till, eller annat hwad ty
tå thett är, och vil ſå komma
honom på ſkada, at han antige

I ſkal ſtå

Domare

skal stå samma rotten, eller blifwa
afsratöös, ther skal domaren wara
beskedhligh, och göra åtskilnatt emi=
llan oqwädens ord och sådh witne,
at ij er fast annat en tiwst eller
annat sådanna i wored, och ast
itt sastigt modh, än at leggia
enom tiwstnöj eller annat til ast
itt beradz modh, och vilia medz
lagen binda honom ther til,
effter thet at thet er icke lika brott,
så bör ey heller wara lika straff,
skal och Domaren sees til, om ij
och er rett oqwädens ord, eller ey,
som lagboken ther om innehaller, Do=
maren skal icke tilstedia nogen
ochkeligh witnesbyrd effter ij ther
plega ske falsker edar medz,
utan han skal ransaka om ij
er icke wederka witne, eller ast=
medz witne, eller om ij er sa

sanna

damna witne och skel till som thz bör,
eller om tedz er en menedare eller
åfralös, eller om han er så kend
att man noget wet aff honom,
om han är trodrös eller ej,
Ter noger sådanna tel finnas,
ter gillas icke witnesbyrden
Ingen må heller witna i sin
egen sak, medz mindre han vit=
nar emot sigh, ty tå är thz
bekend saak, Etter wn beken=
nelse som en varder pinter och
plägat til, skal ingen Dömas,
ty sådanna bekennelse pleger
vara falsk och monge bekenna
thet som aldrik var sant, för
te pino skuld som te lida, medz
mindre at så kunda kan, at aff
sadanna bekennelse sijnes the skal,
ther vel må dömas esth, Och hörer
stor beskedlighet til, hwn man mz

I pino

Domare

pine och plågo vngå skal, at man
ike pinar och plågar ten som inge
sak haffner, och tz rr itt vppbara
öuerhold, och ter som sådanna
pinä mz stenfnr eller mz annar
plågo iu endoliga brukas motte,
tedz dogh bettre woro haffnat
fördrugh, efter sker så offta
orett medz, så skal tz dogh icke sker stan
i högmåls ärende för dropliss
sak skul, och derföre göra monga
fruädar orett, som så oberskedeliga
tuinga sken ske gripa til bekenneise,
ähuad hon är rett eller orett,
tå låta ske gå Arafflot sker esk,
antingen til liff eller penninga,
och satta sker uppå, at han kods
til sina gerningar, än tå at han tz
sedan nekar ner han icke plågad,
Ter sådanna sker, tedz sker mest

För

Reglor

för saköra skiöl, och at upphäbara wold och orett, thet herre icke tilstedia borde

Monge äro then mening, at nar en man dom driffwin warder at thet skulle vara hans ära förner, och ther aff kommer offta, at moga sedie sigh willia förswara therab åfara, ta the förswara therab dom, Men sådant tal går aff therab oförstondigheett, Ther en domare Dömer efftter sijt yterste förstond och efftter se skal honom förgiffwin varda, ta är han wtan skiöld, Ther saken sedan för en anan som mera förstond och bettre kenn saffner, framkommer, och warder sedan annarledes dömdt, thet skal han wel kwma lidha, och thet er honom inta förner, men

ther

Domare

ther thz kunde förnimas, at han för
mötor och gäfftior voro eller nor=
nskap skuld hafftior affsatt en
falsk dom, ther hafftia han
fögo afro inlagdt medz

Nor noger twistnolactigs sak fra=
mkommer, ror man hafftior
inz omskrifftit, snarken i stadz
eller landz lagh, tij hetter ar
landz fedz ther man ma döma
efftior, ta skal man höra goda
mens radz, och döma efftior sit
besta förstond och samet, at sake
in ma atskild varda, Tij sa kreff
Domares embete, at han trettor atskillia skal,

Ther saken ar blind, ther skal man
snarar vara til at hielpa honom som
beklaget varder, en honom som klagar
pa androm, Den skal hafftia batane
som faran stur, den skal ata fara som
batanen och profiten hafftior, Salla

Saker

Reglor

saker skal domaren först ottta hwad
namn saken skal giftnas, Om hws är
Gjörs, Tinstwerij, Gårmål mz wilia
efter hwad som hrest tz skal reknas för
som diort är, Och sodan skal efter
domas om, efr som ärendz sigs begifftnit hafftne

Ifsen vorenger lagen, som icke blifft-
ner vidz hans mening som lagen diorde,
Och sker rådz Edsen emot emot, at
man icke skal varengia lagz om lagz

Lugen kan giftna andron större
fulmact än han sielff hafftner,
Och thz wari nu sagdt domaren
til en liten rettelse, Och beken-
ner man tz vel, at ner man
tomma reglorna efterfölia vil, som
tz medz retta borde, warder sakören
nogot mindre, Ga blifftner och Gnidz
förtärmelse thes mider, och rets och
skäl i bland menige man thes störr
och sker ligger och mera makt uppa,

Ordet sakörd gör ingen hra vinn
men lagh och rett är hrans pris

Item om Domare

Hwar som retter Domare skal och
wil wara, Han tarwar hastwa
triggiahanda nåder aff gudi
först, at skal kwinna skillia e=
millan orett och rett, Och skal och
wilkia thet som rett är, och ing
annat och gitta retten fwlkomma
i ärendena mz ordens framföresse
och gerningars fwlkommelse, soson thz
bör, Ty wn som rettan dom wtgiftwa
skal, Han skal höra tiltalanden och
swaranden, och thera witne, Nw skal
han först höra tiltalanden, hwad han
sigs kära kan, hwad han z gör mz
list eller röck, Då skal han och
prötwa swaranden och witne hans,
Och ingom tem witnom troo, som för
hastwa falsk witnat, eller pröwa tiltagit,
Nw äro the fyre som domare kwinna
hindra, Itt är kärleken, Annat är
Hat, Tridie är, Gåfwor, fierde är wedh,
mott

Mot wem fyrom åger Domare stonda,
och haffna ingen iordrikes man
saa kalvan, at han gör orett i Domene,
än taa han waar sans som ellr
broder, Arnut, at han döma skal
wtan alt hat, än taa han wad sans
fadres bane, Tridie är Gosstnor,
Alt Jordrikes godz, skulle Domare
icke tfer thagat tik, at han skulle
orettan Dom göra, Fierde är redzl,
saa skal domaren rett göra och ingo
raadab, hwarken aa sitt liff, ellr
aa sitt godz, wtan Guds prom skal
han fruchta och raadab, Och thy
at hijgge hwar domare hwem skytt
iordrikes kerlecker ellr hat, ellr
gaffnor, ellr woerligh redzl aro
aadat, Guds haffnor tigg til domar
sat för sitt folk, Haff gudz rett i
allom timom Domom, Fij at hwar
som wetandes Dömer orettan Dom,

Han maa

Han må wettu sigh sådan dom, tå
gudh skal döma hwilkom intz år
lönligitt, Ty skola alle bidia then
wälldiga Domaren, then som Dom
hafwer i Himelriket i iorderike
och i helwitti, at han giffwer allom
Domarom sina mål, til at så döma
her i iorderike, at the måga och bli=
fwa dömde til Himelrike, och icke
then itrå til helwetet ☙

Om nogon Domare, dömer or=
ettan dom, wetandes för rådh
giwingh et, hat eller wenskap
skuld eller och för andra saker
skuld, tå år han plichtiger then
som skadan fik allan hans
skada upprätta, utan han kan
komma then her til som han dömde
domen före, at han retter then
skadan fick tålt, och lika sin
skada up igen ☙

Och tager

Och tagher domaren nitor, eller
at han venter sigh noget verför
nogott, at få, och dömer then orett
före, Är then premiga saak, tå skal
giffua öfuer domaren twij simo
så mykit som vt är giffuit,
och tri simom så mykit som nat
är rått, och tappa the wdigsett
som han hafuer, Är then och sadana
sak som alfso eller liff röre,
tå skal han mista alt sit godz, och
rymma landet, och ther til fridlös
blifua, framdeles är noger
domare Dömer aff omittgsett eller
glömsko orettan dom, tå är han
plichtiger then ther skadan får aff
then dom, så mykit som öfuer-
domare säger vara rått och sempt
diort vara, eller haue samtet
och skäll, ☙

Tenna Stadga giorde Konūng
magnūs Ladúlåås

Gånger borde aff ärke å rettom
kÿrkeweegh sinom, til kÿrkio weil=
iande, tå är Han i rettom och fÿlle
kÿrkiofridh, Gå och hemfarande
igen, Warder fredr brūtin på
honom, tå bÿter 6 mc til tweskipteb
Giörs honom såår i Stegluhū,
bÿter 9 mc Biskope, och 9 mc kÿrkio,
8 kÿrkiogarde, 18 mc Biscope: och
18 mc kÿrkio. 8 kÿrkedūrum,
40 mc Biscope: och 40 kÿrkio.
Widh fÿntkar, 80 mc Biskoppe.
och 80 kÿrkio. 8. songahūs dörom.
100 ℔ Biskoppe. och 100 mc kÿrkione.
8: songahūs fiellfwo, 200 ℔
Biskoppe. och 200 mc kÿrkione
Samma Fridh hafwe och presten
i gonger

Gorger annarmaþ kona aþ baſter
ellær bröijt i annarß kona ſeng,
varder bar åtagin, taþ ſkal hon
til tingß förab. Hella hemb
Iz mer, taþ fellis hon til 40 mk.
Baſtuer hon ey prunga, taþ
böte meþ locka ſina, örom och
näſa, och hete Horſtacka.

Nu kan man aña taga i ſeng
meþ kona ſina, och ſlaþ honom
ter i hiel ellær baþom them,
taþ ſkal han them baþom fiettra,
döþ och qwick, ellær baþom döþ,
och ſaþ til tingß föra, thz ſkola
Iz. män vitna ſnad ger om
ſant aþ. Fellis then ſom drap,
fellis til mord meþ gald.

Iwrker

Mycker borde bort hústrv sina
lagstagna, och tager i hemeb
stadz andra, och i seng medz sigh
legger, Ta raner han hústrv
lääb och nijkla, Kaner hon
sedh för fremder hemeb, sedh
han hafuer brvtitt stool, och
rent hemeb lääb och nijckla,
Ihz kallas vtskvtz stola,
ter böteb före 40 dr til vreskipteb

Tager kona andra i sin seng
medz borda sinom, och slaer
Hemb iber i siael, och fella
Hemo iz mån ligge ogild,

finiz
Laurencius Ericci
Holmensis. 6. 9
ten 16 maij

Bröds wichtsen

Item tå span snöfse geller ena —
Tå skal pmingb bröds vega — 5 zz lodh
Och tnggja pmingb bröd vega — 11 lodh.

Item tå span snöfse geller enahalfna —
Tå skal pmingb bröds vega — 11 lodh.
Och tnggia pmingb bröd vega — zz lodh.

Item ptå span snöfse geller 3 örr
Tå skal pmingb bröds vega — 14 lod $\frac{z}{3}$ qrinh

Item tå span snöfse geller z örr
Tå vrgi pmingb bröds. — zz lodh

Item tå span snöfse geller 4 ortigar
Tå skal pmingb bröds vega 33 lodh.

180

I årena epthr gudz byrdh M. CCC. lx. om fasta,
ganghen i wästhrarg. Då gaff then ärlige konig
magnus Eriksso stadheno thr sama stadz wästhrarg
i närwaro ok med samtyckio ärliga Riddara hre
Nicles thwrsson, hre magnus gillason, herra godz
staff arwidsson, och hre Carsfue Inghenalfso
ath thz godz som besatth warder i stadenom
skall ståndha i besattmingena viij dagha. Ep-
thr then daghn thz besätth warit. Och sedan skal
thz opbiudhas iij time dagha och thr mz sidhon
göris som mz androm panth. Epthr tvj stadz retter
till sägher

Hwar som noghott tagher vp besattmingenne wthan
lagadoma läthi thz åter inkoma i besättmingena
ok bötthe iij mörker kyrkion kongen och staden och
swå skal och then bötha som thr wthan doma vthi
faar wthan thz tagz aff honom wthan hans
vilia.

Här byrias gårdz rette eller hüsa

Thetta är hogborno förstins dröttning marga, Tretta swerighis och norikis dröttningh oc retter erwinge oc förstinna rikesiüd i Dannmarck stadir oc skipadher gårdz rett oc hemna hüsa. Och hafft, üer hon skipat sama rett alle sino rikis rådhe swå, som biscopom, Riddarom, och Swennom, som i hena rådh æra. Oc serdelis allom sinom höfftüidzman, nom, och æmbetzmannom hüilcke samma rætt haft, üa æ hüar the helst stadde æra

Hüilckem man annan slår i hiel. j.
Hüar som hügger slår eller stinger tilblodz II.
Hüar som slår anna prøst eller mz kæps hug III.
Hüar som rijcker kmift ettr swærd åth androm IIII.
Hüar ther kallar någon man otüchtig nampn v.
Hüar som doblar ettr tawil-leker sedan hönitzman, vj:
Hüar som sin vapn ettr. sina hesta bortdoblar är i säng vij.
Hüar som doblar högre æn han haftú. til bordet redo. viij.
Hüar som i frimarcknadh ridher iv.
Hüar som öhöfftliga manar om geld v.
Hüar som borghar aff androm vj:
Hüar som taghr qüinnor mz wald vij

iij. Hwar som ſtiaſt
iiij. Huar som roſtuar
v. Huar man ſkal liwd oc eld bewara
vj Huar eeld ettr liwd haſtu i ſmo herbergh
vij Huar ſom ſtighr fæſte inan ettr vtan
viij Huar ſom feller wakū eller wardh
viij Huar ſom aman wnſigher.
x Huar ſom ſigh förbinder mz Rootteſkap
xj Huar ſom gör någhro onda gerning
xij Huar ſom nögra germig gör oc vntwaldr brucliga

I. Huilcken man annan ſlår i hiael oc war, der gripin vidhr färſka germing gifum luſt för luſt vardher han ey taghen a ferſke ger, ming oc vitis thz honom oc handyl thå ſkal hoūtzmannē nēpna tolf aff thöm bezta borgarom owildogha the ſkūla han antigia waria eller fella wardher han fæk, ter miſte luſt ſyff.

II. Hugger man annan ſår, ſkår eller ſtinger ſwa att att bladh vtgår miſte han ſina fore eller vari link ſom för är ſacht om han ey fangin vidher ferſko germing.

III. Slår man anan pūūſt eller käps hug

så att ey gåår blodh vth epter thå skal kniff 182
stingas ginom hand hans oc rista swå fram
til finger hans

Huar som rykker kniff eller swärd mz wredz, IIII
wilia åt androm thå skal stingas ginom hand
hans eller wæria sig mz tolff manno som för er
sakt om han wardhir ey gripin widher färsko
germingh

Kallar man anna otüchtigt namyn, tiüff, liúga, v.
re herianne eller awndz ordh ar han knape eller
skytta ligge i torne en månad widh watn och brödh
er han hördrenger eller amar mime man före
sig ligge i ståkken eller kistome samüledh withis
thz honom wæri lik mz siey borgharom er han
sina swen miste hüdhena

Ingen man skal dübla eller några handa ta, vi.
wil leka sidhan höüitzmamen eller gårdzmes,
taren er metter oc haffuer sacht godha nath
Huar thz gör ar han awapn eller skytta thå
skal han i torne liggia en månad wider watn
och brödh er han hördreng eller amar erfno,

67. Signa Septem planetarum

♄ Saturnus.
♃ Jupiter.
♂ Mars.
☉ Sol.
♀ Venus.
☿ Mercurius.
☾ Luna.

dhis man ligge i stukkenom eller kistomne sa,
maledhis ær han sina swen miste hudhena.

viij Ingen skal sin wapn eller sma hastuor bort,
dubla, huar thz gör wari ogilt och stände plit
som för ær sackt, oc sami retter ær om allan
tawekleken som om dubbel.

viij Ingen må högre dubla an han hastuer redho
til bordhet mz sig, huar amat gör wari ogilt
oc stände sama ratt, som för ær sackt.

ix Ingen man må frimarcknadh hastua eller
frimarck ridha widher sama plicht som sakt
ær om dubbel. ff Nota:

Anno 67. Trin 21 Maij

Duadecim signa Zodiaci.

B.I.K. 183

♈ Aries.	♎ libra.
♉ Taurus.	♏ Scorpius.
♊ Gemini	♐ Sagittarius.
♋ Cancer	♑ Capricornus
♌ Leo	♒ Aquarius
♍ Virgo.	♓ pisces.

Signa malorum aspectus

☍ Oppositio.
☌ Coniunctio.
△ Trigonus.
□ Quadratus.
✶ Sextilis.
☉ Sol.
☾ Luna.

♈ ♉ ♊ ♋ ♌ ♍
Est aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo
♎ ♏ ♐ ♑ ♒ ♓
libra, scorpius, sagittarius, capricornus, amphora, pisces

Stadgade ~~och Giorde~~ then.

Item Desse epter na Artickar Högboren förste och herre her Karl medh gudz nåde Sweriges och Gottis rc konung medt sytt Elskeelige Riks Råds samtyckio i Swerige, Stadgat skipat, och stadfest nogra nyttesliga och iemuek mykit gagneliga saker medh them som vilia hiffua redeliga huar medh annen, Ehez dog nu begynnas vphäffuas för en förraskning Ehz for oss varit haffuer förräderij i förtüdem.

Item vm noger rymer vndan komme Vaner huad komper ar fiellfuer medt, ettr hans Embitzman, til fiende ettr från, ettr och i resdom som konung er åbudit haffuer, ettr hans Embitzman vtsender, huar som så gör, haffuer förgiordt liff och godz vtan han serdelis nüther komge nåd, thz skal komme nepd ransaka som i thå på resdom medt wore som sies i 17 capio i Komge Balckem.

Item huilckin annen står soffuande ettr liggian de ettr simande å vathne, vtan han hemgs di up ettr hans fiende är aff andre Lande, huar

Nota: #

Ingem man må anna öhöwelliga om gield X. eller skuld mana, hwo thz gör skande sama rätt som för är sackt om.

Borghar en borghare aff them oqwädes XJ. ordh andra antigie mz köp eller lan, oc loff, uär honom före borgharom eller fogotenom eller före gårdzmestarom at thå hans dagh komber atth han skal honom betala. Betalar han honom eij a then dagh thå skal få. eller gårdzmestaren honom dagh giffua så längan til at beredha som honom är möjelicht at gielda oc honom är quamelicht sina pen: ~~wil han eij thå gelda thå~~ få att han eij offlenge bidher epter sina pen: wil han eij thå gelda tå skal .fo. eller gårdzmestaren oc twe borgara tillnempe de o wyrde hans häfuor oc göra them rätt som han aff borgadhe. Rekke eij hans häfuor at tå skal hans godz vp a lan deno mz godhom mannom thr mätas, rekker thz eij sidhan at thå skal .fo. eller gårdz-

mestaren. han i hekto sættia och antwardha
them han ågher gelda och han som geldit
ågher vpbära han hafftin wald honom i hech-
to hafftüa och hang limē tho oförderüa,
dhadom, ther til han beredder ær, eller i hans
mine giort hafftin om han ey får borghan
Nü döl man geldit era ey witne til eller
öpne bresst och ær geldit mine än tre mörck
dyly siellsstü: tridie ær thz trec mörk oc mi-
ne än siex mörk, dyly siellsst siene ær thz
mere än siex mörk. dyli mz tolfft mannom

XII Sagher man qüinno mz wald oc warder
grip mz färsko gerning misse küsst sitt före
Höres roop och åkallan synes dlönadh eller
blodhmite eller kradhe rüst, än thå att han
sin wilia ey fülkompnadhe misse hüsstüdhit
sitt. om han warder taghin widher färsko
gerning witis thz honom och dyl han ligge
thz til tolfft mana nempd oc huar thera
radhe halfft.

XIII Stiell man öre eller öris wardhe. Swa

nempd miste hiſſt ſitt före, ſtiel man halfftwan öre, miste hüdh och öron, ſtiel man mine æn halfftuan öre och thå til fyra pæminga miſte hüdhena.

Röfftuär man halfft mürk och warder thr. xiiij til wonen, miste hüfft ſit, hwo ſom röwar min ne æn till halfft mürk böte åther ſkadhan och a. yh. mürk tom taghi halfftua kö; och halfft, ua malſeghanden forma han ey böter miſte hüdhena.

Huär man ſkall liws och eeld i ſamo ſtad. xv. bewara aff hüilekens mans wägömſſo elder lös warder, oc tymar ther aff ſkadha. han ſkal kaſtas ſielff i elden æn han wardher taghin widher ferſko gerning, om thz är i gån denom eller i köpſtadh the är ſå wünt ſom mi fyra ligger oc hans fottr, wardher han ey fången oc witis thz honom och han döl, diyli mz tolff mäno ſom för er ſackt, görz thz i Lanczbij bö te yl. mr. forma. han ey botom bliffue i Mins her mime

xvj Hwar som liws eller anna eld hafwer i sig
no farberghe sidhan .fo. eller gårdz mesta
re är i sang, är han knape ellr skytta ligge
i torne otta daghar widher watn. och bródh
är han mine man före sig ligge samaledh
i kistomne eller i stokkenom.

xvij Stigher någhor man myne frm fæste vtan
eller inan.

xviij Feller knape eller skytta hafwi förbriotidh
kunft sitt hald ward ellr makn thå skula
hans häfwor brytas oc wari man thes arga
re dc ligge siw natter i stokkenom eller kis
widher watn och bródh feller mine man före
sig tå springe a kaft dc ligge siw natter i
stokkenom eller kistome widher watn och bródh
a hwilcken thz gör.

xix Hwo som anna wnsigher ham rymme mins frå
hws och hafwi.

xx. Hwar som sigh förbinder sama mz hans owen

ſkap rothoſkap fyre eller ſex flere ettr ferre ſå
imbördis hŭar androm hielpa oc wår rætter
krenkas och minſkas och någhor man mz
the förbindnigene tröſta til ogerning, och nå-
ghor dårſkap wari så man ſom then wärth
wærſta wil, wintha och eij thz bezta och rÿmt
wår gårdh oc komi aldrigh för wår åſyn
vthan han minthe ſærdelis wåre nådh.

Nŭ kan then man ſom några gerning gör XXij
hŭad ondt gerningh thz hælſt ær, eij mara ta,
ghin widher farſko gerning, och döl han ſidan
næmpne hŭar thera ſom döl. oc kærer ſex mæn
aſt gårdenom, om thz a liuſt går, hŭar the fel,
la wari falth. hŭar the wäria wari ~~wari~~
wärth, går thz eij a liuſt thå nempne hŭar
thera tree mæn.

Hwo ſom theſſa förſckrifftna germinga, gör XXIij
ether några aſt them, tå biŭdhom wii alle
worom borgharom oc hŭarŏm thera om ſigh,

att the thå them foghaten gårdzmestaren ehr
malsegande tillsegher, Hielpin at fånga Oc ta,
gha then brütligha oc före wår ræth låta ko,
ma. Hünlekin eller Hünleker aff worom bor,
gharom eller androm mamo til dierfftues, the
brütligha i hüat stykkiom thz falsk är, wæria
eller wndwalda, mott rettenom wardher then
man eller the fångne, ståndo samä ratt som
then brütligha skülle ståndä. wndkomber och to,
lighen man som så then brütligha noghrom
wndwalder. hafftü han hüerken fridh i wåro ri,
ke, oc komi aldrigh för wor åsyn. wchan min,
the særdelis wåra nådh.

finis

ſyſkena ſpield frend ſämio ſpield, toliga ogerꝛnga voro fordom loſtliga, och nw äro the oloſtliga och altidt förbudna aſt kirkiona ſkipelſom, öſtner toliga ogerꝛminga bör ingen retta vtan kyrkiona domara ſom Lagboken vtwiſar i kyrkio balkenom i yv Capit.

Nw kan ſå illa åtbäras, at någår menniſkia förgör ſig ſielf, hwrwledis thet helſt henda kan, tå ſkal han til ſkogs föras och i båle bremas, vtan att oypenbart var att han ſå före awito vordin war, at han ingen wåda wädia wiſte, tå må han i Jord gräſtuas vtan kirkio gård. Och när tolken ſka, da ſker tå ſkal hävedz höſtdinge büdkaſtla vyſkära, Och häredz ting ſäma ſtempna, hävedznempd äger thet mål ranſaka, Och hävedz höſtdinge dom å giſtua Och arſtua thes Doda tagi godzet.

Nw gonga mänd eſtter Elga diurom, reſa the diur och fonga the fiet och fara eſtter, låta the fietlöſt, tå må ingen å thera fiet gonga, för än

tri nätter äro vte. Nu går man i the fiet sama och felder diur, koma the til som diuret reste, tå äga the thet diur, behölla. Nu hafftua the slefft fiettet som först reste, och gonga vt tri nätter koma tå andre och falla diuret, tå äga the diuret som haffna, och the gonge från, som ey wilde fiet fölia. Nu varder man förstadder och skiuter diur, tå äger han skotbog och halfftuan knock. Nu far ma efftter diur och föha medan, nars hunda, tå ägerhunden halfftua mans lut

En tå at gud haffuer giffuit mamenom quima til hielp och vnderdan, tå ey til fotatriw. Och bör huar thera elska huar annan, hon honom som hüsfrwd, och han henne som lin, och ty hwilcken man som aff hatt och ondsko i drucken skap, eller för andro quimo skuld som han elskar, slår hüs, trw sina blå eller blodiga kamma eller lyta, wari alt i tuebotum, och frender hemes nesta wari målsägande ther til. Nopser han hema förbrut daliga, vari saklös, viti häredzneyd och nägranna

huad ther om sant är, Nu slår man legehion sitt
så att thet vardar lamt eller lytt, ligge thet i lagabo
tum som amat folck, Nepser han ty för brutt ska,
liga, vari ogilt

Nu skipter man hestom eller skiuthom inman try
nätter thet är fredzmarck, hafftu så huar som fongit
haffuer Item köper man Oxa eller koo, hest, Skiut,
eller huaria handa fä thet helst är, ther äger ingen
frest marck före koma ther efftter fothre som för sto,
do främio, tå är thera köp gilt, och haffti så huar
som fanget haffuer warde then som sest obricth och
oklandrat, och stande köp thera fast och fükt

Nu haffuer man hund som fä biter, eller an,
nat quickt i boskap annars, biter han något til,
dödz, tagi then som hunden äger thet döda, och giel,
de äther quickt iemyn gåt, liutser thet ey dödh, bö,
te fierdieng aff ty thet wärt är, biter annat sin,
gelde äther skadan eller å sey ära, eller förgöre hunden
then honom äger Gör han skada tridi sin, gelde äter

skada, och tre marck til trefskiffte, och e så ofsta
sedan han skada gör gelde åter gelt och bot sama,
ledis. Nũ dräper man hünd eller stiel annars
mandz böte sex öra vtan han är fähünd eller
vedhe hünder, böte tå tolff öre, biter han fåå
som sagdt är, vari tå both halffua mindre.

finis

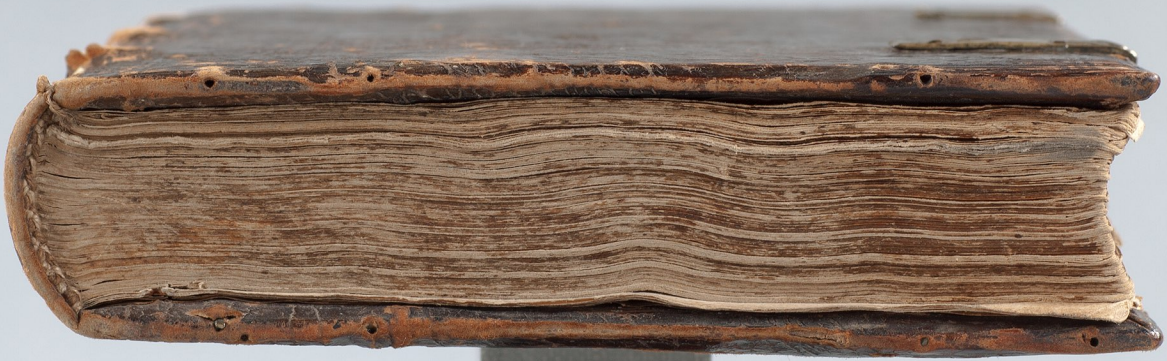

Riks-Biblioteket.
STOCKHOLM.
Handskrifter.
Rålambs samling.
N:o 1340

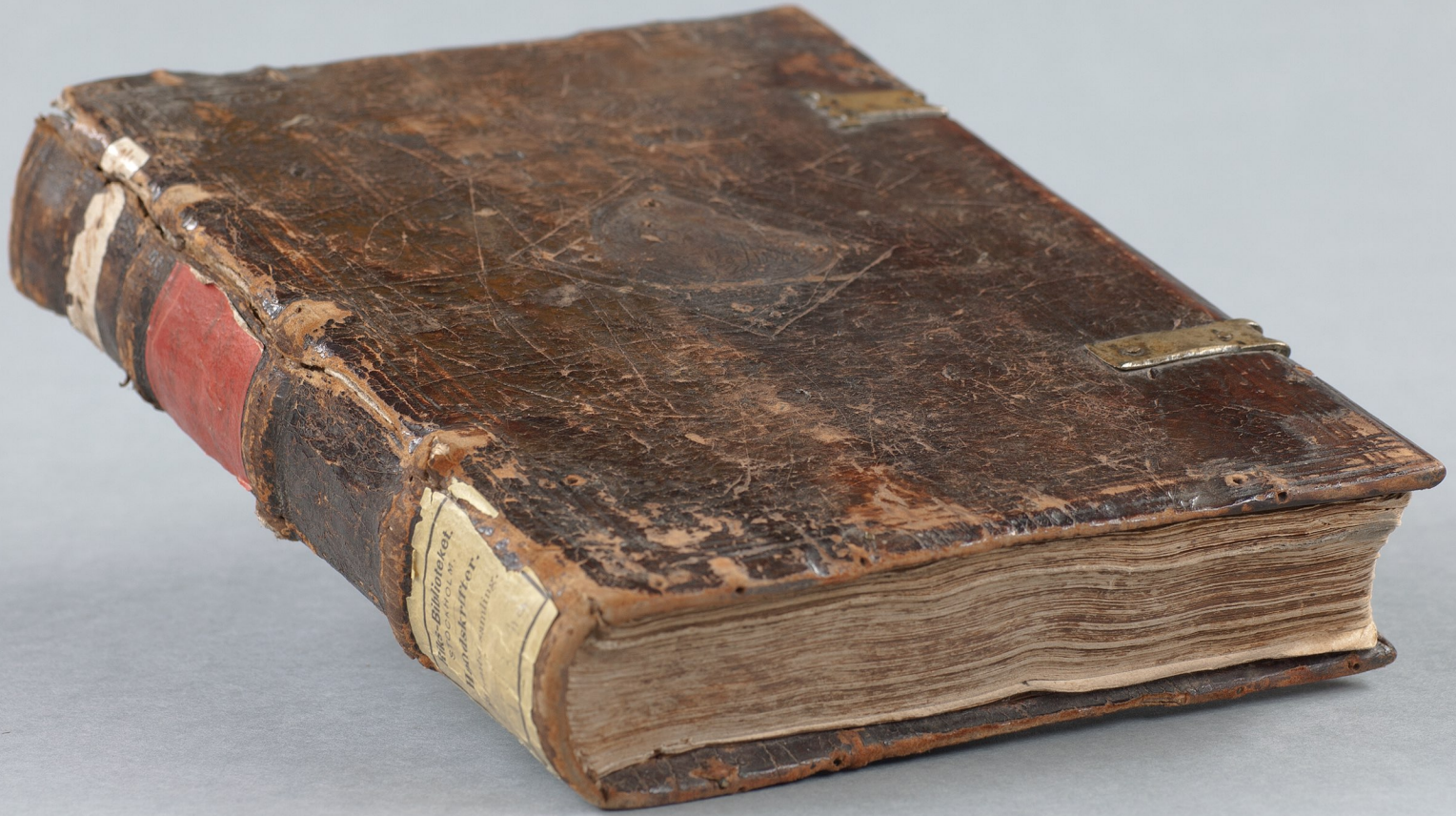
Bibliothek
Handschriften